CHARLES ŞI MARY LAMB

POVEŞTIRI DUPĂ SHAKESPEARE

în românește de VIRGIL STANCIU

Charles şi Mary Lamb

Povestiri după Shakespeare

Traducere de Virgil Stanciu

Tales from Shakespeare
1807

Cuprins

Furtuna
Visul unei nopţi de vară
Poveste de iarnă
Mult zgomot pentru nimic
Cum vă place
Cei doi tineri din Verona
Neguţătorul din Veneţia
Cymbeline
Regele Lear
Macbeth
Totul este bine când se sfârşeşte cu bine
Îmblânzirea scorpiei
Comedia erorilor
Măsură pentru măsură
A douăsprezecea noapte, sau cum doriţi
Timon din Atena
Romeo şi Julieta
Hamlet prinţ al Danemarcei
Othello
Pericles, regele din Tyr

Furtuna

A fost odată o insulă oarecare în mare, ai cărei unici locuitori erau un bătrân, pe nume Prospero, şi fiica lui, Miranda, o foarte frumoasă copilă. Fata era atât de mică la sosirea pe insulă, încât nu ţinea minte să fi văzut vreodată un alt chip omenesc decât pe al tatălui ei.

Trăiau într-o peşteră ca de schimnic, cioplită în stâncă; locuinţa era împărţită în câteva odăi, iar Prospero numea una dintre acestea camera sa de lucru; îşi păstra acolo cărţile, care se ocupau în special de magie, o ştiinţă mult îndrăgită în acele timpuri de oamenii învăţaţi. Cunoaşterea acestei arte se dovedise foarte folositoare căci, aruncat fiind de o ciudată întâmplare pe insula aceasta fermecată de o vrăjitoare pe nume Sycorax, care murise acolo la scurt timp după sosirea lor, cu puterea artei sale Prospero eliberase multe spirite bune pe care Sycorax le zăvorâse în trunchiurile copacilor mari pentru că refuzaseră să dea ascultare poruncilor ei haine. Aceste duhuri blânde se arătaseră mai apoi neabătut supuse voinţei lui Prospero. Căpetenia lor era Ariel.

Ariel, spiriduşul şăgalnic, nu avea nimic răutăcios din fire, atât doar că prea-i plăcea să chinuie un biet monstru, numit Caliban, căruia îi purta pică deoarece era fiul vechii lui duşmance Sycorax. Pe acest Caliban, o fiinţă stranie şi nenorocită, semănând mai mult a maimuţă decât a om, Prospero l-a găsit în pădure; îl luă în chilia lui, îl învăţă să vorbească şi ar fi fost foarte bun cu el, dar Caliban moştenise de la maică-sa, Sycorax, o fire rea, care nu-i

permitea să înveţe nimic bun sau folositor; era, prin urmare, întrebuinţat ca rob la strânsul lemnelor şi la treburile cele mai grele; iar Ariel avea misiunea de a-l sili să-şi ducă munca la bun sfârşit.

De-ndată ce Caliban lenevea şi lăsa lucrul baltă, Ariel (nevăzut oricăror ochi în afară de ai lui Prospero) se furişa până la el şi-l pişca, ba uneori îl împingea de-a berbeleacun smârc; pe urmă, luând chipul unei maimuţe, se strâmba la el. Apoi, schimbându-şi repede înfăţişarea în aceea a unui arici, se rostogolea în drumul lui Caliban, care se temea că-şi va înspina picioarele goale în ţepii ascuţiţi ai ariciului. Folosind o mulţime de astfel de tertipuri sâcâitoare, Ariel îl chinuia pe Caliban ori de câte ori acesta nu-şi vedea de treburile pe care i le poruncise Prospero.

Deoarece aceste spirite puternice ascultau de voinţa sa, cu ajutorul lor Prospero putea să stăpânească vânturile şi valurile mării. La porunca lui, ele stârniră o furtună grozavă în mijlocul căreia Prospero îi arătă fiicei sale o corabie mare şi mândră – care lupta cu valurile sălbatice ale mării ce ameninţau s-o înghită într-o clipită – spunându-i că e plină de fiinţe omeneşti asemănătoare lor.

— O, tatăl meu scump, zise ea, dacă ai stârnit furtuna aceasta îngrozitoare cu arta ta, ai milă de nefericirea lor. Priveşte! Vasul se va sfărâma în ţăndări. Sărmane suflete! Vor pieri cu toţii. De-ar sta-n puterea mea, mai curând aş face pământul să înghită marea, decât să las această frumoasă corabie să fie distrusă împreună cu toate sufletele preţioase pe care le poartă.

— Nu fi atât de speriată, Miranda, fata mea, spuse Prospero, nu li se va întâmpla nimic rău; am făcut în aşa fel încât nimănui de pe corabie să nu i se clintească niciun fir de păr. Şi am făcut totul de dragul tău, iubita mea copilă. Tu nu ştii cine eşti, sau de unde vii, iar despre mine nu ştii nimic mai mult decât că-ţi sunt tată şi că trăiesc în peştera aceasta amărâtă. Poţi să-ţi aminteşti de vremea dinainte de

a fi venit în chilia asta? Cred că nu, căci pe atunci nu aveai nici trei ani împliniţi.

— Ba să ştii că-mi amintesc, tată, răspunse Miranda.

— Şi ce anume? întrebă Prospero. Ţi-aduci aminte de o altă casă, ori de o altă fiinţă omenească? Spune-mi tot ce mai vezi aievea, copila mea.

Miranda spuse:

— S-ar zice că nu-i decât amintirea unui vis. Dar n-am fost oare îngrijită de patru sau cinci doici?

Prospero răspunse:

— Ba da, chiar de mai multe. Dar cum se face oare că încă mai sunt vii în mintea ta? Ţii minte şi cum ai ajuns aici?

— Nu, tată, spuse Miranda. Altceva nu-mi amintesc.

— Cu doisprezece ani în urmă, fata mea, continuă Prospero, eram ducele Milanului, iar tu erai prinţesă şi unica moştenitoare. Aveam un frate mai tânăr, pe nume Antonio, în care mă încredeam cu totul; şi, plăcându-mi singurătatea şi studiul adânc, adeseori încredinţam cârmuirea trebilor de stat unchiului tău şi prefăcutului meu frate (căci prefăcut s-a dovedit a fi). Eu, ignorând toate lucrurile lumeşti, îngropat între cărţi, mi-am dăruit timpul sporirii cunoştinţelor. Punând astfel mâna pe putere, fratele meu Antonio începu să creadă că el e cu adevărat ducele. Ocazia pe care i-am dat-o de a se face cunoscut supuşilor mei a deşteptat în firea lui rea ambiţia trufaşă de a-mi răpi ducatul: lucru pe care l-a izbutit curând, ajutat fiind de regele Neapolului, un prinţ puternic ce mă duşmănea.

— De ce, întrerupse Miranda, nu ne-au ucis oare atunci?

— Copila mea, răspunse tatăl, n-au îndrăznit: prea mă iubea poporul meu. Antonio ne-a îmbarcat pe o corabie şi când ne aflam la câteva leghe în largul mării ne-a silit să coborâm într-o bărcuţă fără parâme, velă sau catarg; şi ne-a lăsat acolo, crezând că vom pieri. Dar un nobil omenos de la curtea mea, unul Gonzalo, care mă iubea, pusese pe ascuns în barcă apă, provizii, haine şi câteva cărţi pe care

le ţin la mai mare preţ decât ducatul meu.

— O, tată, spuse Miranda, ce povară am fost pe umerii tăi atunci!

— Nicidecum, dragostea mea, zise Prospero, ai fost micuţul heruvim care m-a salvat. Surâsul tău nevinovat mi-a dat putere să înfrunt nenorocirea. Merindele ne-au ajuns până când am debarcat pe insula asta pustie şi de atunci, Miranda, plăcerea mea cea mai mare a fost să-ţi dau învăţătură, iar tu ai tras multe foloase din cât te-am învăţat.

— Domnul să-ţi mulţumească, tată drag, răspunse Miranda. Acum te rog să-mi spui din ce pricină ai stârnit furtuna asta pe mare?

— Află atunci, spuse tatăl, că, prin mijlocirea ei, vrăjmaşii mei, regele Neapolului şi crudul meu frate, au naufragiat pe ţărmul insulei noastre.

Spunând acestea, Prospero îşi atinse blând fata cu bagheta lui magică şi ea căzu într-un somn adânc. Căci spiriduşul Ariel se înfăţişă tocmai atunci stăpânului, să-i spună cum bântuise furtuna şi ce făcuse cu oamenii de pe corabie; cum spiritele rămâneau mereu nevăzute pentru Miranda, Prospero nu dorea ca ea să-l audă vorbind (cum i s-ar fi părut) cu văzduhul gol.

— Ei bine, spiriduşul meu viteaz, îi spuse Prospero lui Ariel, cum ţi-ai împlinit însărcinarea?

Ariel îi înfăţişă cu vioiciune furtuna şi spaima pe care o trăseseră marinarii, şi-i povesti cum fiul regelui, Ferdinand, sărise cel dintâi în mare, cum tatăl lui credea că şi-a văzut fiul iubit smuls de valuri şi înecat.

— Dar e teafăr, adăugă Ariel, într-un colţ al insulei, unde şade cu braţele încrucişate, plângând amar moartea tatălui său, regele, pe care-l socoteşte înecat. Nu i s-a clintit un fir de păr din cap, iar straiul lui de prinţ, deşi muiat în valul mării, pare mai nou decât era.

— Grijuliule Ariel, grăi Prospero. Adu-l încoace; fiica mea trebuie să-l vadă pe tânărul prinţ. Unde sunt regele şi

fratele meu?

— I-am lăsat, răspunse Ariel, să-l caute pe Ferdinand, pe care nu prea speră să-l găsească deoarece cred că l-au văzut pierind. Din echipajul corăbiei nu lipseşte unul, deşi fiecare se socoteşte singurul supravieţuitor, iar corabia, cu toate că n-o pot vedea, se află teafără în port.

— Ariel, zise Prospero, ţi-ai împlinit misiunea cu credinţă; dar mai avem o treabă de făcut.

— Mai este-o treabă? spuse Ariel. Dă-mi voie să-ţi amintesc, stăpâne, că mi-ai promis libertatea. Adu-ţi aminte, rogu-te, că ţi-am slujit cu folos, nu ţi-am turnat minciuni, nu ţi-am greşit nicicând, şi am servit fără să bombănesc sau să-ţi port pică.

— Domol, domol, spuse Prospero. Ai uitat oare de la ce cazne te-am scăpat? Ai uitat-o pe răutăcioasa vrăjitoare Sycorax, cea cocârjată de bătrâneţe şi invidie? Unde s-a născut? Vorbeşte, hai!

— Stăpâne, în Alger, spuse Ariel.

— Oh, chiar aşa? zise Prospero. Trebuie să-ţi amintesc ce-ai fost, căci văd că nu ţii minte. Această vrăjitoare rea, Sycorax, fu alungată din Alger din cauza vrăjilor ei, mult prea cumplite pentru a mai fi pomenite, şi părăsită aici de marinari. Cum tu erai un spirit prea nobil ca să-i îndeplineşti poruncile, te-a întemniţat într-un copac, unde te-am găsit urlând. Dacă-ţi aduci aminte, ăsta e chinul de care te-am scăpat.

— Iartă-mă, stăpâne dragă, spuse Ariel, ruşinat de a fi părut nerecunoscător. Îţi voi asculta porunca.

— Aşa să faci, zise Prospero, şi am să-ţi dărui libertatea.

Pe urmă îi spuse ce mai aştepta de la el, iar Ariel se duse mai întâi unde-l lăsase pe Ferdinand, pe care-l găsi şezând în iarbă cu aceeaşi înfăţişare tristă.

— O, tânărul meu domn, spuse Ariel cum îl zări, te voi muta de-aici curând. Am aflat că trebuie să fii dus la doamna mea Miranda, să vadă ce înfăţişare mândră ai. Hai,

domnule, urmează-mă. Apoi începu să cânte:

Îţi doarme tatăl pe un fund de mare
Din oase-i creşte pal coral,
Din ochii lui – mărgăritare.
Ce-i muritor în el, luat de val,
De mare-i iute preschimbat
În ceva tainic şi bogat.
Şi pentru el, ceas după ceas,
Spune al clopotelor glas.

Aceste veşti ciudate despre pierdutul său tată îl treziră curând pe prinţ din starea de prostire în care căzuse. Se luă buimăcit după sunetul vocii lui Ariel, până când fu călăuzit la Prospero şi Miranda, care şedeau la umbra unui arbore uriaş. Miranda, cum ştiţi, nu mai văzuse niciodată alt bărbat afară de tatăl ei.

— Miranda, zise Prospero, spune-mi ce zăreşti acolo?

— O, tată, spuse Miranda, plăcut surprinsă, e fără îndoială un spirit. Dumnezeule! Cum se mai uită în jur! Crede-mă, tată, e o fiinţă minunată! Nu-i oare duh?

— Nu, fetiţo, răspunse tatăl; mănâncă, şi doarme, şi are simţuri întocmai ca şi noi. Tânărul acesta pe care-l vezi se afla pe corabie. E puţin schimbat din cauza deznădejdii, dar altfel l-ai putea socoti un om chipeş. Şi-a pierdut tovarăşii şi rătăceşte pe aici în căutarea lor.

Miranda, care gândise că toţi bărbaţii au feţe încruntate şi bărbi cărunte ca tatăl ei, fu încântată de ivirea acestui prinţ frumos şi tânăr, iar Ferdinand, văzând o fată atât de drăgălaşă în pustietatea aceea, şi aşteptându-se doar la minuni din partea ciudatelor sunete auzite, îşi zise că se află pe o insulă fermecată şi că Miranda e zeiţa acelor tărâmuri; aşa că i se adresă ca unei divinităţi.

Ea îi răspunse sfios că nu e o zeiţă ci o fecioară obişnuită şi era pe cale să-i povestească totul despre sine, când

Prospero o întrerupse. Îl bucura nespus că tinerii se plăceau unul pe celălalt, căci îşi dădea limpede seama că (după cum se spune) se îndrăgostiseră la prima vedere; dar, pentru a pune la încercare statornicia lui Ferdinand, se hotărî să presare câteva obstacole în calea lor. Înaintând, deci, îi vorbi prinţului cu asprime, spunându-i că venise pe insulă ca iscoadă, plănuind să i-o fure lui, stăpânul acelor locuri.

— Urmează-mă, îi spuse. Te voi lega de grumaz şi de picioare; vei bea apă de mare; vei mânca scoici, rădăcini uscate şi coji de ghindă.

— Nu, răspunse Ferdinand, nu mă voi supune unei asemenea înjosiri până nu voi da ochii cu un duşman mai vrednic.

Şi trase spada; dar Prospero, făcând un semn cu bagheta magică, îl încremeni pe loc în aşa fel încât nu se mai putu mişca. Miranda se aruncă de gâtul tatălui ei, spunând:

— De ce te-arăţi atât de nemilos? Te-ndură, tată; mă pun eu însămi chezaşă pentru el. Acesta-i al doilea om pe care-l văd în viaţa mea şi mie-mi pare că-i unul cumsecade.

— Taci! strigă tatăl ei; încă un cuvânt, şi va trebui să te cert. Cum iei apărarea unui prefăcut?! Nu l-ai văzut decât pe el şi pe Caliban şi din pricina asta crezi că alţi oameni mai aleşi nu sunt pe lume. Dar îţi spun eu, fetiţă proastă: cei mai mulţi oameni îl întrec mult pe acesta în frumuseţe, precum şi el îl întrece pe Caliban.

Grăise astfel ca să încerce trăinicia simţămintelor fetei, care răspunse:

— Iubirea mea se mulţumeşte cu puţin. Nu mi-aş dori să văd un bărbat mai vrednic.

— Vino, deci, tinere, spuse Prospero prinţului. Nu-ţi stă-n putere să mi te împotriveşti.

— Nu-mi stă, într-adevăr, răspunse Ferdinand, şi, neştiind că puterea împotrivirii îi fusese răpită prin magie, se minuna că este atât de ciudat silit să-l urmeze pe Prospero.

Aţintindu-şi privirea înapoi spre Miranda până o pierdu din ochi, îşi spuse, intrând în peşteră pe urma lui Prospero: „Simţurile mele sunt toate neputincioase, de parcă aş visa; dar ameninţările acestui om şi slăbiciunea pe care-o simt mi s-ar părea dulci de-aş putea-o zări zilnic din temniţă pe preafrumoasa fată!”

Prospero nu-l ţinu mult timp pe Ferdinand închis în chilie; îl scoase curând afară şi-i dădu să facă o treabă grea, îngrijindu-se ca fata să afle la ce trudă silnică îl pusese. Apoi, prefăcându-se că intră în cămăruţa lui de lucru, urmări ce fac amândoi.

Prospero îi poruncise lui Ferdinand să stivuiască nişte butuci grei. Cum fiii de regi nu prea sunt deprinşi cu munca grea, Miranda îşi găsi curând iubitul aproape mort de oboseală.

— Vai! strigă ea, nu te istovi atât de mult; tata studiază; preţ de trei ceasuri n-are de ce să-ţi fie teamă; te rog odihneşte-te.

— O, frumoasa mea domniţă, răspunse Ferdinand, nu îndrăznesc. Nu mă pot odihni până nu isprăvesc cu treaba.

— Dacă ai vrea să şezi, zise Miranda, aş căra eu buştenii în locul tău o vreme.

Dar cu aşa ceva Ferdinand nu vru să se învoiască în ruptul capului. În loc să-i fie de-ajutor, Miranda deveni o piedică, pentru că începură o discuţie lungă şi căratul lemnelor mergea foarte încet.

Prospero, care-i dăduse lui Ferdinand această muncă doar pentru a-i încerca iubirea, nu era cufundat în cărţi, cum credea fiica lui, ci stătea lângă ei, nevăzut, ca să tragă cu urechea la ce-şi spuneau.

Ferdinand o întrebă cum o cheamă şi ea îi spuse, adăugând că prin asta încălca dorinţa tatălui său.

Prospero se mulţumi să surâdă la această primă dovadă de nesupunere a fiicei sale; căci după ce, cu ajutorul magiei, o făcuse să se îndrăgostească atât de brusc, nu-l

supăra că ea îşi arăta dragostea uitând de poruncile lui. Ascultă deci cu multă plăcere un lung discurs al lui Ferdinand, prin care acesta îi jura că o iubeşte mai mult decât pe toate doamnele întâlnite vreodată.

Răspunzând laudelor aduse frumuseţii ei, care, spunea el, întrecea frumuseţea tuturor femeilor din lume, ea spuse:

— Nu-mi amintesc de chipul nici unei femei tinere, şi nici alţi bărbaţi n-am văzut vreodată în afară de tine, bunul meu prieten, şi de tatăl meu drag. Nu ştiu cum arată feţele celorlalţi oameni, dar crede-mă, iubitule, nu-mi doresc alt tovarăş în lume decât pe tine, iar închipuirea mea nu poate plăsmui alt chip care să-mi placă mai mult decât al tău. Dar, domnule, mă tem că vorbesc cu prea mare îndrăzneală şi uit sfaturile date de tata.

Auzind acestea, Prospero zâmbi şi clătină din cap, de parcă ar fi spus: „Totul merge întocmai cum doream: fiica mea va fi regina Neapolului”.

Apoi Ferdinand, într-un alt lung discurs (căci tinerii prinţi vorbesc cu meşteşugite fraze curteneşti) îi spuse neştiutoarei Miranda că e moştenitorul coroanei Neapolului şi că ea-i va fi regină.

— Ah, domnule, zise ea, ce proastă sunt că plâng de bucurie. Îţi voi răspunde cu sfântă şi simplă sinceritate. A ta voi fi, de vrei să-ţi devin soţie.

Prospero îl împiedică pe Ferdinand să mulţumească, întrupându-se între ei.

— Nu-ţi fie teamă, copila mea, zise el. Am auzit şi încuviinţez tot ce v-aţi spus. Şi, Ferdinand, dacă prea aspru m-am purtat cu tine, vina îmi va fi răscumpărată cu prisosinţă dăruindu-ţi-o pe fiica mea. Toate necazurile tale au fost doar încercări la care ţi-am supus iubirea şi le-ai făcut faţă cu cinste. Ia-o, deci, vrednică răsplată, pe fiica mea: iubirea ta adevărată pe drept a câştigat-o şi nu zâmbi dacă-ţi voi zice că-i fără de pereche.

Pe urmă, spunând că-l cheamă alte treburi, le ceru să se

aşeze şi să stea de vorbă până când se va întoarce el. De data asta Miranda nu păru deloc dornică să-i nesocotească porunca.

Lăsându-i deci acolo. Prospero îl chemă pe spiriduşul Ariel, care îndată se înfăţişă, nerăbdător să-i povestească amănunţit, ce făcuse cu fratele stăpânului său şi cu regele Neapolului.

Ariel spuse că-i lăsase aproape scoşi din minţi de frica lucrurilor ciudate pe care-i făcuse să le vadă şi să le audă. Când osteniseră de-atâta umblet şi de-atâta foame, făcuse să apară dintr-odată în faţa lor o masă îmbelşugată şi delicioasă, pentru ca tocmai pe când se pregăteau să se ospăteze să li se arate sub înfăţişarea unei scorpii, un monstru lacom şi înaripat, iar ospăţul se făcuse nevăzut. Apoi, spre marea lor mirare, scorpia le vorbi, aducându-le aminte de cruzimea cu care-l alungaseră pe Prospero din ducatul său şi îl lăsaseră să piară pe mare împreună cu fiica lui abia născută, spunându-le totodată că spaimele prin care treceau erau pedeapsa cuvenită pentru ticăloşia lor.

Regele Neapolului şi Antonio, nevrednicul frate, se căiră de nedreptatea pe care i-o făcuseră lui Prospero, iar Ariel îi spuse stăpânului său că pocăinţa lor e fără îndoială sinceră şi că el, deşi doar un spiriduş, nu poate să nu-i deplângă.

— Atunci adu-i aici, Ariel, spuse Prospero. Dacă pe tine, un biet duh, te întristează nenorocirea lor, cum aş putea eu, o fiinţă omenească aidoma lor, să nu mă îndur de dânşii? Adu-i aici îndată, gingaşule Ariel.

Ariel se întoarse degrabă cu regele, Antonio şi bătrânul Gonzalo urmându-l minunaţi de muzica nepământeană pe care o înălţa în văzduh ca să-i atragă spre locul unde-i aştepta stăpânul. Gonzalo era chiar curteanul care pe vremuri se purtase atât de omeneşte cu Prospero, dându-i cărţi şi merinde când fratele cel rău îl lăsase, cum credea el, să piară într-o bărcuţă pe mare.

Atât le era mintea copleşită de durere şi de groază, încât

nu-l recunoscură îndată pe Prospero. Acesta se arătă mai întâi bunului bătrân Gonzalo, numindu-l salvatorul vieţii sale. Apoi aflară şi fratele lui şi regele că-l aveau în faţă pe nedreptăţitul Prospero.

Cu lacrimi în ochi şi îndurerate cuvinte de tristeţe şi adevărată căinţă, Antonio îşi imploră fratele să-l ierte, iar regele dădu glas unei sincere păreri de rău că l-a ajutat pe Antonio să-şi detroneze fratele. Prospero îi iertă, iar când se jurară că-i vor înapoia ducatul, îi spuse regelui Neapolului:

— Şi eu am o surpriză pentru domnia ta. Şi, deschizând o uşă, i-l arătă pe fiul său, Ferdinand, care juca şah cu Miranda.

Nimic n-ar fi putut întrece bucuria tatălui şi a fiului ca această întâlnire neaşteptată, căci fiecare îl crezuse pe celălalt înecat în furtună.

— O, minune! strigă Miranda. Ce nobile făpturi îmi văd ochii! Şi cât de mândră trebuie să fie lumea în care trăiesc!

Regele Neapolului fu uimit de frumuseţea şi farmecul Mirandei tot atât de mult pe cât fusese fiul său.

— Cine-i fecioara aceasta? spuse el. Îmi pare că-i zeiţa care ne-a despărţit şi ne-a făcut să ne regăsim acuma.

— Nu, tată, răspunse Ferdinand, zâmbind pentru că tatăl său căzuse în aceeaşi greşeală pe care o făcuse şi el văzând-o pe Miranda pentru prima oară. Este o muritoare, dar mulţumită nemuritoarei Pronii cereşti mi-e hărăzită; am ales-o într-un moment când n-am putut să-ţi cer încuviinţarea, tată, crezând că nu mai eşti în viaţă. Ea este fiica acestui Prospero, care nu-i altul decât vestitul duce al Milanului, despre care am auzit atâtea fără să-l fi întâlnit până acum; el mi-a dat o nouă viaţă, devenind al doilea tată al meu şi dăruindu-mi această neasemuită fată.

— Atunci şi eu sunt tatăl ei, spuse regele; dar vai! cât de ciudat îmi va părea să cerşesc iertare propriei mele copile!

— Ajunge, zise Prospero. Să uităm trecutele noastre necazuri de vreme ce totul s-a sfârşit atât de fericit.

Apoi Prospero îşi îmbrăţişă fratele, îl asigură iarăşi că l-a iertat şi spuse că atotputernica, înţeleapta Pronie îngăduise să fie alungat din bietul său ducat al Milanului numai ca fiica sa să poată moşteni coroana Neapolului, căci iubirea fiului de rege pentru Miranda se înfiripase doar datorită întâlnirii lor pe insula pustie.

Cuvintele pline de bunăvoinţă pe care le rosti Prospero cu gândul de a-şi linişti fratele îl umplură pe Antonio de ruşine şi remuşcări în aşa măsură, încât plânse şi nu fu în stare să vorbească, iar bunul şi bătrânul Gonzalo plânse la rându-i văzând această împăcare fericită şi-l rugă pe Dumnezeu să binecuvânteze tânăra pereche.

Prospero le dezvălui acum că vasul lor se află în port, neatins, cu toţi marinarii pe bord, spunându-le că a doua zi îi va însoţi împreună cu fiica lui în drumul spre casă.

— Între timp, zise el, bucuraţi-vă de găzduirea pe care vi-o poate oferi biata mea peşteră şi, pentru a vă trece mai repede timpul în seara asta, vă voi spune povestea vieţii mele din ceasul în care am pus prima dată piciorul pe insulă. Apoi îl chemă pe Caliban să pregătească ceva de cină şi să deretice prin peşteră, iar oaspeţii rămaseră uimiţi de înfăţişarea bizară şi sălbatică a hidosului monstru, care (spunea Prospero) era singurul lui servitor.

Înainte de a părăsi pentru totdeauna insula, Prospero îl eliberă pe Ariel din slujbă, spre marea bucurie a voiosului spiriduş care, deşi îşi slujise stăpânul cu credinţă, tânjise mereu după adevărata libertate de a hoinări prin văzduh după bunul său plac, asemeni unei păsări neîmblânzite, zburând pe sub copacii verzi, printre roade minunate şi flori frumos mirositoare.

— Poznaşul meu drag, îi spuse Prospero micului spiriduş când îl eliberă, am să-ţi duc dorul; în schimb tu vei fi liber.

— Îţi mulţumesc, iubitul meu stăpân, zise Ariel, dar înainte de a renunţa la ajutorul credinciosului tău spirit, îngăduie-mi să suflu vânt prielnic în pânzele corăbiei tale

până vei ajunge acasă, şi apoi, stăpâne, când voi fi liber, ce veselă îmi va fi viaţa!

Şi Ariel dădu glas sprinţarului său cântec:

Sug miere, ca albina călătoare,
Şi dorm ades în clopoţel de floare;
De ciocul buhăi, noaptea pe răcoare,
M-ascund aici, şi-n toamna visătoare
Zbor vesel, dup-al meu bun plac
Pe fragede aripi de liliac.
Trăi-voi vesel, vesel, fericit
În casa-mi de pe ramul înflorit.

Apoi Prospero îşi îngropă adânc în pământ cărţile groase de magie şi bagheta de vrăjitor, căci hotărâse să nu se mai folosească niciodată de arta magiei. Şi, după ce-şi învinsese astfel duşmanii, împăcându-se cu fratele său şi cu regele Neapolului, singurul lucru care-i mai rămânea de făcut ca fericirea lui să fie deplină era să-şi vadă ţara unde se născuse, să-şi ia din nou în stăpânire ducatul şi să petreacă la nunta fericită a fiicei sale şi a prinţului Ferdinand, nuntă care, spunea regele, urma să aibă loc cu mare fast, îndată ce vor sosi la Neapole, unde, cu ajutorul grijuliu al spiriduşului Ariel, au şi ajuns curând, după o călătorie plăcută.

Visul unei nopţi de vară

Era cândva o lege în cetatea Atenei, care dădea cetăţenilor puterea de a-şi sili fiicele să se mărite cu bărbaţi aleşi de ei. Dacă o fată se împotrivea să se mărite cu omul ales ca soţ de tatăl ei, acesta din urmă era îndreptăţit de lege să ceară osândirea fiicei lui la moarte. Dar, cum se întâmplă rar ca taţii să dorească moartea fetelor lor, chiar atunci când ele se arată cam neascultătoare, legea nu se aplica deloc, sau foarte rar, deşi e cu putinţă ca tinerele fete din cetate să fi fost deseori ameninţate de părinţi cu grozăviile ei.

Totuşi, se cunoaşte cazul unui bătrân pe nume Egeus, care într-adevăr s-a înfăţişat lui Theseus (pe atunci ducele înscăunat al Atenei) plângându-se că fiica lui, Hermia, căreia-i poruncise să se mărite cu Demetrius, vlăstar al unei nobile familii ateniene, refuzase să-i dea ascultare, întrucât era îndrăgostită de un alt tânăr atenian, numit Lysander. Egeus îi ceru lui Theseus să facă dreptate, dorind ca legea cea crudă să fie împlinită împotriva fiicei sale.

Spre a dovedi că neascultarea ei avea temei, Hermia se dezvinovăţi spunând că Demetrius îşi declarase mai demult iubirea pentru prietena ei dragă, Helena, şi că Helena îl iubea la nebunie pe Demetrius; dar acest motiv întemeiat de a nu se supune poruncii tatălui, arătat de Hermia, nu-l putu mişca pe asprul Egeus.

Deşi era un prinţ nobil şi milos, Theseus n-avea dreptul să schimbe legile ţării sale; putu, prin urmare, doar să-i lase Hermiei încă patru zile de gândire, urmând ca la sfârşitul

lor, dacă se mai împotrivea căsătoriei cu Demetrius, să fie condamnată la moarte.

Îndată ce ducele îi spuse că poate să plece, Hermia se duse la iubitul ei, Lysander, şi-i povesti în ce primejdie se află, că trebuie ori să-l părăsească şi să-l ia de bărbat pe Demetrius, ori să-şi ia rămas bun de la viaţă peste patru zile.

La auzul acestor veşti rele, Lysander fu cuprins de adâncă mâhnire; amintindu-şi, însă, că avea o mătuşă care trăia departe de Atena, şi că în cetatea în care locuia aceasta legea cea haină nu avea nicio putere asupra Hermiei (ea se aplica doar între zidurile cetăţii), îi propuse Hermiei să părăsească pe furiş chiar în noaptea aceea casa tatălui ei şi să plece împreună spre locuinţa mătuşii lui, unde aveau să se căsătorească.

— Te aştept, îi spuse Lysander, la câteva mile afară din oraş, în minunata pădure prin care ne-am plimbat deseori împreună cu Helena în înflorita lună mai.

Hermia primi bucuroasă propunerea lui şi nu destăinui decât prietenei sale Helena plănuita fugă. Cu totul lipsită de suflet (căci fetele fac lucruri nesăbuite din iubire) Helena hotărî să-i dea de veste despre toate acestea şi lui Demetrius, deşi nu avea nimic altceva de câştigat din trădarea tainei prietenei ei decât sărmana plăcere de a-şi urma iubitul necredincios în pădure, căci ştia prea bine că Demetrius va pleca în urmărirea Hermiei.

Pădurea în care se înţeleseseră Lysander şi Hermia să se-ntâlnească adăpostea sălaşul îndrăgit al micilor fiinţe cunoscute sub numele de zâne.

Craiul Oberon şi Titania, crăiasa zânelor, cu toată mărunta suită de curteni, încingeau în această pădure zaiafeturile lor din miez de noapte.

În vremea aceea, între micul crai şi crăiasa spiriduşilor se iscase, din păcate, zavistia; ori de câte ori se întâlneau sub clar de lună, pe potecile umbrite ale acestei păduri, se luau

la harţă, până când toţi gingaşii elfi se furişau, cuprinşi de frică, să se ascundă în cupele de ghindă.

Pricina nefericitei zavistii era împotrivirea Titaniei de a-i dărui lui Oberon un copilaş răpit, a cărui mamă fusese prietena Titaniei şi la moartea căreia regina zânelor furase copilaşul de la pieptul doicii şi-l crescuse în mijlocul codrului.

În noaptea hărăzită întâlnirii îndrăgostiţilor în pădure, plimbându-se cu câteva din domnişoarele ei de onoare, Titania îl întâlni pe Oberon, însoţit de alaiul lui de duhuri.

— Neplăcută întâlnire în lumina lunii, trufaşă Titania, spuse craiul zânelor.

Crăiasa i-o întoarse:

— Cum! Tu eşti, pizmaşe Oberon? Zânelor, s-o ştergem de aici; m-am jurat să nu rămân o clipă în tovărăşia lui.

— Mai zăboveşte-un pic, grăbită zână, spuse Oberon. Nu-s eu stăpânul tău? De ce îl supără Titania pe Oberon al ei? Dă-mi-l pe micul tău orfan să-mi fie paj.

— Poţi fi pe pace, îi răspunse regina, nu-mi vei putea lua băiatul nici de mi-ai da în schimb întreaga ta împărăţie a duhurilor. Apoi plecă lăsându-şi stăpânul mâniat foarte.

— Prea bine, vezi-ţi, dar, de drum, spuse Oberon. Am să te fac să te căieşti pentru necuviinţa asta înainte de mijitul zorilor.

Oberon porunci apoi să vină Puck, spiriduşul lui îndrăgit şi sfetnicul de taină.

Puck (sau Robin Goodfellow, adică Robin Băiat Bun, cum i se mai spunea câteodată) era un spiriduş şiret şi tare zurbagiu, care obişnuia să pună la cale fel de fel de şotii şugubeţe prin satele din jur. Uneori se furişa în cămările de lapte şi lua smântâna laptelui, alteori îşi scălda trupul uşor şi aerian în putina de unt, şi în zadar se ostenea lăptăreasa să bată laptele în unt când făptura lui fantastică făcea tumbe în putinei. Dar nici ciobănaşilor din sat nu li se brodea mai bine; ori de câte ori lui Puck îi trecea prin minte

să facă pozne în cazanul de fiert berea, neîndoios că băutura ieşea stricată. Dacă se întâlneau câţiva vecini de treabă să bea împreună un pahar de bere, Puck lua forma unui crab prăjit şi-aşa sărea în pocal, iar de i se făcea de băut vreunei cumetre trecute, el i se vâra între buze şi-i vărsa berea pe bărbia ofilită; iar când, îndată după aceea, cumătra trecută se pregătea cu tot dichisul să înşire vecinilor o istorie tristă şi cumplită, Puck trăgea de sub dânsa scăunelul cu trei picioare şi biata femeie se rostogolea pe jos, în timp ce cumetrele guralive se ţineau de burtă de râs, jurând că aşa de bine nu petrecuseră în viaţa lor.

— Vino-ncoa', Puck, îi spuse Oberon veselului hoinar noptatic. Fă-mi rost de floarea numită de fecioare „Patimă oarbă"; sucul floricelei ei purpurii, picurat pe pleoapa oamenilor care dorm, îi face, când se trezesc, să se îndrăgostească lulea de prima fiinţă care le cade sub ochi. Am să picur pe ploapele Titaniei mele, în timp ce moţăie, nişte suc din floarea asta şi ea o să se aprindă după întâia făptură zărită când va deschide ochii, chiar de-ar fi leu sau urs, moimă care nu-şi ştie locul, ori maimuţoi obraznic. Înainte de a-i lua de pe ochi vălul farmecului, şi pot s-o fac uşor printr-un descântec ştiut numai de mine, am s-o silesc să-mi dea băiatul acela pe care-l vreau ca paj.

Puck, căruia-i stăteau la inimă năzbâtiile, fu încântat grozav de farsa pusă la cale de stăpânul său şi alergă să caute floarea; iar Oberon, pe când aştepta întoarcerea lui Puck, îi zări pe Demetrius şi Helena intrând în pădure. Auzi cum Demetrius o ceartă pe Helena că se ţine după el şi, după multe cuvinte grele din partea lui iar dintr-a ei doar mustrări blânde, amintindu-i iubirea de altădată şi credinţa pe care i-o jurase, Demetrius o lăsă (după cum spuse) la bunul plac al fiarelor sălbatice, iar ea alergă cât putu de repede să-l ajungă din urmă.

Cum îndrăgea pe toţi cei ce iubeau sincer, craiului

zânelor îi fu milă de Helena, pe care se prea poate s-o fi văzut în vremurile acelea fericite când fusese iubită de Demetrius şi când – după cum spunea Lysander – se plimbau deseori prin codru, la lumina lunii. În orice caz, când Puck se întoarse cu floricica purpurie, Oberon îi spuse favoritului său:

— Ia câţiva picuri din potirul florii; a fost aici o dulce copilă din Atena care iubeşte un flăcău trufaş. Dacă-i găseşti dormind, picură puţin din elixirul ăsta al iubirii pe ochii lui. Dar îngrijeşte-te ca ea să-i fie în preajmă, aşa încât prima făptură zărită când deschide ochii să fie tocmai nedreptăţita domnişoară. O să-l cunoşti pe flăcău după straiul atenian pe care-l poartă.

Puck făgădui să ducă treaba la bun sfârşit cu multă iscusinţă, iar Oberon, nevăzut de Titania, se strecură în alcovul ei, unde crăiasa se pregătea de culcare. Frumosul ei culcuş se afla pe malul unui pârâu, unde creşteau lămâiţa sălbatică, ciuboţica cucului şi violete parfumate, sub un baldachin din trifoi alb, muşcate şi răsură. Aici se odihnea întotdeauna Titania o bucată de noapte; se învelea cu o piele de şarpe cu solzi de smalţ, acoperitoare cam mică, dar numai bună pentru a înveli o zână.

Oberon o găsi pe Titania dând porunci zânelor cum să-şi petreacă timpul cât ea va dormi.

— Câteva dintre voi, tocmai spunea maiestatea sa, să smulgă tăciunii din bobocii de trandafir mirositor; altele războiţi-vă cu liliecii şi luaţi-le aripile de piele ca să facem din ele haine pentru elfii mai mititei; iar câteva să staţi de strajă ca bufniţa cea rea de gură, care se văicăreşte noapte de noapte, să nu se apropie de mine. Dar, mai întâi, cântaţi-mi să pot adormi.

Atunci zânele începură să cânte:

Şerpi cu limba despicată
Şi ţepoşi arici, plecaţi!

Şi voi viermi, şopârle-ndată
Doamna nu ne-o tulburaţi!
Filomelă, zi cu dor
Cântul tău adormitor:
Fie-ţi somnul lin, uşor…
Stăm de strajă
Nicio vrajă
Spre crăiasă să nu urce.
Dormi în pace somnul dulce!

După ce-şi adormiră crăiasa îngânându-i dulcele cântec de leagăn, zânele se risipiră să împlinească însemnatele porunci date de ea. Atunci Oberon se apropie încetişor de Titania lui şi-i picură pe pleoape niţel elixir de iubire, cântând:

Ce-ai să vezi când te trezeşti
Nebuneşte să iubeşti.

Să ne întoarcem însă la Hermia, care fugise în noaptea aceea din casa tatălui ei ca să scape de moartea care-i era hărăzită pentru că se împotrivea să se mărite cu Demetrius. Intrând în pădure, îl găsise pe iubitul ei Lysander aşteptând-o spre a merge împreună acasă la mătuşa lui. Însă înainte de a fi străbătut jumătate din pădure, Hermia se simţi într-aşa măsură ostenită, încât Lysander, foarte grijuliu cu aleasa inimii lui care îşi dovedise iubirea punându-şi chiar viaţa în primejdie de dragul său, o convinse să se odihnească până dimineaţă pe un tăpşan de muşchi moale şi, întinzându-se şi el pe pământ puţintel mai departe, curând amândoi adormiră buştean. Acolo îi găsi Puck şi, văzând un tânăr chipeş adormit, observând că hainele lui sunt croite după moda ateniană şi că alături de el doarme o frumoasă fată, crezu că sunt chiar fecioara ateniană şi trufaşul flăcău pe care Oberon îi poruncise să-i

caute; şi îşi închipui, fireşte, că de vreme ce se aflau numai ei doi acolo, ea va fi prima făptură pe care vor cădea ochii flăcăului la deşteptare. Prin urmare, fără a sta prea mult pe gânduri, stoarse îndată pe pleoapele băiatului câteva picături de suc din floarea purpurie. Dar se nimeri să treacă pe acolo Helena, şi ea fu întâia fiinţă pe care o văzu Lysander când deschise ochii, iar nu Hermia; şi oricât ar părea de ciudat, balsamul acela de iubire fu atât de puternic încât dragostea lui Lysander pentru Hermia se stinse într-o clipă şi el se îndrăgosti de Helena.

De-ar fi văzut-o mai întâi pe Hermia la deşteptare, boacăna lui Puck n-ar fi avut nicio urmare neplăcută, căci ar fi înteţit numai iubirea lui Lysander pentru fată; aşa însă, mare pacoste pe bietul tânăr să fie nevoit, din cauza unei licori fermecate, să-şi uite buna şi credincioasa iubită şi să alerge după altă fată, părăsind-o pe Hermia adormită, la miezul nopţii, în mijlocul codrului.

Iată cum se petrecuse nenorocita întâmplare: după cum spuneam, Helena se trudise să nu rămână în urma lui Demetrius, care fugea de ea ca un netrebnic, dar nu putu să facă multă vreme faţă întrecerii, bărbaţii fiind întotdeauna mai iuţi de picior decât femeile. Helena pierduse curând urma lui Demetrius şi, rătăcind prin pădure, întristată şi părăsită, ajunse la culcuşul lui Lysander.

— Ah, zise ea, iată-l pe Lysander zăcând pe pământ; e mort oare sau doarme?

Şi, atingându-l blând, îi spuse:

— Trezeşte-te, prietene, de eşti în viaţă!

Atunci Lysander îşi deschise ochii şi (licoarea iubirii începând să-şi facă efectul) i se adresă pe dată în cuvinte de dragoste nebună şi pline de adoraţie, spunându-i că frumuseţea ei o întrece pe a Hermiei aşa precum o porumbiţă e mult mai frumoasă decât un corb, că de dragul ei ar putea trece şi prin foc şi multe alte asemenea cuvinte

de dragoste.

Ştiind că Lysander este iubitul prietenei sale Hermia, şi că făgăduise pe ce avea mai sfânt să se cunune cu ea, Helena se înfurie grozav când îl auzi vorbindu-i astfel; i se păru (cum era firesc de altfel) că Lysander îşi bate joc de ea.

— Oh, spuse ea, de ce m-am mai născut dacă toată lumea mă batjocoreşte şi-şi râde de mine? Nu-mi ajunge oare, nu-mi ajunge, domnule, că Demetrius nu mă-nvredniceşte niciodată cu o privire caldă sau un cuvânt bun? Trebuie să-ţi râzi şi dumneata de mine, prefăcându-te că-mi cauţi dragostea? Credeam, Lysander, că ai un suflet mult mai nobil.

După ce rosti mânioasă toate acestea plecă în fugă, iar Lysander se luă după ea, uitând-o cu totul pe Hermia lui, care mai dormea încă.

Trezindu-se, Hermia se înspăimântă văzând că e singură. Rătăci prin pădure, neştiind ce se întâmplase cu Lysander, ori încotro să-l caute. Între timp Demetrius, nereuşind să-i găsească pe Hermia şi pe rivalul lui, Lysander, ostenit de căutarea lui zadarnică, adormise. Aşa fu găsit de Oberon, care aflase din câteva întrebări puse lui Puck că acesta picurase sucul iubirii pe ochii cui nu trebuia, iar acum, dând de acela pe care îl căutase de la bun început, atinse pleoapele adormitului Demetrius cu elixirul dragostei; şi cum el o văzu mai întâi pe Helena, începu la rândul său şi aidoma lui Lysander să-i facă declaraţii de dragoste; şi chiar în acel moment Lysander, urmat de Hermia (căci datorită boroboaţei lui Puck îi venise acum Hermiei rândul să alerge după iubit) sosiră şi ei la faţa locului. Atunci Lysander şi Demetrius, vorbind amândoi deodată, îi adresară Helenei cuvinte de iubire, pentru că erau amândoi sub înrâurirea puternicului farmec.

Uimită, Helena crezu că Demetrius, Lysander şi chiar buna ei prietenă de odinioară, Hermia, se înţeleseseră cu

toţii să-şi râdă de ea.

Hermia era însă la fel de surprinsă ca şi Helena; nu înţelegea de ce Lysander şi Demetrius, care-i juraseră amândoi iubire, se îndrăgostiseră dintr-odată de Helena; dar Hermiei toată povestea nu i se părea deloc o glumă.

Cele două fete, care până atunci fuseseră cele mai bune prietene, începură să-şi spună cuvinte grele.

— Ingrată Hermia, zise Helena, tu l-ai pus la cale pe Lysander să mă ia în râs cu laude prefăcute; şi pe celălalt iubit al tău, Demetrius, care până mai adineaori mă privea de sus, nu l-ai îndemnat tu să-mi spună zeiţă, nimfă, făptură rară, nepreţuită şi cerească? De nu i-ai fi cerut tu să-şi bată joc de mine, el, care mă urăşte, nu mi-ar fi vorbit astfel. E nedrept din partea ta, Hermia, că te-nţelegi cu bărbaţii ca să te distrezi pe seama sărmanei tale prietene. Uitat-ai prietenia zilelor de şcoală? De câte ori, Hermia, n-am lucrat noi două aşezate pe aceeaşi pernă, dinaintea aceluiaşi gherghef la care acele noastre brodau aceeaşi floare, crescând precum două cireşe îngemănate, abia deosebite una de cealaltă? Nu-i vrednic de-o fecioară, Hermia, şi nu-i frăţeşte, să te-nţelegi cu bărbaţii ca să-ţi râzi de cea mai bună prietenă.

— Cuvintele tale pătimaşe mă umplu de uimire, răspunse Hermia. Mi se pare că tu mă insulţi, nu eu pe tine.

— Aşa, aşa! replică Helena, zi-i mai departe, în faţă arată-te smerită şi strâmbă-te la mine pe la spate; pe urmă faceţi-vă unul altuia cu ochiul şi daţi-i înainte cu petrecerea. Dac-aţi avea îndurare, simţiri mai demne şi mai bună creştere, nu v-aţi mai bate joc de mine.

În timp ce Helena şi Hermia îşi aruncau una alteia astfel de cuvinte pline de mânie, Demetrius şi Lysander le lăsară, ducându-se să se bată în pădure de dragul Helenei.

Văzând că flăcăii le-au părăsit, fetele porniră să rătăcească iar prin codru în căutarea iubiţilor lor.

Îndată după plecarea lor, craiul zânelor, care le ascultase

cearta împreună cu Puck, îi spuse spiriduşului:

— Doar nebăgarea ta de seamă e de vină, Puck; sau ai făcut-o, poate, dinadins?

— Crede-mă, tu, crai al umbrelor! răspunse Puck. A fost o greşeală; nu tu mi-ai spus, cu gura ta, că-l voi recunoaşte pe flăcău după veşmântul său atenian? Şi totuşi nu-mi pare rău de ce s-a întâmplat, căci gâlceava lor mă distrează la nebunie.

— Ai auzit, spuse Oberon, că Demetrius şi Lysander s-au dus să caute un loc potrivit să se bată între ei. Îţi poruncesc să întuneci bolta cu negură groasă şi să încurci în aşa măsură cărările ăstor doi îndrăgostiţi bătăioşi, încât să nu mai dea unul de altul. Imită glasul fiecăruia în urechea celuilalt şi aţâţă-i cu zeflemele să se ia după tine, crezând că aud glasul potrivnicului. Şi nu-i slăbi până n-or osteni prea tare ca să mai poată umbla; odată adormiţi, picură în ochii lui Lysander zeama ăsteilalte flori, iar când se va trezi o să uite de dragostea lui nouă pentru Helena, întorcându-se la vechea-i iubire pentru Hermia; atunci frumoasele fecioare vor cunoaşte amândouă fericirea împreună cu tânărul pe care îl iubesc şi vor crede că tot ce s-a-ntâmplat a fost numai un vis urât. Dă-i zor la treabă, Puck, iar eu mă duc să văd ce dulce dragoste şi-o fi găsit Titania.

Titania nu se trezise încă şi Oberon, zărind lângă ea un măscărici care se rătăcise în pădure şi dormea şi el, îşi spuse: „Individul ăsta va deveni iubitul Titaniei mele”. Şi aşează pe umerii paiaţei un cap de măgar care i se potrivi atât de bine, de parcă ar fi crescut de la-nceput acolo. Deşi Oberon îi prinsese căpăţâna de măgar cu multă grijă, omul se trezi şi, sculându-se, neştiind ce-i făcuse Oberon, se îndreptă spre alcovul în care dormea crăiasa zânelor.

— Ah! Ce înger îmi văd oare ochii? întrebă Titania deşteptându-se, când sucul micuţei flori purpurii începu să-şi facă efectul. Eşti tot atât de înţelept pe cât de chipeş?

— Păi de, făcu neghiobul măscărici, dac-aş avea destulă

minte să ies din codrul ăsta, mi-ar fi de-ajuns.

— De ce-ai vrea să pleci din pădure? spuse regina, topită de iubire. Eu nu sunt spiriduş de rând. Te iubesc. Hai cu mine, şi-ţi voi da câte zâne vrei să te slujească.

Apoi chemă patru din zânele ei, pe nume Boboc de Mazăre, Pânză de Păianjen, Aripioară de Molie şi Firicel de Muştar.

— Slujiţi-l, spuse crăiasa, pe-acest chipeş domn; săltaţi în calea lui şi faceţi tumbe; hrăniţi-l cu struguri şi caise, şi pentru el prădaţi albinele de miere. Hai, şezi cu mine, îi spuse ea măscăriciului, lasă-mă să mă joc cu obrăjorii tăi păroşi, frumosul meu măgar, şi să-ţi sărut răpitoarele tale urechi mari, odorul meu!

— Unde-i Boboc de Mazăre? întrebă măscăriciul cu cap de măgar, fără să-i pese nu ştiu cât de atenţiile crăiesei zânelor, dar foarte mândru de noii săi slujitori.

— Aici, domnule, spuse Boboc de Mazăre.

— Scarpină-mă-n ceafă, zise clovnul. Unde-i Pânză de Păianjen?

— Aici, domnule.

— Dragă domnule Pânză de Păianjen, spuse neghiobul clovn, omoară-mi bondarul acela roşu din vârful scaietelui de colo; şi, dragă musiu Pânză de Păianjen, adu-mi punga lui cu miere. Dar nu te fâţâi prea mult în treaba asta, domnu' Pânză de Păianjen, şi ai grijă să nu spargi punga; mi-ar părea rău să te văd năclăit de miere. Unde-i Firicel de Muştar?

— Aici sunt, domnule, spuse Firicel de Muştar. Care-i porunca?

— Mai nimic, bunule Firicel de Muştar, spuse clovnul, decât ajută-i lui domnu' Boboc de Mazăre la scărpinat. Cată să merg la bărbier, domnu' Firicel de Muştar, că mi se pare că mi-a crescut în claie părul pe obraz.

— Iubitul meu, spuse regina, ce ţi-ai dori la masă? Am o zână îndrăzneaţă care va scotoci în vizuina veveriţei şi-ţi va

aduce nuci.

— Mai mult mi-ar tihni un pumn de mazăre uscată, răspunse măscăriciul care, având acum cap de măgar, avea şi pofte măgăreşti; dar te rog să nu mă deranjeze niciunul dintre slujitorii tăi, că tare-aş vrea să dorm.

— De vrei, te culcă, zise crăiasa, şi-am să te legăn eu în braţe. Oh, cât te mai iubesc! La nebunie!

Văzându-l pe clovn adormit în braţele reginei sale, craiul zânelor i se ivi în faţă şi o dojeni că-şi dăruise favorurile unui măgar.

Ea nu avu cum să tăgăduiască, de vreme ce măscăriciul îi dormea în braţe, cu capul lui de măgar împodobit cu o cunună de flori chiar de mâna ei împletită.

După ce-o mai înţepă un timp, Oberon iar îi ceru să-i dea lui copilaşul orfan, şi de data asta, ruşinată că a fost surprinsă de stăpânul ei împreună cu un nou iubit, ea nu mai îndrăzni să zică nu.

Obţinând astfel băieţelul pe care dorea de mult să şi-l facă paj, lui Oberon i se făcu milă de încurcătura ruşinoasă în care o pusese pe Titania prin poznaşa lui şiretenie şi-i aruncă în ochi niţel suc stors din cealaltă floare. Crăiasa zânelor îşi veni în fire şi, minunându-se de iubitul pe care şi-l alesese, spuse că nu mai poate îndura să se uite la nemaipomenita pocitanie.

La rândul lui, Oberon îndepărtă căpăţâna de măgar de pe umerii măscăriciului, lăsându-l să-şi termine somnul cu vechiul lui cap neghiob.

Împăcându-se acum pe deplin cu Titania, Oberon îi povesti reginei despre cei patru îndrăgostiţi şi despre sfada lor din miez de noapte; ea consimţi să-l însoţească pentru a fi de faţă la sfârşitul peripeţiilor lor.

Craiul şi crăiasa zânelor îi găsiră pe cei doi îndrăgostiţi şi pe alesele inimii lor pe un tăpşan cu iarbă moale, nu departe unul de celălalt; căci Puck, ca să-şi răscumpere greşeala, se străduise cu cea mai mare iscusinţă să-i adune

la un loc, fără a şti unul de celălalt, şi îndepărtase cu grijă farmecul de pe ochii lui Lysander cu leacul dat de craiul zânelor.

Hermia se deşteptă prima şi, găsindu-l pe prietenul ei Lysander dormind atât de aproape, îl cercetă uimită de ciudata lui necredinţă. Îndată ce deschise ochii şi o zări pe draga lui Hermia, Lysander îşi recăpătă minţile întunecate de vrăjitorescul farmec, şi odată cu ele şi iubirea pentru Hermia. Ei începură să-şi povestească păţaniile de peste noapte, întrebându-se dacă toate se întâmplaseră aievea şi dacă nu cumva amândoi visaseră acelaşi vis amăgitor.

Între timp, se treziră şi Helena şi Demetrius şi, cum somnul cel dulce potolise neliniştea şi mânia Helenei, ea ascultă încântată cuvintele de iubire pe care Demetrius nu înceta să i le spună, văzând, spre surprinderea şi încântarea ei, că veneau din inimă.

Frumoasele fecioare, rătăcitoare prin atâtea întâmplări, nemaifiind potrivnice în dragoste se-ntoarseră la vechea lor prietenie. Toate grelele cuvinte rostite au fost date uitării şi chibzuiră împreună liniştit cum să facă pentru a ieşi cât mai bine din situaţia în care se aflau. Se învoiră curând ca Demetrius, care renunţase la pretenţiile lui asupra Hermiei, să stăruie pe lângă tatăl ei ca acesta să ridice haina pedeapsă cu moartea la care era hărăzită. Demetrius se pregătea să se întoarcă la Atena să-şi facă datoria de prieten, când, spre uimirea lor, se întâlniră cu Egeus, care venise în pădure să-şi caute fata fugită.

Înţelegând că Demetrius nu mai doreşte să-i ia fiica de nevastă, Egeus nu se mai împotrivi unirii ei cu Lysander şi îşi dădu încuviinţarea să se căsătorească peste patru zile, chiar în ziua sorocită morţii Hermiei, iar Helena se învoi cu dragă inimă să se mărite şi ea în aceeaşi zi cu iubitul şi acum credinciosul ei Demetrius.

Crăiasa şi craiul zânelor, care fuseseră martorii nevăzuţi ai acestor împăcări, văzând cum bunătatea lui Oberon

făurise un sfârşit fericit istoriei acelor îndrăgostiţi, fură atât de încântaţi încât, spirite generoase, hotărâră ca în toată împărăţia zânelor să aibă loc întreceri şi ospeţe spre a sărbători apropiatele nunţi.

Şi acum, de s-ar simţi cineva păcălit de această poveste despre zâne şi şotiile lor, judecând-o ciudată şi de necrezut, n-are decât să-şi închipuie că a adormit şi a visat, că toate aceste peripeţii sunt doar plăsmuieli ale visului. Trag nădejde că niciunul dintre cititorii mei nu va fi atât de lipsit de socoteală încât să se supere pe nevinovatul vis al unei nopţi de vară.

Poveste de iarnă

Leontes, regele Siciliei, şi regina sa, frumoasa şi virtuoasa Hermiona, trăiau odinioară în cea mai desăvârşită armonie. Leontes găsea atâta fericire în iubirea lui pentru această neasemuită doamnă, încât nu-i rămăsese altă dorinţa de împlinit decât aceea de a-l mai întâlni şi prezenta reginei sale pe vechiul său tovarăş de năzbâtii şi coleg de şcoală Polixenes, regele Boemiei. Leontes şi Polixenes crescuseră împreună din fragedă copilărie; fiind însă chemaţi după moartea părinţilor lor să conducă chiar ei regatele, nu se mai văzuseră de mulţi ani, deşi îşi trimiteau adesea daruri, scrisori şi solii de prietenie.

În cele din urmă, după invitaţii repetate, Polixenes sosi din Boemia la curtea siciliană în vizită la prietenul său Leontes.

La început, vizita îi făcu multă plăcere lui Leontes. El o rugă pe regină să se arate cât mai binevoitoare faţă de musafir şi avându-l în preajmă pe scumpul prieten şi vechiul tovarăş, părea a fi pe deplin fericit. Vorbiră despre timpurile de demult; îşi amintiră de zilele de şcoală şi de poznele lor copilăreşti şi i le povestiră Hermionei, care luă cu dragă inimă parte la discuţiile lor.

Când, după o îndelungată şedere, Polixenes se pregăti de plecare, făcându-i pe plac soţului ei, Hermiona îşi alătură rugăminţile la ale acestuia, cerându-i lui Polixenes să mai rămână la ei o bucată de vreme.

De aici începură necazurile bunei regine: căci, deşi rugăminţile lui Leontes nu reuşiseră să-l înduplece pe

Polixenes să mai rămână, acesta din urmă fu câştigat de cuvintele blânde şi stăruitoare ale Hermionei şi-şi amână plecarea cu câteva săptămâni. Aflând aceasta, Leontes fu cuprins de o gelozie nestăpânită, deşi cunoştea de multă vreme cinstea şi curăţenia sufletească a prietenului său Polixenes, precum şi virtutea fără de pată a iubitei sale regine. Fiecare semn de atenţie pe care i-l arăta Hermiona lui Polixenes, deşi săvârşit din dorinţa anume a soţului ei şi numai pentru a-i face acestuia plăcere, sporea gelozia nefericitului rege. Leontes se preschimbă dintr-odată dintr-un prieten bun şi iubitor, din cel mai înţelegător şi mai iubitor soţ, într-un monstru sălbatic şi neomenos. Chemându-l pe Camillo, unul dintre nobilii de la curte, şi împărtăşindu-i bănuiala care-l rodea, îi porunci să-l otrăvească pe Polixenes.

Camillo era un om bun la inimă şi, ştiind el prea bine că gelozia lui Leontes nu se sprijină deloc pe adevăr, nu numai că nu-l otrăvi pe Polixenes, dar îi destăinui ce poruncă primise de la stăpânul său, regele, şi se învoi să-l ajute să fugă din posesiunile coroanei siciliene; iar Polixenes, cu ajutorul lui Camillo, ajunse teafăr în al său regat al Boemiei, unde rămase şi Camillo la curte, devenind cel mai bun prieten şi sfetnicul regelui.

Fuga lui Polixenes întărâtă şi mai mult mânia gelosului Leontes. Se îndreptă spre încăperile reginei, unde buna doamnă îşi petrecea timpul împreună cu fiul ei, Mamillius. Pentru a-şi înveseli mama, acesta tocmai începuse să-i povestească una dintre cele mai izbutite istorioare pe care le ştia, când se ivi regele şi, luând copilul, o trimise pe Hermiona la închisoare.

Deşi era doar un copil, Mamillius îşi iubea nespus mama; când văzu cum este înjosită şi află că fusese smulsă de lângă el pentru a fi azvârlită în temniţă, se necăji foarte tare, se ofili şi rămase fără vlagă. Încetul cu încetul, îşi pierdu pofta de mâncare şi de somn, până când toată

lumea ajunse să creadă că se va prăpădi de jale.

După ce-şi aruncase regina în închisoare, regele poruncise lui Cleomenes şi lui Dion, doi nobili sicilieni, să plece la Delphis şi să cerceteze oracolul din templul lui Apollo spre a afla dacă regina îi fusese necredincioasă.

În timp ce se afla la închisoare, Hermiona născu o fetiţă şi sărmana femeie găsi multă mângâiere în drăgălaşul copil, căruia-i spunea: „Micuţa mea prizonieră, sunt tot atât de nevinovată ca şi tine”.

Hermiona avea o prietenă de nădejde în Paulina cea bună la suflet, soţia lui Antigonus, un nobil sicilian. Auzind că regala ei stăpână născuse un copil, Paulina alergă îndată la închisoarea unde era întemniţată Hermiona şi-i zise Emiliei, femeia care o îngrijea pe Hermiona:

— Te rog, Emilia, spune bunei noastre regine că dacă maiestatea sa nu se teme să-mi încredinţeze mie copilaşul, i-l voi duce regelui, tatăl său; cine ştie dacă nu se va înmuia la vederea acestui copil nevinovat.

— Prea cinstită doamnă, îi răspunse Emilia, voi transmite reginei nobilul plan al domniei voastre; chiar azi spunea cât ar dori să aibă o prietenă care să cuteze să ducă regelui copila.

— Şi mai spune-i, adăugă Paulina, că-i voi vorbi cu îndrăzneală lui Leontes despre nevinovăţia ei.

— Fiţi pe veci binecuvântată, spuse Emilia, pentru bunătatea arătată bunei noastre regine!

Emilia se duse înapoi la Hermiona, care-şi încredinţă cu bucurie copila îngrijirii Paulinei, căci se temuse că nu va avea nimeni curajul să arate fetiţa tatălui ei.

Paulina luă pruncul şi ajungând cu greu la rege – împotriva voinţei soţului ei care încercase s-o împiedice, căci se temea de mânia suveranului – puse copila la picioarele tatălui ei şi, vorbindu-i cu înflăcărare în apărarea Hermionei, îl dojeni aspru că s-a purtat atât de neomenos şi-l imploră să se îndure de soţia şi de fetiţa lui neprihănită.

Însă dojenile îndrăzneţe ale Hermionei nu făcură decât să sporească nemulţumirea lui Leontes, care-i porunci soţului ei, Antigonus, s-o ducă din ochii lui.

Plecând, Paulina lăsă copila la picioarele tatălui, nădăjduind că, rămas singur cu ea, regele o va privi şi i se va face milă de nevinovăţia şi neputinţa ei.

Dar buna Paulina se înşela, căci nici nu plecase bine, când nemilosul tată îi porunci lui Antigonus, soţul Paulinei, să ia fetiţa, s-o ducă la mare şi s-o părăsească pe un ţărm pustiu, ca să se prăpădească.

Spre deosebire de bunul Camillo, Antigonus îndeplini întocmai porunca lui Leontes; urcă îndată împreună cu fetiţa pe o corabie şi se depărtă în largul mării, cu gândul să o părăsească pe primul mal pustiu care avea să-i iasă în cale.

Regele era atât de sigur de vinovăţia Hermionei, încât nici nu mai aşteptă măcar întoarcerea lui Cleomenes şi a lui Dion, cei trimişi să cerceteze oracolul lui Apollo din Delphis, ci înainte ca regina să-şi fi venit în fire din durerea pricinuită de pierderea scumpei sale fiice, o aduse la judecată publică în faţa gentilomilor şi doamnelor de la curtea sa. Şi pe când toţi marii sfetnici, judecătorii şi toată nobilimea ţării se adunaseră să o judece pe Hermiona, iar nefericita regină stătea în picioare ca o împricinată de rând în faţa supuşilor ei spre a-şi primi sentinţa, iată că intrară în sală Cleomenes şi Dion şi-i înmânară regelui răspunsul sigilat al oracolului. Leontes porunci să se rupă pecetea şi să se dea citire cu glas tare cuvintelor oracolului; şi spusele oracolului erau: Hermiona e neprihănită. Polixenes nevinovat. Camillo e un supus devotat, Leontes e un tiran gelos, iar regele va rămâne fără moştenitor dacă ceea ce s-a pierdut nu va fi regăsit. Regele nu dădu crezare cuvintelor oracolului, spuse că erau o minciună plăsmuită de prietenii reginei şi ceru judecătorului să continue procesul; dar, în timp ce Leontes vorbea, intră un om care-l

anunţă că prinţul Mamillius, auzind că mama avea să-i fie condamnată la moarte, murise pe neaşteptate, copleşit de durere şi ruşine.

Aflând de moartea iubitului şi iubitorului ei fiu, care-şi dăduse sufletul îndurerat de soarta ei, Hermiona leşină; iară Leontes, cu inima străpunsă de această veste, simţi un dram de milă pentru nefericita regină şi porunci Paulinei şi doamnelor din suită să o scoată de acolo ca să o readucă în simţiri. Curând, Paulina se întoarse şi-i spuse regelui că Hermiona murise.

Auzind de moartea reginei sale, Leontes se căi că se arătase atât de crud faţă de dânsa. Dându-şi acum seama că purtarea lui nedreaptă zdrobise inima Hermionei, crezu în nevinovăţia ei şi în adevărul cuvintelor oracolului, ştiind că „dacă ceea ce s-a pierdut – adică fetiţa lui – nu va fi regăsit” va rămâne fără moştenitor, pentru că tânărul prinţ Mamillius nu mai era în viaţă. Şi-ar fi dat acum toată împărăţia pentru fetiţa pierdută. Astfel căzu Leontes pradă remuşcării şi petrecu mulţi ani cufundat în gânduri negre şi îndurerată căinţă.

Corabia pe care se îmbarcase Antigonus cu prinţesa fu aruncată de o furtună pe coasta Boemiei, chiar regatul bunului prinţ Polixenes. Aici debarcă Antigonus şi aici lăsă copilaşul.

Antigonus nu se mai întoarse niciodată în Sicilia să-i spună lui Leontes unde-i părăsise fiica, deoarece pe când se înapoia spre corabie ieşi din păduri un urs care-l sfâşie în bucăţi; dreaptă pedeapsă pentru ascultarea poruncii nemiloase a regelui Leontes.

Copila era înveşmântată cu haine scumpe şi acoperită cu juvaeruri, căci Hermiona o gătise frumos când o trimisese lui Leontes, iar Antigonus prinsese de mantia ei un bileţel pe care era scris numele Perdita şi câteva cuvinte care făceau aluzie pe departe că se trăgea din neam înalt şi că soarta îi fusese potrivnică.

Pe biata copilă părăsită o găsi un păstor. Era un om de omenie, aşa că o duse pe micuţa Perdita acasă la soţia lui, care o îngriji cu dragoste; dar sărăcia în care trăiau îl făcu pe păstor să tăinuiască bogatele podoabe cu care o găsise, aşa că plecă de pe acele meleaguri ca să nu afle nimeni că se îmbogăţise, şi, cu o parte din juvaerurile Perditei, cumpără turme de oi şi deveni un cioban foarte bogat. Pe Perdita o crescu ca pe propriul său copil şi ea n-avea habar că nu era odraslă de păstor.

Mica Perdita se făcu o domnişoară încântătoare; deşi nu primise mai multă educaţie decât fata oricărui cioban, graţia firească pe care o moştenise de la regala ei mamă dădea atâta strălucire firii sale neinstruite încât, judecând-o după purtare, nimeni n-ar fi crezut că nu fusese crescută la curtea adevăratului său tată.

Polixenes, regele Boemiei, avea un singur fiu, pe nume Florizel. Odată, fugărind vânatul prin apropierea locuinţei ciobanului, tânărul prinţ o văzu pe presupusa fiică a bătrânului, iar frumuseţea, sfiala şi ţinuta mândră de regină a Perditei îl făcură să se îndrăgostească pe dată de ea. Curând, luându-şi numele de Doricles şi înfăţişarea unui gentilom oarecare, el ajunse un nelipsit oaspete al familiei păstorului.

Tot mai desele plecări de la curte ale lui Florizel îl îngrijorară pe Polixenes. Punându-şi oamenii să-l urmărească, descoperi iubirea fiului său pentru fiica ciobanului.

Polixenes îl chemă atunci pe Camillo, credinciosul Camillo care-i salvase viaţa de mânia lui Leontes, şi-i ceru să-l însoţească până la locuinţa păstorului, presupusul tată al Perditei.

Amândoi deghizaţi, Polixenes şi Camillo ajunseră la casa bătrânului cioban tocmai când se sărbătorea tunsul mioarelor; şi cu toate că erau străini, fură poftiţi să intre şi să ia parte la bucuria celorlalţi, căci oricine e binevenit la

praznicul tunderii oilor.

În jurul lor – numai veselie şi voie bună. Mesele erau întinse şi se făceau mari pregătiri pentru rusticul ospăţ. Feciori şi fete dansau pe iarba verde din faţa casei, în timp ce alţi tineri cumpărau panglici, mănuşi şi alte fleacuri asemănătoare de la un neguţător ambulant, oprit în prag.

În mijlocul acestei forfoteli, Florizel şi Perdita şedeau cuminţi într-un colţişor ferit, dând impresia că află mai multă plăcere să stea de vorbă şi că nu se simt câtuşi de puţin ispitiţi să ia parte la dansul şi zbenguiala celor din jur.

Regele se deghizase atât de bine, încât fiului său îi fu cu neputinţă să-l recunoască; de aceea se putu apropia mult de ei, să audă ce vorbesc. Felul simplu şi totuşi ales în care Perdita şi fiul lui stăteau de vorbă îl umplu de uimire pe Polixenes, care-i spuse lui Camillo:

— Este cea mai drăguţă fată de rând pe care am văzut-o vreodată; orice spune şi orice face pare a fi mai presus de ea şi prea nobil pentru sălaşul acesta.

Iar Camillo răspunse:

— Într-adevăr, e ca o preafrumoasă floare între flori.

— Rogu-te, prietene, îl întrebă regele pe bătrânul păstor, cine e mândrul ciobănaş care stă de vorbă cu fata ta?

— Se numeşte Doricles, replică păstorul. Zice c-o iubeşte pe fiica mea, şi ca să fiu drept, după sărutările lor nu-ţi poţi da seama care-l iubeşte mai mult pe celălalt. Dacă tânărul Doricles o s-o ia de nevastă, ea îi va aduce în schimb ceva la care nici nu visează – se gândea la ce mai rămăsese din juvaerurile Perditei, pe care, după ce cu o parte cumpărase turme de oi, le păstra cu grijă pentru a-i fi fetei de zestre.

Polixenes îi vorbi apoi fiului său:

— Ehei, voinice! îi spuse el, ţi-e plină inima de fericire şi numai la serbare nu-ţi stă gândul. Când eram şi eu tânăr, îmi împodobeam dragostea cu daruri, tu însă l-ai lăsat pe neguţător să plece fără să-i cumperi măcar o jucărea iubitei tale.

Tânărul prinţ, căruia nici prin minte nu-i trecea că vorbeşte chiar cu tatăl său, regele, răspunse:

— Bătrâne domn, nu asemenea fleacuri preţuieşte ea; darurile la care se aşteaptă Perdita se află în inima mea.

Întorcându-se apoi spre fată, îi spuse:

— Dă ascultare celor ce-ţi voi spune, Perdita, în faţa acestui bătrân gentilom, care, pare-se, a iubit şi el cândva; vreau să audă şi el ce-ţi voi mărturisi.

Şi Florizel îl rugă pe venerabilul necunoscut să fie martorul promisiunii solemne de căsătorie pe care o făcu Perditei, spunându-i lui Polixenes:

— Te rog să ne fii chezaş.

— Chezaş la despărţire, tinere domn, zise regele, scoţându-şi masca.

Apoi Polixenes îşi certă fiul că îndrăznise să facă legământ cu o fată de obârşie atât de umilă, zicându-i Perditei „ţânc de cioban”, „odraslă de oier” pe lângă alte nume de ocară şi amenințând-o că dacă îi va mai îngădui vreodată fiului său s-o vadă, atât ei cât şi tatălui ei, păstorul, le va sta capul unde le stau picioarele.

Rostind acestea, regele plecă plin de mânie, poruncindu-i lui Camillo să-l urmeze împreună cu prinţul Florizel.

După plecarea regelui, Perdita, a cărei fire regească fusese stârnită de reproşurile lui Polixenes, zise:

— Deşi ne-a sfărâmat iubirea, prea tare nu m-a-nspăimântat; şi cât p-aci era să-i spun pe şleau că acelaşi soare care-i luminează lui palatul nu îşi ascunde faţa nici de căsuţa noastră, ci deopotrivă le-ncălzeşte.

Pe urmă adăugă cu tristeţe:

— Acum că visul s-a sfârşit, n-aş mai dori să-ţi fiu regină. Pleacă, Florizel. Eu mă voi duce să-mi mulg mioarele şi să plâng.

Bunul Camillo fu tulburat de tăria şi demnitatea comportării Perditei. Dându-şi seama că tânărul prinţ o iubea prea mult ca la porunca tatălui său, regele, să

renunţe la ea, se gândi cum i-ar putea ocroti pe îndrăgostiţi, în acelaşi timp înfăptuind un plan drag lui şi pe care de câtva timp îl avea în minte. Camillo aflase de multă vreme că Leontes, regele Siciliei, se căia cu adevărat de ceea ce făcuse; şi, deşi ajunsese prieten apropiat al regelui Polixenes, nu-şi putea înăbuşi dorinţa de a-l mai vedea o dată pe fostul său stăpân şi plaiurile natale. Iată de ce propuse lui Florizel şi Perditei să-l însoţească la curtea siciliană, unde se punea chezaş că Leontes îi va proteja până când aveau să obţină, prin mijlocirea lui, a lui Camillo, iertarea regelui Polixenes şi încuviinţarea unirii lor.

Îndrăgostiţii primiră bucuroşi propunerea; iar Camillo, care se îngriji de tot ce ţinea de fuga lor, îngădui şi bătrânului păstor să-i însoţească.

Ciobanul luă cu el giuvaerurile Perditei care nu fuseseră înstrăinate, hăinuţele copilei şi bileţelul pe care-l găsise pe mantia ei.

După o călătorie plăcută, Florizel, Perdita, Camillo şi păstorul ajunseseră cu bine la curtea lui Leontes. Acesta, care-şi mai jelea soţia şi copila pierdută, îl întâmpină cu multă bunătate pe Camillo şi ură un prietenos bun venit prinţului Florizel. Dar toată atenţia lui Leontes fu atrasă de Perdita, pe care Florizel o prezentase drept logodnica sa; găsind că fata seamănă cu Hermiona, regina sa moartă, el fu cuprins din nou de durere şi spuse că propia lui fiică putea fi o fiinţă la fel de minunată de n-ar fi pus cu atâta cruzime să fie ucisă.

— Şi totodată, îi spuse el lui Florizel, am pierdut şi tovărăşia şi prietenia bravului tău tată, pe care aş dori să-l mai pot vedea o dată chiar cu preţul vieţii mele.

Auzind cât de multă atenţie îi dăduse regele Perditei şi că acesta avuse o fată care fusese părăsită în pruncie, bătrânul păstor cumpăni în minte timpul când o găsise pe Perdita, felul în care fusese lăsată în voia sorţii, juvaerurile şi celelalte semne ale unei obârşii tăinuite; din toate

acestea era cu neputinţă să nu-şi dea seama că Perdita şi fata dispărută a regelui erau una şi aceeaşi persoană.

Florizel şi Perdita, Camillo şi credincioasa Paulina fură cu toţii de faţă când bătrânul păstor îi povesti regelui despre felul în care descoperise copila şi cum îşi găsise moartea Antigonus, pe care-l văzuse sfâşiat de urs. El le arătă mantia bogată în care Paulina îşi aminti că învelise Hermiona copilul; apoi scoase la iveală o bijuterie de care-şi amintea că fusese legată de Hermiona la gâtul fetiţei; şi le înmână pergamentul pe care Paulina recunoscu scrisul soţului ei; nu mai încăpea îndoială că Perdita era fiica lui Leontes. Dar vai! cât de nobil se zbătu Paulina între durerea pricinuită de vestea morţii soţului ei şi bucuria că prezicerile oracolului se împliniseră prin faptul că fiica de mult pierdută a regelui, moştenitoarea lui, fusese regăsită. Auzind că Perdita e chiar fiica lui, marea tristeţe pe care o încercă ştiind că Hermiona nu mai trăia să-şi vadă copilul îl împiedică o vreme pe Leontes să spună altceva decât: „O, măicuţa ta! Măicuţa ta!”

Paulina curmă vesela şi totuşi trista scenă, spunându-i lui Leontes că avea o statuie proaspăt terminată de acel nepreţuit maestru italian, Julio Romano, care semăna atât de perfect cu regina încât, dacă maiestatea sa ar binevoi să se ostenească până la ea acasă şi s-o privească, ar crede că este Hermiona însăşi. Se îndreptară deci cu toţii într-acolo, regele nerăbdător să vadă asemănarea statuii cu regina sa Hermiona, iar Perdita tânjind să afle cum arătase mama ei, pe care n-avusese parte s-o cunoască.

Când Paulina trase perdeaua care ascundea privirilor faimoasa statuie, aceasta semăna atât de bine cu Hermiona încât durerea regelui renăscu la vederea ei. Multă vreme el nu găsi putere să se mişte sau să scoată măcar o vorbă.

— Tăcerea ta îmi place, stăpâne, vorbi Paulina, căci arată pe deplin cât eşti de uimit. Nu are oare statuia exact

înfăţişarea doamnei tale?

Într-un târziu regele spuse:

— Oh, aşa stătea, la fel de maiestuoasă, când i-am cerut mâna. Şi totuşi, Paulina, Hermiona era mai tânără decât îmi pare a fi statuia aceasta.

Paulina răspunse:

— Atunci e şi mai mare meritul sculptorului, care a făcut statuia aşa cum ar fi arătat acum Hermiona dacă ar fi fost în viaţă. Dar mai bine să trag perdeaua, sire, altfel ai să crezi îndată că statuia mişcă.

Iar regele răspunse:

— Nu trage încă perdeaua! Aş vrea să mor! Ia uită-te, Camillo, n-ai jura că respiră? Şi parcă-n ochi întrezăresc lumină.

— Trebuie să las perdeaua, stăpâne. Eşti atât de transportat, încât ai putea crede că e vie.

— O, blândă Paulina, de m-ai face să cred asta vreo douăzeci de ani! Şi totuşi simt cum vine dinspre ea o adiere. Ce daltă fină a putut vreodată sculpta o răsuflare? Să nu râdă nimeni de mine: vreau s-o sărut.

— Doamne, stăpâne, să n-o faci! spuse Paulina. Pe buzele ei rumeneala-i încă umedă şi ţi-ai mânji gura cu vopseaua de ulei. Să las perdeaua?

— Nu, abia peste douăzeci de ani, zise Leontes.

Perdita, care stătuse tot acest timp în genunchi şi privise cu admiraţie mută statuia nepreţuitei sale mame, spuse:

— Şi eu aş putea rămâne aici douăzeci de ani să o tot privesc pe scumpa mea mamă.

— Fie pui capăt fierberii tale, îi spuse Paulina lui Leontes, şi mă laşi să trag perdeaua, fie pregăteşte-te pentru o minune şi mai mare. Pot cu adevărat să fac statuia să se mişte, da, şi să coboare de pe piedestal şi să te ia de mână. Însă atunci vei crede – şi tăgăduiesc cu tărie – că-mi stau în ajutor puteri diavoleşti.

— M-ar copleşi de fericire orice vei fi în stare s-o faci să

săvârşească, răspunse, uimit, regele. M-ar mulţumi şi să aud orice îţi stă-n putere s-o faci să spună, pentru că la fel de greu îţi va fi să-i dai mişcare sau grai.

Paulina făcu un semn şi se porni o muzică lină şi solemnă, anume pregătită pentru această împrejurare, şi, spre uimirea tuturor privitorilor, statuia coborî de pe piedestal şi-şi încolăci braţele în jurul lui Leontes. Pe urmă statuia începu să vorbească, rugând zeii să-i binecuvânteze şi soţul, şi copila, abia regăsita Perdita.

Şi nu e de mirare că statuia îl îmbrăţişase pe Leontes şi-şi binecuvântase soţul şi copila. Nu e de mirare, căci statuia era, de fapt, însăşi regina Hermiona, în carne şi oase!

Paulina îl minţise pe rege înştiinţându-l de moartea Hermionei, căci în aceasta văzuse singurul mijloc de a salva viaţa stăpânei sale. De atunci Hermiona locuise la buna Paulina şi nu voise ca Leontes să afle că mai trăia până când auzi că Perdita fusese regăsită; căci, deşi iertase demult nedreptăţile pe care i le făcuse Leontes, nu-i putea ierta cruzimea arătată fiicei lui.

Astfel readusă la viaţă regina lui moartă iar copila pierdută astfel fiind regăsită, Leontes cel mult încercat de durere abia putea suporta povara fericirii sale.

Din toate părţile primiră numai felicitări şi cuvinte de afecţiune. Încântaţi, părinţii îi mulţumiră prinţului Florizel că o iubise pe fiica lor încă pe când părea că-i doar o ţărăncuţă, şi-l binecuvântară pe bătrânul păstor că le salvase copilul. Camillo şi Paulina se bucurară mult că trăiseră îndeajuns spre a vedea atât de fericita încununare a străduinţelor lor pline de credinţă.

Şi, de parcă nimic nu trebuia să lipsească din întregirea acestei nemaiauzite bucurii neaşteptate, sosi la palat şi însuşi regele Polixenes.

Văzând că nu mai soseşte Camillo cu fiul său, Polixenes, care cunoştea demult dorinţa lui Camillo de a se întoarce în Sicilia, bănui că îi va găsi pe fugari acolo; şi, urmându-i cu

toată graba, se întâmplă să sosească în acest moment, cel mai fericit din viaţa lui Leontes.

Polixenes luă parte la veselia generală; el îi iertă prietenului său Leontes gelozia lipsită de temei pe care o nutrise împotriva sa, şi se iubiră din nou cu toată căldura prieteniei lor din copilărie. Nimeni nu se mai temea acum că Polixenes s-ar putea opune căsătoriei fiului său cu Perdita. Ea nu mai era o „fiică de oier”, ci moştenitoarea tronului Siciliei.

Astfel se arată cum au fost răsplătite răbdarea şi virtutea Hermionei după îndelungi suferinţe. Buna femeie a mai trăit mulţi ani cu soţul ei Leontes şi fiica sa Perdita, fiind cea mai fericită mamă şi regină.

Mult zgomot pentru nimic

În palatul cel mai falnic din Messina trăiau odată două tinere de neam ales, pe nume Hero şi Beatrice. Hero era fiica, iar Beatrice nepoata lui Leonato, guvernatorul Messinei.

Beatrice era veselă din fire şi-i plăcea s-o înveselească pe verişoara ei, Hero, care avea o natură mai serioasă, cu năzbâtiile ei vioaie. O întâmplare, oricât de măruntă, îi oferea voioasei Beatrice prilejul de a se distra de minune.

La vremea când începe povestea acestor domniţe, trecură prin Messina, întorşi dintr-un război proaspăt terminat în care se distinseseră prin marele lor curaj, câţiva tineri bărbaţi cu ranguri înalte în armată, care veniră să-l vadă pe Leonato. Printre ei se aflau Don Pedro, prinţ al Aragonului, şi prietenul său Claudio, un nobil din Florenţa. Cu ei sosi de asemenea isteţul şi aprigul Benedick, un tânăr nobil din Padua.

Străinii aceştia mai fuseseră la Messina iar ospitalierul guvernator îi prezentă fiicei şi nepoatei sale drept vechi cunoştinţe şi prieteni.

De îndată ce intră în odaie, Benedick începu o însufleţită convorbire cu Leonato şi cu prinţul. Beatrice, căreia nu-i făcea plăcere să fie neluată în seamă când se tăifăsuia, îl întrerupse pe Benedick spunând:

— Tare mă mir că-i dai întruna, signor Benedick, deşi nu te ascultă nimeni.

Benedick era la fel de bun de gură ca şi Beatrice, dar cuvintele ei nu-i făcură plăcere. Socotea că unei doamne

bine educate nu i se cade să aibă o limbă atât de ascuţită şi-şi aminti că, ultima oară când fusese la Messina, Beatrice tot pe el îl alesese ca ţintă a glumelor şi zeflemelelor ei. Şi cum nimeni nu e mai puţin încântat când i se joacă renghiuri ca acei care-şi permit ei înşişi să-i ia pe alţii peste picior, la fel se întâmplă cu Benedick şi Beatrice: duhul înţelepciunii lor făcea ca ori de câte ori se întâlneau să izbucnească între ei o adevărată bătălie de vorbe în doi peri şi întotdeauna se despărţeau supăraţi unul pe celălalt. Iată de ce, când Beatrice îi tăie vorba în mijlocul unei povestiri, zicând că nimeni nu-i ascultă spusele, prefăcându-se că până atunci nu observase că e şi ea de faţă, Benedick exclamă:

— Cum, iubită Doamnă Împunsătură, mai sunteţi încă-n viaţă?

Aşa că între ei se dezlănţui iar sfada şi urmă o lungă ciorovăială zgomotoasă în timpul căreia Beatrice, deşi ştia prea bine că el îşi dovedise cu strălucire bravura în războiul abia sfârşit, spuse că ar fi în stare să-i mănânce pe toţi duşmanii omorâţi de el pe câmpul de bătaie, şi, cum văzuse că vorbele lui Benedick îl amuză pe prinţ, îl porecli „bufonul prinţului”. Ocara din urmă rămase mai bine întipărită în mintea lui Benedick decât tot ce spusese Beatrice până atunci. Nu-i băgase în seamă insinuarea că ar fi fost fricos, pe care o făcuse când se oferise să mănânce toate cadavrele răpuse de mâna lui, pentru că ştia cât de curajos era de fapt, dar nimic nu le este mai urât marilor oameni de spirit decât să li se spună bufoni, pentru că învinuirea aceasta este uneori prea aproape de adevăr. De aceea Benedick o urî cu adevărat din inimă pe Beatrice abia când o auzi numindu-l „bufonul prinţului”.

Modesta Hero rămase tăcută în prezenţa nobililor oaspeţi şi, în vreme ce Claudio observa cu luare-aminte cât de frumoasă se făcuse între timp şi contempla farmecele gingaşe ale încântătoarei ei înfăţişări (căci pe drept cuvânt

era demnă de admiraţie), prinţul se distra nespus ascultând dialogul hazliu dintre Benedick şi Beatrice, şi-i spuse în şoaptă lui Leonato:

— Fata asta are un spirit ager. Ar fi o soţie perfectă pentru Benedick.

La această presupunere Leonato răspunse:

— Oh, înălţimea ta, înălţimea ta, numai după o săptămână de la nuntă amândoi ar înnebuni, tot gâlcevindu-se.

Dar, deşi Leonato credea că ar fi o pereche foarte nepotrivită, prinţul nu renunţă la ideea de a uni cele două inteligenţe scăpărătoare.

Întorcându-se de la palat însoţit de Claudio, prinţului îi fu dat să afle că nunta lui Benedick cu Beatrice, la care chibzuia el, nu era singura care se punea la cale în acel nobil grup, deoarece Claudio îi vorbi despre Hero în aşa fel încât îl făcu pe prinţ să ghicească ce se petrecea în inima lui; şi cum şi acest lucru-i plăcu mult, îl întrebă pe Claudio:

— O îndrăgeşti pe Hero?

La care Claudio răspunse:

— O, stăpâne, când am fost la Messina data trecută am privit-o cu ochii unui soldat care are timp pentru plăceri, dar nu şi pentru iubire; însă acum, în vremuri tihnite de pace, gândurile războinice au zburat din sufletul meu şi în locul lor au pătruns o mulţime de gânduri blânde şi gingaşe, şoptindu-mi toate cât de frumoasă este tânăra Hero şi amintindu-mi cât îmi plăcuse şi înainte de a pleca la luptă.

Mărturisirea iubirii lui Claudio îl impresionă atât de mult pe prinţ, încât fără să mai piardă vremea, acesta îi ceru neîntârziat lui Leonato să-l primească pe Claudio drept ginere. Leonato se învoi cu propunerea şi prinţului nu-i fu greu s-o înduplece pe însăşi blânda Hero să dea ascultare glasului iubitor al lui Claudio, care era un gentilom desăvârşit, cu însuşiri rare. Tot cu ajutorul bunului prinţ, Claudio îl înduplecă pe Leonato să hotărască o dată

apropiată pentru sărbătorirea nunţii sale cu Hero.

Claudio mai avea de aşteptat doar câteva zile până la cununia cu frumoasa fată, şi totuşi se plângea că timpul până la nuntă este prea lung şi prea plictisitor, căci toţi tinerii sunt nerăbdători când aşteaptă împlinirea unui fapt pe care-l doresc din tot sufletul. Aşa că, pentru a-i îndulci aşteptarea, prinţul îi propuse drept chip plăcut de a-şi petrece vremea să se gândească amândoi la un plan năstruşnic prin care să-i facă pe Benedick şi pe Beatrice să se îndrăgostească unul de celălalt. Claudio îşi însuşi cu dragă inimă capriciul prinţului, iar Leonato le promise, la rându-i, ajutorul. Până şi Hero făgădui cu modestie că va face tot ce-i stă în putere pentru a-şi ajuta verişoara să găsească un soţ potrivit.

Planul pus la cale de prinţ era ca bărbaţii să-l facă pe Benedick să creadă că Beatrice e îndrăgostită de el, iar Hero să-i dea a înţelege verişoarei sale că Benedick o iubeşte la nebunie.

Mai întâi, începură să tragă sforile prinţul, Leonato şi Claudio. Pândind ocazia când Benedick şedea retras într-un umbrar, adâncit în lectură, prinţul şi tovarăşii lui se ascunseră printre copacii din spatele umbrarului, atât de aproape încât Benedick să audă ceea ce vorbeau şi, după ce vorbiră despre una, despre alta, prinţul zise:

— Ascultă, Leonato! Ce-mi spuneai zilele trecute, că nepoata dumitale, Beatrice, e îndrăgostită de signor Benedick? N-aş fi crezut niciodată că fata asta poate iubi un bărbat.

— Nici eu, înălţimea ta, răspunse Leonato. Ciudat e că s-a aprins ca para tocmai pentru Benedick, pe care, judecând după felul cum se poartă cu el în lume, ai zice că nu-l suferă deloc.

Claudio întări şi el toate acestea, spunând că ştie de la Hero că Beatrice îl iubeşte pe Benedick în asemenea măsură, încât cu siguranţă deznădejdea ar ucide-o dacă el

nu i-ar împărtăşi amorul; lucru care, după părerea lui Leonato şi a lui Claudio, nu părea a fi cu putinţă, deoarece Benedick totdeauna luase-n râs domniţele frumoase şi mai ales pe Beatrice.

Prinţul se prefăcu a asculta aceste lucruri pătruns de milă pentru Beatrice şi spuse:

— N-ar fi rău ca Benedick să afle şi el.

— La ce bun? întrebă Claudio, s-ar amuza doar cu asta şi ar chinui-o şi mai mult pe biata fată.

— Dacă ar chinui-o, zise prinţul, am face o faptă bună spânzurându-l, căci Beatrice e o copilă dulce şi tare înţeleaptă în toate cele, în afară de dragostea pe oare i-o poartă lui Benedick.

Pe urmă prinţul le făcu semn tovarăşilor săi să se îndepărteze şi să-l lase pe Benedick să gândească la cele auzite.

Benedick ascultase întreaga conversaţie cu mult interes şi, auzind că Beatrice îl iubeşte, se întrebă: „Oare e cu putinţă? Deci dintr-acolo bate vântul?” Şi, după plecarea celorlalţi, începu să cugete în sinea lui astfel: „Nu cred să fie o farsă! Prea erau serioşi. Ei cunosc adevărul de la Hero, şi se pare că le e milă de fată. Să mă iubească ea pe mine! Asta cere răsplată. Nu m-am gândit niciodată să mă însor. Dar când spuneam că o să mor holtei, nu credeam că o să trăiesc destul ca să mă căsătoresc. Spuneau că fata e frumoasă şi plină de virtute. Aşa şi este. Şi înţeleaptă în toate, în afară de dragostea ce-mi poartă. Păi, asta nu-i deloc o dovadă de scrânteală! Dar iat-o pe Beatrice. Pe sfântul soare, tare mai e frumoasă! Şi văd pe chipu-i semnele iubirii!”

Beatrice se apropie de el şi-i spuse cu acreala ei obişnuită:

— M-au trimis împotriva voiei mele să te poftesc să vii la cină.

Benedick, care nicicând nu se simţise îndemnat să-i

vorbească politicos, răspunse:

— Frumoasă Beatrice, îţi mulţumesc pentru osteneală.

Iar când Beatrice îl părăsi, după încă două sau trei cuvinte batjocoritoare, Benedick crezu că observă o anume bunătate ascunsă sub împunsăturile ei şi spuse cu voce tare:

— De n-o să-mi fie milă de ea, sunt un ticălos. Dacă n-o iubesc, sunt un nevrednic. Mă duc să-mi fac rost de-un portret al ei.

Cum Benedick se prinsese deja în plasa pe care i-o întinseseră, fu acum rândul lui Hero să-şi joace rolul faţă de Beatrice. În acest scop le chemă pe Ursula şi Margaret, două femei care o slujeau, şi-i spuse lui Margaret:

— Fii bună, Margaret, şi dă fuga în salon; o vei găsi acolo pe verişoara mea Beatrice, stând de vorbă cu prinţul şi cu Claudio. Şopteşte-i la ureche că eu şi Ursula ne plimbăm în grădină, vorbind pe seama ei. Îndeamn-o să se furişeze în umbrarul răcoros unde caprifoiul pârguit de soare nu lasă, asemenea curtenilor avari, să pătrundă lumina.

Acest umbrar, în care Hero dorea ca Margaret s-o ademenească pe Beatrice, era acelaşi colţişor plăcut unde Benedick ascultase, nu de mult, schimbul de vorbe dintre prietenii săi.

— Vă-ncredinţez că am s-o fac să vină-ndată, spuse Margaret.

Atunci Hero, ducând-o pe Ursula în grădină, îi spuse acesteia:

— Ei bine, Ursula, când vine Beatrice, ne vom plimba în sus şi-n jos pe aleea asta şi vom vorbi doar despre Benedick, şi de cum îi voi pomeni numele, îndatorirea ta e să începi să-l lauzi mai mult decât a meritat vreodată un bărbat. Eu îţi voi vorbi despre iubirea pe care Benedick i-o poartă Beatricei. Hai să începem, căci uite-o pe Beatrice apropiindu-se ferit, ca o pitulice una cu pământul, să ne audă vorba.

Aşadar, începură. Hero zise, ca şi cum ar fi răspuns la o întrebare pusă mai înainte de Ursula:

— Nu, zău că nu, Ursula. Prea se ţine mândră: ajungi la ea tot aşa de greu ca la un şoim de stâncă.

— Dar sunteţi sigură, întrebă Ursula, că Benedick o iubeşte atât de mult?

Hero răspunse:

— Aşa zic prinţul şi Claudio, stăpânul meu, şi ei m-au rugat să-i împărtăşesc vestea. Dar le-am spus că-i mai bine, dacă ţin la Benedick, să facă astfel ca Beatrice să nu afle niciodată.

— Într-adevăr, făcu Ursula, n-ar fi bine ca ea să afle despre dragostea lui, căci atunci cu siguranţă l-ar lua în râs.

— Eu, ca să spun drept, zise Hero, n-am întâlnit bărbat, oricât de înţelept, de nobil, de tânăr sau de chipeş, pe care ea să nu-l batjocorească.

— Aşa-i, arţagul ei nu-i demn de laudă, spuse Ursula.

— Nu este, răspunse Hero, dar cine-ar îndrăzni să i-o spună? O vorbă dacă scap şi-ar fi în stare să mă facă de râs.

— Ba nu, sunteţi nedreaptă cu verişoara voastră, zise Ursula, nu-i poate într-atât lipsi dreapta judecată încât să respingă un gentilom atât de ales ca Signor Benedick.

— Într-adevăr, se bucură de un renume strălucit, spuse Hero, în toată Italia nu mai găseşti bărbat ca el, sigur, în afară de iubitul meu Claudio.

Apoi, făcându-i Hero semn că ar fi timpul să schimbe subiectul, Ursula întrebă:

— Pe când e nunta dumneavoastră, doamnă?

Hero îi spuse atunci că urma să se mărite chiar a doua zi şi că ar fi dorit ca Ursula să o însoţească să vadă nişte rochii noi, deoarece voia să-i ceară sfatul asupra toaletei din ziua următoare. Beatrice, care ascultase acest dialog cu răsuflarea tăiată, exclamă deîndată ce se îndepărtară: „Ce-mi auziră urechile? Adevărat să fie? Ocări, batjocură şi

fumuri de fecioară, adio! Iubeşte-mă, Benedick, şi-ţi vei primi răsplata îmblânzindu-mi inima nepotolită să asculte de voinţa ta iubitoare”.

Era, fără îndoială, foarte plăcut să-i ştii pe cei doi foşti vrăjmaşi preschimbaţi în buni şi apropiaţi prieteni şi să-i vezi întâlnindu-se pentru prima dată după ce, prin vicleşug şi datorită planului simplu al prinţului cel bun la suflet, începuseră să se placă unul pe celălalt. Dar trebuie să vorbim acum despre trista schimbare a norocului lui Hero. Căci ziua următoare, ce trebuia să fie ziua nunţii lui Hero, aduse multă mâhnire în inima ei şi a bunului său tată, Leonato.

Prinţul avea un frate vitreg, care venise din război împreună cu el, la Messina. Acest frate (pe care îl chema Don John) era un om posomorât şi mereu nemulţumit, a cărui minte părea că poate născoci doar ticăloşii. Îşi ura fratele, pe prinţ, şi îl ura şi pe Claudio deoarece era prietenul acestuia, aşa că se hotărî să împiedice căsătoria lui Claudio cu Hero numai pentru plăcerea plină de răutate de a-i face să sufere pe prinţ şi pe Claudio, ştiind că prinţul ţinea la această căsătorie aproape tot atât de mult ca însuşi Claudio. Pentru a-şi atinge mârşavul ţel, se folosi de un anume Borachio, un om tot atât de rău la suflet ca şi el, pe care îl câştigă promiţându-i o răsplată generoasă. Acest Borachio îi făcea curte Margaretei, însoţitoarea lui Hero. Ştiind aceasta, Don John îl convinse să obţină de la Margaret făgăduiala că va sta de vorbă cu el de la fereastra dormitorului stăpânei, după ce aceasta se va fi culcat, şi de asemenea că ea se va îmbrăca în hainele lui Hero, ca astfel să-l înşele şi mai bine pe Claudio, făcându-l să creadă că o vede pe însăşi Hero. Acesta era scopul pe care Don John spera să-l atingă prin intriga lui nelegiuită.

Don John se duse apoi la prinţ şi la Claudio, spunându-le că Hero este o femeie nechibzuită, care la miezul nopţii stă de vorbă cu bărbaţii de la fereastra odăii de culcare.

Acestea se întâmplau în seara dinaintea nunţii şi el se oferi să-i ducă peste puţin într-un loc de unde puteau auzi cu urechile lor cum stă la taclale Hero cu bărbaţii, de la fereastră. Amândoi se învoiră să-l însoţească, iar Claudio spuse:

— De voi vedea ceva la noapte, n-am s-o mai iau de soţie, ci o s-o fac mâine de ruşine, chiar în biserica în care voiam să mă cunun cu ea.

Prinţul de asemenea spuse:

— Şi eu, precum te-am ajutat să o cucereşti, te voi ajuta să o faci de ocară.

În noaptea aceea, când Don John îi conduse în apropierea odăii lui Hero, îl văzură pe Borachio stând sub fereastra lui Hero, pe Margaret privind afară, şi o auziră vorbind cu Borachio. Cum Margaret era îmbrăcată în aceleaşi haine cu care o văzuseră înveşmântată pe domniţă, prinţul şi Claudio crezură că femeia din fereastră era însăşi domniţa Hero.

Neîntrecută fu mânia lui Claudio când făcu (aşa credea el) această descoperire. Toată iubirea pe care i-o purtase nevinovatei Hero se preschimbă pe loc în ură, şi hotărî s-o dea de gol în biserică a doua zi, întocmai cum spusese că va face; iar prinţul se învoi şi el, căci nicio pedeapsă nu putea fi îndeajuns de aspră pentru uşuratica femeie care se întreţinea cu un bărbat de la fereastra ei chiar în noaptea care o despărţea de cununia cu nobilul Claudio.

A doua zi, după ce s-au întâlnit cu toţii să sărbătorească nunta, când Claudio şi Hero stăteau în faţa preotului, iar preotul sau fratele călugăr, cum i se mai spunea, se pregătea să înceapă slujba cununiei, Claudio dezvălui în cuvinte pătimaşe vinovăţia neprihănitei Hero care, uluită de cuvintele de necrezut rostite de el, spuse cu sfială:

— E oare în toate minţile stăpânul meu, de vorbeşte atât de necugetat?

Cuprins de groază, Leonato i se adresă prinţului:

— Înălţimea ta, de ce nu spui nimic?

— Ce aş mai putea spune, zise prinţul. Mă simt dezonorat pentru că am dorit să-l leg pe iubitul meu prieten de o femeie nedemnă. Pe cinstea mea, Leonato, eu însumi, fratele meu şi acest îndurerat Claudio am văzut-o şi am auzit-o la miezul nopţii vorbind cu un bărbat de la fereastra odăii ei de culcare.

Uimit de ceea ce auzea, Benedick spuse:

— Toate astea nu seamănă a nuntă.

— Adevărat e, Doamne! răspunse Hero cea cu inima frântă.

Apoi nenorocita fată căzu într-un leşin adânc, aidoma morţii. Prinţul şi Claudio ieşiră din biserică fără a mai aştepta să vadă dacă Hero îşi va recăpăta cunoştinţa şi fără să le pese câtuşi de puţin de deznădejdea în care-l aruncaseră pe Leonato; într-atâta înăspritǎ de mânie le era inima.

Benedick, rămas pentru a-i ajuta lui Beatrice s-o trezească pe Hero din leşin, întrebă:

— Cum se mai simte domniţa?

— Cred că e moartă, răspunse îndureratǎ Beatrice, căci îşi iubea verişoara şi cunoscându-i virtutea neîntinatǎ nu credea o iotă din toate cele auzite împotriva ei. Însă bătrânul tată credea sărmanul în povestea faptei ruşinoase a copilei sale, şi-ţi făcea milă să-l auzi plângând la căpătâiul fetei care zăcea în faţa lui ca moartă, dorindu-i să nu mai deschidă ochii niciodată.

Dar bătrânul călugăr era un om înţelept şi bun cunoscător al firii omeneşti. El observase cu luare-aminte chipul fetei când auzise învinuirea, văzuse miile de pete roşii ale ruşinii pornind să se înfiripe în obrajii ei, apoi văzuse o paloare îngerească alungând îmbujorarea şi în ochii ei zărise o flacără ce dezminţea învinuirea nedreaptă adusă de prinţ neprihănirii ei feciorelnice, aşa că-i spuse nemângâiatului tată:

— Smintit să-mi spuneţi, şi să nu vă mai încredeţi în ştiinţa mea, şi nici în ochii mei, în vârsta mea, în cucernicia şi vrednicia slujbei mele, dacă această dulce fată nu zace aici nevinovată, victimă unei cumplite greşeli.

Când Hero îşi reveni din leşinul în care căzuse, călugărul întrebă:

— Domniţă, cine e bărbatul cu care eşti învinuită că te iubeşti?

Hero răspunse:

— Cei care mă învinuiesc îl ştiu, eu nu.

Întorcându-se apoi spre Leonato, îi spuse:

— Tată drag, dacă poţi dovedi că am stat de vorbă cu un bărbat în ceas nepotrivit, ori că azi-noapte am schimbat măcar un cuvinţel cu cineva, atunci alungă-mă, urăşte-mă şi omoară-mă în chinuri.

— Prinţul şi Claudio fac o mare greşeală, spuse călugărul.

Pe urmă îl sfătui pe Leonato să vestească moartea lui Hero, zicând că leşinul asemănător cu moartea în care Hero fusese părăsită va face să se dea cu uşurinţă crezare veştii. Îl mai sfătui să îmbrace haine de doliu, să-i ridice fetei un monument şi să se îngrijească de tot ce e de trebuinţă la o înmormântare.

— Dar ce rost au toate astea? întrebă Leonato. Unde ne vor duce?

Călugărul răspunse:

— Vestea morţii ei va preschimba în milă calomnia; asta ne poate fi de folos, dar eu sper într-unul şi mai mare. Când va afla că fata a murit din cauza vorbelor sale, în sufletul lui Claudio se vor furişa, tiptil, duioase amintiri din viaţa ei. Dacă a fost vreodată cu adevărat îndrăgostit, atunci o va jeli şi ar da mult să n-o fi învinovăţit nicicând; da, asta va face, chiar dacă încă ar mai crede-o vinovată.

Atunci Benedick spuse:

— Leonato, ascultă sfatul părintelui. Deşi cunoşti iubirea ce le-o port prinţului şi lui Claudio, îţi jur că nu le voi

dezvălui taina.

Sfătuit astfel, Leonato se lăsă înduplecat şi spuse cu tristeţe:

— Zdrobit de durere aşa cum sunt, n-aveţi decât să faceţi cu mine ce vreţi.

Bunul călugăr plecă apoi cu Leonato şi Hero să-i mângâie şi să-i îmbărbăteze, iar Beatrice şi Benedick rămaseră singuri. Era tocmai întâlnirea pe seama căreia prietenii celor doi, punând la cale năstruşnicul plan ce-i privea, se aşteptaseră să petreacă de minune – aceiaşi prieteni acum copleşiţi de tristeţe şi din sufletul cărora orice veselie părea să fi zburat.

Benedick vorbi primul, zicând:

— Frumoasă Beatrice, oare ai plâns tot timpul?

— Da, şi voi mai plânge, răspunse Beatrice.

— Cred, zise Benedick. Şi mai cred că verişoara ta e învinuită pe nedrept.

— Ah, spuse Beatrice, cât de recunoscătoare i-aş fi bărbatului care i-ar face dreptate.

Atunci Benedick spuse:

— Să se găsească oare o cale spre a putea face dovada unei asemenea prietenii? Pe nimeni nu iubesc mai mult în lume decât pe tine; nu-i oare ciudat?

— Tot atât de bine, zise Beatrice, aş putea să spun şi eu că la nimic pe lume nu ţin atât de mult ca la tine; dar nu mă crede, deşi nu spun minciuni. Nu mărturisesc, şi nici nu neg nimic. Mi se rupe inima pentru verişoara mea.

— Pe spada mea, zise Benedick, tu mă iubeşti şi te iubesc şi eu la rându-mi. Uite, cere-mi să fac orice de dragul tău!

— Omoară-l pe Claudio, spuse Beatrice.

— Cum! Pentru nimic în lume, strigă Benedick, căci îl iubea pe amicul său Claudio şi avea credinţa că era victima unei urzeli.

— Nu-i ticălos Claudio, el care a vorbit-o de rău, a

batjocorit-o şi a făcut-o de ruşine pe verişoara mea? zise Beatrice. Ah, de-aş fi eu bărbat!

— Ascultă-mă, Beatrice, o rugă Benedick.

Dar Beatrice nu voi să asculte niciun cuvânt rostit în apărarea lui Claudio şi, îndemnându-l iar pe Benedick să răzbune suferinţa verişoarei sale, zise:

— Auzi, să stea de vorbă cu-n bărbat de la fereastră, tocmai biata Hero! Grozav, n-am ce zice! E nedreptăţită, dezonorată, pierdută! O, dac-aş fi bărbat, i-aş arăta eu lui Claudio! Sau de-aş avea un prieten care să vrea să se arate cu adevărat bărbat de dragul meu. Dar s-a topit curajul, şi-i prefăcut numai în curtenie şi vorbă dulce. Şi cum, doar pentru că o vreau, bărbat nu pot să fiu, de supărare o să mor femeie.

— Stai, bună Beatrice, zise Benedick, mă crede, te iubesc, pe mâna mea ţi-o jur.

— Dacă-ţi pui mâna în slujba dragostei mele, foloseşte-o într-alt chip decât jurând pe ea, răspunse Beatrice.

— Eşti sigură până-n adâncul sufletului că Hero a fost nedreptăţită de Claudio? întrebă Benedick.

— Nu-ncape îndoială, răspunse Beatrice, aşa cum sunt încredinţată că gândesc, ori că am suflet.

— Ajunge, zise Benedick. M-ai câştigat: am să-l provoc, îţi sărut mâna şi te părăsesc. Pe braţul meu, curând Claudio îmi va da socoteală. Tu să mă judeci după cele ce vei auzi despre mine. Te du acum, şi-ţi mângâie verişoara.

În timp ce Beatrice discuta atât de aprinsă cu Benedick, modelându-i firea vitează pe măsura mânioaselor ei cuvinte spre a-l face să lupte pentru cauza lui Hero, bătându-se chiar cu bunul său prieten Claudio, Leonato le ceru prinţului şi lui Claudio să răspundă cu spada pentru ceea ce-i făcuseră iubitei lui copile care, spunea el, murise de durere. Ei însă îi respectară vârsta şi durerea, şi-i spuseră: „Nu, nu te vei măsura cu noi, venerabile domn”. Însă pe urmă sosi Benedick, care-l provocă şi el pe Claudio să dea socoteală

cu spada în mână pentru răul făcut lui Hero. Iar Claudio şi prinţul îşi spuseră unul altuia: „Beatrice l-a îndemnat la asta”. Claudio ar fi fost silit să accepte, totuşi, provocarea lui Benedick, dacă dreptatea cerească n-ar fi ales chiar momentul acela spre a aduce nevinovăţiei lui Hero o dovadă mai sigură decât soarta îndoielnică a unui duel.

În timp ce prinţul şi Claudio mai discutau încă provocarea lui Benedick, un om al legii îl aduse arestat pe Borachio în faţa prinţului. Borachio fusese auzit vorbind cu un tovarăş al lui despre fapta pe care îl pusese Don John s-o facă.

Borachio mărturisi totul prinţului, de faţă cu Claudio: spuse că femeia cu care vorbise la fereastră, şi pe care ei o luaseră drept domniţa Hero, fusese Margaret, îmbrăcată în hainele stăpânei sale. Claudio şi prinţul nu se mai îndoiră o clipă de nevinovăţia domniţei. Chiar dacă ar mai fi stăruit vreo bănuială, fu curând înlăturată de fuga lui Don John, care, văzându-şi ticăloşiile date în vileag, părăsi Messina pentru a se adăposti de dreapta mânie a fratelui său.

Inima lui Claudio fu împovărată de durere aflând că pe nedrept o învinuise pe Hero, care, credea el, murise la auzul cuvintelor lui aspre. Fu copleşit de amintirea iubitei sale Hero, al cărei chip îl vedea, aievea, aşa cum îl tulburase când se îndrăgostise de ea, şi la întrebarea prinţului dacă ceea ce auzise nu-i străpunsese sufletul ca un fier roşu, răspunse că de când auzise cuvintele lui Borachio se simţea de parcă ar fi înghiţit numai otravă.

Căindu-se, Claudio se rugă fierbinte bătrânului Leonato să-l ierte pentru răul făcut copilei sale, şi făgădui să îndure, de dragul Herei, orice osândă i-ar hotărî Leonato pentru greşeala de a fi crezut învinuirii false aduse celei care-i fusese sortită de soţie.

Osânda hotărâtă de Leonato fu să se căsătorească în ziua următoare cu o verişoară a lui Hero care, spunea el, era acum moştenitoarea lui şi semăna foarte mult cu Hero la chip. Ţinând seama de făgăduiala solemnă făcută lui

Leonato, Claudio spuse că se va însura cu acea necunoscută domniţă chiar dacă ar fi o arăpoaică sadea. Inima lui era însă zdrobită de mâhnire şi în durerea remuşcărilor îşi petrecu noaptea plângând lângă piatra funerară pe care Leonato i-o înălţase lui Hero.

Sosind zorile, prinţul îl însoţi pe Claudio la biserică, unde bunul călugăr, Leonato şi nepoata lui deja veniseră să celebreze noua cununie. Leonato îi înfăţişă lui Claudio mireasa promisă, care purta o mască spre a-şi feri chipul de ochii lui Claudio.

Tânărul se adresă domniţei mascate:

— Dă-mi mâna, în faţa preasfinţitului călugăr, şi-ţi voi fi soţ de vrei să te căsătoreşti cu mine.

— Şi câtă vreme am trăit ţie ţi-am fost soţie, spuse domniţa cea necunoscută şi, scoţându-şi masca, se dovedi că nu era verişoară (cum se spusese), ci chiar fiica lui Leonato, însăşi domniţa Hero. Puteţi fi încredinţaţi că surpriza fu nespus de plăcută pentru Claudio, care-şi credea iubita moartă, iar acum nu-şi putea crede ochilor de bucurie. La fel de uimit şi el de ce-i fu dat să vadă, prinţul exclamă:

— Nu-i asta Hero, cea care murise?

Leonato răspunse:

— Ea a fost moartă, domnul meu, doar câtă vreme a trăit ocara.

Călugărul făgădui să le desluşească minunea îndată după slujbă şi tocmai se pregătea să-i căsătorească pe cei doi, când fu întrerupt de Benedick, care ceru să fie cununat cu Beatrice tot atunci. Cum Beatrice luă puţin în zeflemea dorinţa lui, iar Benedick o înţepă, zicând că ştie de la Hero cam cât e de aprinsă după el, urmă o explicaţie de tot hazul prin care se dumiriră că fuseseră amândoi traşi pe sfoară să creadă într-o iubire care nu existase şi că se îndrăgostiseră cu adevărat unul de celălalt chiar datorită păcălelii. Dar iubirea născută din veselul vicleşug se făcuse prea

puternică pentru a fi clătinată de dezvăluirea adevărului şi, deoarece Benedick îşi pusese în gând să se căsătorească, era hotărât să nu ţină seama că lumea ar putea cleveti împotriva acestei căsătorii, aşa că îi dădu voios înainte cu gluma spunându-i lui Beatrice că o ia de nevastă numai din milă şi pentru că auzise că moare de dorul lui. La rândul ei, Beatrice i-o întoarse zicând că se lăsase înduplecată doar după multe stăruinţe şi, în parte, pentru a-i salva lui viaţa, căci auzise că se oftică de dragostea ei. Astfel se împăcară cei doi zvăpăiaţi şi se uniră prin căsătorie după nunta lui Claudio cu Hero. Pentru a încheia povestea, Don John, care pusese la cale ticăloşia, fu prins pe când fugea şi adus înapoi la Messina. Fu straşnică osândă pentru omul acesta ursuz şi ranchiunos să fie martorul bucuriei şi serbărilor care, în urma dejucării intrigilor sale, avură loc la Messina.

Cum vă place

Pe vremea când Franţa era împărţită în ţinuturi (sau în ducate, cum li se spunea), într-una dintre aceste provincii domnea un uzurpator, care îşi detronase şi surghiunise fratele mai mare, ducele legitim.

Alungat astfel de pe domeniile sale, ducele se retrăsese cu câţiva curteni credincioşi în pădurea Arden; şi bunul duce trăia aici cu prietenii săi iubitori, care se învoiseră de dragul lui să plece de bunăvoie în exil, în timp ce pământurile şi veniturile lor îl îmbogăţeau pe făţarnicul uzurpator. Cu vremea se obişnuiră, şi viaţa uşoară, lipsită de griji pe care o duceau acolo le deveni mai scumpă decât pompa şi splendoarea stânjenitoare a vieţii de curtean. Trăiau aici cu toţii precum Robin Hood al Angliei, şi mulţi nobili tineri de la curte veneau în această pădure să-şi petreacă vremea cu inima uşoară, asemeni oamenilor erei de aur. Vara trândăveau în umbra plăcută a uriaşilor copaci din codru, privind hârjoneala căprioarelor sălbatice, şi iubeau atât de mult aceste fiinţe împestriţate şi nebunatice, care păreau a fi locuitorii de baştină ai pădurii, încât le era sufletul greu când nevoia de a se hrăni cu vânat îi silea să le ucidă. Când vânturile reci ale iernii îi aminteau ducelui de soarta lui nefericită, le îndura cu răbdare şi spunea:

— Vânturile astea îngheţate care-mi răzbat trupul sunt sfetnici buni: nu mă linguşesc, ci-mi arată adevărata mea stare şi, dacă muşcătura le e tăioasă, colţii nu le sunt nici pe departe atât de ascuţiţi ca ai răutăţii şi nerecunoştinţei. Găsesc că, oricâte cuvinte rele ar avea oamenii despre

soarta potrivnică, poţi trage de pe urma ei şi unele foloase; ca şi leacul acela, preţios ca un juvaer pentru medicină, care se face din capul dispreţuitei şi veninoasei broaşte râioase.

În felul acesta, răbdătorul duce trăgea învăţături folositoare din tot ce vedea şi, cu ajutorul acestei aplecări spre meditaţie, în viaţa dusă departe de sufletul mulţimilor găsea copaci cu care să stea de vorbă, cărţi în pâraie, predici în pietre şi lucruri bune-n toate cele.

Ducele surghiunit avea o singură fiică, Rosalinda, pe care uzurpatorul duce Frederick o oprise la curte când îi surghiunise tatăl, ca să-i ţină de urât propriei lui fiice, Celia. Între aceste două domniţe se înfiripase o prietenie trainică pe care neînţelegerile dintre părinţii lor n-au stânjenit-o câtuşi de puţin, Celia străduindu-se pe cât îi stătea în putinţă să răscumpere nedreptatea înfăptuită de tatăl ei când îl descăunase pe tatăl Rosalindei. Ori de câte ori Rosalinda se întrista amintindu-şi de surghiunul părintelui ei şi de faptul că se afla la cheremul nedemnului uzurpator, singura grijă a Celiei era s-o mângâie şi să-i dea curaj.

Într-o zi, pe când Celia îi vorbea Rosalindei cu multă bunătate, în felul ei obişnuit, zicându-i: „Te rog, Rosalindo, scumpa mea verişoară, fii veselă”, intră un mesager de la duce şi le spuse că de vor să privească o întrecere de trântă care tocmai urmează să înceapă, trebuie să vină îndată în curtea din faţa palatului; iar Celia, crezând că Rosalindei îi va face plăcere, se învoi să meargă.

Pe vremea aceea trânta, care nu mai este astăzi decât o îndeletnicire a netoţilor de la ţară, era un sport îndrăgit chiar la curţile princiare, iar întrecerile se ţineau în faţa frumoaselor domniţe şi prinţese. Aşa se făcu deci că Rosalinda şi Celia se duseră la întrecerea de trântă. Ele aflară că lupta putea deveni un spectacol foarte tragic, pentru că un om puternic şi lat în spate, care se oţelise îndelung în arta trântei şi răpusese mulţi bărbaţi în astfel de

întreceri, urma să se măsoare cu un flăcău foarte tânăr pe care toţi privitorii îl credeau sortit pieirii, judecând după tinereţea lui prea fragedă şi prea puţina lui ştiinţă în ale luptei.

Văzându-le pe Celia şi Rosalinda, ducele spuse:

— Ei cum, fiica şi nepoata mea, v-aţi furişat aici să vedeţi trânta? N-o să vă desfătaţi mult, căci puterile acestor doi bărbaţi nu sunt de-o seamă. Din milă pentru tânărul flăcău, aş dori să-l conving să nu lupte. Vorbiţi-i, fetelor, şi vedeţi dacă-l puteţi îndupleca.

Domniţele fură foarte bucuroase să îndeplinească lucrul acesta plin de omenie şi Celia îl rugă cea dintâi pe tânărul necunoscut să renunţe la întrecere; apoi Rosalinda îi vorbi atât de blând şi cu atâta simţire şi stăruinţă de primejdia pe care o înfrunta încât, în loc să se lase înduplecat de blândele ei cuvinte să se lase păgubaş, străinul se întări şi mai mult în hotărârea de a străluci prin vitejie în ochii preafrumoasei domniţe. El respinse rugăminţile Celiei şi ale Rosalindei cu vorbe atât de modeste şi alese, încât le spori îngrijorarea pentru soarta lui. Flăcăul îşi încheie spusele, zicând:

— Îmi pare rău că trebuie să refuz ceva unor fete atât de frumoase şi alese. Dar fie ca frumoşii voştri ochi şi bunele voastre urări să-mi stea alături în această încercare, iar de voi fi învins, ruşinea va acoperi un om care n-a fost niciodată învrednicit de vreun har; dacă voi fi ucis, muri-va unul care nu doreşte decât să moară; nu voi întrista zilele nici unui prieten, căci n-am niciunul care să mă plângă; lumii nu-i voi aduce pagube, căci n-am nimic de preţ pe lumea asta; nu fac decât să ocup un loc în ea, care ar putea fi luat de altul mai vrednic când nu voi mai fi.

Apoi începu trânta. Celia dorea ca străinul cel tânăr să nu păţească niciun rău, dar Rosalinda tremura şi mai mult pentru el. Lipsa de prieteni de care se plânsese şi dorinţa lui de a muri o făcuseră să creadă că flăcăul este la fel de

nefericit ca şi ea; şi-i era atât de milă de el, trăia cu atâta încordare primejdiile care-l pândeau în timpul trântei, încât ai fi spus în momentele acelea că se îndrăgostise de el.

Bunătatea arătată de aceste frumoase şi nobile domniţe îi dădu curaj şi putere tânărului necunoscut, aşa că făcu adevărate minuni şi-şi învinse până la urmă vrăjmaşul, care fu trântit atât de zdravăn, încât o vreme nu putu nici să se mişte, nici să scoată o vorbă.

Ducelui Frederick îi plăcură foarte mult îndemânarea şi curajul arătate de tânărul necunoscut şi dori să-i afle numele şi părinţii, gândindu-se să-l ia sub ocrotirea lui.

Străinul spuse că se numeşte Orlando şi că e fiul mai mic al seniorului Rowland de Boys.

Tatăl lui Orlando, Sir Rowland de Boys, murise cu câţiva ani în urmă, dar cât trăise fusese credincios supus şi bun prieten ducelui surghiunit. De aceea, auzind că Orlando e fiul unui prieten al fratelui său exilat, bunăvoinţa lui Frederick faţă de viteazul flăcău se preschimbă în silă şi uzurpatorul se depărtă în toane foarte rele. Urând până şi numele oricărui prieten de-al fratelui său, dar admirând totuşi curajul tânărului, plecând el spuse că ar fi dorit ca Orlando să fie fiul oricărui alt om.

Rosalinda fu încântată să audă că noul ei favorit este fiul vechiului tovarăş al tatălui ei, şi-i spuse Celiei:

— Tatălui meu îi era drag Sir Rowland de Boys şi de-aş fi ştiut că băiatul acesta e fiul lui, mi-aş fi sporit rugăminţile cu lacrimi înainte de a-l lăsa să-şi primejduiască viaţa.

După care fetele se îndreptară spre el şi, văzându-l stânjenit de neaşteptata vrăjmăşie arătată de duce, îi adresară cuvinte pline de blândeţe şi încurajare, iar la despărţire Rosalinda se întoarse să-i mai spună câteva cuvinte plăcute viteazului fiu al prietenului tatălui ei. Scoţând apoi un colier de la gât, îi zise:

— Domnule, poartă acest obiect din partea mea. Norocul nu-mi prea surâde, altfel ţi-aş da un cadou mai preţios.

Când domniţele rămăseseră singure, cum Rosalinda vorbea mereu numai despre Orlando, Celia începu să înţeleagă că verişoara i se îndrăgostise de tânărul şi frumosul luptător, şi-i spuse:

— E oare cu putinţă să te fi îndrăgostit atât de repede?

Rosalinda răspunse:

— Ducele, tatăl meu, l-a iubit pe tatăl lui din tot sufletul.

— Dar, zise Celia, asta înseamnă că trebuie neapărat să-l iubeşti şi tu din tot sufletul pe fiul lui? De-ar fi aşa, eu ar trebui să-l urăsc, pentru că tata îl ura pe tatăl lui; dar eu nu-l urăsc pe Orlando.

Cum pe Frederick îl supărase apariţia fiului lui Sir Rowland de Boys, care-i aducea aminte ce mulţi prieteni avea printre nobili ducele surghiunit, şi cum de câtăva vreme îi purta pică nepoatei sale, deoarece lumea îi lăuda virtuţile şi o compătimea din pricina tatălui ei, vrăjmăşia lui izbucni dintr-o dată. Pe când Celia şi Rosalinda stăteau de vorbă despre Orlando, Frederick intră în încăpere, şi cu ochii scăpărându-i de mânie îi porunci Rosalindei să părăsească îndată palatul şi să-l urmeze pe tatăl ei în surghiun; Celiei, care încerca în van să-i ia apărarea, îi spuse că numai de dragul ei îi îngăduise să rămână până atunci.

— Nu eu te-am rugat atunci să-i dai adăpost, spuse Celia, fiind prea tânără ca s-o preţuiesc, dar astăzi, când ştiu cât este de merituoasă, după ce atâta amar de vreme am dormit împreună, deşteptându-ne în aceeaşi clipă, învăţând, jucându-ne şi prânzind amândouă, nu mai pot trăi aici de n-o am alături.

Frederick răspunse:

— Prea e ascunsă faţă de tine. Blândeţea, ba chiar tăcerea şi resemnarea ei răzbesc în inima poporului şi oamenilor li se face milă de ea. Eşti o proastă că-i iei apărarea căci, după ce va fi plecat, tu vei străluci mai tare şi vei părea şi mai virtuoasă; nu-ţi osteni deci buzele de

dragul ei, căci soarta ce i-am hărăzit nu poate fi schimbată.

Văzând că nu-şi poate înduplеca tatăl ca s-o îngăduie pe Rosalinda lângă ea, Celia luă inimoasa hotărâre de a o însoţi în surghiun şi, plecând în noaptea aceea din castelul tatălui ei, merse împreună cu prietena sa în căutarea părintelui acesteia, ducele surghiunit din pădurea Arden.

Înainte de a porni la drum, Celia se gândi că ar fi nesăbuit din partea a două tinere domniţe să călătorească înveşmântate în hainele bogate pe care le purtau. Propuse, deci, să-şi ascundă rangul, purtând straie de fete de la ţară. Rosalinda fu de părere că ar fi şi mai adăpostite de primejdii dacă una dintre ele s-ar îmbrăca bărbăteşte; astfel ajunseră curând la înţelegerea ca Rosalinda, fiind mai înaltă, să poarte hainele unui ţăran, iar Celia să fie înveşmântată ca o ţărăncuţă şi să spună că sunt frate şi soră. Rosalinda hotărî să-şi spună Ganymede, iar Celia alese numele de Aliena.

Astfel travestite, luând cu ele bani şi bijuterii pentru a-şi plăti cheltuielile, frumoasele prinţese porniră într-o lungă drumeţie, căci codrii Ardenului erau departe, hăt dincolo de hotarele pământurilor stăpânite de duce.

Domniţa Rosalinda (sau Ganymede, cum va trebui să-i spunem de acum încolo) părea să fi câştigat curajul unui bărbat odată cu hainele acestuia. Prietenia credincioasă pe care i-o arătase Celia însoţind-o la un drum atât de lung şi obositor îl făcu pe noul ei frate să se dovedească, drept răsplată pentru această dragoste adevărată, plin de cutezanţă, ca şi când Rosalinda ar fi fost cu adevărat Ganymede, fratele inimos al blândei ţărăncuţe Aliena.

Ajungând în sfârşit în pădurea Arden, cele două fete nu mai găsiră hanurile primitoare şi buna îngrijire de care se bucuraseră pe drum şi, flămând şi obosit fiind, Ganymede, care-şi înveselise surioara tot timpul drumului cu vorbe plăcute şi făcând haz, îi mărturisi acum Alienei că-i atât de ostenit încât nu s-ar da în lături să-şi facă de ruşine hainele

de bărbat plângând ca o femeie; la rându-i Aliena spuse că nici ea nu poate merge mai departe. Văzând aceasta, Ganymede se strădui să-şi amintească iarăşi că bărbatul e dator să aducă mângâiere şi îmbărbătare unei femei, care e o fiinţă mai slabă şi, ca să pară curajos în ochii noii sale surioare, spuse:

— Hai, surioară Aliena, curaj, doar suntem la capătul călătoriei, în pădurea Arden.

Dar bărbăţia prefăcută şi curajul silit nu le mai puteau ţine în picioare, căci, deşi acum se aflau în codrii Ardenului, nu ştiau unde să-l caute pe duce. Călătoria ostenitelor domniţe s-ar fi putut sfârşi rău, căci se puteau rătăci şi ar fi pierit de foame, dar din fericire, pe când şedeau pe iarbă aproape moarte de sfârşeală, nemaitrăgând nădejde într-o fericită schimbare a sorţii, se întâmplă să treacă pe acolo un sătean şi Ganymede încercă iarăşi să se arate cu îndrăzneală bărbătească, spunându-i:

— Păstorule, dacă îndurarea ori aurul ne-ar putea face să găsim puţină alinare în sălbăticia asta, te rog du-ne undeva să ne putem odihni; căci astă biată fată, soră-mea, e ostenită de călătorie şi sleită de foame.

Omul răspunse că este numai slujitorul unui păstor şi că stăpânul lui tocmai vrea să-şi vândă casa, aşa că nu vor putea găsi acolo prea multă îngrijire, însă de vor să-l însoţească vor fi bine primiţi şi ospătaţi cu ce se va găsi. Îl urmară aşadar pe tânăr, dându-le puteri noi gândul că se vor putea odihni curând; cumpărară de la păstor casa şi turma şi-l năimiră ca slujitor pe omul care le îndrumase până la sălaşul ciobanului. După ce atât de fericit şi-au făcut rost de o casă curată, plină cu de-ale gurii, hotărâră să rămână acolo până ce aveau să afle în care parte a pădurii se adăpostea ducele.

Trecându-le oboseala călătoriei, începură să prindă gustul noului lor fel de viaţă, aproape crezând cu adevărat că sunt păstorul şi păstoriţa drept care se dădeau. Totuşi,

Ganymede îşi amintea uneori că fusese cândva acea domniţă Rosalinda care-l iubea cu aprindere pe viteazul Orlando, fiindcă era fiul lui Sir Rowland de Boys, prietenul tatălui ei, şi deşi Ganymede socotea că Orlando se află la cine ştie câte mile depărtare, la tot atâtea mile de drum obositor câte bătuseră ele, curând se dovedi că Orlando se găsea şi el în pădurea Arden. Această ciudată întâmplare se petrecuse după cum urmează:

Orlando era fiul cel mic al lui Sir Rowland de Boys care, murind, îl lăsase (băiatul fiind pe atunci foarte tânăr) în grija fratelui mai mare, Oliver, căruia-i porunci cu limbă de moarte să-i dea lui Orlando creştere aleasă şi să-i asigure un trai pe măsura demnităţii străvechii lor familii. Oliver se dovedi a fi un frate nevrednic. Nesocotind poruncile tatălui său muribund, nu-şi trimise câtuşi de puţin fratele la şcoală, ci-l ţinu acasă, fără învăţătură şi lăsat cu nepăsare în voia lui. Însă Orlando semăna atât de mult cu bunul lui tată, atât prin fire cât şi prin însuşiri nobile, încât, fără a se fi bucurat de foloasele învăţăturii, putea fi luat drept un tânăr crescut cu cea mai aleasă grijă. Oliver se dovedi atât de invidios pe firea desăvârşită şi purtarea nobilă a fratelui său neumblat prin şcoli, încât plănui în cele din urmă să-l piardă. Cu acest gând pusese mai mulţi cunoscuţi să-l convingă să se ia la trântă cu faimosul luptător care, după cum povesteam înainte, răpusese nenumăraţi potrivnici. Tocmai reaua-voinţă pe care i-o arăta crudul său frate îl făcuse pe Orlando să spună că-şi doreşte moartea, aşa cum era cu desăvârşire lipsit de prieteni.

Când Orlando birui, în ciuda speranţelor ticăloase pe care şi le făcuse, invidia şi ura lui Oliver nu mai cunoscură margini şi el jură să dea foc odăii în care dormea Orlando. Fu auzit pe când făcea acest legământ de un bătrân care fusese un vechi şi credincios servitor al tatălui său şi care-l iubea pe Orlando pentru că semăna leit cu Sir Rowland. Bătrânul îi ieşi în întâmpinare la întoarcerea de la palatul

ducal şi, când îl văzu pe Orlando, pericolul în care se afla scumpul lui stăpân tânăr îl făcu să strige cu ardoare:

— O, bunul meu stăpân, dragul meu stăpân! O tu, vie întruchipare a bătrânului Sir Rowland! De ce eşti atât de cumsecade? Pentru ce eşti atât de blând, puternic şi neînfricat? Şi de ce-ai ţinut cu atâta tărie să învingi pe temutul luptător? Faima faptei tale a ajuns aici mult prea iute, întrecându-ţi paşii.

Nepricepând tâlcul vorbelor lui, Orlando îl întrebă ce se întâmplase. Atunci bătrânul îi povesti cum ticălosul de frate-său, pizmuind iubirea ce i-o purta toată lumea şi aflând acum câtă glorie dobândise prin izbânda sa de la palatul ducelui, plănuia să-l piardă, punând foc chiar în acea noapte odăii în care va dormi. Îl sfătui, deci, să scape de primejdia în care se afla fugind de acasă, fără să mai zăbovească; apoi, ştiind că Orlando n-avea nicio para chioară, Adam (aşa se numea bătrânul) aduse mica lui strânsură şi-i spuse:

— Am cinci sute de coroane, puse cu grijă de-o parte din simbria dată de tatăl tău, ca să nu fiu lipsit de toate când mădularele mele bătrâne n-or mai putea sluji pe nimeni. Ia banii, şi acela care hrăneşte până şi corbii s-o îngriji şi de bătrâneţile mele. Iată aurul, ţi-l dau tot, dar îngăduie-mi să te slujesc; deşi par bătrân, am să mă îngrijesc asemeni unui tânăr de toate trebuinţele şi nevoile tale.

— O, vrednic bătrân! îi răspunse Orlando, tu întruchipezi pe de-a-ntregul credinţa temeinică a lumii vechi! Tu nu te potriveşti cu vremurile de-acum. Pleca-vom împreună, şi înainte de-a risipi agoniseala tinereţii tale, voi născoci eu vreun mijloc să ne ducem viaţa.

Credinciosul slujitor şi iubitul lui stăpân porniră deci împreună la drum şi merseră, neştiind pe ce cale să apuce mai bine, până ce ajunseră în codrii Ardenului, unde trebuiră să îndure aceeaşi lipsă de merinde care-i lovise şi pe Ganymede şi Aliena. Rătăciră mai departe în căutarea

vreunei aşezări omeneşti până îi birui foamea şi osteneala. În cele din urmă, Adam spuse:

— O, bunul meu stăpân, mor de foame şi nu mă mai ţin picioarele de ostenit ce sunt!

Apoi se întinse pe pământ şi, crezând că locul acela îi va fi mormântul, îşi luă rămas bun de la stăpânul său. Văzând cât de slăbit este, Orlando îl luă în braţe pe bătrânul slujitor şi-l duse la adăpostul unor copaci răcoroşi, unde-i spuse:

— Curaj, bătrâne Adam, odihneşte-ţi puţin aici mădularele ostenite şi nu mai pomeni de moarte!

Pe urmă porni să caute niscai merinde, şi ajunse din întâmplare în acea parte a pădurii în care se oploşise ducele. Nobilul duce tocmai se pregătea să prânzească împreună cu prietenii săi, stând întins pe iarbă şi având drept singur adăpost coroana umbroasă a unor copaci rotaţi.

Orlando, pe care foamea îl împinsese la disperare, trase spada cu gândul să le ia cu de-a sila carnea, şi spuse:

— Opriţi-vă, lăsaţi mâncarea! Am nevoie de merindele voastre!

Ducele îl întrebă dacă nevoia îi dă atâta îndrăzneală, ori nesocoteşte cu bădărănie bunele purtări. La care Orlando răspunse că e mort de foame; atunci ducele îi spuse că e binevenit, poftindu-l să se aşeze şi să se înfrupte din hrana lor. Când auzi vorba blândă a ducelui, Orlando îşi vârî sabia în teacă şi roşi de ruşine pentru grosolănia cu care le ceruse mâncarea.

— Vă rog să mă iertaţi, le spuse, credeam că toate sunt sălbatice aici, şi de aceea mi-am luat înfăţişarea cruntă a unuia ce porunceşte; dar oricine-aţi fi voi care, în pustietatea asta, la umbra ramurilor mohorâte pierdeţi cu nepăsare măsura orelor ce curg încet, de-aţi cunoscut vreodată zile mai bune, dacă aţi trăit vreodată într-un loc unde clopotele cheamă la slujbă, de-aţi stat la masa unui om de bine, de v-aţi zvântat cândva o lacrimă pe geană şi

ştiţi ce-nseamnă să ai milă sau să fii compătimit, atunci dea Domnul ca vorbele mele rostite din suflet să vă îndemne spre milostivire!

Ducele răspunse:

— Drept este că suntem oameni care (precum spuneai) au apucat zile mai bune şi, deşi în pădurea asta sălbatică ne e acum sălaşul, cândva trăiam în oraşe şi cetăţi, eram chemaţi la rugăciune de clopotele sfinte, şedeam la masă cu oameni cumsecade, iar din ochii noştri am şters lacrimi curse din cerească milă. Aşază-te, dar, şi ia din hrana noastră atât cât doreşti pentru a-ţi astâmpăra foamea.

— Mai e cu mine un moşneag, răspunse Orlando, care din dragoste curată m-a însoţit trăgându-şi paşii obosiţi şi care-i deopotrivă chinuit de două jalnice slăbiciuni – bătrâneţea şi foamea. De-o îmbucătură nu mă pot atinge mai înainte de-a fi el sătul.

— Te du, îl caută şi adă-l aici, spuse ducele, nu ne vom atinge de bucate până nu te întorci.

Atunci Orlando o luă la picior asemeni unei ciute care-şi caută iedul să-i dea de mâncare şi curând se întoarse purtându-l pe Adam în braţe, iar ducele spuse:

— Lasă-ţi jos cinstita povară şi fiţi amândoi bine veniţi!

Îl hrăniră pe bătrân şi-i veseliră inima până acesta prinse puteri, redobândindu-şi sănătatea şi vlaga.

Ducele vru să ştie cine este Orlando şi când află că e chiar fiul vechiului său prieten, seniorul Rowland de Boys, îl luă sub protecţia sa şi împreună cu bătrânul lui servitor, Orlando rămase în pădure să trăiască alături de duce.

Orlando sosise în pădure la câteva zile după ce veniseră aici Ganymede şi Aliena, care (după cum am povestit mai înainte) cumpăraseră casa păstorului.

Mare fu surpriza lui Ganymede şi a Alienei să găsească numele Rosalindei încrustat în scoarţa copacilor şi să vadă sonete de iubire prinse de trunchiul lor, închinate toate Rosalindei; pe când se mirau cum de era cu putinţă una ca

asta, îl întâlniră pe Orlando şi văzură la gâtul lui colierul dăruit de Rosalinda.

Lui Orlando nici prin minte nu-i trecea că Ganymede este chiar mândra prinţesă Rosalinda, care pusese în aşa măsură stăpânire pe inima lui prin bunăvoinţa-i nobilă şi prin mărinimia arătată, încât îşi petrecea acum tot timpul crestându-i numele pe copaci şi scriind sonete spre preamărirea frumuseţii ei. Însă plăcându-i mult înfăţişarea graţioasă a tânărului şi chipeşului păstor, intră în vorbă cu el şi i se păru că găseşte o asemănare între Ganymede şi iubita lui Rosalinda, deşi flăcăul nu avea nimic din mândra purtare a preanobilei domniţe; căci Ganymede îşi însuşise felul lipsit de sfială des întâlnit la tinerii pe cale de a se transforma din băieţi în bărbaţi şi-i vorbea cu multă şiretenie şi cu mult duh despre un anume îndrăgostit care, spunea el, „bântuie prin pădurea noastră şi strică arborii tineri săpând în scoarţa lor numele Rosalinda, şi îşi atârnă odele prin gherghine iar elegiile în tufele de mure, ridicând-o în slăvi pe aceeaşi Rosalinda. Dacă l-aş întâlni pe îndrăgostitul ăsta, pe loc l-aş sfătui cum să se vindece de dragoste îndată”.

Orlando mărturisi că el însuşi este îndrăgostitul despre care-i vorba şi-l rugă pe Ganymede să-i dea bunul sfat pomenit mai înainte. Leacul şi povaţa lui Ganymede fu ca Orlando să treacă în fiecare zi pe la căscioara în care locuiau el şi sora sa, Aliena.

— Acolo, spuse Ganymede, eu o să mă port de parcă aş fi chiar Rosalinda, iar tu te vei preface că-mi faci curte, întocmai ca şi cum ai avea-o dinainte pe aleasa inimii tale; pe urmă o să imit purtarea năzuroasă pe care o au domniţele faţă de iubiţii lor, până te voi sili să te ruşinezi de dragostea ta. Cam în acest chip cred că am să te vindec de iubire.

Orlando nu prea avea mare încredere într-un astfel de leac, dar se învoi să treacă zi de zi pe la căsuţa lui

Ganymede şi să se prefacă, în glumă, că-i face curte. Şi ca urmare zilnic veni Orlando pe la Ganymede şi Aliena, spunându-i tânărului păstor „Rosalinda mea dragă” şi înşirându-i zilnic toate cuvintele frumoase şi toate complimentele măgulitoare pe care cu atâta plăcere le folosesc tinerii când îşi curtează iubitele. Totuşi, se pare că Ganymede nu prea izbutea să-l vindece pe Orlando de iubirea lui pentru Rosalinda.

Deşi Orlando îi spunea că totul nu-i decât un joc (nici nu visa măcar că Ganymede este chiar Rosalinda lui), cum hârjoneala îi oferea prilejul de a da glas întregii simţiri gingaşe pe care o ascundea în suflet, îi plăcea tot atât de mult pe cât îl încânta pe Ganymede, care se desfăta în taină ştiind că frumoasele declaraţii de iubire erau adresate chiar persoanei căreia i se cuveneau.

Astfel petrecură tinerii multe zile plăcute, iar buna Aliena, văzând cât de fericit e Ganymede, îl lăsă să-şi urmeze jocul până la capăt. Închipuita curte a lui Orlando o distra şi se feri să-i reamintească lui Ganymede că domniţa Rosalinda nu se înfăţişase încă ducelui, tatăl ei, al cărui sălaş în pădure îl aflaseră de la Orlando. Într-o zi, Ganymede îl întâlni pe duce, schimbară câteva vorbe şi ducele îl întrebă din ce neam se trage. Ganymede îi răspunse că spiţa sa e tot atât de nobilă ca şi a domniei sale, lucru care-l făcu pe duce să zâmbească, nebănuind că păstorul cel chipeş se trage din spiţă regească. Apoi, văzând că ducele e sănătos şi pare fericit, Ganymede se mulţumi să amâne cu încă două-trei zile explicaţia.

Într-o dimineaţă, pe când se îndrepta spre casa lui Ganymede, Orlando zări un om dormind pe pământ, cu un şarpe mare şi verde încolăcit în jurul gâtului. Văzând că Orlando se apropie, şarpele alunecă în tufişuri. Flăcăul mai făcu doi-trei paşi şi descoperi o leoaică stând la pândă cu capul lipit de pământ şi pândind asemeni unei pisici clipa în care avea să se trezească adormitul (căci după cum se

spune, leii nu se reped la morţi sau la cei cufundaţi în somn). Se părea că însăşi Pronia cerească îl trimisese pe Orlando să-l scape pe omul acela din primejdia şarpelui şi a leului, dar când îl privi în faţă tânărul îşi dădu seama că omul care dormea pradă îndoitei primejdii era chiar fratele său Oliver, care se purtase cu el atât de rău şi căutase să-l omoare în flăcări, şi se simţi o clipă îndemnat să lase flămânda leoaică să-l răpună. Dar dragostea de frate şi blândeţea firii sale învinseră curând întâia sa pornire mânioasă împotriva lui Oliver, aşa că trase spada, se repezi asupra leoaicei şi o ucise, ferind astfel viaţa fratelui atât de veninosul şarpe cât şi de leoaica furioasă. Dar, înainte de a fi învinsă, cu colţii ei ascuţiţi îl sfâşie la un braţ.

În timp ce se lupta el cu leoaica, Oliver se trezi şi, văzând cum fratele cu care se purtase atât de neomenos îl scapă de furia sălbaticei fiare, punându-şi propria viaţă în pericol, fu copleşit pe dată de ruşine şi remuşcare, şi se căi de purtarea lui nedemnă rugându-şi fratele cu multe lacrimi să-l ierte pentru relele pe care i le pricinuise. Orlando se bucură văzându-l că se căieşte din inimă şi-l iertă de îndată; se îmbrăţişară şi, începând din clipa aceea, Oliver simţi pentru Orlando o adevărată iubire de frate, deşi venise în pădure cu gândul de a-i pregăti pieirea.

Cum rana din braţul său sângerase din belşug, Orlando se simţi prea slăbit ca să se poată duce la Ganymede şi-şi rugă fratele să meargă şi să povestească păstorului, „căruia – adăugă Orlando – îi zic în joacă Rosalinda mea”, despre toate cele întâmplate.

Oliver plecă deci într-acolo şi le povesti lui Ganymede şi Alienei cum îi salvase Orlando viaţa. Când isprăvi istorisirea vitejiei acestuia şi a salvării sale ca prin minune, le mărturisi că este chiar fratele care se purtase atât de neomenos cu Orlando; le povesti pe urmă şi despre împăcarea lor.

Sincera părere de rău arătată de Oliver pentru

nedreptăţile de care se făcuse vinovat tulbură atât de puternic inima duioasei Aliena, încât ea se îndrăgosti de el pe dată, iar Oliver, la rândul său, observând câtă mişcată milă arată ea căinţei ce-o mărturisise pentru vina lui, se îndrăgosti şi el de ea tot atât de repede. Dar, pe când iubirea se furişa astfel în inima lui Oliver şi a Alienei, ea nu-l lăsa în pace nici pe Ganymede care, aflând că Orlando trecuse printr-o mare primejdie şi că fusese rănit de o leoaică, leşină. Când îşi reveni, pretinse că imitase leşinul închipuitei Rosalinda, şi-i zise lui Oliver:

— Povesteşte-i fratelui dumitale, Orlando, cât de bine m-am prefăcut că leşin.

Oliver ştiu însă după paloarea feţei lui că leşinase cu adevărat şi, minunându-se foarte de slăbiciunea tânărului, spuse:

— Ei bine, dacă tot te-ai prefăcut, atunci ia-ţi inima-n dinţi şi prefă-te că eşti un bărbat adevărat.

— Asta şi sunt, răspunse hotărât Ganymede, dar, drept să-ţi spun, s-ar fi cuvenit să fiu fată.

Oliver îşi prelungi cât putu vizita şi când se întoarse în sfârşit la fratele său, avu să-i împărtăşească o mulţime de lucruri. În afară de povestea felului în care leşinase Ganymede când auzise că Orlando fusese rănit, Oliver îi istorisi şi cum se îndrăgostise de frumoasa păstoriţă Aliena, şi cum ea îi primise cu bunăvoinţă semnele de dragoste, deşi se văzuseră doar pentru prima oară. Îi spuse fratelui mai mic, de parcă totul ar fi fost gata hotărât, că se va însura cu Aliena, şi că o iubeşte atât de mult, încât vrea să trăiască de-acum încolo aici, ca păstor, lăsându-i drept de moştenire lui Orlando asupra moşiei şi casei părinteşti.

— Ai încuviinţarea mea, zise Orlando. Hotărăşte chiar pe mâine nunta şi-i voi pofti pe duce şi pe prietenii săi. Du-te şi convinge-o pe păstoriţa ta să se învoiască; acum e singură, căci uite-i fratele, vine încoace.

Oliver grăbi spre Aliena, iar Ganymede, pe care Orlando îl

văzuse apropiindu-se, veni să se intereseze de sănătatea prietenului său rănit.

Când începură să vorbească despre dragostea ce se înfiripase din senin între Oliver şi Aliena, Orlando spuse că şi-a sfătuit fratele s-o convingă pe frumoasa păstoriţă să se cunune chiar a doua zi, şi adăugă că n-ar fi avut dorinţă mai mare decât să se poată însura şi el cu Rosalinda sa în aceeaşi zi.

Ganymede, care privea aceste planuri cu ochi cum nu se poate mai buni, spuse că dacă iubirea încercată de Orlando pentru Rosalinda este pe cât pretinde el de mare, dorinţa i se va împlini, căci se prindea s-o aducă pe Rosalinda în carne şi oase a doua zi şi era sigur că ea va primi să se mărite cu Orlando.

Ganymede pretinse că va face această minune – pe care, fiind chiar el domniţa Rosalinda, putea uşor s-o împlinească – cu ajutorul magiei învăţată, zicea, de la un unchi al său, cunoscut vrăjitor.

Crezând pe jumătate, pe jumătate îndoindu-se, duios-îndrăgostitul Orlando îl întrebă pe Ganymede dacă într-adevăr vorbeşte serios.

— Pe cinstea mea că da, zise Ganymede. Îmbracă deci cele mai bune haine şi pofteşte-l pe duce şi pe prietenii lui la cununie, fiindcă de doreşti să te căsătoreşti mâine cu Rosalinda, ea va fi aici.

În dimineaţa următoare, Oliver obţinând consimţământul Alienei, se-nfăţişară amândoi dinaintea ducelui împreună cu Orlando.

Cum se adunaseră acolo ca să sărbătorească o îndoită cununie, dar nu apăruse decât una dintre mirese, mult se mirară şi făcură tot felul de presupuneri cu toţii, socotind mai ales că Ganymede făcea glume pe seama lui Orlando.

Auzind că propria lui fată urma să fie adusă acolo în acest neobişnuit chip, ducele îl întrebă pe Orlando dacă într-adevăr crede că tânărul păstor îşi poate duce la bun

sfârşit făgăduiala, şi pe când Orlando îi răspundea că nu ştie ce să mai creadă, iată că apare Ganymede şi-l întreabă pe duce dacă ar încuviinţa ca fiica lui să se mărite cu Orlando, în caz că ar putea-o aduce acolo.

— Cu multă bucurie, răspunse ducele, chiar de-ar trebui să-i dau ca zestre împărăţii nenumărate.

Apoi Ganymede îl întrebă pe Orlando:

— Şi tu – spui că te-ai cununa, dac-o aduc aici?

— Cu multă bucurie, răspunse Orlando, chiar de-aş domni peste nenumărate împărăţii.

Pe urmă Ganymede şi Aliena se îndepărtară împreună, iar Ganymede îşi lepădă hainele bărbăteşti şi îmbrăcându-se în straie de femeie, deveni fără ajutorul vreunei puteri magice iarăşi Rosalinda. Iar Aliena, schimbându-şi portul ţărănesc cu veşmintele ei bogate, se prefăcu fără prea mare osteneală în domniţa Celia.

Pe când lipseau, ducele îi spuse lui Orlando că păstorul Ganymede seamănă, se pare, grozav de bine cu Rosalinda lui, iar Orlando, răspunse că şi el observase asemănarea.

N-avură însă vreme să se întrebe cum se vor sfârşi toate acestea căci intrară Celia şi Rosalinda, îmbrăcate în rochiile lor obişnuite. Fără a mai pretinde că ajunsese acolo prin puterea vrăjii, Rosalinda se aruncă în genunchi înaintea părintelui ei şi-l rugă s-o binecuvânteze. Tuturor celor de faţă apariţia aceasta neaşteptată li se păru atât de minunată, încât putea trece drept magie, însă Rosalindei nu-i ardea să glumească cu tatăl ei, şi-i înşiră povestea surghiunului, cum locuise în pădure ca păstor, în vreme ce verişoara ei Celia se dăduse drept sora sa.

Ducele întări pentru a doua oară încuviinţarea căsătoriei, iar Orlando şi Rosalinda, Oliver şi Celia fură cununaţi deodată.

Deşi în pădurea aceea sălbatică nunta lor nu putu fi sărbătorită cu strălucirea şi fastul obişnuite unor astfel de ceremonii, totuşi nicicând n-a existat petrecere mai fericită.

În vreme ce se înfruptau din vânat la umbra răcoroasă a copacilor primitori, ca şi când fericirea bunului duce şi a tinerilor îndrăgostiţi n-ar fi fost altfel deplină, sosi un sol neaşteptat care-i aduse ducelui vestea bună că-i fusese înapoiat ducatul.

Înfuriat de fuga fiicei sale, Celia, şi auzind că oameni foarte însemnaţi luau în fiecare zi drumul pădurii Arden pentru a i se alătura ducelui legiuit în surghiunul său, fiind pe de altă parte peste măsură de invidios că fratelui lui i se arată un asemenea respect în ciuda împrejurărilor vitrege în care se află, uzurpatorul se pusese în fruntea unei armate mari şi o pornise spre pădure cu gândul să-şi facă fratele prizonier şi să-l treacă pe el şi pe toţi tovarăşii lui credincioşi prin tăişul săbiei. Dar, printr-o minunată intervenţie a Proniei, curând fratele hain îşi lepădă gândurile ticăloase. De-abia pătrunse în marginea codrului sălbatic, când îi ieşi în cale un schivnic, un bătrân credincios, cu care stătu mult de vorbă şi care-i întoarnă în cele din urmă gândul de la planul cel mârşav. Din acea clipă se căi sincer şi se hotărî ca, renunţând la stăpânirea samavolnic dobândită, să-şi petreacă restul vieţii într-o mănăstire. Întâia dovadă a proaspăt simţitei căinţe fu să trimită fratelui său un mesager (aşa cum arătam) să-l înştiinţeze că îi înapoiază ducatul uzurpat atât de multă vreme, şi că odată cu el înapoiază domeniile şi averile prietenilor ducelui, care-l urmaseră cu credinţă în nenorocirea lui.

Aceste ştiri îmbucurătoare, pe cât de neaşteptate pe atât de binevenite, sosiră la timp spre a spori bucuria şi veselia de la nunta prinţeselor. Celia îşi felicită verişoara pentru norocoasa întorsătură a sorţii de care se bucura ducele, tatăl Rosalindei, şi-i ură din inimă multă fericire, deşi nu mai moştenea ea ducatul ci, prin actul de renunţare pe care-l făcuse tatăl ei, moştenitoare era acum Rosalinda – atât de neîntinată de gelozie sau invidie era iubirea deplină

dintre cele două verişoare.

Acum ducele avu posibilitatea să-şi răsplătească prietenii credincioşi, care rămăseseră lângă el în surghiun, iar vrednicii lui tovarăşi, deşi-i împărtăşiseră cu multă răbdare soarta potrivnică, fură nespus de bucuroşi să se întoarcă în pace şi belşug la palatul ducelui lor legiuit.

Cei doi tineri din Verona

Trăiau cândva în cetatea Veronei doi tineri gentilomi, anume Valentin şi Proteus, între care dăinuia de mult o prietenie trainică şi neîntreruptă. Îşi făcuseră studiile împreună, iar orele libere şi le petreceau întotdeauna unul cu celălalt, în afara timpului când Proteus o vizita pe fata de care era îndrăgostit. Vizitele pe care le făcea Proteus iubitei şi pasiunea lui pentru frumoasa Iulia era singurul subiect de discordie între cei doi prieteni, deoarece, nefiind îndrăgostit, Valentin se plictisea uneori să-şi tot audă prietenul vorbind despre Iulia şi râdea de Proteus, zeflemisindu-i cu blândeţe dragostea înflăcărată, zicând că nu-şi va îngădui niciodată să-i intre în cap asemenea gânduri moleşitoare şi că preferă, spunea, viaţa fericită şi liberă trăită de el neliniştii şi speranţelor temătoare ale îndrăgostitului Proteus.

Într-o dimineaţă, Valentin veni la Proteus să-i spună că vor trebui să se despartă o vreme, pentru că trebuia să facă o călătorie la Milano. Nedorind să rămână singur, Proteus stărui cu nenumărate argumente spre a-l convinge pe Valentin să nu-l părăsească, dar acesta îi răspunse:

— Nu te mai osteni să mă-ndupleci, dragul meu Proteus. Nu-mi voi irosi tinereţea lenevind acasă ca un trântor. Acasă, duhul tânăr ia iz de cuhnie. Dacă simţirea nu ţi-ar fi ferecată de privirile dulci ale bunei Iulia, te-aş îndemna să vii cu mine, să vezi şi tu minunile lumii largi, dar fiindcă eşti îndrăgostit, dă-i înainte cu iubirea şi fie-ţi dragostea biruitoare!

Se despărţiră, deci, legându-se să-şi păstreze o prietenie statornică.

— Drum bun, dragă Valentin! zise Proteus. Gândeşte-te la mine când vreodată vei întâlni în cale ceva neasemuit de frumos, vrednic de admiraţie, şi urează-mi să-ţi împărtăşesc fericirea.

În aceeaşi zi, Valentin îşi începu călătoria spre Milano. După plecarea prietenului său, Proteus se aşează să-i scrie Iuliei o scrisoare, pe care o încredinţa apoi cameristei acesteia, Lucetta, ca s-o înmâneze stăpânei.

Iulia îl iubea pe Proteus cu o dragoste la fel de mare ca şi a lui, dar, fiind o domniţă mândră din fire, socotea că n-ar sta bine demnităţii ei de fecioară să se lase cucerită prea uşor; se prefăcea aşadar că pasiunea lui n-o tulbură şi-i răspundea astfel încât să-l frământe cele mai mari nelinişti.

Iar când Lucetta îi aduse scrisoarea, Iulia nu vru s-o primească şi-şi certă slujnica pentru că ia răvaşe de la Proteus, poruncindu-i apoi să o lase singură. Însă dorea atât de mult să citească scrisoarea, încât o chemă înapoi pe cameristă şi, când Lucetta se înfăţişă, o întrebă:

— Cât e ceasul?

Ştiind că stăpâna ei doreşte mai cu foc să citească scrisoarea decât să afle cât e ceasul, fără un cuvânt Lucetta îi întinse iarăşi misiva respinsă. Furioasă că slujnica îndrăznea să arate că ştie ce dorea stăpâna, Iulia rupse răvaşul în bucăţele, îl aruncă pe podea, şi-i porunci din nou slujnicei să plece. Ieşind, Lucetta se aplecă să culeagă bucăţelele scrisorii rupte, dar Iulia, care nu dorea să-i fie luate, spuse cu prefăcută mânie:

— Hai, ieşi, şi lasă-n pace hârtiuţele acelea, că mă scoţi din sărite dacă le mai atingi.

Apoi Iulia se apucă să refacă din fragmente scrisoarea, cum se pricepu ea mai bine. Mai întâi descifră cuvintele „Proteus cel rănit din iubire”, şi, plângându-le soarta ca şi a altor cuvinte drăgăstoase pe care le putu citi, deşi toate

erau sfâşiate în bucăţi sau, cum spunea ea, „rănite” (expresia „Proteus cel rănit din dragoste” îi dăduse ideea), stătu la taifas cu scumpele cuvinte şi le făgădui că o să le adăpostească la sânul ei ca-ntr-un culcuş, până li se vor lecui rănile, şi că va săruta fiecare petic de hârtie ca să-şi răscumpere vina.

Astfel îşi vorbi ea cu candoarea copilăroasă care stă atât de bine fetelor drăguţe, până când, văzând că nu poate reface toată scrisoarea şi înfuriată de propria-i nesăbuinţă care distrusese cuvinte atât de dulci şi drăgăstoase, ticlui pentru Proteus un răvaş mult mai binevoitor decât îndrăznise vreodată.

Proteus fu nespus de încântat să primească un astfel de răspuns la misiva lui şi, citindu-l, exclamă: „Ah, dulce dragoste! Dulci rânduri! Dulce viaţă!” În mijlocul extazului fu întrerupt de tatăl său.

— Ei, ei! spuse bătrânul domn. Ce scrisorică citeşti oare?

— Domnul meu, răspunse Proteus, e un răvaş de la Milano trimis de prietenul meu Valentin.

— Ia dă-mi scrisoarea, zise tatăl, să văd şi eu ce noutăţi.

— Nu-s noutăţi, domnule, spuse Proteus foarte alarmat, ci scrie numai cât de mult l-a îndrăgit ducele din Milano, care-l copleşeşte zilnic cu favoruri, şi c-ar dori să fiu şi eu acolo, ca să le împartă cu mine.

— Şi cum priveşti dorinţa lui? îl întrebă tatăl.

— Ca pe un lucru ce depinde de voia înălţimii tale şi nu de bunăvoinţa lui prietenească, răspunse Proteus.

Întâmplarea făcuse ca tatăl lui Proteus tocmai să discute acest subiect cu un prieten care îi spusese că se miră cum de înălţimea sa îngăduie fiului să-şi petreacă tinereţea acasă, când cei mai mulţi oameni îşi trimit odraslele să-şi găsească rost în lume: „Unii, spunea el, să-şi caute norocul în bătălii, alţii să descopere insule noi peste mare, iar alţii să înveţe în universităţi străine; şi iată că şi prietenul lui Proteus, Valentin, a plecat la curtea ducelui de Milano. Fiul

tău ar fi potrivit pentru toate aceste fapte şi în pragul bărbăţiei va fi spre paguba lui să nu fi călătorit în tinereţe”.

Tatăl lui Proteus găsi foarte bun sfatul prietenului său, şi când Proteus îi spuse că Valentin ar dori să fie şi el acolo, ca să împartă cu el norocul, hotărî pe loc să-şi trimită fiul la Milano. Fără să-i dea vreo lămurire lui Proteus pentru această hotărâre bruscă, fiind în obiceiul acestui bătrân gentilom autoritar să dea porunci, iar nu să discute cu fiul său, îi spuse:

— Voinţa mea e una cu dorinţa lui Valentin. Apoi, văzând uimirea de pe chipul fiului său, adăugă: „Nu te mira că am hotărât atât de repede să petreci un timp la curtea ducelui de Milano, căci eu o vorbă am şi ce am spus e sfânt. Pregăteşte-te să pleci chiar mâine. Să nu mi te codeşti, căci hotărârea mea-i de neclintit”.

Proteus ştia că nu ajută la nimic să se împotrivească tatălui său, care nu îngăduia niciodată să i se discute hotărârile, şi se blestemă că i-a spus un neadevăr despre scrisoarea Iuliei, fapt care-l pusese în neplăcuta situaţie de a fi silit s-o părăsească.

Când află că-l va pierde pe Proteus pentru multă vreme, Iulia nu se mai prefăcu nepăsătoare şi îndrăgostiţii îşi luară cu jale rămas bun unul de la celălalt, cu multe jurăminte de dragoste şi de credinţă. Proteus şi Iulia schimbară inele, pe care făgăduiră amândoi să le păstreze pe vecie ca amintire de la celălalt şi astfel, despărţindu-se cu grea tristeţe, Proteus porni în călătoria lui spre Milano, unde se stabilise prietenul său Valentin.

Deşi povestea spusă de Proteus tatălui său era născocită, Valentin se bucura cu adevărat de simpatia ducelui de Milano, ba i se mai întâmplase un lucru la care Proteus nici nu visa măcar: Valentin renunţase la libertatea cu care se lăuda atâta şi se îndrăgostise la fel de pătimaş ca şi prietenul său.

Cea care săvârşise uimitoarea schimbare a lui Valentin

era Silvia, fiica ducelui de Milano, care, la rândul ei, îl iubea; dar amândoi îşi tăinuiau iubirea faţă de duce fiindcă, deşi îi arăta lui Valentin multă afecţiune şi-l poftea să treacă zilnic pe la palat, ducele plănuia să-şi căsătorească fata cu un tânăr curtean numit Thurio. Silvia îl dispreţuia pe Thurio pentru că nu avea nici bunul simţ, nici însuşirile nobile ale lui Valentin.

Cei doi rivali, Thurio şi Valentin, se aflau într-o zi în vizită la Silvia, iar Valentin îşi distra iubita luând în râs orice vorbuliţă spusă de Thurio, când intră în încăpere însuşi ducele, aducându-i lui Valentin vestea bună a sosirii prietenului său Proteus. Valentin spuse:

— Dacă mi-am dorit ceva cu adevărat, este ca Proteus să fie aici!

Şi apoi îl lăudă pe Proteus ducelui, zicând:

— Stăpâne, dacă eu la vremea mea am fost un pierde-vară, prietenul meu s-a străduit să-şi petreacă zilele cu folos, e desăvârşit la minte şi la trup şi un gentilom fără cusur în toate.

— Atunci primiţi-l cum se cuvine, spuse ducele. Silvia, ţie-ţi vorbesc, şi dumitale, senior Thurio; lui Valentin nu e nevoie să-i dau sfaturi.

Aici fură întrerupţi de intrarea lui Proteus şi Valentin îl prezentă Silviei, spunând:

— Scumpă domniţă, îngăduiţi-i să vă slujească alături de mine.

După ce se încheie vizita la duce şi rămaseră între patru ochi, Valentin zise:

— Spune-mi acum, Proteus, ce s-a mai întâmplat pe-acasă. Ce mai face aleasa inimii tale, şi cum îţi merge cu iubirea?

Proteus răspunse:

— Poveştile mele de dragoste te plictiseau odinioară. Ştiu că ţi-e greu să afli plăcere în vorba unui îndrăgostit.

— Da, Proteus, răspunse Valentin, dar viaţa mea-i acum

schimbată. Îmi ispăşesc prostia de a fi nesocotit dragostea; ca răzbunare pentru dispreţul ce îl arătam iubirii, Dragostea a alungat somnul din ochii mei orbiţi. O, dragul meu Proteus! Iubirea este un stăpân puternic, ce m-a făcut atât de smerit, încât mărturisesc că nu-i durere mai mare pe lume decât pedeapsa ei, nici mai mare fericire decât să o slujeşti. Acum nu-mi place să mai vorbesc despre altceva decât despre iubire. Cuvântul acesta îmi ţine loc de mic dejun, de prânz, de cină şi de somn.

Mărturisirea lui Valentin despre felul în care iubirea îi schimbase firea a însemnat pentru prietenul lui, Proteus, o mare victorie. Dar nu mai merită să-i spunem „prieten” lui Proteus, deoarece aceeaşi zeitate atotputernică, Iubirea, chiar pe când discutau schimbarea petrecută cu Valentin, lucra şi în inima lui Proteus. Flăcăul acesta, care până atunci fusese un model al iubirii adevărate şi al prieteniei devotate, după scurtul răgaz petrecut în faţa Silviei devenise dintr-odată un prieten făţarnic şi un iubit necredincios, fiindcă de cum o văzuse pe Silvia toată iubirea lui pentru Iulia se risipise ca un vis, şi nici vechea prietenie cu Valentin nu-l împiedică să plănuiască să-i ia locul în inima gingaşei domniţe. Şi deşi, ca toţi oamenii buni din fire care devin nedrepţi, Proteus şovăi destul înainte de a se hotărî s-o dea uitării pe Iulia şi să devină rivalul lui Valentin, reuşi să izgonească în cele din urmă chemarea datoriei şi se predă, aproape fără remuşcare, noii şi nefericitei lui patimi.

Valentin îi împărtăşi în taină toată istoria iubirii lor, arătându-i cu câtă grijă o ascunseseră de duce, tatăl fetei, şi-i mărturisi că, nemaindăjduind să primească vreodată învoirea lui, o convinsese pe Silvia să fugă din palatul tatălui ei chiar în acea noapte, plecând cu el la Mantua. Apoi îi arătă lui Proteus o scară de frânghie cu ajutorul căreia se gândea s-o ajute pe Silvia să se strecoare printr-una dintre ferestre afară din palat, după ce avea să se lase

întunericul.

Oricât de greu ar fi de crezut, auzind mărturisirea celor mai scumpe taine ale prietenului său, făcută cu încredere deplină, Proteus se hotărî să se ducă la duce şi să-i dezvăluie totul.

Falsul prieten începu prin a-i adresa ducelui cuvinte meşteşugite, arătând că după legile prieteniei ar trebui să tăinuiască ceea ce avea să-i dezvăluie acum, dar că bunăvoinţa ce i-o arătase înălţimea sa şi datoria îl îndemnau să-i spună un lucru pe care altfel nu l-ar fi rostit pentru nimic în lume. Şi îi povesti tot ce aflase de la Valentin, fără a uita să pomenească scara de frânghie şi nici că Valentin se gândea s-o ascundă pe fată sub o mantie largă.

Ducele socoti că Proteus este un om de nemaiîntâlnită cinste, de vreme ce preferase să dea în vileag planurile prietenului decât să ascundă o faptă necinstită. Îl lăudă mult şi-i promise că Valentin nu va afla cine-i deschisese ochii, ci cu ajutorul unui vicleşug îl va face să se trădeze singur. Cu acest gând, seara, ducele aşteptă sosirea lui Valentin, pe care curând îl zări grăbindu-se spre palat şi văzu că ascundea ceva sub mantie, desigur scara de frânghie.

Văzându-l ducele îl opri şi-l întrebă:

— Încotro aşa grăbit, Valentin?

— Cu voia înălţimii voastre, răspunse Valentin, un mesager aşteaptă să-i dau nişte scrisori pentru prietenii mei şi vreau să i le înmânez.

Minciuna lui Valentin nu avu, însă, mai mult succes decât cea spusă de Proteus tatălui său.

— Or cuprinde veşti de seamă? întrebă ducele.

— Nu altele mai importante, stăpâne, decât a-i da de ştire părintelui meu că sunt bine, sănătos şi fericit la curtea înălţimii voastre.

— Atunci mai pot aştepta, zise ducele. Rămâi puţin cu

mine. Vreau să-ţi cer sfatul în legătură cu nişte treburi care-mi stau la inimă. Şi îi spuse lui Valentin o poveste măiestrit ticluită anume să-i zmulgă secretul, zicând că, după cum ştia Valentin, doreşte să-şi dea fata lui Thurio dar că ea e încăpăţânată şi neascultătoare. Nu ţine seama, spuse el, nici de faptul că mi-e fiică, nici nu se teme de mine ca de un tată. Şi îţi spun că trufia ei mi-a alungat dragostea ce i-o purtam. Visam ca bătrâneţea să-mi fie mângâiată de ascultătoarea-i iubire de copilă. Acum m-am hotărât să-mi aleg din nou o soţie, iar pe ea s-o dau oricui ar voi s-o ia. Şi frumuseţea să-i fie singura zestre, căci nu pune preţ nici pe mine, nici pe avutul meu.

Întrebându-se unde vor duce toate astea, Valentin răspunse;

— Şi ce-ar dori înălţimea voastră să fac eu pentru a vă fi de ajutor?

— Păi, uite, spuse ducele, fata pe care aş lua-o de nevastă e frumoasă şi sfioasă, dar e prea rece la înflăcărarea mea de om încărunţit. Şi-apoi, din tinereţea mea şi până acum, moda de-a face curte s-a schimbat mult; cu dragă inimă te-aş lua dascăl, să mă înveţi cum s-o îmbunez.

Valentin îi arătă pe scurt felurile de a face curte folosite pe atunci de tinerii care doreau să câştige iubirea unei femei frumoase: cadouri, vizite dese şi aşa mai departe.

La aceasta ducele răspunse că doamna inimii sale refuzase deja un dar bogat pe care i-l trimisese şi că tatăl ei o ţine atât de scurt încât niciun bărbat nu putea ajunge la ea ziua.

— Dacă-i aşa, zise Valentin, vizitaţi-o noaptea.

— Dar noaptea, spuse şiretul duce, care se apropia acum de ţintă, porţile ei sunt bine ferecate.

Atunci Valentin îl sfătui cu nechibzuinţă să pătrundă noaptea în iatacul acelei doamne cu ajutorul unei scări de frânghie, spunând că-i va face el rost de una tocmai

potrivită pentru acest scop, iar la sfârşit îl povăţui să ascundă scara de frânghie sub o mantie ca aceea purtată de el.

— Împrumută-mi atunci mantia ta, spuse ducele, care scornise lunga poveste anume pentru a avea pretext să-l dezbrace de mantie.

Cum rosti aceste cuvinte, înhăţă mantia lui Valentin şi desprinzându-i-o de pe umeri descoperi sub ea nu numai scara de frânghie, ci şi o scrisoare de la Silvia pe care o deschise şi o citi îndată. Răvaşul cuprindea planul amănunţit al fugii puse la cale. După ce-l mustră pe Valentin pentru nerecunoştinţa pe care i-o arăta încercând să-i fure fiica drept răsplată a favorurilor cu care-l copleşise, ducele îl alungă pentru totdeauna din Milano şi de la curtea lui, iar Valentin fu nevoit să plece chiar în noaptea aceea, fără s-o mai vadă măcar o clipă pe Silvia,

În timp ce Proteus îl năpăstuia astfel pe Valentin la Milano, Iulia suferea de dorul lui la Verona; iar dragostea ce i-o purta lui Proteus învinse până la urmă în aşa măsură opreliştile bunei-cuviinţe, încât hotărî să părăsească Verona şi să-şi caute iubitul la Milano. Pentru a se pune la adăpost de primejdiile călătoriei, îmbrăcă împreună cu slujnica ei Lucetta veşminte bărbăteşti; porniră la drum astfel travestite şi ajunseră la Milano puţină vreme după ce Valentin fusese alungat din oraş, prin trădarea lui Proteus.

Iulia intră în Milano cam pe la amiază şi trase la un han. Cum nu-şi putea lua gândurile de la iubitul ei Proteus, intră în vorbă cu primitorul hangiu, socotind ca astfel să afle ceva noutăţi despre Proteus.

Hangiul fu încântat că tânărul şi chipeşul gentilom (cum credea el) care, judecând după înfăţişarea sa, era de rang mare, îi vorbea atât de prieteneşte. Cum avea suflet bun, îi păru rău că-l vedea întristat şi pentru a-şi înveseli tânărul oaspete se oferi să-l ducă într-un loc de unde putea asculta muzica aleasă pe care un gentilom avea să i-o închine

iubitei, cântându-i chiar în seara aceea o serenadă.

Iulia avea o înfăţişare atât de mohorâtă pentru că nu ştia cum va socoti Proteus pasul nesocotit pe care-l făcuse; ştia că el o iubise pentru nobila ei mândrie feciorelnică, pentru tăria ei de caracter şi se temea să nu fi coborât în preţuirea lui, gând care o făcea să aibă o înfăţişare tristă şi posomorâtă.

Primi bucuroasă oferta hangiului de a merge cu el să asculte muzică, nădăjduind în taină că s-ar putea să-l întâlnească în drum pe Proteus.

Dar, ajungând la palatul unde o conduse gazda ei, Iulia trăi un sentiment cu totul diferit de cel urmărit de bunul hangiu căci, spre marea îndurerare a inimii ei, îşi văzu acolo iubitul, pe necredinciosul Proteus, dându-i o serenadă domniţei Silvia şi închinându-i înflăcărate cuvinte de iubire şi adoraţie. Iulia o auzi apoi pe Silvia mustrându-l pe Proteus din înaltul unei ferestre că a dat-o uitării pe credincioasa lui iubită şi că se purtase atât de nedemn cu prietenul lui, Valentin. Apoi Silvia plecă de la fereastră nemaivrând să asculte muzica şi cuvintele lui frumoase, căci îi era credincioasă surghiunitului Valentin şi-i era scârbă de nemernicia făţarnicului Proteus.

Deşi copleşită de deznădejde în urma celor văzute, Iulia rămase totuşi îndrăgostită de nestatornicul Proteus. Aflând că de curând îl părăsise un servitor, cu ajutorul gazdei ei, prietenosul hangiu, izbuti să intre ca paj în slujba lui Proteus, iar tânărul, fără să bănuie că pajul e chiar Iulia, o trimitea cu răvaşe şi cadouri la rivala ei Silvia, căreia până la urmă îi oferi şi inelul dăruit de Iulia la Verona drept dar de despărţire.

Când se înfăţişă la domniţa Silvia cu inelul, Iulia fu nespus de fericită văzând că Silvia nici nu voia să audă de curtea lui Proteus. Atunci pajul Sebastian, cum îşi zicea fata, începu cu Silvia o discuţie despre prima iubire a lui Proteus, părăsita Iulia. Punând (cum s-ar spune) o vorbă

bună pentru ea însăşi, arătă că o cunoaşte pe Iulia, fapt deloc de mirare de vreme ce domniţa despre care vorbea era ea însăşi; povesti apoi cu cât foc îl iubea Iulia pe stăpânul ei Proteus, cât ar suferi din cauza crudei lui nepăsări şi adăugă cu iscusit subînţeles:

— Iulia are aceeaşi statură şi obrazul aidoma cu al meu, culoarea ochilor şi părului ei seamănă leit cu ale mele.

Într-adevăr, Iulia părea un flăcău nespus de chipeş în înfăţişarea ei de băiat. Silvia se înduioşă şi inima îi fu cuprinsă de milă pentru frumoasa femeie părăsită cu atâta cruzime de cel pe care-l iubea, iar când Iulia îi oferi inelul trimis de Proteus i-l dădu înapoi, spunând:

— Cu atât mai mare ruşine să-i fie că-mi trimite acest inel; nu-l pot primi, căci l-am auzit nu o dată zicând că i l-ar fi dat Iulia. Pe tine, blândule flăcăiaş, te-am îndrăgit pentru că ţi-e milă de ea, biata fată! Ia punga asta, ţi-o dăruiesc de dragul Iuliei. Aceste cuvinte mângâietoare, rostite chiar de gura rivalei, înveseliră mult amărâta inimă a fetei deghizată în paj.

Să ne întoarcem însă la surghiunitul Valentin – care nu prea ştia încotro s-o apuce, nevrând să se întoarcă la tatăl său, acasă, ca un căzut în dizgraţie şi alungat ce era. Pe când rătăcea printr-o pădure pustie, nu prea departe de Milano, cetatea în care îşi lăsase scumpa comoară a inimii lui, domniţa Silvia, fu atacat de nişte tâlhari care-i cerură banii.

Valentin le spuse că e un om năpăstuit de soartă, că pleacă în surghiun şi că n-are niciun ban la el, hainele cu care era înveşmântat fiind singura lui avere.

Aflând că e un năpăstuit de soartă şi fiindu-le pe plac înfăţişarea-i nobilă şi purtarea plină de bărbăţie, tâlharii îi spuseră că dacă ar vrea să trăiască cu ei şi să le fie căpetenie, bucuros s-ar supune poruncilor lui; dar de va îndrăzni să nu primească, îl vor omorî.

Cum prea puţin îi păsa ce se va întâmpla cu el, Valentin

spuse că primeşte să rămână în mijlocul lor şi să le fie căpitan, dacă se leagă să nu atace femeile şi călătorii săraci.

Astfel ajunse nobilul Valentin, asemeni lui Robin Hood despre care citim în balade, căpetenie de tâlhari, de oameni scoşi în afara legii, şi în starea aceasta îl găsi Silvia, fapt care se petrecu după cum urmează:

Spre a scăpa de căsătoria cu Thurio, pe care tatăl ei stăruia să nu-l mai respingă, Silvia ajunsese în cele din urmă la hotărârea de a-l urma pe Valentin la Mantua, unde auzise că s-ar fi adăpostit iubitul ei. În această privinţă greşea, căci Valentin rămăsese tot timpul în codru, printre tâlhari, fiindu-le căpitan numai cu numele, neluând parte la jafuri şi folosind puterea pe care i-o dăduseră numai şi numai pentru a-i sili să aibă îndurare faţă de drumeţii jefuiţi.

Silvia reuşise să scape din palatul tatălui ei cu ajutorul unui bătrân nobil, pe nume Eglamour, pe care-l luase cu ea ca s-o ocrotească la drum. Trebuia să treacă prin pădurea unde se adăposteau Valentin şi bandiţii lui; unul dintre tâlhari o prinse pe Silvia şi l-ar fi capturat şi pe Eglamour, dacă bătrânul n-ar fi scăpat cu fuga.

Văzând ce înspăimântată era Silvia, haiducul care o prinsese îi spuse să nu-i fie teamă pentru că o va duce doar la peştera unde locuia căpitanul lor şi că n-avea de ce să se înfricoşeze, fiindcă mai marele lor era un om de onoare şi se purtase întotdeauna cu omenie faţă de femei. Silvia găsi însă prea puţină mângâiere în gândul că va fi dusă ca prizonieră în faţa căpitanului unor tâlhari nelegiuiţi. „O, Valentin, strigă ea, cât mi-e dat să-ndur de dragul tău!”

Pe când tâlharul o ducea spre peştera căpitanului, fu oprit însă de către Proteus care, mereu împreună cu Iulia deghizată în paj, auzind de fuga Silviei, se luase pe urmele ei în pădure. Proteus o scăpă din mâinile tâlharului, dar abia apucă fata să-i mulţumească pentru buna lui faptă că

el şi începu s-o plictisească din nou cu stăruitoarea lui curte.

Şi în timp ce o tot îmbia cu nesăbuinţă să se mărite cu el, iar pajul, Iulia cea părăsită, stătea lângă ei pradă unei cumplite nelinişti ca nu cumva marele bine săvârşit de Proteus să n-o îndemne pe Silvia la mai multă bunăvoinţă, fură surprinşi cu toţii de ivirea ca din senin a lui Valentin care, auzind că o femeie căzuse în mâna oamenilor săi, venea s-o îmbărbăteze şi să-i dăruie libertatea.

Proteus, care n-o mai slăbea cu insistenţele lui pe Silvia, fu atât de ruşinat de a fi fost surprins de prietenul său, că fu pe dată cuprins de remuşcare şi căinţă şi dădu glas unei atât de vii păreri de rău pentru necazurile pricinuite lui Valentin, încât acesta, nobil şi generos din fire până la a fi de-a dreptul romantic, nu numai că-l iertă şi primi din nou să-i fie prieten, dar într-un neaşteptat avânt al inimii sale bune, zise:

— Te iert cu bucurie şi oricât de mult o iubesc pe Silvia, ţi-o las de-acuma ţie.

Auzind această ciudată dovadă de mărinimie, şi temându-se că virtutea proaspăt regăsită al lui Proteus nu este destul de tare să-l facă să renunţe la Silvia, Iulia, care stătea în haine de paj lângă stăpânul ei, leşină, şi avură cu toţii de lucru, încercând s-o facă să-şi vină în fire; altfel Silvia s-ar fi simţit jignită de a fi dăruită astfel lui Proteus, deşi nu putea crede cu adevărat că Valentin putea stărui prea mult în nefirescul şi mult prea generosul lui gest de prietenie. Când se trezi din leşin, Iulia spuse:

— Uitasem: stăpânul mi-a poruncit să-i dau domniţei: Silvia acest inel.

Privind inelul, Proteus văzu că este chiar acela dăruit de el Iuliei în schimbul inelului primit de el şi trimis Silviei cu presupusul lui paj.

— Cum se poate? spuse el. Acesta-i inelul lăsat Iuliei, de unde-l ai, băiete?

Iulia răspunse:

— Mi l-a dat chiar Iulia, şi însăşi Iulia l-a adus aici.

Privind-o acum cu atenţie, Proteus văzu limpede că pajul Sebastian nu era altcineva decât însăşi Iulia şi dovada de statornică şi adevărată iubire pe care i-o dăduse îl tulbură atât de adânc, încât inima i se umplu iarăşi de dragoste pentru ea. El jură din nou credinţă vechii lui iubiri, renunţând cu dragă inimă la orice pretenţii faţă de domniţa Silvia, în favoarea lui Valentin, care o merita cu prisosinţă.

Proteus şi Valentin dădeau glas fericirii de a se fi împăcat şi de a fi iubiţi de credincioasele lor domniţe când, spre surprinderea lor, îi zăriră pe ducele de Milano şi pe Thurio, sosind acolo în căutarea Silviei.

Mai întâi se apropie Thurio, care încercă s-o prindă pe Silvia, spunând:

— Silvia e a mea!

La care Valentin îi răspunse, deosebit de pornit:

— Trage-te înapoi, Thurio! Dacă o singură dată mai zici că Silvia e a ta, ai să dai ochi cu moartea. E-aici, priveşte-o, încearcă s-o atingi numai! Îndrăzneşte să-mi atingi iubita măcar c-o răsuflare!

Auzind ameninţarea, Thurio, care era un laş, dădu înapoi şi spuse că nu-i pasă de ea, că doar un prost s-ar lupta pentru o fată care nu-l iubeşte.

Ducele, om foarte curajos din fire, îi spuse cu mânie:

— Netrebnic şi josnic mai eşti dacă, după ce ai făcut pentru ea atâta zarvă, te laşi păgubaş atât de uşor.

Apoi, întorcându-se spre Valentin, adăugă:

— Îţi laud cutezanţa, Valentin, şi cred că eşti vrednic de iubirea unei împărătese. O vei avea pe Silvia, căci ţi-ai câştigat-o.

Valentin sărută mâna ducelui cu multă umilinţă şi primi recunoscător cadoul nobil pe care i-l făcu acesta dându-i mâna Silviei; de asemenea, profită de fericitul moment pentru a-l ruga pe mărinimosul duce să-i ierte pe tâlharii cu

care vieţuise în pădure, asigurându-l că, după ce se vor îndrepta şi vor reveni în lume, se vor găsi printre ei mulţi oameni vrednici, potriviţi pentru slujbe de seamă, întrucât cei mai mulţi dintre ei fuseseră surghiuniţi ca şi Valentin pentru că supăraseră cârmuirea, iar nu pentru că s-ar fi făcut vinovaţi de crime urâte. La aceasta ducele consimţi fără şovăire. Acum nu mai rămânea nimic de făcut decât să i se poruncească lui Proteus, prefăcutul prieten, să asculte cu de-amănuntul povestea iubirilor şi trădărilor sale, ca ispăşire a relelor pe care le făcuse din dragoste. Ruşinea pe care înşiruirea acestor fapte o trezi în conştiinţa lui redobândită fu socotită o pedeapsă îndestulătoare. După ce şi acest lucru fu dus la bun sfârşit, tuspatru îndrăgostiţii s-au reîntors la Milano şi nunta lor fu sărbătorită în prezenţa ducelui, cu mare alai şi veselie.

Neguţătorul din Veneţia

Trăia cândva la Veneţia evreul Shylock, un cămătar care strânsese o uriaşă avere împrumutând cu dobândă mare bani neguţătorilor creştini. Fiind un om cu inima de piatră, Shylock urmărea cu atâta stăruinţă plata banilor daţi cu împrumut, încât nu-l putea suferi niciun om de treabă şi cu atât mai puţin Antonio, un tânăr neguţător veneţian. Shylock îl ura la fel de mult pe Antonio, întrucât acesta împrumuta bani oamenilor aflaţi la strâmtoare şi niciodată nu cerea camătă pentru el; din această pricină lacomul evreu şi mărinimosul neguţător Antonio se duşmăneau cumplit. Oricând se întâlnea cu Shylock pe Rialto (unde se aflau tarabele de schimb), Antonio îl mustra pentru afacerile cămătăreşti şi dobânzile lui nemiloase, mustrări pe care evreul părea să le suporte cu răbdare, rumegând însă, într-ascuns, gânduri de răzbunare.

Antonio era cel mai de treabă om care trăise vreodată, cel mai înzestrat şi cu cel mai neobosit suflet când era vorba să facă un bine. Era într-adevăr o persoană în care vechiul simţ roman al onoarei sălăşluia mai puternic decât în orice alt om din Italia. Se bucura de dragostea tuturor cetăţenilor săi, dar prietenul cel mai scump şi mai apropiat inimii sale era Bassanio, un nobil din Veneţia care, având doar o moştenire neînsemnată, îşi secase aproape cu desăvârşire puţina avere, trăind pe un picior prea mare pentru mijloacele lui modeste, aşa cum sunt prea ispitiţi s-o facă tinerii de neam mare şi cu averi mici. Antonio îl ajuta

pe Bassanio ori de câte ori acesta avea nevoie de bani şi se părea că se înţeleg atât de bine, de parcă ar fi avut amândoi o singură inimă şi o singură pungă.

Într-o bună zi, Bassanio sosi la Antonio acasă şi-i spuse că vrea să-şi refacă averea căsătorindu-se cu o domniţă bogată, pe care o îndrăgea nespus şi al cărei tată, mort de curând, o făcuse unica moştenitoare a unei mari averi. Adăugă că, pe când mai trăia tatăl ei, obişnuia s-o viziteze acasă, şi se pare că tânăra cu pricina îi trimitea din ochi mesaje fără cuvinte de parcă voia să-i arate că n-ar fi un pretendent nedorit; neavând însă bani să-şi facă rost de straie pe măsura peţitorului unei moştenitoare atât de bogate, îl rugă pe Antonio să mai adauge o faptă bună la multele pe care le făcuse, împrumutându-l cu trei mii de ducaţi.

În momentul acela, Antonie nu avea la el bani ca să-şi poată împrumuta prietenul. Cum însă aştepta să-i sosească în curând nişte corăbii încărcate cu mărfuri, spuse că se va duce la Shylock, cămătarul cel bogat, şi-i va cere să-i împrumute banii pe gajul corăbiilor acelora.

Antonio şi Bassanio merseră împreună la Shylock şi Antonio îl rugă pe evreu să-i împrumute trei mii de ducaţi cu orice camătă pofteşte, urmând să-i înapoieze după vânzarea mărfurilor aflate în corăbiile de pe mare. Auzind aceasta, Shylock gândi în sinea sa: „Dacă-l pot prinde odată la strâmtoare, îmi va plăti cât şapte pentru vechea pică pe care i-o port; urăşte neamul nostru, împrumută bani pe gratis şi-şi râde printre neguţători de mine şi de câştigurile mele trudite, zicându-le cămătării. Blestemată să-mi fie spiţa dacă-l iert!”

Văzând că stă şi cugetă în sinea lui, fără să scoată o vorbă, şi dorind cu nerăbdare banii, Antonio spuse:

— Shylock, mă auzi? Vrei să-mi împrumuţi banii?

La această întrebare evreul răspunse:

— Signor Antonio, de multe ori ai râs pe Rialto de

galbenii mei, de cametele mele, şi eu te-am suferit s-o faci ridicând răbdător din umeri, căci suferinţa este semnul întregii noastre seminţii. M-ai făcut păgân, câine nemilos, ai scuipat pe straiele mele evreieşti şi m-ai lovit cu piciorul ca şi când aş fi o potaie. Ei bine, se pare că ai acum nevoie de ajutorul meu, şi vii la mine şi-mi spui, Shylock, împrumută-mi parale. Oare un câine are parale? Te poţi aştepta ca o potaie să-ţi împrumute trei mii de ducaţi? Să mă închin în faţa ta şi să spun, „Bunule domn, miercurea trecută m-ai scuipat, altădată mi-ai spus câine, iar pentru toate binefacerile astea acum să-ţi împrumut bani?”

Antonio răspunse:

— E foarte probabil că te voi mai scuipa şi altădată, te voi numi câine şi te voi şi lovi. Dacă te învoieşti să-mi împrumuţi banii, nu mi-i da ca unui prieten, ci mai degrabă ca unui duşman, aşa încât dacă-mi calc vorba să tragi foloase din osânda mea cu sufletul împăcat.

— Ei, ia te uită, zise Shylock, da’ înfierbântat mai eşti! Vreau să fiu prieten cu tine şi să-ţi câştig preţuirea. Voi da uitării ruşinea pe care ai aruncat-o pe umerii mei. Am să-ţi dau banii de care ai nevoie şi n-am să-ţi cer nicio dobândă.

Părelnic binevoitoarea ofertă îl miră din cale-afară pe Antonio; pe urmă, cu aceeaşi prefăcută mărinimie şi pretinzând că nu doreşte nimic altceva decât să fie vrednic de dragostea lui, Shylock repetă că-i va împrumuta trei mii de ducaţi fără să ceară dobândă de pe urma lor. Doar atât ca Antonio să meargă cu el la un notar şi să-i iscălească numai aşa, de formă, un legământ că, dacă nu va înapoia banii până într-o anume zi, va lăsa să i se taie o livră de carne din orice parte a corpului ar alege Shylock.

— S-a făcut, spuse Antonio. Voi iscăli înscrisul şi voi şi spune că evreul are inimă de aur.

Bassanio zise că Antonio n-ar trebui să-şi pună semnătura pe un asemenea înscris de dragul lui, dar Antonio stărui să-l iscălească, fiind sigur că înainte de a

veni sorocul plăţii corăbiile lui se vor întoarce cu mult mai mulţi bani decât suma luată cu împrumut.

Auzind discuţia, Shylock exclamă:

— O, părinte Avrame, ce oameni bănuitori mai sunt şi creştinii ăştia! Viclenia lor în afaceri îi face să-i privească pe alţii cu neîncredere. Te rog, Bassanio, spune-mi un lucru: dacă ar lăsa să treacă sorocul, ce-aş câştiga eu cerând ceea ce mi se cuvine? O livră de carne tăiată dintr-un om nu preţuieşte şi nu-i de folos nici cât carnea de oaie sau de vacă. Şi numai ca să-i câştig bunăvoinţa îi dau dovada asta de prietenie; dacă vrea s-o primească, bine; dacă nu, adio.

În cele din urmă, în ciuda sfatului lui Bassanio care, neţinând seama de ce spunea evreul despre bunele sale intenţii, nu dorea ca prietenul să se primejduiască înfruntând de dragul său o pedeapsă atât de cumplită, Antonio semnă înscrisul, crezând că totul nu e decât o glumă, aşa cum spusese evreul.

Bogata moştenitoare cu care dorea să se căsătorească Bassanio locuia în apropiere de Veneţia, în cetatea Belmont. Numele ei era Portia şi ca frumuseţe şi înţelepciune nu era cu nimic mai prejos de acea Portia despre care citim că a fost fiica lui Cato şi soţia lui Brutus.

Bassanio, căruia prietenul său îi făcuse cu atâta mărinimie rost de bani punându-şi viaţa în primejdie, porni spre Belmont cu un splendid alai, însoţit şi de un gentilom pe nume Gratiano.

Peţitul lui Bassanio fiind încununat de succes, Portia se învoi degrabă să-l ia de bărbat.

Bassanio îi mărturisi Portiei că n-are avere şi că nu se poate lăuda cu altceva decât cu naşterea lui suspusă şi spiţa nobilă din care se trage. Ea, care-l iubea pentru însuşirile lui alese şi avea destule averi ca bogăţia soţului să nu tragă în cumpănă, îi răspunse cu graţioasă sfială că ar dori să fie de o mie de ori mai frumoasă şi de o mie de ori mai bogată pentru a fi cu adevărat vrednică de el. Pe

urmă desăvârşita Portia se zugrăvi pe sine însăşi cu gingaşă modestie, spunând că e o fată simplă, neînvăţată şi care nu cunoaşte viaţa, dar nu îndeajuns de bătrână să nu mai poată învăţa, că lui îi încredinţează blândul ei suflet spre a fi îndrumat şi cârmuit în toate cele şi adăugă:

— Eu însămi şi toate câte ale mele sunt de-acum îţi aparţinem. Nu mai departe decât ieri, Bassanio, eram doamna acestei case frumoase, regină peste mine însămi şi stăpână acestor slugi. Dar acum casa asta, slujitorii şi eu însămi suntem ai tăi, stăpâne; îţi încredinţez totul, împreună cu acest inel. Şi-i întinse lui Bassanio un inel.

Bassanio fu atât de copleşit de recunoştinţă şi încântare pentru chipul plin de graţie în care bogata şi nobila Portia îl primea ca bărbat pe un om cu avere umilă, încât nu putu da glas bucuriei şi veneraţiei pentru doamna iubită, care-l preţuia atât de mult, altfel decât prin cuvinte de dragoste şi recunoştinţă, întretăiate de emoţie. Luând inelul, jură să nu se despartă de el niciodată.

Gratiano şi Nerissa, camerista Portiei, tocmai îşi slujeau stăpânul şi doamna când Portia făgăduise cu atâta graţie să devină soţie ascultătoare lui Bassanio. Urând multă fericire lui Bassanio şi mărinimoasei domniţe, Gratiano le ceru îngăduinţa să se căsătorească odată cu ei.

— Din toată inima, Gratiano, spuse Bassanio, dacă-ţi găseşti o nevastă.

Atunci Gratiano mărturisi că o iubeşte pe Nerissa, frumoasa cameristă a domniţei Portia, şi că ea promisese să-i fie soţie dacă doamna ei se va căsători cu Bassanio. Portia o întrebă pe Nerissa dacă era adevărat. Nerissa răspunse:

— Aşa este, doamnă, dacă n-aveţi nimic împotrivă.

Cum Portia se învoi cu dragă inimă, Bassanio exclamă încântat:

— Atunci ospăţul nostru de nuntă va fi foarte onorat de căsătoria voastră, Gratiano.

Fericirea acestor îndrăgostiţi fu chiar atunci întreruptă în chip jalnic de intrarea unui mesager care aducea de la Antonio o scrisoare cuprinzând veşti înspăimântătoare. Citind scrisoarea, Bassanio păli atât de tare, încât Portia se temu că-i vestea moartea vreunui prieten drag. Când îl întrebă ce fel de ştiri primise de e atât de tulburat, el răspunse:

— O, dulce Portia, sunt înşirate aici câteva dintre cele mai neplăcute cuvinte care au fost vreodată aşternute pe hârtie. Blândă domniţă, când ţi-am mărturisit prima oară iubirea ce ţi-o port, ţi-am spus fără ocol că toată averea pe care o am îmi curge în vene; dar ar fi trebuit să-ţi spun că am mai puţin decât nimic, fiind înglodat în datorii.

Apoi Bassanio îi istorisi Portiei ceea ce am povestit şi noi aici: cum împrumutase bani de la Antonio, care, la rândul lui, făcuse rost de ei de la evreul Shylock, cum Antonio semnase un zapis prin care se obliga să dea în schimb o livră din propria lui carne dacă nu-i va înapoia într-o anume zi.

Apoi Bassanio citi scrisoarea lui Antonio, ale cărei cuvinte spuneau: „Dragă Bassanio, corăbiile mele sunt pierdute toate, legământul făcut evreului şi-a atins sorocul şi, cum respectându-l nu mai e cu putinţă să trăiesc, aş dori să te văd înainte de a muri. Cu toate acestea, fă cum crezi tu că e mai bine; dacă iubirea ce mi-o porţi nu te îndeamnă să vii, nu te silească nici scrisoarea mea”.

— Oh, iubitule, zise Portia, lasă-ţi toate treburile şi te du; vei avea destul aur să plăteşti de douăzeci de ori împrumutul, înainte ca acestui nobil prieten să i se clintească un singur fir de păr din vina dragului meu Bassanio şi, fiindcă te cumpăr atât de scump, îmi vei fi şi mai drag. Apoi Portia mai adăugă că se va cununa cu Bassanio înainte de plecare, pentru ca el să aibă drept pecetluit de lege asupra banilor ei; se căsătoriră în aceeaşi zi, iar Gratiano se cunună la rându-i cu Nerissa; şi îndată

după cununie, Bassanio şi Gratiano plecară în mare grabă la Veneţia, unde îl găsiră pe Antonio în închisoare.

Cum trecuse sorocul plăţii, hainul evreu nu vru să primească banii pe care i-i oferea Bassanio, ci stărui să i se dea o livră din carnea lui Antonio. Fu sorocită o zi când această zguduitoare pricină să fie adusă spre judecată înaintea ducelui Veneţiei, iar Bassanio aştepta în groaznică nesiguranţă dezbaterea procesului.

La despărţire, Portia îi spusese soţului ei cuvinte de îmbărbătare şi-i ceruse să-l aducă pe prietenul lui drag cu sine când se va întoarce. Cu toate acestea, se temea ca nu cumva Antonio să aibă multe de tras; rămasă singură, începu să se gândească şi să chibzuiască în sinea ei dacă n-ar putea cumva să găsească vreun mijloc prin care să salveze viaţa acelui prieten al atât de scumpului ei Bassanio. Şi cu toate că atunci când dorise să-i arate multă preţuire lui Bassanio îi spusese cu graţie feciorelnică şi supusă că va lăsa aleasa lui înţelepciune să cumpănească şi să hotărască în toate lucrurile, fiind acum silită să treacă la fapte de primejdia în care se afla prietenul cinstitului ei soţ, nu se îndoi câtuşi de puţin de puterile ei şi, călăuzită numai de judecata-i dreaptă şi fără de cusur, hotărî îndată să plece la Veneţia spre a vorbi în apărarea lui Antonio.

Portia avea o rubedenie care era om al legii; îi scrise acestui gentilom, pe nume Bellario, şi, zugrăvindu-i pricina, îi ceru părerea rugându-l ca, odată cu povaţa lui, să-i trimită şi o mantie de avocat. La întoarcere, trimisul aduse de la Bellario scrisori cuprinzând îndrumări într-ale judecăţilor, precum şi toate cele trebuincioase Portiei pentru a se înfăţişa la proces.

Portia şi camerista ei se îmbrăcară în haine bărbăteşti; punându-şi roba de avocat, Portia o luă cu ea pe Nerissa în chip de grefier. Pornind imediat la drum, ajunseră la Veneţia chiar în ziua procesului. Pricina tocmai urma să fie înfăţişată ducelui şi senatorilor veneţieni în clădirea

senatului, când Portia intră în acest înalt lăcaş al legii şi arătă scrisoarea de la Bellario prin care învăţatul avocat îi scria ducelui că ar fi venit el însuşi să pledeze cauza lui Antonio, de nu l-ar fi împiedicat boala s-o facă, şi îl ruga totodată să îngăduie ca tânărul şi învăţatul Doctor Balthasar (aşa o numi pe Portia) să pledeze în locul lui. Ducele încuviinţă aceasta, minunându-se foarte de înfăţişarea tinerească a necunoscutului, care era îndemânatic deghizat cu ajutorul robei de avocat şi al stufoasei lui peruci.

Şi iată că însemnatul proces începu. Portia privi în jur şi-l zări pe neîndurătorul evreu; îl văzu şi pe Bassanio, dar el n-o recunoscu din pricina deghizării. Stătea lângă Antonio, pradă deznădejdii şi îngrijorării pentru soarta prietenului său.

Însemnătatea grelei sarcini pe care Portia şi-o luase pe umeri dădu curaj acestei gingaşe domniţe, şi ea purcese cu mult curaj la treaba pe care se prinsese s-o ducă la bun sfârşit: mai întâi, îi vorbi lui Shylock. Recunoscând că legea veneţiana îi dădea dreptul la despăgubirea înscrisă în zapis, ea vorbi despre nobila calitate a îndurării cu atâta farmec, încât ar fi înmuiat oricare inimă în afară de aceea a nesimţitorului cămătar, spunând că îndurarea cade ca o ploaie blândă din ceruri asupra ogoarelor însetate, că e o îndoită binecuvântare, fericindu-l şi pe acela care o dă şi pe acela care o primeşte; arătă apoi că îndurarea le şade monarhilor chiar mai bine decât propria coroană, har dăruit de însuşi Dumnezeu şi că, atunci când dreapta judecată e îndulcită de îndurare, puterea pământească e mai apropiată de cea divină; după care îi ceru lui Shylock să-şi aducă aminte că ne rugăm cu toţii să fim miluiţi, şi rugăciunea aceasta ar trebui să ne înveţe să arătăm şi noi la rândul nostru milă. Shylock răspunse numai că doreşte să fie împlinită pedeapsa înscrisă în legământ.

— Nu este oare în stare să plătească banii? întrebă

Portia.

Atunci Bassanio se arătă gata să-i plătească lui Shylock cei trei mii de ducaţi de câte ori ar dori; şi cum evreul nu vru să primească şi stărui mai departe să i se dea o livră din carnea lui Antonio, Bassanio îl rugă aprins pe tânărul şi învăţatul avocat să caute cum s-ar putea răstălmăci puţin legea spre a salva viaţa lui Antonio. Însă Portia răspunse grav că, odată statornicite, legile nu trebuie răstălmăcite niciodată. Auzind-o spunând că legea nu poate fi schimbată, lui Shylock i se păru că Portia pledează în favoarea sa şi zise:

— Un Daniel a venit la această judecată! O, tânăr şi înţelept judecător, ce mult te stimez! Cu cât eşti mai matur decât spune chipul tău!

Portia îi ceru lui Shylock s-o lase să arunce o privire pe înscris şi după ce-l citi, spuse:

— Acest zapis stabileşte despăgubirea, şi în temeiul lui evreul poate cere, după lege, să i se îngăduie să taie o livră de carne chiar de lângă inima lui Antonio.

Pe urmă îi spuse lui Shylock:

— Ai îndurare; ia banii şi lasă-mă să rup înscrisul.

Dar hainul Shylock nu voi să arate câtuşi de puţină milă şi spuse:

— Pe sufletul meu îţi jur că nu există putere în graiul omenesc în stare să-mi schimbe vrerea.

— Ei, atunci, Antonio, spuse Portia, trebuie să-ţi pregăteşti pieptul pentru cuţit.

Şi, în timp ce Shylock ascuţea tremurând de nerăbdare un cuţit lung pentru a tăia livra de carne, Portia îl întrebă pe Antonio:

— Ai ceva de spus?

Cu resemnare calmă, Antonio răspunse că nu prea are multe de spus, întrucât îşi pregătise deja sufletul pentru moarte. Apoi îi vorbi lui Bassanio:

— Dă-mi mâna ta, Bassanio. Adio. Nu te lăsa stăpânit de

durere pentru că am dat, de dragul tău, peste nenorocire. Vorbeşte-i frumos de mine cinstitei tale soţii şi spune-i cât de mult te-am iubit.

Îndurerat peste măsură, Bassanio răspunse:

— Antonio, sunt căsătorit cu o femeie care mi-e dragă ca şi viaţa, dar viaţa mea, soţia mea şi lumea întreagă luate împreună nu preţuiesc pentru mine mai mult decât viaţa ta. M-aş lipsi bucuros de toate, aş jertfi totul acestui demon de aici pentru a te izbăvi pe tine.

Auzind una ca asta, Portia, deşi inima ei bună nu se supără deloc pe soţul ei pentru că arătase în vorbe atât de înflăcărate dragostea pe care o purta unui prieten vrednic cum era Antonio, nu se putu stăpâni să nu spună:

— Soţia dumitale nu ţi-ar fi prea recunoscătoare, dac-ar fi aici, auzindu-te că eşti gata să faci un asemenea schimb.

Apoi Gratiano, căruia-i plăcea să-şi imite întocmai stăpânul, crezu de cuviinţă să ţină un discurs asemănător cu al lui Bassanio şi spuse, în auzul Nerissei, care scria alături de Portia, în hainele ei de grefier:

— Şi eu am o soţie, şi jur că o iubesc, dar mi-aş dori să fie în ceruri de ar putea acolo dobândi puterea de a schimba firea haină a acestui câine.

— Bine faci că-ţi arăţi dorinţa asta când nu e ea de faţă, zise Nerissa, altfel n-ai avea prea liniştită viaţă acasă.

Shylock strigă nerăbdător:

— Ne pierdem vremea; vă rog să daţi citire sentinţei.

Şi iată că întreaga sală fu prinsă de febra înfiorătoarei aşteptări şi toate inimile fură copleşite de mâhnire pentru soarta lui Antonio.

Portia dori să ştie dacă era pregătit cântarul pentru a măsura carnea şi-i spuse evreului:

— Shylock, trebuie să ai lângă tine un doctor, ca nu cumva rana să sângereze de moarte.

Shylock, care dorea tocmai ca Antonio să sângereze de moarte, răspunse:

— Asta nu scrie în zapis.

— Nu scrie în zapis, răspunse Portia, şi ce-i cu asta? Ai putea face cel puţin atât de dragul îndurării.

Singurul răspuns pe care-l dădu Shylock fu:

— Nu găsesc cu cale să fac aşa ceva; nu-i înscris în zapis.

— Atunci, spuse Portia, o livră din carnea lui Antonio îţi aparţine. Legea o îngăduie şi curtea o recunoaşte. Şi poţi tăia, de vrei, chiar din pieptul lui. Legea o îngăduie şi curtea o recunoaşte!

Shylock strigă a doua oară:

— O, înţelept şi drept judecător! Un adevărat Daniel a venit la judecată!

Apoi ascuţi iarăşi cuţitul cel lung şi privind cu lăcomie spre Antonio, îi spuse:

— Hai, pregăteşte-te.

— Mai zăboveşte o clipă, evreule, spuse Portia, mai este încă ceva. Înscrisul nu-ţi dă dreptul la niciun strop de sânge; cuvintele spun limpede: „o livră de carne”. Dacă tăind livra aceea de carne ai să verşi un singur strop de sânge creştinesc, pământurile şi averile tale or să treacă toate, după lege, în stăpânirea cetăţii Veneţiei.

Şi pentru că lui Shylock îi era cu neputinţă să taie o livră de carne fără să curgă şi ceva din sângele pârâtului, înţeleapta descoperire a Portiei, cum că zapisul vorbea numai despre carne, iar nu şi despre sânge, îi salvă lui Antonio viaţa. Admirând cu toţii nespusa înţelepciune a tânărului avocat, care găsise un atât de fericit şiretlic, din toate colţurile sălii senatului răsunară urale, iar Gratiano strigă, în cuvintele folosite înainte de Shylock:

— O, înţelept şi drept judecător! Ia seama, evreule, un adevărat Daniel a venit la judecată!

Văzându-şi zădărnicit crudul lui plan, cu o mutră plouată, Shylock zise că primea să ia banii, iar Bassanio, peste măsură de fericit de neaşteptata scăpare a lui Antonio, strigă:

— Iată banii!

Dar Portia îl opri, spunându-i:

— Domol, nu-i nicio grabă, evreul nu va căpăta nimic altceva decât ce-a fost înscris în legământ. Deci pregăteşte-te, Shylock, să tai carnea, dar fii cu grijă să nu faci să curgă vreo picătură de sânge şi nici să nu tai mai mult sau mai puţin decât o livră; de va fi doar cu o fărâmă mai mult sau mai puţin, ba chiar dacă greutatea unui singur fir de păr va face să se încline balanţa, atunci, prin slova legilor din Veneţia, ai să fii osândit la moarte şi întreaga ta avere va trece-n seama senatului.

— Daţi-mi banii, spuse Shylock, şi lăsaţi-mă să plec.

— Îi am pregătiţi, zise Bassanio, iată-i.

Shylock tocmai voia să ia banii, când Portia îl opri din nou spunând:

— Stai puţin, evreule, am încă un temei împotrivă-ţi. Prin legile Veneţiei averea ta se cuvine statului, pentru că ai urzit împotriva vieţii unuia dintre cetăţenii săi, iar viaţa ta e la cheremul ducelui; aşa că îngenunchează în faţa sa şi roagă-l să te ierte.

Atunci ducele îi spuse lui Shylock:

— Îţi las viaţa înainte de a mi-o cere, ca să vezi şi tu prin ce se deosebeşte spiritul nostru creştinesc; jumătate din averea ta să i se dea lui Antonio, iar cealaltă jumătate să intre în sipetele statului.

Mărinimosul Antonio spuse însă că renunţă la partea ce i se cuvine din avuţia lui Shylock, dacă zaraful se învoieşte să iscălească un act prin care, la moartea lui, o va lăsa moştenire fiicei sale şi soţului acesteia. Antonio ştia că evreul avea o singură fată, căsătorită de curând împotriva voinţei tatălui cu un tânăr creştin, numit Lorenzo, un prieten al lui Antonio, fapt care-l mâniase pe Shylock într-aşa măsură încât o dezmoştenise.

Evreul consimţi să facă întocmai şi, văzându-se astfel înşelat în aşteptarea răzbunării şi despuiat de averi, spuse:

— Sunt bolnav. Lăsaţi-mă să plec acasă, trimiteţi-mi înscrisul şi voi trece jumătate din avere pe numele fiicei mele.

— Pleacă atunci spuse ducele, şi iscăleşte-l. Iar de te vei căi de cruzimea ta şi vei trece la creştinism, statul te va ierta de plata celeilalte jumătăţi de avere.

Ducele îl puse apoi în libertate şi încheie procesul. Pe urmă lăudă nespus înţelepciunea şi iscusinţa tânărului avocat şi-l pofti să ia masa cu el. Portia, care dorea să ajungă înaintea soţului ei înapoi la Belmont, răspunse:

— Mulţumesc cu umilinţă înălţimii voastre, dar trebuie să plec neîntârziat.

Ducele spuse că-i pare rău că nu are timp să mai rămână şi să cineze cu el şi apoi, întorcându-se spre Antonio, adăugă:

— Răsplăteşte-l pe gentilomul acesta căci, după părerea mea, îi eşti foarte îndatorat.

Ducele şi senatorii părăsiră sala de procese şi atunci Bassanio i se adresă Portiei:

— Prea vrednice gentilom, eu şi prietenul meu Antonio am scăpat astăzi, datorită înţelepciunii dumitale, de o dureroasă osândă, aşa că te rog să primeşti cei trei mii de ducaţi ce-i datoram evreului.

— Şi-ţi vom rămâne îndatoraţi nemăsurat mai mult, zise Antonio, purtându-ţi veşnic dragoste şi fiind gata să te slujim oricând.

Porţia nu se lăsa convinsă să accepte banii, dar, cum Bassanio o îndemna mereu să primească o răsplată, zise:

— Dă-mi mănuşile astea, le voi purta de dragul dumitale.

Pe urmă, când Bassanio îşi scoase mănuşile, văzu pe degetul lui inelul pe care i-l dăruise. De fapt şireata fată urmărea să-i ia inelul, pentru a se amuza când avea să-l vadă din nou pe Bassanio al ei şi de aceea-i ceruse mănuşile. Văzând inelul, spuse:

— Şi ca semn al iubirii dumitale, îţi voi lua acest inel.

Bassanio fu nespus de mâhnit că avocatul îi cere singurul lucru de care nu se putea despărţi şi răspunse, foarte stânjenit, că nu-i poate da inelul deoarece este cadou de la soţia lui şi a jurat să nu se despartă de el niciodată, dar că-i va dărui în schimb inelul cel mai scump din Veneţia, pe care-l va afla prin strigare publică. La aceasta, Portia se prefăcu jignită şi părăsi sala spunând:

— Mi-ai dat o lecţie, domnule, despre cum se cuvine să-i răspunzi unui cerşetor.

— Dragă Bassanio, zise Antonio, dă-i inelul; fie ca dragostea ce ţi-o port şi marele bine ce mi l-a făcut să te despăgubească pentru supărarea pricinuită soţiei tale.

Ruşinat că se arătase atât de nerecunoscător, Bassanio se învoi şi-l trimise pe Gratiano după Portia, cu inelul. Atunci grefierul Nerissa, care-i dăduse şi ea lui Gratiano un inel, pretinse la rându-i inelul şi Gratiano (nedorind să fie întrecut în mărinimie de stăpânul său) i-l dărui. Cele două femei se veseliră de minune, gândindu-se cum îşi vor mai mustra soţii când vor ajunge acasă că-şi înstrăinaseră inelele şi cum îi vor învinui că le-au dăruit unor femei.

La întoarcere, Portia se afla în acea stare sufletească fericită care însoţeşte neabătut gândul că ai împlinit o faptă bună; voia bună o făcea să se bucure de tot ce vedea. Luna parcă nu avusese niciodată atâta strălucire, iar când îmbietorul astru se ascunse după un nor, o luminiţă zărită în casa ei din Belmont plăcu la fel de mult imaginaţiei ei fermecate, şi-i spuse Nerissei:

— Lumina care se zăreşte arde în antreul meu. Cât de departe îşi aruncă raza plăpânda luminiţă! La fel de puternic străluceşte o faptă bună în lumea nemernică.

Şi auzind zvon de muzică venind dinspre casa ei adăugă:

— Cred că noaptea muzica răsună cu mult mai dulce decât ziua.

Apoi Portia şi Nerissa intrară în casă, şi, îmbrăcând hainele obişnuite, pândiră sosirea bărbaţilor. Veniră în

curând, împreună cu Antonio. Bassanio i-l prezentă pe bunul său prieten doamnei Portia şi nu sfârşiră bine felicitările şi urările de bun venit rostite de acea doamnă, când îi văzură pe Nerissa şi pe soţul ei certându-se într-un colţ al încăperii.

— Aţi şi început să vă sfădiţi? întrebă Portia. Ce s-a-ntâmplat?

Gratiano răspunse:

— Doamnă, e vorba despre un nevrednic de inel pe care mi l-a dat Nerissa, având săpate în el slove ce seamănă cu versul înscris pe cuţitul de bucătărie: „Iubeşte-mă şi nu mă părăsi”.

— Ce însemnătate au versurile ori valoarea inelului? spuse Nerissa. Mi-ai jurat, când ţi l-am dăruit, că-l vei păstra până în ceasul morţii; şi-acum îmi spui că l-ai dăruit unui scrib de avocat. Ştiu eu că l-ai dăruit unei femei.

— Îţi jur pe braţul meu, răspunse Gratiano, că l-am dat unui tânăr, un fel de băieţandru micuţ, sfrijit, nu mai înalt ca tine; grefierul tânărului avocat care, cu pledoaria lui iscusită, a scăpat viaţa lui Antonio. Băiatul ăla guraliv mi l-a cerut drept plată şi nici cu preţul vieţii mele n-aş fi putut să-l refuz.

Portia spuse:

— Eşti vrednic de ceartă, Gratiano, că te-ai despărţit de primul dar primit de la soţia ta. Şi eu i-am dat domnului meu Bassanio un inel şi sunt încredinţată că nu s-ar despărţi de el pentru nimic în lume.

Gratiano, ca să i se ierte greşeala, spuse:

— Stăpânul meu, Bassanio, şi-a dăruit inelul avocatului şi atunci grefierul, care se ostenise şi el cu scrisul, mi l-a cerut pe-al meu.

Auzind acestea, Portia se prefăcu furioasă foc şi-l dojeni pe Bassanio că înstrăinase inelul. Mai spuse că Nerissa îi arătase ce trebuie să creadă şi că inelul se află, desigur, pe degetul vreunei femei. Bassanio se arătă tare nemângâiat

că-şi jignise doamna într-aşa măsură şi cu toată sinceritatea zise:

— Nu, pe cinstea mea, nu-l are o femeie ci un doctor într-ale legii, care a refuzat să primească de la mine trei mii de ducaţi şi mi-a cerut inelul; cum nu i l-am dat, a plecat foarte nemulţumit. Ce puteam să fac, dulcea mea Portia? M-a cuprins o astfel de ruşine pentru ceea ce părea lipsă de recunoştinţă din parte-mi, încât m-am simţit nevoit să-i trimit inelul. Iartă-mă, buna mea doamnă; dac-ai fi fost acolo, n-am nicio îndoială că tu însăţi mi-ai fi cerut inelul ca să-l dai vrednicului doctor.

— Vai, zise Antonio. Numai eu sunt nefericita pricină a acestor neînţelegeri!

Portia îl rugă pe Antonio să nu fie mâhnit din cauza asta, căci era, oricum, binevenit; şi atunci Antonio spuse:

— Odată mi-am pus chezăşie trupul de dragul lui Bassanio şi, de n-ar fi fost acela căruia soţul tău i-a dat inelul, aş fi mort acum. Îndrăznesc să mă leg iar, punându-mi sufletul zălog, că soţul tău nu-ţi va mai înşela niciodată încrederea.

— Atunci să-i slujeşti drept chezăşie, spuse Portia. Dă-i acest inel, şi roagă-l să-l păstreze mai cu grijă decât pe celălalt.

Bassanio fu nespus de uimit când, privind inelul, văzu că este tocmai cel înstrăinat de el; şi atunci Portia îi dezvălui că tânărul avocat fusese ea însăşi; iar Nerissa făcuse pe grefierul. Astfel află Bassanio, spre nespusa lui uimire şi încântare, că viaţa lui Antonio fusese salvată datorită nobilului curaj şi înţelepciunii soţiei sale.

Pe urmă Portia îi ură din nou bun venit lui Antonio şi-i înmână nişte scrisori care căzuseră în mâinile ei printr-o întâmplare, cuprinzând ştirea că pierdutele lui corăbii de fapt ajunseseră cu bine în port. Aşa că întâmplările tragice ale istoriei acestui neguţător bogat fură date uitării prin neaşteptatul noroc cu care se sfârşiră; şi astfel cu toţii

avură inima uşoară ca să poată râde de hazlia păţanie a inelelor şi de soţii care nu-şi recunoscuseră propriile lor soţii, iar Gratiano jură cu veselie, într-un fel de vorbire rimată că:

— Inelul soaţei sale-l va păstra,
Cu teamă-n suflet, câte zile-o mai avea.

Cymbeline

Pe vremea lui Augustus Caesar, împăratul Romei, domnea în Anglia (pe atunci i se spunea Britania) un rege al cărui nume era Cymbeline.

Prima soţie a lui Cymbeline murise când cei trei copii ai săi (doi băieţi şi o fată) erau încă mici. Imogen, fiica mai mare, a crescut la curtea regelui, dar, printr-o întâmplare ciudată, fiii lui Cymbeline au fost răpiţi din odaia lor pe când cel mare abia împlinise trei ani iar mezinul era încă în faşă. Cymbeline n-a izbutit niciodată să afle ce se alesese de ei, sau care erau făptaşii. Cymbeline se căsătorise a doua oară. Noua lui soţie era femeie rea, o intrigantă şi crudă mamă vitregă pentru Imogen, fata regelui din prima căsătorie.

Deşi o ura pe Imogen, regina ar fi vrut ca fata să ia de bărbat un fecior al ei din prima căsătorie (mai fusese şi ea măritată o dată); în felul acesta spera ca la moartea lui Cymbeline să pună coroana Britaniei pe capul fiului ei, Cloten; ştia foarte bine că, dacă nu aveau să fie găsiţi fiii regelui, prinţesa Imogen ajungea moştenitoarea tronului. Dar cele puse la cale au fost destrămate chiar de Imogen, care se mărită fără binecuvântarea ori măcar ştiinţa tatălui ei sau a reginei.

Posthumus (cum se numea soţul Imogenei) era cărturarul cel mai de seamă şi cel mai desăvârşit gentilom al acelor vremi. Tatăl său murise luptând în războaiele duse de Cymbeline, şi curând după naşterea băiatului se stinsese şi mama sa, din durerea pricinuită de pierderea soţului.

Înduioşat de neajutorarea orfanului, Cymbeline îl luase în preajma sa pe Posthumus (botezat astfel chiar de el, deoarece se născuse după ce-i murise tatăl) şi-l crescuse la curte.

Imogen şi Posthumus învăţaseră cu aceiaşi dascăli şi împreună se jucaseră din fragedă copilărie; copii fiind, se iubeau cu duioşie şi, cum dragostea lor crescuse mereu odată cu anii, când se făcură mari, se căsătoriră pe ascuns.

Dezamăgita regină le descoperi curând taina, căci avea iscoade care pândeau fiecare mişcare a fiicei sale vitrege, şi-i povesti imediat regelui despre căsătoria Imogenei cu Posthumus.

Nimic n-ar fi putut întrece mânia lui Cymbeline când află că fiica lui uitase în aşa măsură de demnitatea rangului ei încât se măritase cu un supus de rând. El îi porunci lui Posthumus să părăsească numaidecât Britania, oprindu-l să mai pună vreodată piciorul în patria lui de baştină.

Prefăcându-se că o compătimeşte pe Imogen pentru durerea pricinuită de pierderea soţului, regina se oferi să le mijlocească o întâlnire între patru ochi, înainte ca Posthumus să-şi înceapă călătoria spre Roma, unde hotărâse să-şi petreacă surghiunul. Arătase o prefăcută bunătate numai pentru a-şi înlesni planurile legate de fiul ei, Cloten; urmărea ca atunci când soţul ei va fi departe, s-o convingă pe Imogen că grabnica ei cununie era în afara legii, deoarece fusese încheiată fără încuviinţarea regelui.

Imogen şi Posthumus îşi luară cu jale rămas bun. Imogen îi dărui soţului ei un inel cu diamante care aparţinuse mamei sale, iar Posthumus promise să nu se despartă de el niciodată. La rându-i, prinse pe braţul soţiei sale o brăţară şi o rugă să o păstreze ca pe ochii din cap, drept semn al iubirii lui. Apoi îşi făcură unul celuilalt nenumărate jurăminte de iubire nepieritoare şi credinţă veşnică.

Imogen rămase la curtea regelui, însingurată şi mâhnită, iar Posthumus ajunse la Roma, oraşul ales să-i

adăpostească surghiunul.

Aici se împrieteni cu nişte tineri petrecăreţi de diferite naţii, care îndrugau verzi şi uscate despre femei, lăudându-se fiecare cu doamnele din ţara lui de baştină şi cu propriile lui ibovnice. Păstrând mereu în minte chipul scumpei sale doamne, Posthumus susţinu că soţia sa, frumoasa Imogen, este cea mai vrednică, mai înţeleaptă şi mai statornică doamnă din întreaga lume.

Jignit de faptul că o femeie din Britania e astfel lăudată şi aşezată mai presus decât nobilele romane, compatrioatele sale, unul dintre gentilomi, numit Iachimo, îl întărâtă pe Posthumus zicând sus şi tare că se îndoieşte de fidelitatea mult lăudatei lui soţii. În cele din urmă, după multe ciondăneli, Posthumus primi propunerea lui Iachimo ca el (Iachimo) să plece în Britania, unde să se străduiască să câştige iubirea Imogenei. Apoi puseră un rămăşag: dacă lui Iachimo n-avea să-i reuşească odiosul plan, urma să piardă o mare sumă de bani, dar dacă izbutea să intre în graţiile Imogenei, înduplecând-o să-i dăruiască brăţara pe care Posthumus dorise atât de mult s-o păstreze drept semn al iubirii lui, atunci, potrivit rămăşagului, Posthumus avea să-i dea lui Iachimo inelul, dar făcut de Imogen soţului la despărţire şi întruchipând dragostea ei pentru el. Încrederea lui Posthumus în statornicia Imogenei era într-atât de neclintită, încât nu credea că ar avea de ce să se teamă punând la încercare iubirea lor.

Sosind în Britania ca prieten al soţului ei, Iachimo fu primit de Imogen cu multă curtoazie, dar când începu să-i facă declaraţii de dragoste, îl respinse cu dispreţ şi el îşi dădu curând seama că nu putea avea nicio nădejde să-i izbândească ticălosul plan.

Dorinţa fierbinte de a câştiga rămăşagul îl făcu atunci pe Iachimo să pună la cale un şiretlic menit să-l înşele pe Posthumus. Ca să-şi atingă scopul, mitui pe câteva dintre slugile Imogenei, care îl duseră în dormitorul ei şi îl

ascunseră într-o încăpătoare ladă pentru haine, unde rămase închis până când Imogen, retrăgându-se pentru odihnă, se cufundă în somn; ieşind atunci din ladă, el cercetă odaia cu multă luare-aminte şi-şi însemnă tot ce văzu, observând în primul rând o aluniţă pe gâtul Imogenei; pe urmă desprinse încet de pe braţul ei brăţara dăruită de Posthumus şi intră din nou în ladă; în ziua următoare, plecă la Roma în mare grabă şi i se lăudă lui Posthumus că primise brăţara chiar de la Imogen, care-i îngăduise şi să-şi petreacă noaptea în odaia ei de culcare; şi-şi depănă povestea mincinoasă în felul următor:

— Odaia ei de culcare, spuse el, este împodobită cu o tapiserie din mătase şi argint, înfăţişând-o pe mândra Cleopatra întâlnindu-l pe Antoniu, într-o lucrătură nespus de iscusită.

— Aşa e, răspunse Posthumus, dar poate că ai auzit vorbindu-se de ea, fără s-o vezi.

— Apoi, căminul, continuă Iachimo, se găseşte în partea dinspre miazăzi a odăii şi are sculptat pe consolă Scăldatul Dianei; n-am văzut niciodată chipuri mai viu dăltuite.

— Şi acest lucru se prea poate să-l fi auzit, spuse Posthumus, căci despre sculptura aceea se vorbeşte adesea.

Iachimo înfăţişă la fel de amănunţit tavanul încăperii şi adăugă:

— Mai-mai era să uit cei doi suporţi: întruchipează doi cupidoni trăgând cu ochiul, făuriţi din argint, stând fiecare într-un picior.

Pe urmă scoase brăţara şi spuse:

— Cunoşti, domnule, această podoabă? De la ea o am. Şi-a scos-o de pe braţ. Şi-acum o văd: acea mişcare voluptoasă mi-e mai de preţ decât darul, deşi în acelaşi timp îi sporeşte preţul. Mi-a dat-o spunând că odinioară îi era nepreţuită. Şi sfârşi descriind aluniţa pe care o văzuse pe gâtul ei.

Posthumus, care ascultase toată această ticluită istorisire chinuit de îndoială, izbucni în cele mai înverşunate ocări împotriva Imogenei. Îi înmână lui Iachimo inelul cu diamante pe care i-l făgăduise dacă acesta avea să primească brăţara de la Imogen.

Apoi, mânat de furia geloziei, Posthumus îi scrise lui Pisanio, un gentilom din Britania care se număra printre slujitorii Imogenei, fiindu-i şi lui de mult prieten credincios; şi după ce îi arată ce dovezi are despre necredinţa soţiei sale, îi ceru lui Pisanio s-o ducă pe Imogen la Milford Haven, un port din Ţara Galilor, şi s-o ucidă acolo. În acelaşi timp îi trimise Imogenei o misivă ticluită, cerându-i să-l însoţească pe Pisanio, căci el, dându-şi seama că nu mai poate trăi o clipă fără s-o vadă, cu toate că îi era oprit sub pedeapsă cu moartea să se întoarcă în Britania, avea să vină totuşi la Milford Haven şi o ruga să-i iasă în întâmpinare. Buna şi nerăbdătoarea doamnă, care-şi iubea bărbatul mai mult decât orice pe lume şi şi-ar fi dat şi viaţa numai să-l mai poată privi, se grăbi să plece cu Pisanio şi porni la drum chiar în noaptea în care primise scrisoarea.

Ajungând aproape de ţinta călătoriei, Pisanio, care, deşi devotat lui Posthumus, nu voia să-şi împingă credinţa până la a face o faptă mârşavă, îi dezvălui Imogenei ce poruncă crudă primise de la soţul ei.

Imogen, care, în loc să întâlnească un soţ iubit şi iubitor, se pomeni osândită de el la moarte, fu nespus de îndurerată.

Pisanio o convinse să se liniştească şi să aştepte răbdătoare clipa în care Posthumus va înţelege cât a fost de nedrept şi se va căi; până atunci, cum copleşită de durere ea se împotrivea să se întoarcă la curtea regelui, o sfătui să-şi pună straie bărbăteşti ca să poată călători fără primejdie; ea făcu întocmai, gândindu-se că astfel deghizată va pleca la Roma şi-şi va întâlni soţul, pe care-l iubea cu aceeaşi tărie deşi se purtase atât de barbar.

După ce-i făcu rost de hainele trebuincioase, Pisanio o lăsă în voia schimbătoarei soarte, fiind nevoit să se întoarcă la curte; dar înainte de plecare îi înmână un flacon cu un întăritor, spunându-i că-l avea de la regină, ca leac atotputernic pentru oricare boală.

Regina, purtându-i pică lui Pisanio pentru că era prietenul Imogenei şi al lui Posthumus, îi dăduse acel flacon, în care era sigură că se află otravă; poruncise doctorului ei să-i dea nişte otravă ca să-i încerce tăria asupra animalelor (aşa zisese); dar doctorul, ştiind-o rea din fire, nu se încrezuse să-i dea pe mână o otravă adevărată, ci-i oferise în schimb un fel de drog care nu putea face alt rău cuiva decât să-l adoarmă pentru câteva ceasuri, făcându-l să pară mort de-a binelea. Crezând că acest amestec este un întăritor de soi, Pisanio i-l dădu Imogenei, cerându-i să-l bea dacă i s-ar face cumva rău pe drum. Astfel o părăsi, binecuvântând-o şi înălţând rugăciuni întru sănătatea ei şi pentru ca necazurile ei să cunoască un sfârşit fericit.

Dar Pronia îndrumă în chip ciudat paşii Imogenei înspre locuinţa celor doi fraţi ai săi răpiţi în pruncie. Belarius, omul care-i furase, era un nobil de la curtea lui Cymbeline, şi pentru că duşmanii îl învinuiseră în faţa regelui pe nedrept de trădare fusese îndepărtat de la curte; ca răzbunare îi răpise lui Cymbeline feciorii şi-i crescuse în pădure, unde trăia ascuns într-o peşteră. Îi furase din răzbunare, dar ajunsese curând să-i iubească la fel de mult cum şi-ar fi iubit propriii săi copii, aşa că le dădu învăţătură aleasă şi ei crescură doi flăcăi falnici, firea lor princiară îndemnându-i la fapte mari şi cutezătoare. Fiindcă trăiau din vânătoare, erau îndrăzneţi şi puternici, şi îl rugau mereu pe presupusul lor tată să le îngăduie să-şi încerce norocul în războaie.

Fu norocul Imogenei să ajungă la peştera în care trăiau cei doi tineri. Ea se rătăcise într-un codru des prin care trecea drumul spre Milford Haven, unde dorea să ajungă ca să se îmbarce spre Roma; şi, negăsind niciun han în care ar

fi putut să-şi cumpere de-ale gurii, era aproape moartă de foame şi de oboseală, fiindcă nu e destul ca o tânără domniţă crescută în puf să îmbrace haine bărbăteşti ca să poată răzbi aidoma unui flăcău osteneala hoinărelii prin codrii pustii. Zărind peştera, intră cu nădejdea de a găsi vreun suflet care să-i dea ceva de mâncare. Grota era pustie, dar cercetând-o găsi nişte carne rece şi, cum era moartă de foame, nu mai putu aştepta să fie poftită, ci se aşeză şi începu să mănânce. „Ah, zise ea vorbind de una singură, văd că viaţa de bărbat e cam anevoioasă. Ce obosită sunt! Două nopţi n-am dormit decât pe pământul gol; de n-ar fi dârzenia din sufletul meu, m-aş fi îmbolnăvit. Cât de aproape îmi părea Milford Haven când mi l-a arătat Pisanio din vârful muntelui!” Pe urmă o năpădi amintirea soţului ei şi a cumplitei porunci date lui Pisanio şi exclamă: „O, Posthumus, dragul meu, cât eşti de nestatornic!”

În vremea aceasta cei doi fraţi ai Imogenei plecaţi la vânătoare împreună cu presupusul lor tată, Belarius, se întorceau spre casă. Belarius îi botezase Polydore şi Cadwal, iar ei, cum nu cunoşteau adevărul, credeau că într-adevăr părintele lor e Belarius. De fapt adevăratele nume ale acestor prinţi erau Guiderius şi Arviragus.

Belarius pătrunse primul în peşteră şi, zărind-o pe Imogen, îi opri pe ceilalţi, spunând:

— Nu intraţi încă! De nu s-ar înfrupta din bucatele noastre aş crede că-i o zână.

— Ce s-a întâmplat, tată? întrebară tinerii.

— Pe Jupiter! strigă iarăşi Belarius, s-a pogorât în peşteră un înger, ori de nu, desăvârşita lui întruchipare! Atât de frumoasă era Imogen sub înfăţişarea ei de bărbat.

Cât despre ea, auzind zvonul de glasuri, ieşi din peşteră şi le grăi în felul următor:

— Cinstiţi stăpâni, nu-mi căşunaţi vreun rău; înainte de a pătrunde în peştera voastră doream să cerşesc sau să cumpăr ceva de mâncare. Zău, n-am furat nimic, nici n-aş fi

fost în stare, chiar de găseam numai aur împrăştiat pe duşumea. Iată banii cuveniţi pentru vânat; i-aş fi lăsat oricum pe masă după ce terminam ospăţul şi aş fi plecat binecuvântându-l pe cel ce mi-a astâmpărat foamea.

Ei se împotriviră cu tărie să ia banii.

— Văd că sunteţi mânioşi pe mine, spuse sfioasa Imogen, dar, domnilor, de vreţi să mă omorâţi pentru fapta mea vinovată, aflaţi că aş fi murit oricum dacă n-o săvârşeam.

— Unde te duci, întrebă Belarius, şi care-ţi este numele?

— Numele meu e Fidele, răspunse Imogen. O rubedenie de-a mea pleacă în Italia; s-a îmbarcat la Milford Haven şi într-acolo mergeam, când, mort de-a binelea de foame, m-am făcut vinovat de fapta asta.

— Rogu-te, frumosule flăcău, spuse Belarius, nu ne lua drept nişte bădărani, nici nu ne socoti cugetul după sărăcăciosul lăcaş în care ne ducem zilele. Fii binevenit; e-aproape noapte, înainte de plecare te vom ospăta şi mai bine şi-ţi mulţumim că rămâi să petreci cu noi. Băieţi, uraţi-i bun venit!

Bunii flăcăi, fraţii ei, îi spuseră atunci Imogenei multe cuvinte calde de bun sosit, făgăduindu-i că o vor iubi (îl vor iubi, ziceau ei) ca pe un frate. Intrară apoi în peşteră unde (cum uciseseră o căprioară la vânat) Imogen îi uimi cu priceperea într-ale gospodăriei, ajutându-i să pregătească cina; deşi nu mai stă azi în obiceiul tinerelor sus-puse să cunoască arta bucătăriei, pe atunci se îndeletniceau cu ea, iar Imogen era neîntrecută în acest ales meşteşug. După cum recunoscură cu vorbă pricepută fraţii ei, Fidele tăie rădăcinile şi fierse supa cu atâta artă, de parcă Junona ar fi fost bolnavă, iar Fidele tămăduitorul ei.

— Pe lângă toate acestea, zise Polydore fratelui său, mai şi cântă ca un înger!

Ei mai băgară de seamă că, deşi Fidele zâmbea nespus de dulce, încântătoarea lui faţă era umbrită de o asemenea tristeţe, încât ai fi zis că pe ea durerea se luptă cu răbdarea

cerească.

Mulţumită acestor calităţi (sau fiindcă erau rude atât de aprepiate, deşi băieţii nu bănuiau) Imogen (sau Fidele, cum îi spuneau flăcăii) fu îndrăgită ca ochii din cap de fraţii ei, pe care ea nu-i îndrăgi mai puţin, gândindu-se că de n-ar fi fost amintirea dragului ei Posthumus, ar fi putut să trăiască şi să moară în peştera aceea, cu neîmblânziţii flăcăi din pădure. Primi cu bucurie să mai rămână până se va fi odihnit îndestul de sfârşeala călătoriei, spre a putea merge mai departe către Milford Haven.

Când vânatul pe care-l aduseseră se isprăvi şi flăcăii plecară să facă rost de altul, Fidele nu-i putu însoţi deoarece nu se simţea prea bine. Cauzele bolii ei erau, fără îndoială, tristeţea căşunată de felul crud în care se purtase soţul ei, ca şi oboseala simţită în urma drumului prin pădure.

Atunci flăcăii îşi luară rămas bun şi porniră la vânat, lăudând mereu însuşirile nobile şi purtarea graţioasă a tânărului Fidele.

Rămasă singură, Imogen îşi aminti de elixirul lăsat de Pisanio şi îl bău până la fund, căzând imediat într-un somn adânc, aidoma morţii.

Când Belarius şi fraţii fetei se întoarseră de la vânătoare, primul intră în peşteră Polydore şi, crezând că oaspetele doarme, îşi scoase încălţările grele, ca să calce încet şi să nu-l trezească – în aşa măsură era pătruns cugetul acestor pădurari de spiţă regească de o neprefăcută bunătate. Dar el văzu îndată că niciun zgomot asurzitor n-ar fi putut-o deştepta pe fată şi îşi închipui că murise. Polydore plânse cu durere frăţească la căpătâiul ei, de parcă n-ar fi fost despărţiţi nici măcar o clipă, din copilărie. Belarius crezu de cuviinţă s-o ducă în pădure şi să împlinească trista îndatorire a înmormântării acolo, cu bocete şi cântări de jale, precum se obişnuia pe atunci.

Fraţii Imogenei o duseră deci în braţe până într-un desiş

umbros, unde, culcând-o pe iarbă, înălţară cântece pentru odihna sufletului care-şi părăsise trupul, iar Polydore spuse, în vreme ce-i acoperea trupul cu frunze şi flori:

— Cât va ţine vara şi cât mai trăiesc eu aici, Fidele, îţi voi împodobi zi după zi cu flori tristul mormânt. Cu palida primulă, floarea atât de asemănătoare chipului tău; cu clopoţei albaştri precum delicatele-ţi vine; cu frunze de răsură, care nu au parfum mai dulce ca răsuflarea ta; toate acestea ţi le voi resfira pe mormânt. Aşa voi face, iar iarna, când nu voi găsi flori să-ţi acopăr dulcele trup, voi pune muşchi cu blana groasă.

Terminând slujba de îngropăciune, plecară de acolo cu inimile grele de mâhnire.

La puţină vreme după ce fusese lăsată singură, pierind puterea balsamului, Imogen se trezi şi scuturând cu uşurinţă de pe ea acoperământul uşor de frunze şi flori pe care-l aşternuseră ei deasupră-i, se ridică şi, închipuindu-şi că visase, îşi spuse: „Mă credeam gospodina peşterii şi că pregăteam de mâncare unor oameni de treabă, atunci cum de zac aici acoperită cu flori?”

Nereuşind să găsească drumul de înapoiere la peşteră şi nevăzându-i nicăieri pe noii ei tovarăşi, Imogen iarăşi crezu că totul fusese doar un vis şi se aşternu la drum, nădăjduind să ajungă în sfârşit la Milford Haven şi acolo să găsească loc pe o corabie ce-ar merge în Italia. Gândurile toate i se îndreptau neabătut spre soţul ei, Posthumus, în căutarea căruia dorea să pornească travestită în paj.

În vremea asta, însă, se petreceau evenimente importante de care Imogen n-avea cunoştinţă; izbucnise un război între împăratul roman, Augustus Caesar, şi Cymbeline, regele Britaniei, şi o armie romană debarcase pentru a cuceri Britania şi înainta chiar prin pădurea în care rătăcea Imogen. Posthumus se afla şi el printre soldaţi.

Deşi se întorsese în Britania împreună cu oastea romană, Posthumus nu dorea să lupte în rândurile ei împotriva

consângenilor săi, ci avea de gând să se alăture oştirii britanice şi să se bată pentru regele care-l trimisese în surghiun.

Tot mai credea că Imogen îşi călcase jurământul de credinţă. Cu toate acestea, moartea fetei pe care o iubea peste măsură, pricinuită prin dorinţa lui (Pisanio îi trimisese o scrisoare, spunându-i că-i împlinise porunca şi că Imogen e moartă), îi apăsa greu inima şi se întorcea acum în Britania, nădăjduind că ori va fi ucis în bătălie, ori Cymbeline îl va sorti morţii pentru că nesocotise surghiunul.

Înainte de a ajunge la Milford Haven, Imogen căzu în mâinile ostaşilor romani; ţinuta şi purtarea ei aleasă făcură de la sine să ajungă pajul generalului roman, Lucius.

Între timp, armata lui Cymbeline înainta spre a da piept cu duşmanul şi, când ajunse în pădure, Polydore şi Cadwal intrară şi ei în oastea regelui. Cei doi tineri ardeau de nerăbdare să-şi arate vitejia, deşi nici prin gând nu le trecea că vor lupta chiar pentru regescul lor tată, iar bătrânul Belarius îi însoţi în bătălie. De multă vreme se caia pentru răul săvârşit lui Cymbeline răpindu-i fiii, şi, cum în tinereţea lui fusese un războinic priceput, intră bucuros în armată ca să lupte pentru regele căruia îi pricinuise atâta nefericire.

Între cele două oşti se încinse o bătălie cumplită şi britanii ar fi fost învinşi iar Cymbeline şi-ar fi găsit sfârşitul dacă n-ar fi fost curajul nemaiîntâlnit al lui Posthumus, al lui Belarius şi al celor doi fii ai lui Cymbeline. Ei l-au scos pe rege din mijlocul duşmanilor şi i-au salvat viaţa, aplecând într-atât balanţa de partea britanilor încât aceştia câştigară lupta. După încheierea luptei, Posthumus, care nu găsise moartea mult căutată, se predă unuia dintre ofiţerii lui Cymbeline, gata să primească moartea care era osânda pentru vina reîntoarcerii din surghiun.

Imogen şi nobilul pe care îl servea fură luaţi prizonieri şi duşi în faţa lui Cymbeline, ca şi vechiul ei duşman, Iachimo,

ajuns acum ofiţer în oastea romană; captivii se aflau la rege când fu adus şi Posthumus să-şi primească osândirea la moarte; prin aceeaşi ciudată potrivire, Belarius, împreună cu Polydore şi Cadwal, veniră în faţa lui Cymbeline pentru a-şi primi răsplata cuvenită pentru serviciile făcute regelui prin deosebitul lor curaj. Pisanio era şi el de faţă, ca însoţitor al regelui.

Aşa se nimeri că înaintea regelui stăteau acum (nutrind fiecare alte speranţe sau temeri) Posthumus şi Imogen cu noul ei stăpân, generalul roman, credinciosul slujitor Pisanio şi făţarnicul prieten Iachimo; de asemenea fiii pierduţi ai lui Cymbeline, împreună cu Belarius, care-i răpise.

Generalul roman vorbi primul; ceilalţi stăteau tăcuţi dinaintea regelui, deşi multora li se zbătea inima în piept cu tărie.

Imogen îl văzu pe Posthumus şi-l recunoscu, în ciuda faptului că se travestise în ţăran, dar el nu ştiu cine se ascunde sub straiele ei bărbăteşti; ea-l recunoscu şi pe Iachimo şi văzu pe degetul lui un inel care înţelese că era al ei, fără să ştie, deocamdată, că omul ăsta fusese pricina tuturor necazurilor ei. Ea însăşi aştepta în faţa tatălui ei ca prizonieră de război.

Pisanio o recunoscu pe Imogen, deoarece chiar el o îmbrăcase în haine bărbăteşti. „Iat-o pe stăpâna mea, gândi el; de vreme ce trăieşte, să lăsăm timpul să hotărască spre binele sau spre răul nostru”.

Belarius o recunoscu la rându-i şi-i spuse lui Cadwal în şoaptă:

— N-a înviat oare băiatul ăsta din moarte?

— Un fir de nisip, răspunse Cadwal, nu seamănă mai mult cu altul decât aduce flăcăul ăsta chipeş, rumen la faţă, cu Fidele cel mort.

— E chiar făptura ce-a murit, plină acum de viaţă, spuse Polydore.

— Domol, domol! făcu Belarius. De-ar fi el, ne-ar vorbi,

sunt sigur.

— Dar noi l-am văzut mort, şopti Polydore din nou.

— Taci acum! îi răspunse Belarius.

Posthumus aşteptă cu sânge rece să audă rostindu-i-se mult aşteptata osândire la moarte; era hotărî t să nu-i dezvăluie regelui faptul că-i salvase viaţa în timpul bătăliei, ca Cymbeline, mişcat, să nu-l ierte cumva.

Lucius, generalul roman care o luase pe Imogen sub pavăza sa, drept paj, fu (după cum am mai spus) întâiul care-i vorbi regelui. Era un om foarte curajos şi cu putere nobilă, iar cuvântul pe care i-l adresă regelui sună aşa:

— Ştiu că nu priviţi cu ochi buni răscumpărarea prizonierilor, ci îi trimiteţi pe toţi la moarte. Eu sunt roman, şi o voi înfrunta cu inima unui roman. Însă un singur lucru aş vrea să-ţi cer.

Şi, aducând-o pe Imogen în faţa regelui, continuă:

— Flăcăul ăsta s-a născut în Britania. Îngăduie-i să fie răscumpărat. Este pajul meu şi nicicând un stăpân n-a avut un paj atât de blând şi de destoinic, atât de vrednic în toate împrejurările, atât de sincer şi de grijuliu. Slujind pe un roman, n-a făcut rău nici unui britan. Cruţă-i viaţa, chiar de nu vei ierta pe nimeni altul.

Cymbeline o privi cu atenţie pe fiica sa Imogen. N-o recunoştea în travestiul acela, dar se pare că firea cea atotputernică vorbi inimii sale, căci spuse:

— Neîndoios, l-am mai văzut cândva; chipul lui îmi este cunoscut. Nu ştiu de ce anume îţi spun: trăieşte, băiete, eu îţi dăruiesc viaţa şi cere-mi orice hatâr vrei, ţi-l voi îndeplini. Aşa va fi, chiar de mi-ai cere viaţa celui mai nobil dintre prinşii mei.

— Mulţumesc prea plecat Măriei Voastre, spuse Imogen.

În vremurile acelea, se chema hatâr promisiunea de a împlini orice lucru pe care şi-l putea dori cel ce se bucura de favoarea respectivă. Erau cu toţii numai urechi să afle ce anume va cere pajul; iar Lucius, stăpânul, îi spuse:

— Nu-ţi cer viaţa mea, băiete drag, dar ştiu că pentru ea te vei ruga.

— Vai, nu! răspunse Imogen, căci din păcate, bunul meu stăpân, am altele de dus la-ndeplinire; nu pot cere să ţi se cruţe viaţa.

Această părelnică lipsă de recunoştinţă din partea flăcăului îl ului pe generalul roman.

Apoi Imogen, aţintindu-şi privirea spre Iachimo, ceru următorul hatâr: Iachimo să fie silit să mărturisească de unde avea inelul pe care-l purta în deget.

Cymbeline îi împlini rugămintea, ameninţându-l pe Iachimo că va fi torturat de nu va mărturisi pe dată cum dobândise inelul cu diamante din deget.

Iachimo istorisi de-a-fir-a-păr toată mişelia de care se făcuse vinovat, povestind, întocmai precum am arătat mai înainte, despre rămăşagul cu Posthumus şi cum izbutise să-i înşele acestuia buna-credinţă.

Ce simţi Posthumus la auzul acestor dovezi ale nevinovăţiei doamnei sale nu poate fi spus în cuvinte. Făcu pe dată un pas înainte şi-i mărturisi lui Cymbeline cruda poruncă pe care i-o dăduse lui Pisanio cu privire la prinţesă, apoi izbucni dezlănţuit:

— O, Imogen, regina mea, viaţa mea! O, Imogen, Imogen, Imogen!

Imogen nu putu răbda să-şi vadă soţul cuprins de o asemenea durere fără să-şi arate adevăratul chip, spre nespusa bucurie a lui Posthumus, care fu izbăvit de povara căinţei şi se putu bucura din nou de dragostea doamnei iubite, faţă de care se purtase cu atâta neîndurare.

Cymbeline, copleşit aproape tot atât de mult ca şi Posthumus de bucuria de a-şi fi recăpătat în împrejurări atât de ciudate fiica pierdută, o primi în fostul ei palat cu toată căldura părintească şi nu numai că-i dărui lui Posthumus viaţa, dar se învoi să-l recunoască drept ginere.

Belarius alese această clipă a bucuriei şi împăcării pentru

a-şi mărturisi păcatele. Îi înfăţişă regelui pe Polydore şi pe Cadwal, spunându-i că de fapt sunt băieţii lui pierduţi, Guiderius şi Arviragus.

Cymbeline îl iertă pe bătrânul Belarius căci, în mijlocul fericirii tuturor, cine se mai putea gândi la pedepse? Să-şi regăsească fiica în viaţă şi pe cei doi feciori în făpturile salvatorilor săi, pe care-i văzuse luptând cu atâta vitejie spre a-i apăra viaţa, era într-adevăr o bucurie neaşteptată.

Imogen avu acum răgazul să-i facă un bine fostului ei stăpân, generalul roman Lucius, căruia Cymbeline îi dărui imediat viaţa la cererea ei. Mai târziu, prin mijlocirea aceluiaşi Lucius, fu încheiată între britani şi romani o pace trainică, netulburată ani în şir.

Cum anume, răpusă de disperarea de a-şi vedea destrămate planurile mârşave şi cuprinsă de adânci remuşcări, regina cea rea a lui Cymbeline căzu bolnavă şi muri, însă nu înainte de a-şi vedea nesăbuitul fiu, pe Cloten, înjunghiat într-o încăierare pe care singur o stârnise, sunt întâmplări prea triste ca să le lăsăm să-ntunece acest preafericit sfârşit, şi nu vom pomeni de ele decât în treacăt. Ajunge să adăugăm că toţi cei vrednici şi-au găsit în cele din urmă fericirea. Chiar şi făţarnicul Iachimo, întrucât ticăloşia lui nu-şi atinsese până la urmă ţinta, fu lăsat liber fără a mai fi osândit.

Regele Lear

Lear, regele Britaniei, avea trei fiice – Goneril, soţia ducelui de Albany, Regan, soţia ducelui de Cornwall şi Cordelia, o tânără fecioară a cărei iubire era căutată atât de regele Franţei cât şi de ducele de Burgundia, care, pentru acest temei, îşi petrecea timpul la curtea lui Lear. Împovărat de ani şi de necazurile stăpânirii, bătrânul rege în vârstă de peste optzeci de ani hotărî să nu mai ia parte la trebile statului ci să încredinţeze cârniuirea unor mâini mai puternice şi mai tinere, ca să se poată pregăti şi el pentru moartea ce avea să vină nu peste multă vreme. Cu acest gând le chemă la el pe cele trei fiice, dorind să afle chiar din gura lor care îl iubeşte mai mult, spre a le putea împărţi regatul după cum meritau, potrivit cu iubirea fiecăreia.

Goneril, fiica mai mare, spuse că-şi iubeşte tatăl mai presus decât pot arăta cuvintele, că-i este mai scump decât lumina ochilor, mai drag decât viaţa şi libertatea, şi însăilă o mulţime de alte asemenea mărturisiri care se fac uşor când nu există dragoste adevărată, fiind nevoie pentru ele doar de câteva vorbe frumoase, rostite avântat. Încântat să audă chiar din gura ei asemenea încredinţări de iubire şi crezând cu tărie că în spatele lor se află inima fetei, sub imboldul dragostei părinteşti, regele îi dărui ei şi soţului ei a treia parte din regat.

Apoi, chemând-o la el pe fiica mijlocie, o întrebă ce are de spus. Regan, a cărei inimă era la fel de pustie ca a surorii mai mari, nu se lăsă cu nimic mai prejos în

încredinţările ei, ba zise că vorbele rostite de sora ei nu puteau nicidecum înfăţişa iubirea pe care ea însăşi o poartă Măriei Sale, o iubire atât de mare, că toate celelalte bucurii i se par moarte alături de fericirea pe care o află în dragostea pentru scumpul ei rege şi tată.

Lear binecuvântă soarta care-i dăruise copii atât de iubitori, precum îi socotea, şi după alesele mărturii de supunere ale fiicei mijlocii nu putu să nu le ofere lui Regan şi soţului ei altă treime din regat, tot atât de întinsă ca şi partea dăruită mai înainte Gonerilei.

Întorcându-se apoi spre mezina Cordelia, căreia-i zicea bucuria ochilor săi, Lear o întrebă ce are de zis, crezând, fără îndoială, că-i va încânta urechile cu aceleaşi iubitoare cuvinte rostite de surorile ei, ba chiar că vorbele ei vor fi mai aprinse decât ale lor, de vreme ce ea fusese totdeauna fiica lui mai îndrăgită, mai aproape de inima lui decât celelalte două. Însă Cordelia, dezgustată de linguşelile surorilor, ştiind ce prăpastie se află între inima lor şi cuvintele rostite şi văzând că toate spusele lor măgulitoare nu urmăreau altceva decât să-i smulgă regelui prin linguşiri domeniile, spre a putea domni, împreună cu bărbaţii lor, încă în timpul vieţii lui Lear, nu spuse alta decât că o iubeşte pe Majestatea sa precum îi cere datoria, nici mai mult, nici mai puţin.

Supărat de ce i se părea neaşteptată lipsă de recunoştinţă din partea fetei celei mai dragi, regele o rugă să cumpănească bine cuvintele şi să-şi îndrepte spusele, ca să nu-şi alunge singură norocul.

Atunci Cordelia îi spuse părintelui ei că aşa cum îi este tată, cum o crescuse şi o iubise, la fel şi ea se poartă cu el precum se cuvine, ascultându-l, iubindu-l şi ţinându-l în mare cinste. Însă nu-şi poate sili gura să rostească vorbe atât de mari ca acelea spuse de surorile ei, nici să promită că n-o să mai iubească pe nimeni altul în lume. De ce au oare surorile ei soţi, dacă (aşa cum spun) nu cunosc altfel

de dragoste decât cea părintească? Ea este sigură că, dacă are să se mărite vreodată, bărbatul căruia îi va dărui mâna îi va cere şi jumătate din iubirea ei, pe lângă jumătate din îndatoririle şi obligaţiile pe care le are; nu se putea cununa cum făcuseră surorile, păstrându-şi întreaga dragoste numai pentru tatăl lor.

Cordelia, care-şi iubea bătrânul tată cu adevărat, poate chiar cu înflăcărarea pretinsă de surorile ei, i-ar fi mărturisit-o limpede în orice altă împrejurare, în cuvinte mai afectuoase şi mai demne de o fiică, fără a mai da aceste lămuriri care, e drept, păreau cam neplăcute, însă după cuvintele meşteşugit linguşitoare ale surorilor, ea socoti că mai de folos era să iubească în tăcere. Scăpa astfel de bănuiala că dragostea ei ar fi interesată, arătând că iubeşte din inimă, şi nu cu gândul la câştig, că mărturisirile ei erau pe cât mai puţin lăudăroase, cu atât mai adevărate şi mai sincere decât ale surorilor ei.

Simplitatea spuselor ei, pe care Lear o socoti trufie, îl înfurie atât de tare pe bătrânul monarh – de altfel, chiar şi în vremurile lui bune, se dovedise arţăgos şi nesăbuit, iar senilitatea, de care nimeni nu scapă la bătrâneţe, îi întuneca în aşa hal mintea încât nu putea deosebi adevărul de linguşire, nici vorbele înzorzonate de cele pornite din inimă – încât, orbit de mânie, se răzgândi şi îi luă Cordeliei a treia parte ce mai rămăsese din regat, care-i fusese hărăzită, împărţind-o pe din două surorilor mai mari şi bărbaţilor lor, ducii de Albany şi Cornwal. Pe aceştia îi chemă acum la el şi, dându-le amândurora câte o coroniţă în prezenţa tuturor curtenilor, îi învesti pe amândoi cu toată puterea, veniturile şi cârmuirea regatului, păstrând pentru sine doar titlul de rege. Renunţă la toate celelalte drepturi regale, cu condiţia ca el însuşi, împreună cu o sută de cavaleri slujitori, să fie găzduit pe rând, câte o lună, la cele două palate ale fiicelor sale.

Această împărţire lipsită de noimă a regatului, făcută cu

atât de puţină minte şi atât de multă patimă, îi umplu pe curtenii regelui de uimire şi tristeţe, dar niciunul nu avu îndrăzneala să se împotrivească înfierbântatului rege şi mâniei sale.

Afară de contele de Kent, care încercă să pună o vorbă bună pentru Cordelia, când pătimaşul Lear îi porunci, ameninţându-l cu moartea, să înceteze. Dar bunul Kent nu se dădu bătut atât de uşer. Îi fusese totdeauna credincios lui Lear, pe care-l cinstea ca pe un rege, îl iubea ca pe un tată, îl urma ca pe un stăpân, şi nu-şi socotise niciodată viaţa vrednică de altceva decât de a fi un pion în lupta împotriva duşmanilor înaltului său domn, nici nu se temuse de moarte când trebuise ocrotită viaţa lui Lear. Nici acum, când Lear se arăta a fi propriul său duşman, acest credincios slujitor al regelui nu-şi uită principiile, ci se ridică bărbăteşte împotriva lui Lear pentru a-i face un bine, şi dacă se purtă fără mănuşi o făcu doar pentru că Lear îşi pierduse capul. Pe vremuri fusese cel mai de credinţă sfetnic al regelui şi acum îl rugă stăruitor să deschidă bine ochii, să vadă (cum făcuse în multe prilejuri de seamă) adevărul, să-i urmeze sfatul şi să îndrepte, cu gând bun, dezgustătoarea nedreptate; era gata să-şi pună viaţa chezăşie că iubirea fiicei mezine a lui Lear nu e mai prejos decât a celorlalte şi că oamenii care nu spun vorbe goale nu sunt nicidecum lipsiţi de inimă. Când puterea se închină în faţa linguşelii, onoarea trebuie să folosească un limbaj simplu. Cât despre ameninţările lui Lear, ce putea oare să-i facă aceluia care îşi închinase de mult viaţa slujirii lui? Nimic nu-l putea împiedica de la datoria de a spune pe şleau ce gândeşte.

Onesta libertate de a vorbi sincer pe care şi-o luă bunul conte de Kent nu făcu decât să stârnească şi mai mult mânia regelui oare, asemenea unui bolnav de turbare ce-şi omoară medicul şi se lasă de bunăvoie pradă bolii necruţătoare, îl alungă pe credinciosul lui servitor dându-i

numai cinci zile să se pregătească de plecare; dacă în a şasea zi făptura lui blestemată avea să se mai afle în regatul Britaniei, va fi ucis chiar în clipa găsirii. Kent îşi luă rămas bun de la rege, spunând că dacă aşa înţelege să se poarte, adevărat surghiun ar însemna să rămână pe loc; şi înainte de a pleca o încredinţa pazei zeilor pe Cordelia, fecioara care avea cugetul atât de curat şi vorbise atât de sfios, dorind ca frumoasele cuvinte ale surorilor ei să fie adeverite prin fapte de iubire. Apoi plecă, după cum spunea, să-şi potrivească bătrânul lui buiestru la noi meleaguri.

După aceea fură chemaţi regele Franţei şi ducele de Burgundia să ia cunoştinţă despre hotărârea lui Lear cu privire la mezină şi să spună dacă au de gând să-i facă mai departe Cordeliei curte, acum că pierduse bunăvoinţa tatălui ei şi nu mai avea nicio altă avere decât propria-i persoană. Ducele de Burgundia refuză partida şi nu mai dori s-o ia de nevastă în asemenea împrejurări, dar regele Franţei, pricepând în ce stătea vina care o făcuse să piardă iubirea lui Lear, ştiind că fusese doar sfiala vorbirii ei şi faptul că nu putuse să-şi silească limba să pronunţe vorbe goale, asemenea surorilor, o luă de mână pe tânăra fecioară şi, zicând că virtuţile ei sunt o zestre mai vrednică decât regatul, îi ceru Cordeliei să-şi ia rămas bun de la surori şi de la tatăl ei, deşi acesta fusese nedrept cu ea, şi să plece cu el spre a-i fi lui regină şi frumoasei Franţe, domnind peste pământuri mai bogate decât ale surorilor ei. Iară pe ducele de Burgundia îl porecli suflet de apă chioară, pentru că iubirea lui pentru tânăra fecioară se scursese într-o clipă, ca apa.

Atunci Cordelia îşi luă rămas bun cu lacrimi în ochi de la surorile ei, implorându-le să-l iubească pe tatăl lor şi să se arate vrednice de făgăduielile făcute. Ele răspunseră, ursuze, să nu le dea sfaturi căci îşi cunosc datoria, ci să se străduie să-şi mulţumească soţul, care o ia (cum ziceau ele

în batjocură) ca pe o poamă a Soartei. Şi grea fu inima Cordeliei la plecare, căci viclenia surorilor sale îi era bine cunoscută şi mult ar mai fi vrut să-şi lase tatăl în mâini mai bune decât acelea în care-l părăsea.

De-abia plecase Cerdelia, că firea îndrăcită a surorilor ei şi începu să se arate în lumina ei adevărată. Chiar înainte de sfârşitul primei luni, pe care Lear, potrivit înţelegerii, trebuia s-o petreacă la fiica mai mare, Goneril, bătrânul rege avu prilejul să afle câtă deosebire există între promisiuni şi împliniri. Acea nemernică, după ce obţinuse de la tatăl ei tot ce-i putuse el da, renunţând pentru ea chiar şi la coroana de pe cap, începu să poarte pică până şi ultimelor rămăşiţe de demnitate regală păstrate de Lear ca să legene în închipuire gândul că încă mai e rege. Ba n-avea ochi să-şi vadă nici tatăl, nici pe cei o sută de cavaleri ai săi. De fiecare dată când îl întâlnea i se întuneca fruntea, iar de bătrânul dorea să-i vorbească, se prefăcea bolnavă sau născocea altceva asemănător, pentru a nu trebui să dea ochii cu el, fiind limpede că, după cum socotea, bătrâneţea lui nu era decât o povară nefolositoare iar însoţitorii lui însemnau cheltuială de prisos. Nu numai că ea însăşi îşi făcea cu tot mai puţină tragere de inimă datoria faţă de rege, dar, urmându-i exemplul, şi (mi-e teamă) nu fără tainice îndrumări din parte-i, chiar servitorii îşi arătau pe faţă nepăsarea, fie refuzând să-i asculte poruncile, fie prefăcându-se, cu şi mai mult dispreţ, că nici nu le aud. Lear nu avu cum să nu-şi dea seama de această schimbare din purtarea fiicei sale, dar închise ochii cât timp îi fu cu putinţă, căci, după cum se întâmplă de obicei, oamenii nu sunt înclinaţi să creadă în urmările neplăcute ale propriei lor greşeli şi îndărătnicii.

Adevărata dragoste şi credinţa nu pot fi alungate de duşmănie mai spornic decât domoleşte buna-purtare prefăcătoria şi lipsa de suflet. Acest lucru se dovedi în povestea bunului conte de Kent, care, deşi surghiunit de

Lear şi plătind cu viaţa vina de a fi găsit în Britania, hotărâse să rămână şi să îndure toate urmările cutezanţei sale, câtă vreme mai exista o posibilitate de a-i fi de folos stăpânului său, regele. Iată la ce biete vicleşuguri şi prefăcătorii este nevoită uneori să se plece sărmana statornicie, fără ca acestea să însemne lucru josnic sau nevrednic, de vreme ce ea poate face astfel un bine acolo unde o îndeamnă datoria! Travestit în hainele unui servitor, renunţând la orice măreţie şi strălucire, bunul conte îi oferi regelui serviciile, iar Lear, neştiind că sub acele haine se ascunde Kent dar cucerit de o anumită simplitate, sau mai degrabă de răspunsurile date pe şleau de conte (atât de deosebite de linguşeala mieroasă, uleioasă de care, pe bună dreptate, era sătul până-n gât văzând cum fiicele lui nu-şi potriveau fapta cu vorba), încheie repede învoiala şi Kent fu primit în serviciul lui sub numele de Caius, cum zisese că-l cheamă, fără umbră de bănuială că e sfetnicul de odinioară, înaltul şi puternicul conte de Kent.

Acest Caius găsi repede mijloacele prin care să-şi arate devotamentul şi iubirea pentru stăpânul său, regele; cum în aceeaşi zi majordomul lui Goneril se purtă necuviincios cu Lear, privindu-l şi vorbindu-i urât, după cum fără îndoială îi ceruse în taină stăpâna, Caius, nesuferind să i se aducă Majestăţii sale o astfel de ocară făţişă, nu mai stătu pe gânduri şi, punându-i piedică, o făcu pe bătrâna slugă să se prăvălească în şanţ; pentru care prietenească faptă Lear se simţi şi mai legat de el.

Însă Kent nu era singurul prieten pe care-l mai avea Lear. În felul lui şi pe cât îşi putea arăta iubirea un personaj atât de neînsemnat, bietul smintit sau măscărici al palatului, pe când Lear mai avea un palat – fiind pe vremea aceea obiceiul ca regii şi alte persoane de vază să ţină un nebun (cum i se spunea) ca să le înveselească după treburile însemnate – acest biet măscărici rămase în preajma lui Lear şi după ce acesta îşi dăruise coroana, şi cu vorbele lui pline

de duh îl mai înveselea pe rege, deşi nu se putea stăpâni uneori să nu-şi ia în zeflemea stăpânul pentru nesocotinţa de a se fi descoronat singur şi de a fi dăruit fiicelor lui tot ce avea; în vremea asta, după cum arăta el în rime, fetele sale:

Tare plâng de bucurie
Iară eu îmi cânt tristeţea
Că un rege cu nebunii
Îşi alină bătrâneţea.

Şi în astfel de cuvinte usturătoare şi crâmpeie de cântec, din care ştia destule, acest hâtru şi cinstit bufon îşi vărsa necazul inimii chiar şi în prezenţa lui Goneril, plăsmuind o mulţime de glume amare şi împunsături care tăiau în carne vie; îl asemuia, de pildă, pe rege cu o brumăriţă de pădure care hrăneşte puii de cuc până cresc destul de mari ca, drept răsplată, să-i ciugulească ochii; şi mai spunea că şi un măgar îşi dă seama când căruţa trage pe cal (cu alte cuvinte, fiicele lui Lear, care s-ar cădea să-l urmeze ascultătoare, se ţin acum mai presus de el); şi că Lear nu mai e Lear, ci umbra lui Lear; din pricina acestor cuvinte slobode fusese de câteva ori ameninţat cu biciuirea.

Răceala şi lipsa de respect pe care începuse Lear să le observe n-au fost singurele necazuri suferite de naivul şi iubitorul tată din partea nevrednicei lui fiice. Nu trecu mult şi ea îi spuse pe şleau că atâta vreme cât stăruie să păstreze suita de o sută de cavaleri pe lângă el, nu-i mai convine să-l găzduiască la castelul ei; că alaiul lui e nefolositor şi costă prea scump, nefiind bun la altceva decât să-i umple curtea de larmă şi de zarva petrecerilor; drept care îl rugă să scadă numărul cavalerilor şi să nu mai ţină în preajmă decât bătrâni de seama lui, care-i erau mai potriviţi.

La început, Lear nu vru să dea crezare ochilor şi urechilor

că tocmai fiica lui îi vorbea atât de aspru. Nu-i venea să creadă că tocmai aceea care primise de la el o coroană caută să-i înjumătăţească suita şi-i pizmuieşte respectul ce i se cuvenea, potrivit însăşi vârstei lui. Cum însă ea stărui în necuviincioasa ei pretenţie, mânia bătrânului se stârni în asemenea măsură încât o făcu uliu nesuferit şi-i zise că minte, ceea ce de altfel era adevărat, căci cei o sută de cavaleri erau oameni aleşi pe sprânceană pentru purtarea şi manierele lor alese, care-şi împlineau cu pricepere toate îndatoririle şi nu îndrăgeau, cum spusese ea, scandalul şi benchetuiala. Aşadar ceru să i se pună şeile pe cai, căci avea să plece împreună cu cei o sută de cavaleri la Regan, cealaltă fiică a lui; şi-i vorbi fiicei lui de nerecunoştinţa care, spunea el, e un diavol cu inima de piatră, iar când se întrupează într-un copil, e mai hidoasă decât balaurul mărilor. Şi o blestemă pe Goneril în cuvinte înfricoşătoare pentru urechea omenească, urându-i să nu aibă niciodată vreun copil, sau, dacă va avea, să crească mare numai pentru a-i arăta acelaşi dispreţ şi ură pe care i-o poartă ea acum lui; să simtă că un copil nerecunoscător e ceva mai dureros decât muşcătura înveninată a şarpelui. Iar când soţul Gonerilei, ducele de Albany, încercă să se dezvinovăţească pentru rolul ce-ar fi crezut Lear că-l are în această nerecunoştinţă, Lear nu voi să-l asculte, ci porunci mânios să se înşeueze caii, şi plecă împreună cu tovarăşii săi înspre castelul celeilalte fiice, Regan. Lear cugetă în sinea lui cât de neînsemnată părea acum vina Cordeliei (dacă fusese într-adevăr o vină) pe lângă purtarea surorii ei, şi plânse; şi-i fu ruşine că o fiinţă ca Goneril avea asupra bărbăţiei lui puterea de a-l face să verse lacrimi.

Regan şi soţul ei îşi ţineau curtea în mare pompă şi strălucire în castelul lor; iar Lear îşi trimise slujitorul, pe Caius, cu scrisori către fiica sa, ca să se pregătească pentru a-l primi pe el şi suita lui, care urmau mesagerului. Se pare însă că Goneril i-o luase înainte, trimiţându-i şi ea scrisori

lui Regan, prin care îşi învinuia tatăl de îndărătnicie şi ursuzenie, şi îşi sfătuia sora să nu primească o suită atât de numeroasă ca aceea pe care o aducea Lear cu el. Mesagerul ei sosi odată cu Caius, cu care se întâlni, şi cine credeţi că era dacă nu vechiul lui duşman, majordomul, pe care odinioară îl dăduse de-a berbeleacul din pricina purtării necuviincioase faţă de rege. Cum nu-i plăcea mutra individului şi bănuia cam de ce venise, Caius începu să-l insulte şi-l provocă la luptă, iar când acesta refuză, cuprins de îndreptăţită mânie Caius îl bătu măr, după cum merita un asemenea făcător de rele şi purtător de răvaşe ticăloase. Îndată ce Regan şi soţul ei aflară despre cele petrecute, porunciră slujitorilor să-l pună pe Caius în butuci, deşi era trimisul tatălui lor, regele, şi ca urmare s-ar fi cerut să fie tratat cu cel mai mare respect; aşa se face că primul lucru pe care-l văzu Lear, intrând în castel, fu credinciosul său slujitor Caius, ţintuit locului într-o atât de umilitoare stare.

Acesta fu numai primul semn rău-prevestitor al primirii ce avea să i se facă, dar fu urmat de unul şi mai rău când, întrebând de fiica şi ginerele lui, i se spuse că erau amândoi obosiţi în urma unei călătorii, care ţinuse toată noaptea, şi nu-l puteau întâmpina, iar când în cele din urmă, după ce stărui mânios şi cu tărie să-i vadă, sosiră pentru a-l saluta, pe cine văzu Lear însoţindu-i de nu pe nevrednica Goneril, care sosise să istorisească ea însăşi faptele şi pentru a-şi asmuţi sora împotriva regescului ei tată!

Bătrânul Lear fu mâhnit peste măsură de această privelişte, mai ales când văzu că Regan o ia pe sora ei de mână; o întrebă pe Goneril dacă nu-i e ruşine să dea ochii cu barba lui albă. Iar Regan îl sfătui să se întoarcă acasă la Goneril şi să trăiască la ea în pace, dând drumul la jumătate din însoţitorii săi, şi cerându-i lui Goneril iertare; asta pentru că, fiind bătrân şi lipsit de bună judecată, trebuie să fie sfătuit şi îndrumat de oameni care au mai

multă minte decât el. Dar Lear le arătă ce mare ruşine ar fi să îngenuncheze şi să cerşească mâncare şi îmbrăcăminte de la propria-i fiică şi aduse şi alte temeiuri împotriva unei înjosiri atât de nefireşti, anunţându-şi nestrămutata hotărâre de a nu se mai întoarce niciodată la ea şi de a rămâne acolo unde se află, la Regan, cu cei o sută de cavaleri ai săi; fără îndoială, zise el, Regan nu uitase că primise de la el jumătate din regat, iar ochii ei nu erau cruzi, ca ai Gonerilei, ci blânzi şi buni. Şi mai spuse că, decât să se întoarcă la Goneril, lipsit de jumătate din suita lui, preferă să plece în Franţa şi să ceară o rentă amărâtă regelui de acolo, care-o luase de soţie pe fiica lui mezină fără nicio zestre.

Greşea însă aşteptându-se de la Regan la o purtare mai bună decât aceea îndurată din partea surorii ei, Goneril. Dorind parcă să-şi întreacă sora în nerecunoştinţă, Regan spuse că, după părerea ei, cincizeci de cavaleri care să-l slujească erau prea mulţi şi douăzeci şi cinci ar fi de-ajuns. Atunci Lear, cu inima zdrobită, se întoarse spre Goneril şi-i spuse că se va înapoia la ea, fiindcă cincizeci de cavaleri, cât îngăduia ea, erau de două ori douăzeci şi cinci, deci iubirea ei era îndoită faţă de a Reganei. Dar Goneril îşi ceru iertare şi-l întrebă: „La ce-ai avea nevoie de douăzeci şi cinci, sau de zece, ori chiar de cinci însoţitori, când ai putea fi servit de slugile mele sau ale surorii mele?”.

Astfel cele două surori haine, ca şi când s-ar fi luat la întrecere una cu alta care să fie mai rea cu bătrânul lor tată, ce fusese atât de bun cu ele, se străduiră să-l lipsească încetul eu încetul de tot alaiul lui, de orice semn de cinstire (destul de împuţinată şi aşa pentru cel care odinioară cârmuise un regat) care-i mai rămânea spre a se vedea că fusese cândva rege! Nu că ar fi neapărată nevoie să ai un alai strălucit ca să fii fericit; dar schimbarea de la rege la cerşetor e destul de anevoie de îndurat, e greu să rămâi fără niciun slujitor după ce ai poruncit milioanelor de

oameni; şi lipsa de recunoştinţă a fetelor sale, care-i refuzau suita, îi străpunse inima mai dureros decât gândul la ce-ar putea suferi din lipsa ei; aşa încât, văzându-se de două ori batjocorit şi căindu-se că-şi împărţise regatul atât de necugetat, Lear începu să-şi piardă minţile şi, în timp ce murmura cuvinte într-o doară, jură să se răzbune împotriva acestor scorpii în aşa fel încât pilda lor să umple de groază întreaga lume!

Pe când rostea aceste ameninţări goale pe care braţul lui slăbit nu le-ar fi putut împlini niciodată, se lăsă noaptea şi începu o năprasnică furtună cu fulgere, tunete şi ploaie. Cum fiicele lui rămaseră neclintite în hotărârea de a nu-i adăposti cavalerii, Lear porunci să se aducă caii, gata mai degrabă să înfrunte sub cerul liber urgia cea mare a furtunii decât să stea sub acelaşi acoperiş cu nerecunoscătoarele lui fiice; iar ele, zicând că ocările pe care nestăpânitul şi le atrăgea asupră-i îi sunt pedeapsă dreaptă, îl lăsară să plece în starea în care se afla şi închiseră porţile în urma lui.

Vântul se dezlănţuise, tăria ploii şi a furtunii creştea mereu când bătrânul rege plecă să înfrunte stihiile mai puţin crunte decât lipsa de suflet a fiicelor sale. Pe o distanţă de mai multe mile de jur împrejur nu se afla măcar un tufiş şi, găsindu-se pe câmpia stearpă la cheremul mânioasei furtuni în bezna nopţii, regele Lear trebui să rătăcească, înfruntând vântul şi tunetul; el ceru vânturilor să arunce pământul în mare, sau să umfle talazurile până vor îneca uscatul, ca să nu mai rămână nici urmă din nerecunoscătorul animal numit om. Singurul tovarăş care-i mai rămăsese acum bătrânului rege era bufonul mereu credincios, străduindu-se cu vorbe pline de duh să ia în râs nenorocirea, spunând că prea e ticăloasă noaptea ca să înoţi în ea şi că regele ar face mai bine să intre în casă şi să ceară binecuvântarea fiicelor sale:

Dar cine are spirit doar un pic,

Hei, câtă ploaie şi cât vânt ar fi!
N-o să se plângă-n lume de nimic
Chiar dacă potopeşte-n fiecare zi.

şi jura că noaptea e destul de furtunoasă pentru a răcori chiar şi mândria unei femei.

Fostul slăvit rege fu în această biată tovărăşie găsit de mereu credinciosul său slujitor, bunul conte de Kent, preschimbat acum în Caius, oare-l urma îndeaproape fără ca regele să bănuiască cine este, şi care spuse:

— Vai, Măria ta, aici erai? Nici fiinţele iubitoare de întuneric nu pot îndrăgi o asemenea noapte. Furtuna asta îngrozitoare a alungat toate fiarele în vizuini. Firea omului nu-i făcută să îndure atâta spaimă.

Dar Lear îl dojeni, zicându-i că asemenea necazuri mărunte se pot îndura când omul suferă de o boală fără leac. Când mintea e lipsită de zbucium, are şi trupul prilejul să fie firav; dar furtuna din mintea lui alungă din trup tot ce-i simţire, în afara celei care i se zbate în inimă. Şi vorbi despre nerecunoştinţa copiilor, spunând că e ca gura care muşcă mâna ce ridică hrana înspre ea; căci părinţii pentru copii sunt mâini, şi hrană, şi toate celelalte.

Dar bunul Caius, stăruind în rugăminţile sale ca regele să nu rămână afară în furtună, îl îndupleca în cele din urmă să intre într-un bordei părăginit, ce se afla în acea pustietate, iar bufonul, care intrase primul, fugi afară îngrozit, spunând că văzuse o stafie. Însă la o privire mai atentă, stafia se vădi a nu fi decât un biet cerşetor cu mintea zdruncinată, care căutase adăpost strecurându-se în bordeiul părăsit şi-l înspăimântase pe bufon mormăind ceva despre Necuratul; unul dintre acei bieţi lunatici care ori sunt nebuni, ori se prefac numai, pentru a stoarce mai cu folos din mila oamenilor de treabă de la ţară, îşi zic Săracu’ Tom sau Sărmanul Turlygood, şi strigă: „Cine-i dă ceva lui Tom Săracu’?” înfigându-şi în braţe ace, cuie şi ţepi de rosmarin

pentru a le face să sângereze; şi prin astfel de lucruri de spaimă, în parte prin rugăciuni, în parte prin blesteme smintite, îi înduplecă ori îi înspăimântă pe sătenii neştiutori, făcându-i să le dea pomană. Sărmanul tovarăş de cocioabă era unul dintre aceştia, şi văzându-l într-o stare atât de jalnică, numai cu o pătură înfăşurată în jurul şalelor pentru a-i acoperi goliciunea, regele nu putu să nu fie încredinţat că e un biet tată ajuns într-o asemenea stare pentru că dăduse totul fetelor sale; nu se mai putea gândi la o altă pricină în stare să-l nenorocească într-atât pe un om decât aceea de a avea fiice cu inima de piatră.

Din acestea şi alte vorbe rătăcite pe care le rosti, bunul Caius înţelese limpede că regele nu mai era în toate minţile şi că purtarea haină a fetelor sale îl făcuse să înnebunească. Şi de-acum devotamentul vrednicului conte de Kent se dovedi prin servicii mai însemnate decât cele pe care avusese prilejul să le împlinească până atunci; căci, cu ajutorul unora dintre însoţitorii rămaşi credincioşi regelui, îşi duse stăpânul în zorii zilei la castelul Dover unde, fiind conte de Kent, avea prieteni şi multă trecere; el însuşi, îmbarcându-se spre Franţa, grăbi să ajungă la curtea Cordeliei, unde zugrăvi în cuvinte atât de mişcătoare starea vrednică de milă în care ajunsese tatăl ei şi înfăţişă neomenia surorilor ei în culori aşa de vii, încât buna şi iubitoarea copilă îl rugă cu lacrimi în ochi pe rege, soţul ei, să-i îngăduie să pornească spre Anglia cu o armată destul de mare pentru a le putea supune pe acele fiice crude şi pe soţii lor şi să-l înscăuneze din nou pe bătrânul rege, tatăl ei; dorinţa fiindu-i împlinită, ea porni îndată şi debarcă la Dover în fruntea armatei regale.

Lear, care întâmplător scăpase de sub supravegherea paznicilor puşi în preajma lui de bunul conte de Kent pentru a-i ocroti nebunia, fu găsit de nişte oameni ai Cordeliei rătăcind pe câmpiile din apropiere de Dover, într-o stare de plâns, nebun de legat, cântând de unul singur cu voce tare,

pe creştet cu o coroană împletită din paie, nuiele şi din o seamă de buruieni sălbatice pe care le strânsese de prin lanurile de grâu.

La sfatul medicilor, Cordelia, deşi ardea de nerăbdare să-şi vadă tatăl, se lăsă convinsă să amâne întâlnirea până când somnul şi licoarea de ierburi pe care aveau să i-o dea îl vor întrema puţin. Cu ajutorul acestor medici pricepuţi, cărora Cordelia le făgăduise tot aurul şi bijuteriile sale dacă-l vor pune în picioare pe rege, Lear se simţi curând destul de bine pentru a-şi vedea fiica.

Înduioşătoare fu priveliştea întâlnirii dintre părinte şi fiică, înduioşătoare priveliştea luptei ce se dădea în sufletul sărmanului rege bătrân între bucuria de a-şi revedea mult iubita copilă şi ruşinea de a fi întâmpinat cu atâta dragoste de aceea pe care o alungase la supărare pentru o vină neînsemnată; amândouă simţămintele luptau cu rămăşiţele bolii sale, care uneori îl făceau, punând stăpânire pe creierul său pe jumătate nebun, să uite unde se află, sau cine îl sărută şi-i vorbeşte cu atâta dragoste; apoi ceru privitorilor să nu râdă de el de greşeşte cumva crezând că doamna aceea e fiica lui, Cordelia. În sfârşit, priveliştea de a-l vedea căzând în genunchi pentru a cere iertare copilei sale iar ea, buna femeie, îngenunchind la rându-i ca să-i ceară binecuvântarea şi să-i spună că nu e de demnitatea lui să stea în genunchi, ci e de datoria ei s-o facă pentru că ea este copila lui, buna şi adevărata lui fiică, Cordelia! Şi ea îl sărută (după cum spunea) ca să alunge toată răutatea surorilor ei cu sărutările sale, zicând că ar trebui să le fie ruşine că l-au alungat pe bunul şi bătrânul lor tată cu barba colilie, afară, pe vreme vrăjmaşă, când până şi câinele duşmanului ei (cum spunea ea foarte frumos), chiar dacă ar fi muşcat-o, tot ar fi aflat lângă focul ei un loc cald într-o noapte atât de înfiorătoare. Şi îi povesti tatălui ei cum venise din Franţa cu dorinţa de a-i sări în ajutor, iar el îi spuse că trebuie să uite şi să ierte fiindcă el e bătrân şi

prost şi nu ştie ce face, dar ea are, fără îndoială, destule temeiuri să nu-l iubească, pe când surorile ei nu au niciunul. Cordelia spuse că n-are niciun temei, ca şi surorile ei.

Îl vom lăsa acum pe bătrânul rege sub ocrotirea iubitoarei şi respectuoasei lui copile care, cu ajutorul somnului şi al bucuriilor, reuşise în cele din urmă împreună cu medicii ei să-l facă pe Lear să-şi recapete simţurile rătăcite şi amarnic zdruncinate de cruzimea celorlalte fiice ale sale. Să ne întoarcem deci pentru a mai spune câteva cuvinte despre aceste fiinţe cu inima împietrită.

Nu te puteai aştepta din partea acestor fiare nerecunoscătoare, atât de făţarnice cu tatăl lor, să se dovedească mai credincioase faţă de propriii lor soţi. În scurtă vreme se săturară până şi să se mai prefacă statornice datoriei şi iubirii, şi arătară pe şleau că dragostea lor se îndreaptă acum spre altcineva. După cum se întâmplă, ţinta patimii lor vinovate fu unul şi acelaşi bărbat. Era vorba de Edmund, bastardul răposatului conte de Gloucester care, prin intrigile lui, reuşise să-şi dezmoştenească fratele, pe Edgar, moştenitorul de drept al ducatului, şi prin uneltiri mârşave devenise el însuşi conte; un om de nimic, tocmai potrivit pentru a aţâţa patima unor creaturi ticăloase ca Goneril şi Regan. Cum se întâmplă ca soţul lui Regan, ducele de Cornwall, să moară chiar atunci, Regan dădu îndată pe faţă hotărârea de a se mărita cu acest conte de Gloucester, fapt care stârni gelozia surorii ei, căreia netrebnicul conte îi jurase odinioară iubire cum îi jurase şi lui Regan. Goneril găsi mijlocul de a se descotorosi de sora ei otrăvind-o, însă fiind surprinsă asupra faptului şi azvârlită în închisoare de soţul ei, ducele de Albany, pentru această faptă şi pentru patima vinovată pentru conte, de care ducele aflase, ea îşi puse curând capăt zilelor în urma unei crize de dragoste dezamăgită şi furie bezmetică. Astfel, în cele din urmă dreptatea cerului le lovi pe

neaşteptate pe cele două nemernice fiice.

În timp ce ochii tuturor erau aţintiţi asupra întâmplării, slăvind dreptatea împlinită prin moartea lor binemeritată, aceiaşi ochi fură deodată abătuţi de la amintita privelişte pentru a se minuna de căile tainice ale aceleiaşi Puteri, aşa cum se arătară ele în sfârşitul trist al tinerei şi virtuoasei fiice, doamna Cordelia, ale cărei fapte bune ar fi meritat, desigur, o încununare mai fericită; dar este cumplit adevărul că nevinovăţia şi evlavia nu izbutesc întotdeauna în lume. Oştirile pe care Goneril şi Regan le aruncaseră în luptă sub comanda nemerniculuí conte de Gloucester ieşiră biruitoare şi Cordelia, prin uneltirile ticălosului conte, căruia nu-i convenea să stea nimeni stavilă între el şi tron, îşi sfârşi viaţa în închisoare.

Astfel cerurile o luară la ele pe această nevinovată domniţă la o vârstă înfloritoare, după ce prin ea dăduseră lumii o măreaţă pildă de împlinire a îndatoririlor de fiică. Lear nu-i supravieţui multă vreme.

Înainte de a muri regele, bunul conte de Kent, care însoţise mereu paşii bătrânului său stăpân de la primele necuviinţe ale fiicelor sale şi până la tristul soroc al căderii lui, încercă să-l facă să înţeleagă cine fusese acela care-l însoţise sub numele de Caius; dar mintea lui Lear, înnebunită la acea vreme de necazuri, nu putu pricepe cum vine asta, cum puteau Kent şi Caius să fie una şi aceeaşi persoană, aşa încât Kent nu mai crezu de cuviinţă să-l tulbure cu explicaţii în acel greu ceas şi, curând după ce-şi dădu Lear sufletul, vrednicul slujitor al regelui, copleşit de bătrâneţe şi de durere pentru suferinţele bătrânului său stăpân, îl urmă şi el în mormânt.

Nu mai este nevoie să povestim aici cum l-a pedepsit judecata cerească pe nemernicul conte de Gloucester, ale cărui trădări fură descoperite şi care fu apoi ucis în luptă dreaptă de fratele său, adevăratul conte; nici cum soţul lui Goneril, ducele de Albany, care era nevinovat de moartea

Cordeliei şi nu o încurajase niciodată pe soţia sa în urzelile-i ticăloase împotriva tatălui ei, s-a urcat pe tronul Britaniei după moartea lui Lear, deoarece numai întâmplările lui Lear şi ale celor trei fiice ale sale interesează povestea noastră, iar ei sunt de-acuma morţi.

Macbeth

Pe vremea când domnea în Scoţia regele Duncan cel Blând, trăia acolo un mare than, sau nobil, numit Macbeth. Acest Macbeth era o rudă apropiată a regelui, fiind ţinut în mare stimă la curte pentru curajul şi priceperea sa în războaie; o dovedise de curând încă o dată, înfrângând o armie de răzvrătiţi sprijinită de oşti câtă frunză şi iarbă venite din Norvegia.

Întorcându-se victorioşi din această mare bătălie, cei doi generali scoţieni, Macbeth şi Banquo, trecură pe lângă o câmpie stearpă unde fură opriţi din drum de ciudata apariţie a trei chipuri ca de femei, care purtau însă bărbi şi din pricina pielii lor zbârcite şi a veşmintelor ca de pe alt tărâm, nu arătau a fiinţe pământene. Macbeth le vorbi cel dintâi dar ele, părând jignite, duseră câte un deget butucănos la buzele descărnate, cerând tăcere; apoi prima dintre ele îl salută pe Macbeth, dându-i titlul de than de Glamis. Nu mică fu surpriza generalului când văzu că aceste creaturi îi cunosc numele, dar se miră şi mai mult când a doua arătare înnoi salutul, cinstindu-l cu numele de than de Cawdor, onoare la care el n-avea nicio pretenţie. Apoi cea de a treia îi spuse: „Slavă ţie, cel ce în curând va fi rege!” O astfel de profetică închinăciune n-avea cum să nu-l uimească pe Macbeth, care ştia că nu poate nădăjdui să se urce pe tron câtă vreme mai erau în viaţă fiii regelui. Întorcându-se apoi spre Banquo, cele trei arătări îi dădură de ştire în cuvinte ce semănau cu o ticluită ghicitoare că va fi mai mic decât Macbeth şi totuşi mai mare! Nu atât de

fericit, dar mult mai fericit! şi-i profeţiră că deşi el însuşi nu va domni niciodată, fii săi vor fi, după moartea lui, regi în Scoţia. Apoi ele se preschimbară în aer subţire şi dispărură, iar generalii, văzând una ca asta, îşi dădură seama că fuseseră nişte „surori ale destinului” sau vrăjitoare.

În vreme ce ei rămaseră ţintuiţi locului, gândindu-se la ciudăţenia acestei întâmplări, sosiră nişte trimişi ai regelui, împuterniciţi de acesta să-i confere lui Macbeth demnitatea de than de Cawdor. Macbeth fu uluit de această veste, care se potrivea în mod atât de miraculos cu prezicerile vrăjitoarelor, şi rămase împietrit de uimire, neputând rosti către mesageri niciun cuvânt de răspuns. În clipa aceea în sufletul său crescu nădejdea că şi profeţia celei de a treia vrăjitoare s-ar putea aidoma împlini şi că într-o bună zi ar putea domni ca rege al Scoţiei.

Întorcându-se spre Banquo, îi spuse:

— Nu tragi şi tu nădejdea că fiii tăi vor ajunge regi, acum că s-a întâmplat ca prin minune ce mi-au făgăduit mie vrăjitoarele?

— Nădejdea asta, răspunse generalul, ar putea aţâţa în tine dorinţa de a obţine tronul; însă adesea aceşti trimişi ai întunericului ne spun adevărul când e vorba de lucruri mărunte, pentru a ne înşela în treburile de mare însemnătate.

Nefastele imbolduri ale vrăjitoarelor pătrunseră însă prea adânc în cugetul lui Macbeth pentru a mai lua în seamă cuvintele prevăzătoare ale bunului Banquo. Începând din acea clipă, singurul lui gând fu cum să pună mâna pe tronul Scoţiei.

Macbeth avea o soţie, căreia îi împărtăşi ciudata prezicere a ursitoarelor şi cum se împlinise ea, în parte. Soţia aceasta era o femeie rea şi ambiţioasă şi nu-i păsa ce mijloace aveau să folosească, câtă vreme ea şi soţul ei puteau dobândi mărirea. Îl îmboldea mereu pe nehotărâtul Macbeth, pe care-l îngrozea vărsarea de sânge, înfăţişându-

i uciderea regelui ca pe un pas neapărat necesar pentru împlinirea măgulitoarei prevestiri.

Între timp se nimeri ca regele, care în regeasca lui bunăvoinţă obişnuia deseori să-şi viziteze cu gânduri de iubire şi prietenie nobilii mai de vază, să sosească la castelul lui Macbeth însoţit de cei doi fii ai săi, Malcolm şi Donalbain, şi de o suită numeroasă de thani şi slujitori, spre a-i da un şi mai preţios semn de cinstire lui Macbeth pentru triumfătoarele lui victorii din războaie.

Castelul lui Macbeth era aşezat într-un loc încântător şi aerul din jur era dulce şi sănătos, cum puteai ghici după cuiburile pe care şi le făcuseră rândunicile sub toate frizele şi contraforturile ieşite în afara zidurilor, oriunde găsiseră un locşor ferit; s-a dovedit că aerul e întotdeauna proaspăt în locurile unde-şi cresc puii şi-şi agonisesc hrana aceste păsări. Regele intră deci, încântat de palat şi nu mai puţin măgulit de atenţiile şi respectul cu care-l înconjura cinstita lui gazdă, Lady Macbeth, bună cunoscătoare a artei de a-şi acoperi cu un zâmbet gândurile mârşave şi care ştia să pară o floare delicată când, de fapt, era chiar şarpele ascuns sub ea.

Obosit de călătorie, regele se duse devreme la culcare şi (precum era obiceiul) doi dintre valeţii săi dormiră cu el în odaia de oaspeţi. Fusese peste măsură de încântat de primirea care i se făcuse şi, înainte de a se retrage pentru odihnă, împărţi daruri ofiţerilor lui de vază, trimiţând, printre altele, un diamant preţios doamnei Macbeth, cinstind-o cu complimentul de cea mai bună gazdă pe oare o avusese.

Sosi şi miezul nopţii, când natura pare moartă pe jumătate din globul pământesc, iar minţile oamenilor adormiţi sunt bântuite de vise urâte şi când pe afară nu se aţin decât lupii şi ucigaşii. Acesta fu ceasul aşteptat de Lady Macbeth pentru a înfăptui uciderea regelui. Ea n-ar fi luat asupră-şi o faptă care umple de silă tagma femeiască

dacă nu s-ar fi temut de firea soţului ei, prea plină de duhul blândeţii omeneşti pentru a săvârşi un omor pus dinainte la cale. Ştia că e ambiţios, dar şi stăpânit de scrupule şi încă nepregătit pentru acele culmi ale mârşăviei care merg mână în mână cu ambiţia neînfrânată. Reuşise să-l facă să nu se împotrivească uciderii, dar se îndoia de dârzenia lui; îi era teamă ca nu cumva bunătatea firească a sufletului lui (mai omenos decât al ei) să i se pună de-a curmezişul, năruindu-le planul. Aşa că se apropie chiar ea de patul regelui, ţinând în mâini un pumnal, după ce avusese grijă să le dea atât de mult vin celor doi scutieri din camera monarhului, încât aceştia dormeau beţi turtă, uitând cu totul de datoria lor. Duncan era cufundat într-un somn adânc după oboselile călătoriei şi, privindu-l cu atenţie cum doarme, ceva pe chipul regelui îi aminti de propriul ei tată, aşa că nu mai avu curajul să-şi îndeplinească fapta.

Se întoarse să se sfătuiască cu soţul ei. Hotărârea acestuia începuse să se clatine. Socotea că există temeiuri puternice împotriva acelei fapte. În primul rând, el, Macbeth, nu era un supus oarecare, ci rudă apropiată a regelui; apoi în ziua aceea îi era gazdă şi amfitrion, iar datoria unei gazde, potrivit legilor ospitalităţii, e să închidă porţile în nasul ucigaşilor, necum să mânuiască ea însăşi cuţitul. Pe urmă se gândi ce rege drept şi milostiv fusese până atunci Duncan, cum se ferea să-şi jignească supuşii, cât de mult îşi iubea nobilii şi mai ales pe el, Macbeth; chibzui că asemenea regi se află sub osebită ocrotire cerească şi că supuşii lor sunt de două ori datori să le răzbune moartea. Pe lângă toate acestea, datorită preţuirii regelui, Macbeth se bucura de înalta cinstire a fel de fel de oameni; şi cât de pătată avea să-i fie onoarea când se va afla de un omor atât de mârşav!

Lady Macbeth îşi găsi soţul cu sufletul pradă acestui zbucium, înclinând spre partea binelui şi hotărât să nu meargă mai departe pe drumul crimei. Cum era însă o

femeie pe care n-o puteai clinti uşor din planurile ei ticăloase, începu să-i toarne în urechi cuvinte care-i strecurară în cuget o parte din răutatea spiritului ei, înşirând temei după temei, ca să-i dovedească de ce nu trebuie să se dea în lături de la fapta propusă; cât de uşor era; ce repede vor isprăvi; cum o faptă săvârşită într-o singură şi scurtă noapte le va umple toate zilele şi nopţile cu strălucire şi măreţie regească! Pe urmă îi arătă dispreţul ei pentru că-şi schimbase hotărârea şi-l acuză de nestatornicie şi de laşitate; adăugă că ea alăptase cândva şi ştie cât de duioasă este iubirea pentru copilul care-ţi suge la sân; dar că şi l-ar fi smuls de la piept chiar în clipa când pruncul i-ar fi zâmbit în faţă şi i-ar fi strivit ţeasta de pereţi, dacă ar fi jurat s-o facă, aşa cum jurase el să înfăptuiască acel omor. Pe urmă îi arătă cât era de simplu să se arunce vina pe seama scutierilor beţi. Şi într-atâta biciui cu ascuţimea limbii bicisnica lui hotărâre că el îşi adună din nou curajul pentru a săvârşi sângeroasa treabă.

Luând pumnalul în mână, se furişă pe nesimţite, prin întuneric, în odaia unde dormea Duncan; şi pe când mergea, i se păru că vede în văzduh un alt pumnal, cu garda îndreptată spre el şi cu stropi de sânge pe tăiş şi pe vârf, dar când încercă să-l apuce, nu prinse nimic altceva decât aer – o arătare plăsmuită de creierul lui înfierbântat şi de groaza faptei pe care se pregătea s-o săvârşească.

Învingându-şi teama, intră în camera regelui, căruia-i curmă viaţa cu o lovitură de pumnal. Tocmai în clipa în care înfăptui omorul, unul dintre slujitorii ce dormeau în odaie râse prin somn, iar celălalt strigă „Omor!”, din care cauză se treziră amândoi; dar nu rostiră decât o scurtă rugăciune; unul spuse „Domnul să ne aibă-n pază”, iar celălalt răspunse „Amin!” şi adormiră din nou. Macbeth, care încremenise ascultându-i, încercă să rostească şi el „Amin!” când scutierul spuse „Domnul să ne aibă-n pază”, dar cu toate că avea mare nevoie de o binecuvântare, cuvântul i

se opri în gâtlej şi nu-l putu rosti.

Apoi i se păru din nou că aude o voce care strigă: „Nu mai dormiţi! Macbeth ucide somnul, somnul cel nevinovat care hrăneşte viaţa”. Şi în auzul întregii case, mai strigă: „Nu mai dormiţi! Glamis a ucis somnul şi de aceea Cawdor nu va mai putea să doarmă, Macbeth nu va mai dormi”.

Cu astfel de groaznice plăsmuiri în minte, Macbeth se întoarse la soţia lui care, ascultând cu încordare, începuse să creadă că nu-şi dusese la bun sfârşit fapta şi că într-un fel sau altul planul fusese zădărnicit. El se întoarse într-o stare atât de jalnică, încât ea îl mustră pentru lipsa de bărbăţie şi-l trimise să-şi spele mâinile de sângele care le pătase, în timp ce ea luă pumnalul, plănuind să mânjească obrajii scutierilor cu sânge, pentru a face să se creadă că ei sunt vinovaţii.

Se lumină de ziuă şi odată cu lumina fu descoperită şi crima, ce nu mai putea fi ascunsă; şi cu toate că Macbeth şi doamna lui îşi arătară în fel şi chip durerea, iar dovezile care-i învinuiau pe străjeri (pumnalul găsit în preajma lor şi feţele mânjite de sânge) erau destul de grăitoare, bănuiala căzu, totuşi, pe Macbeth, ale cărui temeiuri pentru a săvârşi o asemenea faptă erau cu mult mai trainice decât acelea pe care ar fi putut să le aibă nişte bieţi scutieri prostănaci. În ce-i priveşte pe cei doi fii ai lui Duncan, fugiră pentru a-şi scăpa viaţa. Malcolm, cel mai mare, se refugie la curtea Angliei, iar mezinul, Donalbain, găsi adăpost în Irlanda.

Deoarece fiii regelui, care ar fi trebuit să moştenească tronul, lăsaseră ţara fără stăpân prin fuga lor, Macbeth, fiind cel mai apropiat moştenitor, fu încoronat rege şi astfel prezicerile vrăjitoarelor se împliniră până la capăt.

Deşi se aflau acum pe culmile măririi, Macbeth şi regina lui nu putură uita prezicerea vrăjitoarelor, anume că, deşi Macbeth avea să fie rege, nu copiii săi ci fiii lui Banquo îi vor urma la tron. Gândul acesta, că-şi murdăriseră mâinile cu sânge şi înfăptuiseră crime înspăimântătoare doar ca să-

i aşeze pe tron pe urmaşii lui Banquo, le chinuia cugetul într-o asemenea măsură încât hotărârâ să-i ucidă pe Banquo şi pe fiul lui, pentru a zădărnici prezicerile ursitoarelor, care în ce-i privea se împliniseră într-un chip cu totul uimitor.

Pentru a izbuti s-o facă, dădură o masă mare, la care-i invitară pe toţi thanii mai de seamă. Împreună cu ceilalţi fură poftiţi, cu semne de deosebit respect, Banquo şi fiul lui, Fleance. Drumul pe care Banquo urma să-l străbată în noaptea aceea pentru a ajunge la palat fu împânzit de ucigaşi, care-l înjunghiară pe Banquo dar, în învălmăşeală, Fleance reuşi să scape. Din acel Fleance avea să se tragă o spiţă de regi care s-au perindat pe rând la tronul Scoţiei, sfârşind cu James al Şaselea al Scoţiei şi Întâiul al Angliei, sub care cele două coroane, a Scoţiei şi a Angliei, au fost unite.

La ospăţ, regina, a cărei purtare fu nespus de prietenească şi nobilă, făcu pe gazda cu o graţie şi o curtenie care-i câştigă de partea ei pe toţi cei de faţă, iar Macbeth stătu prieteneşte de vorbă cu thanii şi nobilii săi, spunându-le că tot ce era vrednic de cinste în ţară s-ar afla acum sub acoperişul său, de n-ar lipsi bunul său prieten Banquo, pe care nădăjduia că va trebui mai curând să-l certe pentru nepăsare, decât să-l plângă pentru cine ştie ce nenorocire. Abia rosti aceste cuvinte că duhul lui Banquo, cel ucis din porunca lui, intră în odaie şi se aşeză pe scaunul pe care se pregătea să-l ocupe Macbeth. Deşi Macbeth era un om viteaz şi ar fi putut da ochii şi cu necuratul fără să-l apuce tremuriciul, la vederea acestei înspăimântătoare arătări frica îi goli obrajii de sânge şi rămase împietrit locului de parcă n-ar mai fi avut pic de vlagă, cu ochii pironiţi pe stafie. Regina şi nobilii, nevăzând nimic altceva decât că Macbeth priveşte ţintă la un scaun gol (aşa li se părea), luară purtarea lui drept o rătăcire trecătoare; ea îl dojeni în şoaptă că e vorba doar de o

năzărire aidoma celei care-l făcuse să vadă pumnalul în aer pe când se pregătea să-l ucidă pe Duncan. Macbeth continuă însă să vadă stafia şi nu dădu pic de atenţie celor spuse de meseni, ci-i vorbi duhului în cuvinte fără şir, dar pline de atâta înţeles încât regina, temându-se că va da în vileag înfricoşătoarea lor taină, îi trimise pe oaspeţi acasă în mare grabă, scuzând slăbiciunea lui Macbeth ca pe o boală care îl tulbura uneori.

Astfel de năluciri cumplite îl chinuiau pe Macbeth. Somnul lui şi al reginei era tulburat de coşmaruri teribile, dar sângele lui Banquo nu-i chinuia mai puţin decât fuga lui Fleance, pe care îl şi vedeau acum părintele unui lung şir de regi care aveau să-i înlăture pe urmaşii lor de la tron. Din pricina acestor gânduri ticăloase nu-şi mai aflau pacea, aşa că Macbeth îşi puse în gând să le caute din nou pe ursitoare şi să afle de la ele la ce rele se mai poate aştepta.

Le găsi într-o peşteră de pe câmpia pustie, unde vrăjitoarele, prevăzând sosirea lui, erau ocupate cu pregătirea cumplitelor lor vrăji, prin care implorau duhurile iadului să le dezvăluie viitorul. În farmecele lor scârboase amestecau broaşte, lilieci şi şerpi, ochiul unei salamandre şi limba unui câine, piciorul unei şopârle şi aripa unei bufniţe, solzul unui balaur cu un colţ de lup, măduvă de rechin hămesit, mumia unei vrăjitoare, rădăcina otrăvitoarei cucute (care, pentru a avea putere, trebuie să fie smulsă din pământ noaptea), fiere de ţap şi ficatul unui evreu, împreună cu mlădiţe dintr-o tisă cu rădăcinile înfipte într-un mormânt şi cu degetul unui copil mort; totul era pus la fiert într-un ceaun pântecos şi, îndată ce amestecul se înfierbânta prea tare, era răcit cu sângele unui maimuţoi; peste fiertură turnau sânge de scroafă care-şi mâncase purceii, iar în foc aruncau grăsimea cu care fusese unsă funia unui ucigaş spânzurat. Cu aceste farmece sileau ele duhurile iadului să le răspundă la întrebări.

Macbeth fu întrebat dacă vrea ca îndoielile sale să fie

risipite de ele sau de stăpânii lor, duhurile. Fără să-l înfricoşeze teribila ceremonie de sub ochii lui, răspunse cu îndrăzneală:

— Unde sunt duhurile? Să le văd.

Iar vrăjitoarele chemară spiritele, care erau în număr de trei. Primul se ivi sub înfăţişarea de cap împodobit cu un coif. Îi spuse lui Macbeth pe nume şi-l sfătui să se ferească de thanul de Fife, pentru care sfat Macbeth îi mulţumi, căci îl duşmănea pe Macduff, thanul de Fife.

Se înălţă şi al doilea spirit, întrupând un copil însângerat. Îl strigă pe Macbeth pe nume şi-i spuse să nu se teamă de nimic, ci să râdă şi să dispreţuiască puterea omului, căci nimeni născut din femeie nu va avea puterea de a-i face rău; apoi îl sfătui să fie setos de sânge, cutezător şi hotărât.

— Atunci n-ai decât să trăieşti, Macduff! strigă regele. De ce m-aş teme de tine? Şi totuşi, trebuie să-mi iau măsuri îndoite de pază. N-ai să trăieşti, ca să-i pot spune Spaimei cea cu inima ca varul că-i mincinoasă şi să pot dormi chiar şi pe zgomot de tunet.

După ce fu alungat şi acest duh, se ivi al treilea, sub înfăţişarea unui copil ce purta pe cap o coroană şi în mână un copăcel. Îl strigă pe Macbeth pe nume, încredinţându-l că n-are a se teme de urzelile nimănui, căci nu va fi înfrânt câtă vreme pădurea din Birnam nu va porni împotrivă-i, urcând pe dealul Dunsinane.

— Dulci prevestiri! Prea bine! strigă Macbeth. Cine să desferece pădurea şi s-o mute din rădăcinile adânc înfipte în pământ? Văd că voi avea parte de o viaţă întreagă de om şi nu de una retezată prin moarte năpraznică. Dar inima îmi bate puternic de dorinţa de a mai afla un singur lucru. Spune-mi, de ţi-i destul de mare iscusinţa, dacă vor domni vreodată în acest regat urmaşii lui Banquo.

Atunci arătarea se scufundă în pământ, se auzi sunetul unei muzici şi pe lângă Macbeth trecură opt umbre, aidoma unor regi, iar ultima umbră era Banquo, purtând în mână o

oglindă care răsfrângea încă multe alte chipuri, iar Banquo, năclăit de sânge, îi zâmbi lui Macbeth, întoarse oglinda spre el şi Macbeth ştiu că sunt urmaşii lui Banquo şi că vor domni după el în Scoţia; apoi, dănţuind în zvon de muzică dulce ca să-l cinstească pe Macbeth, vrăjitoarele dispărură. Începând din acea clipă, Macbeth nu mai avu decât gânduri sângeroase şi crunte.

Primul lucru pe care-l auzi când ieşi din văgăuna vrăjitoarelor fu că Macduff, thanul de Fife, fugise în Anglia pentru a se alătura oştirii pe care Malcolm, fiul mai mare al regelui ucis, o strângea cu gândul de a-l înlătura pe Macbeth şi de a se urca el pe tron, ca moştenitor de drept. Orb de mânie, Macbeth porni spre castelul lui Macduff şi-i trecu prin sabie soţia şi copiii rămaşi acasă, măcelărindu-i pe toţi cei cât de departe înrudiţi cu Macduff.

Această faptă, ca şi altele asemănătoare, înstrăină de Macbeth inimile tuturor nobililor mai de vază. Fiecare fugi cum putu pentru a li se alătura lui Malcolm şi Macduff, care se apropiau acum în fruntea unei puternice oştiri ridicate în Anglia, iar cei rămaşi se rugau în taină pentru izbânda acestei armate, deşi nu puteau face nimic de frica lui Macbeth. Ostaşii lui se adunau cu greu. Toată lumea îl ura pe tiran; nimeni nu-l iubea, nimeni nu-l cinstea, dar toţi îl bănuiau; aşa că el ajunse să-l invidieze pe Duncan, regele ucis, cel ce dormea liniştit în mormânt şi căruia trădarea îi făcuse tot ce putea fi mai rău; acum nici oţelul, nici otrava, nici zavistiile, nici armatele străine nu-l mai puteau ajunge.

În timp ce se întâmplau toatea acestea, regina, singura părtaşă a mârşăviilor lui şi la al cărei piept mai putea căuta uneori o mângâiere trecătoare după visele cumplite care-i chinuiau pe amândoi zi şi noapte, muri şi se zicea că singură îşi pusese capăt zilelor, nemaiputând îndura remuşcările şi ura de obşte; întâmplarea îl lăsă pe Macbeth singur, fără niciun suflet în preajmă care să-l iubească sau să se îngrijească de el, fără niciun prieten căruia să-i poată

împărtăşi nevrednicele-i planuri.

Începu să nu-i mai pese de viaţă şi să-şi dorească moartea; apropierea oştirii lui Malcolm îi deşteptă însă ce mai rămăsese din vechiul lui curaj şi se hotărî să moară (cum spunea chiar el) „încins în armură”. Şi în afară de asta, amăgitoarele făgăduinţe ale vrăjitoarelor îl umpluseră de o încredere deşartă şi-şi aducea aminte de spusele duhurilor, că niciun om născut din femeie nu-i va putea face vreun rău şi nu va fi înfrânt până nu va veni la Dunsinane pădurea din Birnam ceea ce, credea el, nu se putea întâmpla niciodată. Aşa că se ferecă în castelul său, care era întărit atât de puternic încât putea ţine piept oricărui asediu; acolo aşteptă întunecat înaintarea lui Malcolm. Când iată, într-o zi sosi la el un sol alb ca varul şi tremurând de teamă, care numai cu mari sforţări izbuti să-i spună ce văzuse; susţinea că stând de strajă pe colină privise înspre Birnam, şi după socotinţa lui pădurea începea a se urni din loc.

— Rob mincinos! răcni Macbeth, de nu spui adevărul, ai să fii legat de primul copac şi lăsat până ce ai să crapi de foame. Dacă povestea ta-i adevărată, nu-mi pasă dacă ai să faci la fel cu mine!

Căci acum dârzenia lui Macbeth începuse să se clatine şi nu se mai încredea în cuvintele cu două înţelesuri ale duhurilor. N-avea de ce să se teamă cât nu pornea spre Dunsinane pădurea din Birnam, şi iată că acum pădurea se urnea!

— Orice-ar fi, zise el, dacă ce-a spus straja e adevărat, să ne înarmăm şi să pornim la luptă. De-acum nici fuga, nici statul pe loc nu mai ajută. A început să mă obosească soarele şi aş vrea să-mi vină cât mai curând sfârşitul.

Rostind aceste cuvinte deznădăjduite se năpusti asupra asediatorilor, care ajunseseră acum sub zidurile castelului.

Ciudata privelişte care-l făcuse pe sol să creadă că se mişcă pădurea e lesne de înţeles. În vreme ce oştirea

asediatoare trecea prin pădurea Birnam, Malcolm, ca orice general priceput, le porunci soldaţilor să taie fiecare câte o tufă şi să o ţină în faţă, spre a ascunde numărul adevărat al oştenilor. De departe, mărşăluiala soldaţilor cu crengi verzi în faţă avea înfăţişarea care înspăimântase straja. Aşa se adevereau vorbele duhului, altfel decât înţelesese Macbeth şi năruind în bună parte încrederea lui.

Pe urmă se porni un măcel sângeros, în care Macbeth, deşi abia ajutat de cei care-şi ziceau prietenii săi dar care îşi urau de fapt tiranul şi ţineau partea taberei lui Malcolm şi Macduff, luptă totuşi cu cea mai mare turbare şi vitejie, sfârtecându-i pe toţi în calea sa, până când ajunse la locul unde se bătea Macduff. Văzându-l şi amintindu-şi povaţa duhului, care-i spusese să se ferească de Macduff mai mult decât de oricare altul, Macbeth dădu să se întoarcă din drum dar Macduff, care-l căutase în tot timpul luptei, i se puse în cale şi începu o luptă pe viaţă şi pe moarte, în timpul căreia Macduff îi azvârli multe cuvinte grele de ocară pentru că-i măcelărise soţia şi copii. Macbeth, care-şi simţea sufletul deja împovărat de sângele acelei familii, ar fi vrut chiar şi aşa să ocolească lupta, dar Macduff îl aţâţă mereu, zicându-i tiran, asasin, câine al iadului şi nemernic.

Atunci lui Macbeth îi veniră în minte cuvintele spiritului, că niciun om născut din femeie nu-i va veni de hac, şi zâmbind încrezător îi spuse lui Macduff:

— Zadarnic îţi iroseşti puterile, Macduff. Mai uşor ţi-ar fi să întipăreşti tăişul spadei tale în văzduh, decât să-mi faci mie vreun rău. Viaţa mea e vrăjită şi nu poate fi curmată de om născut din femeie.

— Leapădă-ţi nădejdea în farmece, zise Macduff, şi lasă-l pe duhul mincinos pe care l-ai slujit să-ţi spună că Macduff nu s-a născut din femeie precum se nasc toţi oamenii, ci scos a fost înainte de vreme din pântecul mamei sale.

— Blestemată fie limba care-mi grăieşte astfel!, strigă cutremurat Macbeth şi simţi că-şi pierde cu totul stăpânirea

de sine.

Apoi adăugă:

— Fie ca nimeni să nu se mai încreadă pe viitor în spusele amăgitoare ale vrăjitoarelor şi spiriduşilor, care ne înşală prin vorbe cu două înţelesuri şi, prefăcându-se că-şi ţin făgăduiala, ne-nşeală nădejdile prin cel de al doilea tâlc al prezicerii. N-am să-mi măsor puterile cu tine.

— Atunci trăieşte! spuse cu dispreţ Macduff. Te vom înfăţişa la bâlci, aşa cum sunt arătaţi monştrii, şi pe scândură zugrăvit va sta scris: „Priviţi, acesta este tiranul!”

— Niciodată! strigă Macbeth, întărit de curajul deznădejdii. Nu vreau să trăiesc ca să sărut ţărâna de la picioarele tânărului Malcolm şi ca momeală pentru blestemele gloatei. Deşi pădurea din Birnam a venit la Dunsinane iar tu, care nu te-ai născut din femeie, îmi stai împotrivă, tot am să fac o ultimă încercare!

Cu aceste înfierbântate cuvinte se aruncă asupra lui Macduff care, după o luptă cumplită, până la urmă îl birui şi tăindu-i capul, i-l dărui lui Malcolm, tânărul şi legiuitul rege. Acesta luă în mâinile sale cârmuirea regatului, de care fusese lipsit îndelungată vreme prin uneltirile uzurpatorului, şi se urcă pe tronul lui Duncan cel Blând, primit cu urale de nobili şi popor.

Totul este bine când se sfârşeşte cu bine

Bertram, Conte de Rousillon, dobândise de curând acest titlu dimpreună cu domeniile, la moartea tatălui său. Regele Franţei ţinea la tatăl lui Bertram şi când află de moartea lui trimise vorbă fiului să se înfăţişeze fără întârziere la curtea sa regală din Paris, întrucât dorea, de dragul prieteniei pe care i-o purtase răposatului conte, să-l cinstească pe tânărul Bertram cu osebită prietenie şi protecţie.

Bertram locuia cu mama sa, contesa văduvă, când se-nfăţişă Lafeu, un bătrân nobil de la curtea franceză, pentru a-l duce pe tânăr la rege. Regele Franţei era un monarh absolut, iar poftirea la curte îmbrăca forma unui mandat regal, adică a unei porunci, pe care n-o putea nesocoti niciun supus, rang cât de înalt să aibă. Din această pricină contesa, deşi i se părea că despărţindu-se de fiul ei iubit îşi îngroapă pentru a doua oară soţul, a cărui pierdere de-abia o plânsese, nu îndrăzni să-l mai ţină lângă ea nici o singură zi, ci porunci îndată pregătirile de plecare. Lafeu, care venise să-l ia pe Bertram, încercă să aducă alinare contesei pentru moartea domnului ei şi pentru neaşteptata plecare a fiului, spunându-i cu vorbele mieroase ale oricărui curtean că regele este un prinţ atât de bun la suflet încât ea va găsi un adevărat soţ în Majestatea Sa, iar fiul ei un tată, înţelegând prin aceasta doar că bunul rege se va îngriji de viitorul lui Bertram. Lafeu îi mai spuse contesei că regele suferea de o tristă boală pe care medicii lui o socoteau de

nevindecat. Doamna se arătă adânc mâhnită aflând de boala regelui şi spuse că ar fi vrut că mai fie în viaţă tatăl Helenei (o tânără domniţă ce se afla printre însoţitoarele ei), fiindcă nu se îndoieşte câtuşi de puţin că el l-ar fi vindecat pe Majestatea Sa de boala care-l chinuie. Şi îi povesti lui Lafeu câteva lucruri din viaţa Helenei, spunându-i că este singura fiică a vestitului vraci Gerard de Narbon, care o încredinţase îngrijirii ei când îşi simţise aproape sfârşitul, aşa că de la moartea lui o luase pe Helena sub oblăduirea sa. Contesa lăudă apoi firea virtuoasă şi însuşirile nobile ale Helenei, spunând că moştenise aceste virtuţi de la vrednicul ei tată. În timp ce vorbea, Helena tăcea, plângând cu amar şi jale, pentru care contesa o dojeni blând, spunându-i că suferă prea mult de pe urma morţii tatălui.

Bertram îşi luă apoi rămas bun de la mama lui. Cu lacrimi în ochi şi multe cuvinte de binecuvântare, contesa îşi luă rămas bun de la fiul ei iubit şi îl dădu în grija lui Lafeu, spunând:

— Povăţuieşte-l bine, bunule domn, căci e un curtean încă necopt.

Ultimele cuvinte Bertram i le adresă Helenei, dar nu fură decât simple vorbe de politeţe prin care îi ură fericire, şi-şi încheie scurtul rămas bun spunând:

— Ai grijă de mama mea, stăpâna ta, şi preţuieşte-o.

Helena era de mult îndrăgostită de Bertram, iar atunci când vărsase în tăcere lacrimi de amar şi jale, nu pe Gerard de Narbon îl plânsese. Ba îşi iubise tatăl, dar copleşită acum de o dragoste mai adâncă şi fiind pe cale de a-l pierde pe cel iubit, uitase până şi chipul ori înfăţişarea răposatului tată, căci în închipuirea minţii ei nu mai era loc decât pentru chipul lui Bertram.

Helena îl iubea de multă vreme pe Bertram, dar nu uita nicio clipă că el e conte de Rousillon, coborâtor din cea mai veche familie a Franţei. Naşterea ei fusese umilă, iar

părinţii oameni neînsemnaţi, pe când tânărul conte avea numai strămoşi de viţă. De aceea îl îndrăgea în sus-pusul Bertram pe stăpânul şi domnul ei scump, şi nu îndrăznea să dea glas altei dorinţi decât celei de a trăi slujindu-l, şi vieţuind astfel, să moară ca supusa lui. Depărtarea dintre măreţia lui şi soarta ei umilă îi părea atât de mare, încât adeseori îşi spunea: „E ca şi cum aş iubi o stea strălucitoare şi m-aş gândi să mă cunun cu ea, atât de departe deasupră-mi e Bertram”.

Plecarea lui Bertram îi umplu ochii cu lacrimi şi inima de tristeţe căci, deşi iubea fără speranţă, ce dulce mângâiere pentru ea să-l vadă ceas de ceas, să stea şi să-i admire ochii negri, sprânceana arcuită şi buclele părului frumos, până i se părea că portretul lui i se întipăreşte pe tăbliţa inimii – acea inimă în stare să păstreze amintirea fiecărei linii din trăsăturile feţei celui iubit.

Murind, Gerard de Narbon nu-i lăsase altă moştenire decât nişte reţete rare şi cu puterea deseori dovedită, care, datorate fiind stăruitoarei căutări şi îndelungatei lui deprinderi în arta vindecării, ştia că sunt leacuri nemaivăzute, ce nu dau niciodată greş. Printre ele se afla una însemnată ca leac potrivit bolii de care spusese Lafeu că suferea la vremea aceea regele; prin urmare, când auzi de boala regelui, Helena, până atunci atât de umilă şi lipsită de nădejde, îşi făcu în minte cutezătorul plan de a pleca ea însăşi la Paris ca să-l vindece pe rege. Dar, deşi avea în stăpânirea ei acea nemaivăzută reţetă, cum atât regele cât şi doctorii din preajmă-i socoteau că boala n-are leac, era greu de crezut că se vor încrede într-o sărmană fecioară neînvăţată, care s-ar oferi să-l tămăduiască pe rege. Nestrămutata nădejde pe care o avea în izbândă, dacă i se va îngădui să încerce, i se părea încă mai de preţ decât însăşi îndemânarea tatălui ei, deşi acesta fusese cel mai vestit doctor pe vremea lui; căci Helena credea nedezminţit că leacul cel bun era sfinţit de toate stelele norocoase de

pe boltă spre a-i fi moştenirea prin care să răzbată în viaţă, chiar până şi la înalta cinste de a-i fi soţie contelui de Rousillon.

La puţin timp după plecarea lui Bertram, un majordom o înştiinţă pe contesă că o auzise pe Helena vorbind de una singură şi că, din cele câteva cuvinte rostite, pricepuse că e îndrăgostită de Bentram şi se gândeşte să-l urmeze la Paris. Mulţumindu-i contesa îl lăsă pe majordom să se retragă, rugându-l s-o vestească pe Helena că doreşte să-i vorbească. Ceea ce tocmai aflase despre fată înviase în mintea contesei amintirea unor zile demult trecute – de bună seamă acele zile când abia începuse iubirea ei pentru tatăl lui Bertram – şi-şi spuse în sinea ei: „Chiar aşa s-a întâmplat şi cu mine când eram tânără. Iubirea-i un spin crescut pe trandafirul tinereţii, căci dacă suntem cu adevărat copiii firii, trăim cu toţii meteahna asta, deşi atunci nu credem că-i meteahnă”. În timp ce contesa medita astfel asupra greşelilor ce le făcuse din iubire în tinereţea ei, intră Helena, căreia îi spuse:

— Helena, tu ştii că-ţi sunt ca o mamă.

Helena îi răspunse:

— Sunteţi preacinstita mea stăpână.

— Eşti fiica mea, repetă contesa şi-ţi spun că îţi sunt mamă. De ce tresari şi păleşti la vorbele mele?

Cu nelinişte în priviri şi cu gândurile învălmăşite, temându-se ca nu cumva contesa să-i bănuiască dragostea, Helena stărui:

— Mă iertaţi, doamnă, nu sunteţi mama mea; contele Rousillon nu-mi poate fi frate, cum nici eu fiica voastră.

— Şi totuşi, Helena, spuse contesa, mi-ai putea fi noră, şi teamă mi-e că tocmai asta ţi-ai pus în gând de te tulbură într-atât cuvintele mamă şi fiică. Helena, îl iubeşti pe fiul meu?

— Iertaţi-mă, bună doamnă, spuse înspăimântata Helena.

Contesa îi puse iarăşi întrebarea:

— Îl iubeşti pe fiul meu?

— Oare domnia voastră nu-l iubeşte, doamnă? făcu Helena.

Contesa i-o întoarse:

— Nu-mi mai da răspunsuri ocolite, Helena. Dă-i drumul, haide, destăinuieşte-ţi simţămintele, căci iubirea ta s-a dezvăluit pe de-a-ntregul.

Atunci Helena îngenunchie şi-şi recunoscu iubirea, implorând, ruşinată şi îngrozită, iertarea nobilei ei stăpâne; apoi, cu vorbe care arătau că-şi dădea seama de nepotrivirea dintre rangurile lor, o încredinţă că Bertram nu-i cunoaşte dragostea, asemuindu-se în iubirea ei umilă şi fără de nădejde cu un biet indian care adoră soarele, în vreme ce astrul îşi priveşte adoratorul fără a şti măcar că există. Contesa o întrebă pe Helena dacă nu se gândise nu demult să plece la Paris. Helena îi mărturisi planul ce-i încolţise în minte când îl auzise pe Lafeu vorbind despre boala regelui.

— Şi acesta să fi fost temeiul care te îndemna să pleci la Paris? întrebă contesa. Spune drept.

Helena răspunse cinstit:

— Stăpânul meu şi fiul vostru m-a făcut să mă gândesc la asta; altminteri, Parisul şi leacul şi regele nu se iveau defel în gândurile mele.

Contesa ascultă toată destăinuirea fetei fără a rosti un cuvânt de încuviinţare ori de dojană, dar o întrebă amănunţit pe Helena ce sorţi de izbândă ar avea leacul ei dacă ar fi folosit de rege. Află astfel că dintre toate leacurile lui, Gerard de Narbon pe acesta îl preţuise mai mult şi că-l dăduse fiicei sale pe patul de moarte; şi amintindu-şi făgăduiala solemnă pe care ea, contesa, i-o făcuse în acel ceas îngrozitor cu privire la tânăra fecioară, a cărei soartă, ca şi viaţa regelui, păreau să atârne de împlinirea aceluiaşi plan (deşi izvodit din imboldul dulcilor gânduri de dragoste ale unei fecioare, contesa chibzui că se prea putea să fie

lucrarea nevăzutei Pronii, spre a duce la înzdrăvenirea regelui şi punând temeiurile fericirii viitoare a fiicei lui Gerard de Narbon), îi dădu Helenei încuviinţarea să-şi urmeze calea, îi puse generoasă la îndemână bani din belşug, însoţitori potriviţi şi Helena porni spre Paris cu binecuvântarea contesei şi cu cele mai calde urări de izbândă.

Sosind la Paris, cu ajutorul prietenului ei, bătrânul nobil Lafeu, Helena primi încuviinţarea de a se înfăţişa regelui. Mai avea încă de învins multe greutăţi, căci regele nu se lăsă prea uşor convins să încerce leacul oferit de acest tânăr şi frumos medic. Dar ea îi spuse că e fiica lui Gerard de Narbon (a cărui faimă regele o cunoştea prea bine) şi-i înfăţişă preţiosul leac drept o nepreţuită comoară, care cuprinde toată esenţa îndelungatei experienţe şi iscusinţei tatălui său, şi arătă apoi cu îndrăzneală că e gata să plătească preţul propriei vieţi dacă medicamentul nu-l va întrema deplin pe rege în răstimp de două zile. Regele se învoi în cele din urmă să-l încerce, urmând ca peste două zile Helena să-şi piardă viaţa de nu se va însănătoşi; de avea să reuşească însă, îi promise că-şi va putea alege drept soţ orice bărbat de pe tot cuprinsul Franţei (în afara prinţilor), alegerea unui soţ fiind preţul statornicit de Helena dacă izbutea să-l vindece pe rege de boala lui.

Helena nu se înşelă în nădejdile puse în puterea leacului lăsat de tatăl ei. Nici nu trecu sorocul celor două zile, că regele fu iarăşi sănătos tun şi îi strânse pe toţi nobilii de la curte spre a-şi răsplăti frumoasa doctoriţă cu soţul făgăduit, apoi îi ceru Helenei să privească în jur la acel grup de tineri nobili necăsătoriţi şi dintre ei să-şi aleagă soţul. Helena nu zăbovi mult în alegere, căci îl văzuse printre tinerii gentilomi pe contele Rousillon şi, întorcându-se spre Bertram, spuse:

— El e alesul meu. Nu îndrăznesc, stăpâne, să spun că te iau, ci că încredinţez pentru vecie fiinţa şi supunerea-mi

ascultătoare puterii tale de a le îndruma.

— Aşa să fie, deci, grăi regele. Tinere Bertram, ia-o, îţi va fi soţie.

Bertram nu şovăi să-şi arate neplăcerea pricinuită de acest cadou regal, al Helenei care se oferise singură, zicând că nu e decât fata unui amărât de medic, crescută pe cheltuiala tatălui său şi trăind acum de pe urma bunăvoinţei mamei lui. Helena îl auzi rostind aceste cuvinte de respingere şi batjocură şi-i spuse regelui:

— Că eşti sănătos, Măria ta, mă bucur. Celelalte să le dăm uitării.

Dar regele nu putea îndura să fie astfel nesocotită porunca lui de suveran, căci puterea de a hotărî nobililor săi cu cine să se căsătorească era unul dintre multele privilegii ale regilor Franţei; chiar în ziua aceea, Bertram fu cununat cu Helena, căsătorie socotită de tânăr drept silită şi nedorită şi nu prea promiţătoare nici pentru biata fată. Deşi avea acum soţul nobil pentru care îndrăznise să-şi pună chezăşie viaţa, se părea că Helena nu obţinuse decât un răsunător nume gol, nefiind în puterea regelui Franţei să-i dea ca zestre şi iubirea soţului ei.

De-abia se cununaseră, că Bertram îi şi ceru Helenei obţină de la rege îngăduinţa ca el să plece de la curte şi când ea îi aduse învoirea, Bertram îi spuse că, luat fiind pe nepregătite de neaşteptata căsătorie, se simţea acum foarte tulburat, aşa că ea nu trebuia să se mire de calea pe care avea de gând s-o urmeze. Dacă nu se miră, Helena rămase însă îndurerată aflând că soţul ei voia s-o părăsească. El îi porunci să se întoarcă acasă, la mama lui. Auzind această nemiloasă poruncă, Helena spuse:

— Domnul meu, altceva nu pot răspunde decât că-ţi sunt cea mai plecată slujitoare şi că mă voi strădui mereu, cu toată supunerea, să îndrept greşeala sărmanelor mele stele, care nu s-au arătat vrednice de norocul meu.

Dar nici umilele cuvinte ale Helenei nu-l făcură pe

înfumuratul Bertram să simtă câtuşi de puţin milă pentru blânda lui soţie, de care se despărţi fără să aibă măcar buna cuviinţă de a-şi lua rămas bun.

Helena se întoarse atunci la contesă. Îşi atinsese ţelul călătoriei, îi salvase regelui viaţa şi se căsătorise cu stăpânul drag al inimii ei, contele Rousillon; dar se întorcea ca o soţie îndurerată la nobila ei soacră, şi nu intră bine în castel, că primi de la Bertram o scrisoare care aproape că-i zdrobi inima.

Buna contesă îi făcu o primire prietenească, de parcă fiul ei ar fi ales-o de bună voie iar Helena ar fi fost o doamnă de obârşie înaltă, şi-i spuse cuvinte blânde ca s-o facă să uite răutăcioasa nepăsare arătată de Bertram când îşi trimisese soţia acasă de una singură, chiar în ziua nunţii. Dar frumoasa ei primire nu izbuti să înveselească sufletul întristat al Helenei, care spuse:

— Doamnă, stăpânul meu e plecat, a plecat pentru totdeauna!

Apoi îi citi următoarele cuvinte din scrisoarea lui Bertram: Când ai să izbuteşti să-mi scoţi din deget inelul pe care n-am să-l scot nicicând, atunci abia să mă numeşti soţul tău, dar pentru acest *Atunci* scriu cuvântul *Niciodată*.

— Cumplită osândă! strigă Helena, dar contesa o rugă să aibă răbdare şi-i zise că, de vreme ce Bertram plecase, va fi copila ei şi este vrednică de un soţ care s-o numească ceas de ceas stăpâna lui şi pe care să-l slujească douăzeci de bărbaţi necioplţi de felul lui Bertram. Zadarnic încercă însă nepreţuita mamă să aline tristeţea nurorii ei cu atenţii pline de curtenie sau prin vorbe duioase. Helena, cu ochii aţintiţi pe scrisoare, strigă copleşită de durere: Câtă vreme nu am o soţie, nu am nimic în Franţa!

Contesa o întrebă dacă găsise cuvintele acelea în scrisoare.

— Da, doamnă; şi fu singurul răspuns pe care-l putu da biata fată.

A doua zi dimineaţa Helena nu era nicăieri. Lăsase un răvaş care să-i fie înmânat contesei după plecare, mărturisindu-i cauza neaşteptatei plecări. În scrisoarea aceea arăta contesei că este atât de îndurerată că l-a silit pe Bertram să-şi părăsească ţara şi căminul, încât, pentru a-şi răscumpăra păcatul, se duce în pelerinaj la altarul Sfântului Iacob cel Mare, şi încheia rugând-o să dea de ştire fiului ei că prea urâta lui soţie i-a plecat din casă pentru totdeauna.

Părăsind Parisul, Bertram se dusese la Florenţa unde devenise ofiţer în oastea ducelui. Aici, după un război victorios, în care străluci prin multe fapte de vitejie, primi de la mama sa scrisoarea care-i aduse vestea cea bună că Helena n-avea să-l mai tulbure niciodată; şi tocmai se pregătea de întoarcere acasă când Helena, îmbrăcată în straiele ei de pelerin, sosi în cetatea Florenţei.

Florenţa era o cetate prin care treceau pelerinii în drum spre Sfântul Iacob cel Mare şi, ajunsă în acel oraş, Helena află despre o văduvă primitoare care locuia acolo şi găzduia în casa ei femeile plecate în pelerinaj la altarul acelui sfânt, oferindu-le adăpost şi o şedere plăcută. Se duse aşadar la această bună femeie, care o primi curtenitor şi o pofti să viziteze tot ce merita să fie văzut în cetate, spunându-i că dacă doreşte să vadă armata ducelui, o va duce într-un loc de unde o va putea cuprinde cu ochii în întregime.

— Îl vei vedea şi pe un compatriot al domniei tale. Numele lui e contele Rousillon, spuse văduva, şi a slujit în chip vrednic de cinste în războaiele ducelui.

Helena nu aşteptă să fie poftită de două ori când află că Bertram avea să fie şi el acolo. Însoţindu-şi gazda, fu o tristă şi amară plăcere pentru ea să mai poată privi o dată chipul soţului drag.

— Nu-i aşa că-i un bărbat frumos? întrebă văduva.

— Îmi place mult, răspunse Helena din inimă.

Tot timpul drumului, guraliva văduvă nu vorbi decât

despre Bertram: îi povesti Helenei istoria cununiei lui Bertram, cum o părăsise pe biata femeie care-i devenise soţie şi cum intrase în armata ducelui pentru a nu fi silit să trăiască alături de ea. Helena ascultă răbdătoare această înşiruire a propriilor sale nenorociri; dar, isprăvind cu ele, gazda nu termină şi povestea lui Bertram, ci începu o altă istorie ale cărei cuvinte muşcară adânc din sufletul Helenei, căci povestea pe care o depănă acum văduva fu despre dragostea pe care i-o purta Bertram fiicei ei.

Deşi lui Bertram nu-i plăcuse căsătoria la care-l silise regele, se pare că nu era nepăsător faţă de dragoste, căci abia intrat în oaste, la Florenţa se îndrăgostise de Diana, o tânără nobilă şi frumoasă, fiica văduvei care o găzduia acum pe Helena, şi venea în fiecare noapte sub fereastra fetei pentru a-i cerşi dragostea prin tot felul de cântări şi stihuri alcătuite anume întru slava frumuseţii ei, cerându-i prin toate acestea îngăduinţa s-o viziteze pe furiş după ce familia se va fi dus la culcare; dar Diana nu putea fi înduplecată în ruptul capului să-i împlinească necuviincioasa rugăminte, nici să-l încurajeze în iubirea lui, căci îl ştia însurat; ea fusese crescută în sfaturile unei mame grijulii care, deşi cam strâmtorată acum, era de neam ales, coborând din nobila familie a Capuleţilor.

Toate aceste lucruri i le povesti buna doamnă Helenei, lăudând peste măsură purtarea plină de virtute a smeritei fiice, care se datora în întregime, spunea ea, creşterii fără cusur şi sfaturilor bune pe care i le dăduse; adăugă că Bertram stăruise cu şi mai mare înfocare pe lângă Diana să-i îngăduie s-o vadă în noaptea aceea, pentru că a doua zi dis-de-dimineaţă avea să părăsească Florenţa.

Deşi mult fu îndureratã Helena aflând de iubirea lui Bertram pentru fiica văduvei, pornind de la această povestire mintea ei înflăcărată urzi un plan menit să-i recâştige hoinarul soţ (fără a se descuraja la gândul primei încercări nereuşite). Îi mărturisi văduvei că ea este însăşi

Helena, soţia părăsită de Bertram, rugându-le pe buna gazdă şi pe fiica ei să se învoiască totuşi cu vizita lui Bertram şi s-o lase pe ea să treacă drept Diana în ochii acestuia, destăinuindu-le că dorea mai cu seamă să-şi întâlnească astfel în taină soţul, pentru a obţine de la el un inel, despre care spusese că de va ajunge vreodată să-l ia, o va recunoaşte drept soţie.

Văduva şi fata promiseră s-o ajute în acest plan, pe de o parte pentru că le era milă de această nefericită şi părăsită soţie, iar pe de alta fiind câştigate de promisiunile Helenei, care le dădu o pungă cu bani ca semn al viitoarei sale recunoştinţe. În aceeaşi zi, Helena se îngriji să ajungă la urechea lui Bertram vestea că ea murise, nădăjduind că la aflarea acestei veşti, socotindu-se liber să-şi aleagă o soţie, Bertram o va cere de nevastă pe cea despre care va crede că e Diana; iar dacă pe lângă rugămintea lui dobândea şi inelul, era încredinţată că va trage folos din toate întâmplările cu pricina.

Seara, după căderea, întunericului, Bertram fu lăsat să intre în camera Dianei, unde se afla Helena, gata să-l primească. Laudele măgulitoare şi cuvintele de dragoste pe care i le adresă el Helenei fură o muzică dulce pentru biata fată, deşi ştia că erau menite pentru urechile Dianei; iar Bertram se simţi atât de încântat de ea, încât îi făgădui solemn că-i va fi soţ şi o va iubi o veşnicie, făgăduială care o făcu să nădăjduiască în împlinirea iubirii ei adevărate când tânărul conte va afla că fata ale cărei cuvinte îl încântaseră atât de mult era chiar soţia lui, dispreţuita Helena.

Bertram nu ştiuse niciodată ce suflet simţitor are Helena, altfel nu s-ar fi purtat, poate, cu atâta nepăsare. Văzând-o în fiecare zi, nu băgase de seamă cât e de frumoasă, căci chipul pe care suntem obişnuiţi să-l avem mereu în faţă îşi pierde puterea dată, la prima vedere, fie de frumuseţe, fie de urâţenie. Pe de altă parte, înţelepciunea nu i-o putuse

cumpăni câtuşi de puţin, pentru că Helena simţise pentru el un atât de adânc respect, pe lângă iubire, încât se arătase mereu tăcută în preajma lui; dar acum, când se părea că viitorul şi încununarea fericită a tuturor planurilor ţesute din dragoste atârnau de impresia plăcută pe care acea întâlnire din noapte o va întipări în sufletul lui Bertram, ea îşi dădu toată osteneala să-i fie pe plac, iar Bertram fu atât de încântat de farmecul simplu al conversaţiei ei vioaie şi de dulceaţa învăluitoare a purtării ei, încât jură s-o ia de soţie. Ca semn al preţuirii lui, Helena îi ceru inelul de pe deget, pe care el i-l dădu fără să stea pe gânduri. În schimbul acestui inel, care avea pentru ea o mare însemnătate, îi dădu altul, cel primit în dar de la rege. Înainte de venirea zorilor, Helena îl rugă pe Bertram să plece şi el se aşternu îndată la drum spre castelul mamei sale.

Helena le convinsese pe văduvă şi pe fiica acesteia s-o însoţească la Paris, căci ajutorul lor îi era încă preţios pentru ducerea până la capăt a planului urzit. Când ajunseră acolo, aflară că regele plecase s-a vadă pe contesa de Rousillon şi Helena porni pe urmele lui cu toată graba de care era în stare.

Sănătatea regelui era înfloritoare şi recunoştinţa faţă de cea căreia îi datora însănătoşirea îi era atât de proaspătă în minte, încât chiar din clipa când o văzu pe contesa de Rousillon începu să-i vorbească despre Helena, numind-o giuvaer nepreţuit care se prăpădise din pricina nebuniei fiului ei; văzând însă că vorbele sale o îndurerează pe contesă, care plângea din suflet moartea Helenei, spuse:

— Buna mea doamnă, am iertat şi am uitat totul.

Dar bunul şi bătrânul Lafeu, care era şi el de faţă, şi nu putea îndura să se treacă atât de uşor peste amintirea favoritei sale, Helena, intră în vorbă:

— Sunt nevoit să spun că tânărul conte i-a jignit adânc pe Maiestatea sa, pe mama lui şi pe doamna lui, dar cel mai mare rău şi l-a făcut sieşi, întrucât a pierdut o soţie a cărei

frumuseţe uimea ochii tuturora, ale cărei cuvinte înrobeau toate urechile, a cărei neîntrecută desăvârşire îndemna inimile tuturor s-o slujească.

Regele spuse:

— Când auzi ce ai pierdut, mai dragă ţi-e amintirea. Ei bine, adu-l încoace.

Se referea la Bertram, care se înfăţişă acum înaintea regelui; cum tânărul arătă adâncă părere de rău pentru relele pricinuite Helenei, regele îl iertă de dragul tatălui său mort şi al vrednicei mame, şi-l lăsă să se bucure iarăşi de protecţia lui. Dar purtarea binevoitoare a regelui se schimbă curând, când văzu că Bertram poartă în deget chiar inelul pe care i-l dăruise Helenei; şi ţinea bine minte că Helena luase toţi sfinţii din ceruri drept martori că nu se va despărţi de acel inel decât atunci când îl va trimite chiar lui, regelui, ca semn că asupra ei s-a abătut grea nenorocire. Iscodit fiind de rege cum de avea inelul, Bertram înşiră o poveste anevoios de crezut, cum că o doamnă i l-ar fi aruncat de la fereastra ei, şi tăgădui că ar mai fi văzut-o vreodată pe Helena din ziua cununiei lor. Ştiind cât de nesuferită îi era lui Bertram soţia, regele se temu că el o omorâse şi porunci gărzilor să-l aresteze, spunând:

— Mă cuprind gânduri negre; teamă mi-e că zilele Helenei au fost nelegiuit curmate.

În clipa aceea intrară Diana şi mama ei, şi înmânară regelui o jalbă cerând Maiestăţii sale să-şi folosească puterea regală spre a-l sili pe Bertram s-o ia de soţie pe Diana, căreia-i făcuse tainice promisiuni de căsătorie. Temându-se de mânia regelui, Bertram tăgădui c-ar fi făcut asemenea făgăduieli; şi atunci Diana, pentru a întări adevărul spuselor ei, le arătă inelul (pe care i-l pusese în deget Helena), spunând că în schimbul acelui giuvaer îi dăruise lui Bertram inelul ei, chiar în noaptea când jurase s-o ia de nevastă. Auzind aceasta regele porunci oştenilor s-o

aresteze şi pe Diana; şi cum povestea ei despre inel nu se potrivea cu cea spusă de Bertram, întărind bănuielile regelui, el îi ameninţă că dacă nu vor spune adevărat cum ajunseseră în stăpânirea inelului Helenei, vor fi amândoi osândiţi la moarte. Diana ceru să i se dea voie mamei ei să-l aducă pe giuvaergiul de la care cumpărase inelul şi, obţinând îngăduinţa, văduva ieşi şi se întoarse îndată, aducând-o chiar pe Helena cu ea.

Buna contesă, care suferea cumplit în tăcere dându-şi seama în ce primejdie se afla fiul ei şi de teamă chiar ca bănuiala care plutea asupra capului lui Bertram că şi-a omorât soţia să nu fie adevărată, văzând că scumpa ei Helena, pe care o iubea cu dragoste părintească, era totuşi în viaţă, fu cuprinsă de o bucurie aproape de neîndurat; iar regele, căruia de încântare nu-i venea să-şi creadă ochilor, întrebă:

— Adevărat să fie că aceea pe care o am în faţă e soţia lui Bertram?

Gândindu-se că nu este încă recunoscută drept soţie, Helena răspunse:

— Nu, preabune rege, ceea ce vezi e doar umbra unei soţii, un nume, nu însăşi făptura ei.

Bertram strigă:

— Ba sunt amândouă! Amândouă! O, iertare!

— O, stăpânul meu, spuse Helena, când m-am prefăcut a fi această frumoasă fecioară, te-am găsit uimitor de bun; dar priveşte, uite-ţi scrisoarea! Şi-i citi cu veselie în glas cuvintele pe care le repetase atât de amar pe vremuri: Când vei putea să-mi scoţi de pe deget inelul…

— Am izbutit! Mie mi-ai dat inelul. Fi-vei oare al meu, acum că te-am câştigat de două ori?

Bertram răspunse:

— De vei putea dovedi fără putinţă de tăgadă că tu eşti fata cu care am vorbit în noaptea aceea, te voi iubi cu drag o veşnicie.

Nu-i fu prea greu Helenei s-o facă, deoarece văduva şi Diana veniseră cu ea anume ca să-i fie martore, iar regele fu atât de încântat de Diana pentru ajutorul prietenesc dat bunei fete, pe care o preţuia nespus pentru serviciul ce i-l făcuse, încât făgădui să-i hărăzească şi ei un soţ nobil; povestea Helenei îi arătase că acesta e cadoul cel mai potrivit pe care-l poate face un rege fetelor frumoase când îl îndatorează cu servicii însemnate.

În acest chip Helena văzu în cele din urmă că moştenirea lăsată de tatăl ei fusese cu adevărat sfinţită de stelele cele mai norocoase de pe cer; acum era soţia mult iubită a scumpului ei Bertram, nora nobilei ei stăpâne şi ea însăşi contesă de Rousillon.

Îmblânzirea scorpiei

Catarina, poreclită Scorpia, era fiica mai mare a lui Baptista, un gentilom bogat din Padua. Era o domniţă cu o fire atât de nesupusă şi năbădăioasă, cu o limbă atât de rea şi ascuţită, că nimeni nu-i spunea în Padua altfel decât Catarina-Scorpia. Părea greu de crezut, ba chiar cu neputinţă, că s-ar găsi vreodată un gentilom care să îndrăznească să se însoare cu o asemenea femeie, şi din pricina aceasta Baptista era adesea vorbit de rău că nu voia să-şi dea încuviinţarea nici unuia dintre pretendenţii la mâna blândei ei surioare, Bianca, respingându-i pe aceşti peţitori cu amăgirea că îndată ce va scăpa de sora ei mai mare le va da toată libertatea să-i facă oricâtă curte Biancăi.

Întâmplarea făcu totuşi să sosească la Padua un gentilom pe nume Petruchio, aflat în căutarea unei soţii care, fără să ia în seamă zvonurile cu privire la firea Catarinei, auzind că-i frumoasă şi bogată, hotărî să ia în căsătorie vestita zgripţuroaică şi, îmblânzind-o, să facă din ea o nevastă blândă şi supusă. Într-adevăr, nimeni nu era mai potrivit să se apuce de treaba asta de Hercule decât Petruchio, care era la fel de îndărătnic din fire ca şi Catarina, fiind totodată plin de veselie, şugubăţ şi atât de înţelept şi de drept la judecată, încât ştia prea bine cum să se prefacă a fi pătimaş şi furios când de fapt stăpânirea i-ar fi îngăduit să râdă singur, cu mare poftă, de prefăcuta lui mânie, de felul său nu prea punând totul la inimă şi luând lucrurile cu destulă uşurinţă; îşi luă o înfăţişare aprigă când deveni

soţul Catarinei numai din joacă, sau mai bine zis din acea prefăcătorie arătată de înţeleaptă lui judecată ca singurul chip în care putea îngenunchia purtarea năbădăioasă a furioasei Catarina.

Aşa că Petruchio se duse s-o peţească pe Catarina-Scorpia. Mai întâi de toate îi ceru tatălui ei, Baptista, încuviinţarea de a face curte blândei lui fiice Catarina – aşa o numi – spunând cu şiretenie că, auzind de firea ei supusă şi de sfiala ei feciorelnică, venise tocmai de la Verona ca să-i câştige iubirea. Deşi mult i-ar mai fi plăcut s-o vadă măritată, tatăl fetei fu nevoit să mărturisească în cele din urmă că adevărata Catarina nu prea aduce cu această descriere şi curând putură vedea limpede cu toţii de ce soi îi era blândeţea, căci profesorul ei de muzică dădu buzna în odaie plângându-se că eleva lui, blânda Catarina, îi făcuse un cucui în cap cu lăuta, fiindcă îndrăznise să găsească un cusur felului cum cântase. Petruchio, auzind una ca asta, spuse:

— E o fată inimoasă; simt că o îndrăgesc mai mult ca oricând şi ard de nerăbdare să stau de vorbă cu ea.

Apoi, îmboldindu-l pe bătrânul domn să-i dea mai repede încuviinţarea, adăugă:

— Mă-nghesuie treburile, signor Baptista, şi nu pot veni zi de zi s-o peţesc. Pe tatăl meu l-ai cunoscut. Acum e mort şi m-a lăsat moştenitorul tuturor pământurilor şi averilor sale. Aşa că spune-mi cu ce zestre vei însoţi mâna fetei, dacă izbutesc să-i câştig dragostea.

Baptista socoti purtarea lui cam necioplită pentru un îndrăgostit dar, fericit că o poate mărita pe Catarina, răspunse că-i va da ca zestre douăzeci de mii de coroane şi, după ce va muri, jumătate din pământuri. Aşa că târgul acesta ciudat se încheie în grabă şi Baptista se duse să-i dea de ştire arţăgoasei lui fiice de gândurile cinstite ale admiratorului ei, şi o trimise la Petruchio să-i asculte mărturisirile.

Între timp, Petruchio chibzuia în sinea lui cam cum s-o curteze, spunându-şi: „Când vine, o s-o primesc cu vreo glumă; dacă-şi râde de mine, am să-i spun că vocea îi e dulce ca a unei privighetori, iar dacă se încruntă, îi voi spune că are obrajii tot aşa de proaspeţi ca un trandafir stropit de rouă. De nu va rosti niciun cuvânt, am să-i laud meşteşugul vorbelor, iar de-mi va porunci să plec îi voi face temenele de parcă mi-ar fi cerut să rămân în preajmă-i o săptămână.”

Intră apoi trufaşa Catarina, iar Petruchio astfel începu:

— Bună dimineaţa, Kate, căci aflu că aşa te numeşti.

Neplăcându-i acest salut prea simplu, Catarina zise cu dispreţ:

— Cei ce vor să stea de vorbă cu mine îmi zic Catarina.

— Minţi, răspunse adoratorul ei, ţi se spune doar Kate, şi-atât, ori Kate cea frumoasă, câteodată Kate-Scorpia; însă, tu, Kate, eşti cea mai cu vino-ncoa Kate din toată creştinătatea şi de aceea, Kate, auzind în fiecare oraş laude închinate blândeţii tale, am venit să-ţi cer mâna.

Năstruşnic peţit ieşi din asta! Ea-i vorbea cu glas răstit, aruncându-i cuvinte furioase şi dovedindu-i că nu degeaba îşi câştigase porecla de Scorpia, în timp ce el lăuda vorbele ei dulci şi curtenitoare, până când, auzind că se apropie tatăl ei şi vrând să scurteze cât mai mult peţitul, el zise:

— Dulce Catarina, hai să lăsăm vorbele astea deşarte la o parte, căci tatăl tău s-a învoit să mi te dea, ne-am înţeles asupra zestrei tale şi, ori să vrei, ori să nu vrei, tot am să te iau de nevastă.

Îndată ce intră Baptista, Petruchio îi spuse că fata lui îl primise cu bunăvoinţă şi-i făgăduise să-l ia de bărbat duminica viitoare. La care Catarina, tăgăduind, spuse că i-ar face mai multă plăcere să-l vadă atârnat în ştreang în acea duminică, şi-şi certă tatăl că dorea s-o mărite cu un mojic ţicnit ca Petruchio. Petruchio îl rugă pe tatăl fetei să nu dea importanţă cuvintelor ei, pentru că se înţeleseseră

ca ea să se prefacă năzuroasă în faţa lui, dar că numai în doi se arătase foarte iubitoare şi tandră. Iar ei îi spuse:

— Dă-mi mâna, Kate. Plec la Veneţia să-ţi cumpăr straie scumpe pentru ziua nunţii. Dumneata, tată, îngrijeşte-te de petrecere şi pofteşte oaspeţii. Eu n-o să uit să aduc inele, podoabe alese şi veşminte scumpe, ca să fie cât mai frumoasă Catarina mea. Hai, sărută-mă, Kate, că doar ne cununăm duminică.

În duminica sorocită se strânseră toţi nuntaşii, dar avură mult de aşteptat până să vină Petruchio, iar Catarina plângea de ciudă, gândindu-se că mirele îşi bătuse doar joc de ea. În cele din urmă apăru totuşi, dar nu aduse niciuna dintre podoabele de mireasă făgăduite Catarinei, şi nici el nu se îmbrăcase cum se cuvine unui mire, ci în straie ponosite, neîngrijite, ca şi cum ar fi luat în râs treaba serioasă pentru care venise; asemeni lui şi servitorul, ba chiar şi caii pe care călăreau, erau gătiţi caraghios, ca vai de lume.

Petruchio nu se lăsă înduplecat să-şi schimbe hainele – spunea că nu cu hainele, ci cu el trebuie să se cunune Catarina – drept care, văzând că se ciondănesc cu el degeaba, plecară cu toţii la biserică, unde mirele se purtă la fel de nesăbuit, fiindcă atunci când îl întrebă preotul dacă vrea s-o ia de nevastă pe Catarina, el încuviinţă cu o înjurătură atât de pe şleau, încât, încremenit de uimire, preotul scăpă cartea din mâini şi când se aplecă s-o ridice, smintitul mire îl înghionti atât de zdravăn, încât căzu cât colo, cu psaltire cu tot. Petruchio tropăi şi înjură aşa de tare tot timpul slujbei, că neînfricata Catarina se făcu mică, tremurând de spaimă. Iar după ce se încheie cununia, cât se mai aflau încă în biserică, Petruchio ceru vin, închină cu voce tare în sănătatea celor de faţă şi azvârli drept în obrazul paracliserului o cojiţă de azimă căzută pe fundul pocalului, fără altă pricină pentru nemaivăzuta purtare decât că bărbuţa paracliserului era atât de rară şi pierită de

foame, că, pe când sorbea vinul, parcă-i cerşise coaja. Cu siguranţă că o asemenea căsătorie trăsnită nu se mai pomenise; dar necioplita purtare a lui Petruchio nu era decât o prefăcătorie prin care nădăjduia să-i reuşească şi mai bine planul ticluit spre a-şi îmblânzi zgripţuroaica de nevastă.

Baptista pregătise un îmbelşugat ospăţ de nuntă dar, abia întorşi de la biserică, Petruchio o înhăţă pe Catarina şi zise că a hotărât să-şi ducă soţia acasă fără întârziere; nici împotrivirea socrului său, nici cuvintele mânioase ale înfuriatei Catarina nu-l putură face să-şi schimbe gândul: o ţinea una şi bună cum că e dreptul bărbatului să facă ce pofteşte cu nevasta lui, şi o zori la drum pe Catarina, părând atât de aprig şi hotărât că nimeni nu îndrăzni să-i stea în cale.

Petruchio îşi puse nevasta să încalece o gloabă amărâtă, înaltă şi costelivă, aleasă anume pentru acest scop, el însuşi şi slujitorul urcând pe cai prin nimic mai arătoşi; călăriră astfel pe drumuri grele, desfundate, şi de fiecare dată când biata mârţoagă a Catarinei se împleticea, prefăcându-se a fi cel mai arţăgos om din lume, Petruchio se punea pe urlat, înjurând amărâtul dobitoc, care abia se mai putea târî sub povară de vlăguit ce era.

În cele din urmă, după o călătorie istovitoare în timpul căreia urechile Catarinei fură încântate doar de sălbaticele înjurături împărţite slujitorului şi cailor, ajunseră la conacul lui. Petruchio îi ură cu blândeţe bun venit în casa lui, hotărât însă, în sinea lui, să n-o lase să se bucure nici de mâncare, nici de odihnă în noaptea aceea. Mesele erau întinse şi se aduse curând cina; dar Petruchio, chipurile găsind cusururi felului în care fusese gătită fiecare mâncare, azvârli carnea pe jos şi porunci servitorilor să o ia de acolo, pretinzând că face totul numai de dragul Catarinei, ca nu cumva să mănânce carne prost gătită. Şi când, obosită şi flămândă, Catarina plecă la culcare, el găsi

pricină şi patului, aruncă pernele şi cearşafurile prin toată odaia, aşa că ea fu nevoită să se aşeze pe un scaun unde, dacă se întâmpla să aţipească, era îndată trezită de glasul lui asurzitor, care ocăra servitorii că nu fuseseră în stare să pregătească patul de nuntă al scumpei lui soţii.

A doua zi, Petruchio se purtă la fel: Catarinei îi vorbi tot atât de blând, dar îndată ce ea încercă să îmbuce ceva, găsi pricină fiecărei mâncări puse dinaintea ei şi azvârli pe jos gustarea de dimineaţă întocmai cum făcuse cu cina; iar Catarina, semeaţa Catarina, fu nevoită să se roage de slujnice să-i aducă în ascuns o bucată de pâine; însă ele, dinainte învăţate de Petruchio, răspunseră că nu îndrăznesc să-i dea nimic fără ştirea stăpânului.

— Vai, se văită ea, oare s-a însurat cu mine să mă facă să flămânzesc? Cerşetorii care bat la poarta tatălui meu primesc de-ale gurii. Iar eu, care n-am ştiut nicicând ce înseamnă lipsa, sunt lihnită de foame, ameţită de nedormire, ţinută trează cu înjurături şi ospătată numai cu ceartă; şi ce mă uluieşte mai mult decât orice e că toate le face chipurile în numele marii lui iubiri, zicând că ar însemna moarte curată să dorm sau să mănânc ceva.

Aici gândurile îi fură întrerupte de intrarea lui Petruchio care, nevrând s-o vlăguiască de-a binelea, îi aduse o biată bucăţică de carne şi-i spuse:

— Cum îi merge dulcei mele Kate? Uite, iubito, vezi cât sunt de grijuliu? Cu mâinile mele ţi-am pregătit bucata asta. Sunt încredinţat că mi se cuvin mulţumiri pentru bunătatea mea. Cum, nu spui o vorbă? Ei, atunci nu-ţi place carnea şi zadarnic m-am străduit atâta.

Porunci unui servitor să ia de acolo farfuria. Cumplita foame care-i tocise semeţia o făcu pe Catarina să spună, deşi în inima ei fierbea:

— Te rog, las-o aici.

Dar Petruchio voia să audă de la ea mai mult şi zise:

— Chiar pentru cel mai neînsemnat serviciu se cuvin

mulţumiri, şi n-ai să te atingi de carne până nu-mi mulţumeşti şi mie.

La care Catarina îşi smulse un mormăit:

— Mulţumesc, domnul meu.

Abia atunci el îi îngădui să se înfrupte din prânzul sărac, spunându-i:

— Să-ţi fie de bine, blândă Kate, mănâncă sănătoasă! Iar acum, dulceaţa mea, o să ne întoarcem acasă la tatăl tău ca să petrecem cum nu se poate mai grozav, gătiţi cu haine şi pălării de mătase, cu inele de aur, cu gulere şi eşarfe şi evantaie şi două rânduri de rufărie fină.

Apoi, ca s-o facă să creadă că avea într-adevăr de gând să-i dăruiască toate aceste găteli plăcute, chemă un croitor şi un marchitan care aduseră câteva straie noi, poruncite anume pentru ea; Petruchio dete unei slujnice farfuria înainte ca ea să-şi fi potolit măcar pe jumătate foamea, întrebând-o:

— Cum, ai terminat deja cu prânzul?

Marchitanul scoase la iveală o bonetă, zicând:

— Iată boneta pe care mi-aţi cerut-o.

Atunci Petruchio se porni din nou pe înjurături, spunând că boneta fusese croită după o strachină, că nu-i mai mare decât o scoică sau o coajă de nucă; apoi ceru marchitanului s-o ducă înapoi şi s-o lărgească. Catarina spuse:

— Am s-o iau pe asta; toate doamnele de lume poartă astfel de bonete.

— Când vei fi într-adevăr de lume, răspunse Petruchio, vei avea şi tu una, dar până atunci, nu!

Carnea pe care o mâncase îi mai înviorase puţin Catarinei spiritul prăbuşit, aşa că zise:

— Ei bine, domnule, socotesc că am voie să vorbesc, aşa că voi vorbi. Nu sunt copil, nici bebeluş; alţii mai însemnaţi au putut îndura să mă audă spunând ce am pe suflet; dacă nu poţi, astupă-ţi urechile.

Petruchio parcă nici nu auzi vorbele astea pline de

mânie, căci, din fericire, dibuise o cale mai bună de a-şi stăpâni soţia decât să se tot certe cu ea, aşa că răspunsul său fu:

— Ai dreptate, boneta asta nu-i de tine şi te iubesc încă mai tare că nu-ţi place.

— Ori mă iubeşti, ori nu, răspunse Catarina, mie boneta-mi place şi pe asta o vreau, nu alta.

— Spui că vrei să vezi rochia? zise Petruchio, prefăcându-se mai departe că n-o înţelege.

Croitorul făcu un pas înainte şi-i arătă o rochie frumoasă, pe care o cususe anume pentru ea. Petruchio, care nici nu se gândea să-i ia boneta sau rochia, îi găsi şi acesteia cusururi fără număr.

— O, ceruri, îndurare! Ce-i cu stofa asta pocită? Cum, zici că asta-i mânecă? Parcă-i o jumătate de ghiulea şi-i strâmbă-n sus şi-n jos ca o plăcintă cu mere.

Meşterul spuse:

— Mi-aţi cerut s-o croiesc precum se poartă-acum.

Catarina zise că nu văzuse în viaţa ei o rochie mai bine croită. Asta fu prea mult pentru Petruchio care, cu vorbe de ameninţare şi gesturi mânioase, îi alungă pe croitor şi marchitan din încăpere, dând pe ascuns poruncă să li se plătească oamenilor marfa şi să li se ceară iertare pentru ciudata lui purtare. Apoi, întorcându-se spre Catarina, spuse:

— Hai, scumpa mea Kate, nu-i nimic, o să plecăm la tatăl tău chiar şi-n veşmintele astea ponosite pe care le purtăm acum.

Petruchio porunci să se înşeueze caii, zicând că de vreme ce-i numai şapte dimineaţa, vor ajunge la Baptista acasă la prânz. Adevărul este că departe de-a fi dimineaţă devreme, era chiar miezul zilei; dar aproape năucită de pornirile lui mânioase, Catarina îşi luă inima-n dinţi şi-i zise cu sfială:

— Îndrăznesc să te încredinţez, domnul meu, că sunt ceasurile două după-amiază şi se va face vremea cinei

înainte de a ajunge noi acolo.

Petruchio avea însă de gând s-o facă atât de supusă înainte de a o duce la tatăl ei, încât să încuviinţeze orice i-ar spune; de aceea, ca şi cum el ar fi fost însuşi stăpânul soarelui şi ar fi putut porunci orelor, zise că ora o să fie întocmai cea dorită de el şi asta înainte de a porni la drum.

— Căci, zise el, orice aş spune sau aş face, tu încă mi te pui de-a curmezişul. Astăzi nu mai plec, iar atunci când voi pleca o să fie chiar ora care zic eu că este.

În ziua următoare Catarina trebui să se poarte potrivit cu nou-învăţata ei supunere; abia când cerbicia îi fu cu totul îngenuncheată de nu mai cuteza nici să-şi aducă aminte de cuvântul „împotrivire”, abia atunci se îndură Petruchio s-o lase să plece la tatăl ei; şi chiar pe drum fiind, nu lipsi mult s-o întoarcă, numai pentru că ea lăsase să se înţeleagă că e soarele, când el spusese că-n miezul zilei luna străluceşte de-ţi ia ochii.

— Pe fiul mamei mele, care-s chiar eu, zise el, trebuie să fie lună, stele, sau orice vreau, înainte de a bate drumul până la casa tatălui tău.

Apoi se prefăcu că se întoarce din drum, dar Catarina, care nu mai era Catarina-Scorpia, ci o soţie ascultătoare, spuse:

— Haide să mergem mai departe, rogu-te, acum că am ajuns până aici, şi fie soare, lună sau ce vrei tu, iar dacă ai să zici de-acum încolo că-i o lumânare cu feştilă de papură, jur că asta va fi pentru mine.

Petruchio era hotărât s-o pună la încercare, aşa că zise din nou:

— Eu zic că-i luna.

— Ştiu că e luna, răspunse Catarina.

— Minţi, este binecuvântatul soare, zise Petruchio.

— Atunci e binecuvântatul soare, răspunse Catarina, dar nu e soarele atunci când tu îmi spui că nu e. Cum ai să-i zici, aceea fie şi-aşa întotdeauna să rămâie pentru Catarina.

Abia acum îi îngădui să continue călătoria; dar, ca să vadă încă o dată dacă supunerea ei este fără cusur, îl salută pe un bătrân gentilom întâlnit în drum de parcă ar fi fost o tânără femeie, zicându-i:

— Bună dimineaţa, femeie frumoasă!

Şi o întrebă pe Catarina dacă văzuse vreodată doamnă mai încântătoare, lăudând albul fraged şi bujorii din obrazul bătrânului, şi asemuindu-i ochii cu două stele strălucitoare. Apoi se-ntoarse iarăşi spre drumeţ:

— Frumoasă şi încântătoare fecioară, încă o dată bună ziua!

Iar soţiei lui îi grăi:

— Dulce Kate, îmbrăţişeaz-o de dragul frumuseţii ei.

Catarina, acum cu totul învinsă, îşi însuşi îndată părerea soţului ei şi-şi potrivi precum urmează cuvintele pe care i le adresă bătrânului domn:

— Fecioară-nfloritoare, eşti frumoasă, proaspătă şi dulce; încotro te duci şi unde locuieşti? Fericiţi părinţii unei atât de minunate copile!

— Ei, ei, Kate, zise Petruchio, trag nădejde că nu ţi s-au rătăcit minţile. Nu vezi că-i un om bătrân şi scofâlcit, ofilit şi uscat, iar nu o fecioară cum spui tu că e?

Atunci Catarina zise:

— Să-mi fie cu iertare, bătrâne domn; soarele mi-a orbit într-atât ochii cu strălucirea lui, că ori şi ce-aş privi îmi pare proaspăt. Acum abia văd că sunteţi un tată vrednic de cinstire; nădăjduiesc că veţi ierta nesăbuita mea greşeală.

— Aşa să faci, bunule domn, zise Petruchio, şi spune-ne încotro călătoreşti. Vom fi bucuroşi să te avem tovarăş, de ai cumva drum ca noi.

Bătrânul gentilom răspunse:

— Chipeşe domn şi dumneata, frumoasa mea domniţă, aflaţi că m-a mirat peste măsură ciudata noastră întâlnire. Mă numesc Vincentio şi merg să-mi văd un fiu care locuieşte la Padua.

Atunci Petruchio îşi dădu seama că bătrânul gentilom trebuie să fie tatăl lui Lucentio, un tânăr care urma să se însoare cu Bianca, fiica mezină a lui Baptista, şi-l făcu pe Vincentio foarte fericit spunându-i că fiul său avea parte de o aleasă bogată; călătoriră foarte plăcut până la casa lui Baptista, unde se adunase multă lume spre a sărbători nunta Biancăi şi a lui Lucentio, căci Baptista îşi dăduse bucuros încuviinţarea pentru căsătoria Biancăi după ce se văzu scăpat de Catarina.

Odată ajunşi, Baptista le ură bun venit la ospăţul de nuntă, unde se mai afla încă o pereche de tineri de curând căsătoriţi. Lucentio, soţul Biancăi şi Hortensio, celălalt proaspăt soţ, nu se putură răbda să nu facă meşteşugite glume pe socoteala năbădăioasei firi a soţiei lui Petruchio; fericiţii miri îndrăgostiţi păreau că sunt nespus de încântaţi de firea blândă a doamnelor alese de ei şi făceau haz de Petruchio pentru alegerea lui mai puţin norocoasă. Petruchio nu prea luă în seamă glumele lor până ce doamnele se retrăseseră, după cină, şi până când văzu că şi Baptista se alătură celor care râdeau de el; căci abia zise Petruchio că soţia lui se va arăta mai ascultătoare decât celelalte, că tatăl Catarinei şi spuse:

— Ei, cu toată părerea de rău, Petruchio, fiule, teamă mi-e că dintre toţi tu te-ai ales cu o adevărată scorpie.

— Ba eu, făcu Petruchio, zic că nu-i aşa; drept pentru care, ca să vă arăt că adevărul e de partea mea, hai să ne chemăm fiecare soţiile, iar cel a cărui nevastă va fi mai supusă, venind îndată la chemare, să câştige rămăşagul ce-l vom încheia pe loc.

Cei doi soţi fură bucuroşi să pună rămăşag, neavând nicio îndoială că aşezatele lor soţii se vor dovedi mai ascultătoare decât îndărătnica de Catarina, şi propuseră să se prindă pe douăzeci de coroane; Petruchio însă spuse râzând că el ar pune atâţia bani rămăşag pe şoim sau pe ogar, dar că soţia lui merită de douăzeci de ori pe-atâta.

Lucentio şi Hortensio ridicară rămăşagul la o sută de coroane, apoi Lucentio îşi trimise cel dintâi slujitorul să-i spună Biancăi să vină la el. Slujitorul, însă, se întoarse, zicând:

— Domnule, stăpâna vă trimite vorbă că e ocupată şi nu poate veni.

— Cum aşa, zise Petruchio, spune că-i ocupată şi nu poate veni? Aşa se cuvine să răspundă o soţie?

Ceilalţi râseră însă de el, spunând că bine-ar fi să nu-i trimită Catarina un răspuns încă şi mai obraznic. Pe urmă fu rândul lui Hortensio să-şi cheme soţia, şi el îi spuse slujitorului:

— Du-te şi invit-o pe soţia mea să vină încoace.

— Oho! S-o invite! râse Petruchio. Atunci o să vină musai!

— Mi-e teamă, domnul meu, zise Hortensio, că soţia ta nu se lasă nici măcar invitată.

Dar curând curtenitorul soţ păli la faţă, când servitorul se întoarse fără stăpână:

— Ce-nseamnă asta? Unde mi-e soţia?

— Domnule, spuse slujitorul, stăpâna zice că de bună seamă faceţi o glumă şi de aceea nu vine. Pofteşte să meargă domnia voastră la ea.

— Din lac în puţ, făcu Petruchio, apoi îşi trimise el servitorul, zicându-i:

— Du-te, băiete, la stăpâna ta şi spune-i că-i poruncesc să vină la mine.

Ceilalţi abia avură vreme să-şi spună că ea n-o să se supună poruncii soţului, când, încremenit de uimire, Baptista exclamă:

— Pe Sfânta Fecioară, uite că vine Catarina!

Şi ea intră, spunându-i smerit lui Petruchio:

— Care ţi-e dorinţa, domnul meu, de ai trimis după mine?

— Unde sunt sora ta şi soţia lui Hortensio? întrebă el.

— Stau de vorbă lângă focul din încăperea de oaspeţi.

— Du-te şi adu-le încoace! spuse Petruchio.

Fără un cuvânt de împotrivire, Catarina plecă să împlinească porunca soţului.

— Dacă am vorbi de minuni, apoi asta-i curată minune! zise Lucentio.

— Aşa şi este, spuse Hortensio. Dar mă întreb ce vrea să însemne.

— Voie bună, linişte, asta înseamnă, zise Petruchio şi iubire, viaţă paşnică şi întâietate cui i se cuvine; pe scurt, tot ce înseamnă tihnă şi fericire.

Nespus de bucuros că-şi vede fata într-atâta îndreptată, tatăl Catarinei spuse:

— Pe drept ţi se cuvine acum răsplată, Petruchio, fiule. Ai câştigat rămăşagul, iar eu îi voi spori zestrea cu încă douăzeci de mii de coroane, ca şi când ar fi altă fată, într-atât s-a schimbat de parcă n-ar fi fost niciodată altfel.

— Ba nu, zise Petruchio, voi câştiga şi mai vârtos acest rămăşag arătându-vă alte dovezi ale noilor ei virtuţi şi supuneri.

Şi, cum Catarina tocmai intra împreună cu celelalte două doamne, el continuă:

— Uite-o că vine şi le aduce pe năzuroasele voastre soţii, ca pe nişte ostatece ale femeieştilor ei puteri de înduplecare. Catarina, boneta nu-ţi stă bine, aruncă lucrul ăsta de nimic pe jos şi calcă-l în picioare!

Catarina îşi scoase pe dată boneta, aruncând-o cât colo.

— Dea domnul, zise soţia lui Hortensio, să n-am nicicând altă pricină să oftez, până o să mă las silită să fac ceva atât de umilitor!

Iar Bianca spuse şi ea:

— Ruşine! Oare ce nume are supunerea asta neroadă?

La care soţul Biancăi îi spuse:

— Aş vrea ca şi supunerea ta să fie tot atât de neroadă. Înţelepciunea cu care-ţi împlineşti îndatoririle, frumoasă Bianca, m-a costat o sută de coroane, numai de la cină şi

până acum.

— Mai neghiob ai fost tu, zise Bianca, punând rămăşag pe supunerea mea.

— Catarina, făcu Petruchio, spune femeilor ăstora îndărătnice care le este datoria faţă de soţii şi stăpânii lor.

Şi spre uluirea tuturor celor de faţă, fosta femeie-scorpie, acum mult schimbată, lăudă datoria soţiei de a se supune bărbatului cu tot atâta convingere pe cât de fără cârteală se supusese voinţei lui Petruchio.

Astfel, faima Catarinei se răspândi în toată Padua, dar nu trecând ca până acum drept Catarina-Scorpia, ci drept Catarina, cea mai ascultătoare şi îndatoritoare soţie din întreaga cetate.

Comedia erorilor

Cum cetăţile Syracusa şi Efes erau învrăjbite, la Efes se votase o lege crudă potrivit căreia orice neguţător din Syracusa prins pe străzile din Efes urma să fie condamnat la moarte dacă nu plătea o mie de mărci pentru a-şi răscumpăra viaţa. Aegeon, bătrân neguţător din Syracusa, fu găsit pe uliţele din Efes şi adus în faţa ducelui ca să plătească greaua amendă, ori să-şi primească osândirea la moarte.

Aegeon nu avea bani pentru răscumpărare iar ducele, înainte de a da glas osândei la moarte, îi ceru să-şi povestească viaţa şi să spună din ce pricină se aventurase în cetatea Efesului, când bine ştia că a intra în acest oraş înseamnă moartea pentru orice neguţător din Syracusa.

Aegeon spuse că nu se teme de moarte, căci obosise să mai trăiască în atâtea necazuri fără de număr, şi că nimeni n-ar putea să-l pună la o caznă mai aspră decât aceea de a înşira întâmplările nefericitei sale vieţi. Pe urmă începu să povestească după cum urmează:

— M-am născut la Syracusa şi am fost crescut să îmbrăţişez meseria de neguţător. Mi-am luat soţie şi am trăit cu ea o viaţă nespus de fericită; fiind însă nevoit să plec la Epidamnum, afacerile m-au silit să zăbovesc acolo şase luni; pe urmă, aflând că va trebui să mai zăbovesc, am trimis după soţia mea care, de cum sosi, intră în aşternut şi născu doi feciori; şi, lucru ciudat, erau atât de aidoma unul cu altul, că nu puteau fi deosebiţi. Chiar în ziua când nevastă-mea îi născu pe cei doi gemeni, o femeie sărmană

de la hanul care-i găzduia născu şi ea doi băieţi, şi gemenii aceştia semănau leit între ei, precum fiii mei unul cu celălalt. Dat fiind că părinţii băieţilor cu pricina erau peste măsură de săraci, le-am dat o sumă de bani în schimbul feciorilor, pe care i-am crescut ca să devină slujitorii fiilor mei.

Copiii mei erau băieţi tare chipeşi şi nu mică era mândria soţiei mele de a avea asemenea flăcăi; cum nu trecea zi fără ca ea să-şi arate dorinţa de a se întoarce la noi acasă, călcându-mi pe suflet m-am învoit să plecăm şi, într-un ceas rău, ne-am urcat pe o corabie: căci, înainte de a ne fi depărtat măcar o milă de Epidamnum, se stârni o furtună îngrozitoare care bântui cu atâta furie, încât marinarii, văzând că nu le mai e cu putinţă să scape corabia, se îngrămădiră toţi într-o barcă pentru a-şi mântui vieţile, lăsându-ne singuri pe vasul pe care ne aşteptam să-l sfarme dintr-o clipă în alta urgia furtunii.

Plânsul necontenit al soţiei mele şi scâncetele jalnice ale drăgălaşilor prunci care, neştiind de ce trebuie să se teamă, plângeau doar pentru că-şi vedeau mama vărsând lacrimi amare, mă umplură de groază pentru vieţile lor, chiar dacă moartea mea nu mă înfricoşa; toate gândurile mi se-ndreptară spre născocirea unui mijloc prin care să le salvez viaţa. Pe mezin l-am legat de capătul unui mic catarg de rezervă, din cele folosite de corăbieri la vreme de furtună; de capătul celălalt l-am legat pe cel mai tânăr dintre sclavii gemeni şi în acelaşi timp i-am arătat soţiei mele cum să-i lege pe ceilalţi doi băieţi, într-un chip asemănător, de un alt catarg. Terminând ea să se îngrijească de copiii mai mari, iar eu de cei mici, ne-am legat şi noi fiecare de unul dintre aceste catarge, alături de copii; fără născocirea asta am fi fost pierduţi, căci vasul se izbi de o stâncă semeaţă şi se sfărâmă în bucăţi, iar noi, ţinându-ne încleştaţi de catargele subţiri, am rămas deasupra talazurilor; cum eram nevoit să port de grijă celor doi copii, n-am putut să-i dau ajutor

soţiei, care fu repede despărţită de mine împreună cu ceilalţi copii. Dar pe când încă nu-i pierdusem din ochi, fură pescuiţi de o barcă pescărească din Corinth (după cum bănuiam) şi văzându-i în siguranţă, n-am mai avut altă grijă decât să lupt împotriva valurilor sălbatice pentru a apăra viaţa fiului meu iubit şi a sclavului mai tânăr. În cele din urmă ne-a pescuit şi pe noi o corabie şi, cunoscându-mă, marinarii ne-au primit bucuroşi, ne-au dat ajutor şi apoi ne-au lăsat teferi pe ţărmurile Syracusei; dar din acel trist ceas n-am mai aflat nicicând ce s-a întâmplat cu soţia şi cu fiul meu mai mare.

Când a împlinit optsprezece ani, feciorul meu mezin, acum singura fiinţă pentru care mai trăiam, începu să mă tot iscodească despre mama şi fratele său, şi deseori m-a necăjit cerându-mi îngăduinţa să-şi ia slujitorul, pe tânărul sclav care-şi pierduse şi el fratele, şi să plece în căutarea lor. Până la urmă m-am învoit, dar cu inima grea, pentru că, deşi ardeam de nerăbdare să aflu ştiri despre nevastă-mea şi fiul mai mare, trimiţându-l pe mezin să-i găsească puteam să-l pierd şi pe el. Şapte ani s-au împlinit de când m-a părăsit băiatul meu şi cinci dintre ei i-am petrecut călătorind prin toată lumea ca să-l caut. Am cutreierat colţurile cele mai îndepărtate ale Greciei, hotarele Asiei, şi navigând spre casă de-a lungul ţărmurilor am debarcat aici, în Efes, căci nu voiam să las nescotocit niciun petec de pământ care adăposteşte oameni; însă povestea vieţii mele se va curma chiar azi, şi fericit m-aş socoti în ceasul morţii de-aş fi sigur că soţia şi fiii mei sunt în viaţă.

Aici încheie nefericitul Aegeon povestirea nenorocirilor sale iar ducele, fiindu-i milă de urgisitul tată care-şi pusese viaţa într-o primejdie atât de mare de dragul fiului pierdut, îi spuse că l-ar ierta bucuros dacă acest lucru n-ar fi împotriva legilor pe care rangul şi legământul făcut nu-i îngăduiau să le schimbe. Dar, în loc de a-l sorti pe loc morţii, cum cerea litera aspră a legii, îl va mai păsui o zi,

răstimp în care să încerce să cerşească ori să împrumute banii spre a-şi plăti răscumpărarea.

Răgazul acesta de o zi nu i se păru lui Aegeon un hatâr prea mare căci, necunoscând pe nimeni în Efes, socotea că e aproape cu neputinţă ca un străin să-i dăruiască ori să-i împrumute cele o mie de mărci ale răscumpărării; aşa că din faţa ducelui plecă neputincios şi deznădăjduit, în paza unui temnicer.

Aegeon credea că nu cunoaşte pe nimeni în Efes, dar chiar în ceasul când era în primejdie să-şi piardă viaţa pentru temeinicia cu care-şi căutase fiul mezin, atât acesta cât şi băiatul cel mare se aflau amândoi în cetatea Efesului.

Feciorii lui Aegeon nu numai să semănau leit la chip şi înfăţişare, dar aveau şi acelaşi nume, căci fuseseră amândoi botezaţi Anitipholus, iar sclavii gemeni primiseră şi ei acelaşi nume – Dromio. Întâmplarea făcuse ca mezinul lui Aegeon, Antipholus din Syracusa, în căutarea căruia bătrânul se oprise la Efes, să ajungă aici, împreună cu sclavul său, Dromio, chiar în ziua sosirii lui Aegeon; cum şi el era neguţător din Syracusa, l-ar fi pândit aceeaşi primejdie ca şi pe tatăl său de n-ar fi avut norocul să întâlnească un bun prieten, care-i povesti în ce restrişte se află un bătrân neguţător din Syracusa şi-l sfătui să se dea drept un neguţător din Epidamnum; Antipholus se învoi, părându-i rău că un concetăţean de-al său se afla într-o asemenea primejdie; nici nu-i trecu, însă, prin minte că neguţătorul acela bătrân era chiar tatăl său.

Fiul mai vârstnic al lui Aegeon (căruia îi vom spune Antipholus din Efes, spre a-l deosebi de fratele său, Antipholus din Syracusa), locuia de douăzeci de ani la Efes şi, fiind un om bogat, ar fi putut plăti cu uşurinţă banii pentru răscumpărarea vieţii părintelui său; numai că Antipholus nu ştia nimic despre tatăl său: atât de mic era atunci când împreună cu mama lui îl culeseseră pescarii din mare, încât nu mai ţinea minte decât cum scăpase de la

moarte şi nu păstra nicio amintire nici despre tatăl nici despre mama lui, întrucât pescarii care-i scoseseră din mare pe acest Antipholus, pe mama lui şi pe micul sclav Dromio îi luaseră femeii copiii (spre marea durere a acelei nefericite doamne) cu gândul de a-i vinde.

Pescarii îi vândură pe Antipholus şi pe Dromio ducelui Menaghon, vestit războinic şi unchi al ducelui din Efes care, venind odată în vizită la nepotul său, îi aduse şi pe cei doi băieţi cu sine.

Ducelui din Efes îi plăcu tânărul Antipholus, şi când acesta ajunse bărbat îl făcu ofiţer în oastea lui, unde tânărul se acoperi de glorie prin curajul lui deosebit arătat în războaie şi pentru că salvase viaţa ocrotitorului său, ducele. Ca răsplată pentru atâtea merite, acesta i-o dădu de nevastă pe Adriana, o bogată nobilă din Efes, cu care trăia şi acum, iar sclavul său, Dromio, îl slujea mai departe pe când tatăl său sosise la Efes.

Despărţindu-se de prietenul care-l povăţuise să spună că venea din Epidamnum, Antipholus din Syracusa îi dăduse sclavului său Dromio nişte bani să-i ducă la hanul unde avea de gând să prânzească, spunând că va face între timp o plimbare ca să vadă oraşul şi să observe obiceiurile localnicilor.

Dromio era un tânăr vesel; când mâhnirea şi melancolia îi dădea târcoale, Antipholus îşi descreţea fruntea cu glumele şi năzbâtiile pline de haz ale sclavului, aşa că-i îngăduia lui Dromio să-i vorbească mai liber decât se întâmplă de obicei între stăpân şi slujitor.

După ce plecă Dromio cu banii, Antipholus din Syracusa rămase o clipă pe gânduri, perindându-i-se pe dinainte călătoriile singuratice în căutarea mamei şi fratelui său, despre care nu putuse afla umbră de veste în niciunul dintre locurile cercetate, şi-şi spuse cu tristeţe: „Sunt ca un picur de apă în ocean, care, străduindu-se să-şi afle stropul pereche, se pierde în necuprins. Aşa şi eu, nefericitul, tot

căutând o mamă şi un frate, mă pierd pe mine însumi”.

În timp ce gândea astfel la călătoriile lui istovitoare şi deocamdată fără de folos, iată că apare cel pe care-l credea Dromio. Mirându-se că-l vede venind atât de curând, Antiphelus îl întrebă unde lăsase banii. Însă cel căruia îi vorbea nu era Dromio al său, ci fratele lui geamăn, care trăia în slujba lui Antipholus din Efes. Cei doi Dromio şi cei doi Antipholus semănau şi acum între ei tot atât de bine pe cât spusese Aegeon că semănaseră în copilărie; deci nu e de mirare că Antipholus crezu că i se întoarse slujitorul, şi-l întrebă cum de vine atât de curând înapoi. Dromio îi răspunse:

— Stăpâna m-a trimis să vă poftesc la masă. Claponul se face scrum, purcelul cade din ţest de fript ce e şi toată mâncarea o să se sleiască de nu veniţi îndată acasă.

— Nu-mi arde-acum de glume, zise Antipholus. Unde-ai lăsat banii?

Dromio răspunse încă o dată că era trimis de stăpână să-l cheme la masă.

— Care stăpână? întrebă Antipholus.

— Păi, soţia înălţimii voastre, nu alta! replică Dromio.

Cum nu era însurat, Antipholus se înfurie cumplit pe Dromio şi-i spuse:

— Fiindcă stau câteodată prieteneşte cu tine la taclale, îţi închipui că poţi glumi cu mine fără nicio măsură. Acum chef de glume n-am; unde sunt banii? Cum de-ai cutezat să încredinţezi o sumă aşa de mare altcuiva, când bine ştii că suntem străini în cetatea asta?

Dromio crezu că Antipholus glumeşte când îl auzi spunând că sunt străini în acel oraş, aşa că răspunse vesel:

— Rogu-vă, stăpâne, faceţi glume în vreme ce staţi la masă; altă însărcinare n-am decât să vă duc acasă să prânziţi împreună cu stăpâna şi cu sora ei.

Scos din sărite, Antipholus îl luă la chelfăneală pe Dromio, care alergă acasă şi-i spuse stăpânei că domnul nu

vrea să vină la masă şi zice că n-are niciun fel de nevastă.

Adriana, soţia lui Antipholus din Efes, se mânie cumplit auzind că soţul ei zicea că n-are nevastă; fiind foarte geloasă din fire, îşi spuse că prin asta bărbatul ei lăsa să se-nţeleagă că ţine mai mult la o altă femeie; începu să se frământe, rosti împotriva soţului vorbe grele de gelozie şi mustrare, iar sora ei, Luciana, care locuia tot acolo, încercă zadarnic să-i risipească bănuielile lipsite de temei.

Antipholus din Syracusa se duse la han, unde-l găsi pe Dromio cu banii puşi bine, şi dând cu ochii de el tocmai se pregătea să-l certe iar pentru glumele lui neobrăzate, când iată că apăru Adriana şi, neîndoindu-se că-şi vede soţul, începu să-l mustre fiindcă se uită atât de ciudat la ea (nu era de mirare, doar n-o văzuse în viaţa lui pe această doamnă furioasă); apoi îi aminti ce mult o iubise înainte de a se fi căsătorit, învinuindu-l că-şi dă acum dragostea altei femei.

— Cum se face, iubite soţ, zise ea, o, cum se face oare că ţi-am pierdut dragostea?

— Mie îmi vorbeaţi, frumoasă doamnă? întrebă înmărmurit Antipholus.

În zadar îi spuse că nu e soţul ei şi că nu se află decât de două ore în Efes; ea stărui să se întoarcă acasă cu dânsa şi în cele din urmă, nereuşind să scape, Antipholus merse în casa fratelui său şi prinzi cu Adriana şi sora ei, prima numindu-l „bărbate” iar cealaltă „frate”, pe când el, mut de uimire, socotea că ori fusese cununat cu ea în vreme ce dormea, ori visează acum toate astea. Dromio, care-l însoţise, nu fu mai puţin surprins, căci bucătăreasa, soţia fratelui său, o ţinea morţiş că ar fi soţul ei.

În vreme ce Antipholus din Syracusa prânzea cu soţia fratelui său, acest frate, adevăratul soţ, se întoarse acasă la masă însoţit de Dromio al său, dar servitorii nu voiră să-i deschidă uşa, fiindcă stăpâna le poruncise să nu lase pe nimeni să intre; cum băteau întruna strigând că sunt

Antipholus şi Dromio, slujnicele îi luară în râs şi le spuseră că Antipholus e la masă cu stăpâna, iar Dromio se află în bucătărie. Cu toate că aproape doborâră uşa tot bătând în ea, nu izbutiră să intre şi Antipholus plecă în cele din urmă, spumegând de furie şi uimit peste măsură să afle că soţia sa ia masa cu un alt bărbat.

Când termină de mâncat, Antipholus din Syracusa fu atât de mirat că doamna aceea continua să-l numească soţul ei şi că bucătăreasa are, din câte auzea, aceleaşi pretenţii faţă de Dromio, încât părăsi casa de îndată ce găsi temeiul cel mai neînsemnat; deşi Luciana, sora gazdei, îi plăcuse foarte mult, Adriana cea geloasă din fire nu-i căzuse deloc cu tronc, iar Dromio nu era cu nimic mai încântat de frumoasa lui soţie din bucătărie; aşa că stăpân şi slujitor fură bucuroşi să scape de nou-aflatele lor soţii cât putură mai repede.

În clipa când ieşi din casă, Antipholus din Syracusa fu întâmpinat de un aurar care, luându-l ca şi Adriana drept Antipholus din Efes, îi dădu un lanţ de aur şi-i spuse pe nume; cum Antipholus nu voi să ia lanţul, zicând că nu-i aparţine, aurarul răspunse că-l făcuse la porunca lui şi se îndepărtă lăsând podoaba în mâinile lui Antipholus, care-i porunci omului său, Dromio, să ducă fără zăbavă lucrurile lor pe o corabie, deoarece nu mai doreşte să rămână o clipă măcar într-un asemenea oraş, unde i se întâmplaseră lucruri atât de ciudate, încât ajunsese să creadă că fără-ndoială e un loc vrăjit.

Aurarul care dăduse lanţul din greşeală celuilalt Antipholus fu arestat după aceea pentru o sumă de bani pe care o datora, iar Antipholus cel căsătorit, căruia credea făurarul că-i dăduse lanţul, se nimeri să treacă tocmai atunci prin locul unde un ofiţer îl aresta pe aurar; văzându-l pe Antipholus, aurarul îi ceru să-i plătească lanţul de aur pe care tocmai i-l dăduse, căci preţul lui aproape acoperea suma pentru care fusese arestat. Antipholus tăgădui că ar fi

primit lanţul, dar giuvaergiul se încăpăţâna să spună că i-l dăduse în mână abia de câteva minute şi se certară multă vreme din această pricină, crezând fiecare că are dreptate, căci Antipholus ştia că aurarul nu-i dăduse lanţul, iar aurarul – atât de leit semănau cei doi fraţi – era încredinţat că-i pusese lanţul în mână; în cele din urmă ofiţerul îl duse la închisoare pe aurar pentru banii care-i datora, iar acesta îi ceru să-l aresteze totodată şi pe Antipholus pentru că nu plătea lanţul; aşadar, la încheierea ciorovăielii, Antipholus şi aurarul luară împreună drumul închisorii.

În drum spre temniţă, Antipholus îl întâlni pe Dromio din Syracusa, sclavul fratelui său, şi, luându-l drept slujitorul său, îi porunci să dea fuga la Adriana şi să-i spună să trimită banii pentru care fusese arestat. Dromio, uimit că stăpânul îl trimite înapoi la casa aceea ciudată în care prânziseră şi din care fusese atât de grabnic zorit să plece cu puţină vreme înainte, nu îndrăzni să răspundă, cu toate că venise să-i spună stăpânului că vasul e gata să ridice pânzele: văzuse el că lui Antipholus nu-i prea arde de glume. De aceea se îndepărtă bombănind în sinea lui că trebuie să se întoarcă la casa Adrianei, „unde, spunea el, Dowsabel ştie una singură: că aş fi bărbatul ei; dar mă duc, n-am încotro, că slujitorii trebuie să se supună poruncii stăpânilor.”

Adriana îi dădu banii şi pe când Dromio se întorcea, iată că-l întâlneşte pe Antipholus din Syracusa, care nu înceta să se minuneze de uimitoarele peripeţii prin care trecea: cum fratele său era binecunoscut în Efes, toţi oamenii întâlniţi pe stradă îi dădeau bineţe ca la o veche cunoştinţă; unii îi ofereau bani pe care spuneau că i-i datorează, alţii îl pofteau să-i viziteze, iar alţii îi aduceau mulţumiri pentru nişte binefaceri de el făcute – căci cu toţii îl luau drept fratele său. Ba un croitor îi arătă nişte mătăsuri pentru dânsul cumpărate şi stărui să-i ia măsura pentru nişte haine.

Antipholus începu să creadă că se află în mijlocul unui neam de vrăjitori şi vrăjitoare, şi Dromio nu limpezi prin nimic gândurile încâlcite ale stăpânului său când îl întrebă cum de izbutise să scape din mâna ofiţerului care-l ducea la închisoare şi când îi întinse punga cu galbeni trimisă de Adriana ca să-şi plătească datoria. Cuvintele lui Dromio despre arestare şi închisoare, despre banii pe care-i adusese de la Adriana, îl năuciră de-a binelea pe Antipholus, care îşi spuse:

— Nu-ncape îndoială că bietul ăsta de Dromio şi-a pierdut cu totul minţile de când rătăcim pe-aici printre năluciri.

După care, înspăimântat peste poate de propriile sale gânduri încâlcite, strigă:

— Milostiviţi-vă, puteri ale binelui, şi scăpaţi-ne din locul ăsta plin de ciudăţenii.

Tocmai atunci se apropie de el o altă făptură ciudată, de data aceasta o femeie, şi-i zise şi ea pe nume, îi aminti că prânziseră împreună chiar în ziua aceea şi-i ceru lanţul de aur pe care, spunea ea, făgăduise să i-l dăruiască. Dar Antipholus îşi pierduse cu totul răbdarea şi, făcând-o vrăjitoare, tăgădui că i-ar fi promis vreodată un lanţ, că ar fi prânzit cu ea, sau că i-ar fi văzut chipul până în clipa aceea. Doamna stărui mai departe, spunând că luaseră masa împreună şi că-i făgăduise un lanţ; şi cum Antipholus tăgăduia întruna, ea mai spuse că-i dăruise un inel de preţ şi că, dacă nu mai avea de gând să-i dea lanţul de aur, ea stăruie să-şi ia înapoi inelul. La care Antipholus îşi ieşi din sărite şi, făcând-o iarăşi vrăjitoare şi solomonească, strigă că habar n-are nici de ea, nici de inel, şi o rupse la fugă lăsând-o încremenită de uimire din cauza vorbelor şi a căutăturii lui de smintit; nimic în lume nu era mai adevărat pentru ea decât că prânziseră împreună şi că-i dăruise un inel, ca urmare a făgăduielii lui de a-i face cadou un lanţ de aur. Dar buna domniţă cădea şi ea în greşeala celorlalţi, care-l luaseră drept fratele său: Antipholus cel însurat

făcuse toate lucrurile pe care ea le punea acum pe seama celuilalt Antipholus.

Când nu fusese lăsat să intre în propria lui casă, Antipholus cel însurat (pe care cei dinăuntru îl credeau printre ei) plecase foarte supărat, bănuind că este vorba de una dintre toanele care îi cuprindeau adesea soţia şi, amintindu-şi de multele ei învinuiri, cum că el s-ar vedea adesea cu alte femei, pentru a se răzbuna că-i închisese în nas uşa propriei lui case hotărî să se ducă să prânzească cu acea domniţă. Cum ea îl primise cu multă curtenie în vreme ce soţia sa îl jignise peste măsură, Antipholus făgădui acelei doamne lanţul de aur, pe care avusese de gând să-l dăruiască soţiei; era tocmai lanţul dat de bijutier, din greşeală, celuilalt frate. Acea domniţă fusese atât de încântată de gândul că urma să aibă un lanţ de aur, încât îi dăruise lui Antipholus cel însurat un inel de-al ei. Şi când (luându-l pe fratele acestuia drept Antipholus cel însurat) văzu că tăgăduieşte să fi primit inelul sau că ar cunoaşte-o măcar, când văzu cum o părăseşte cuprins de furie, ea îşi închipui că fără îndoială el se scrântise şi hotărî pe dată să alerge să-i spună Adrianei că i-a înnebunit soţul. Şi în vreme ce-i istorisea Adrianei toate acestea, iată că apare însuşi Antipholus, însoţit de temnicer (care-i îngăduise să vină acasă ca să ia banii trebuincioşi pentru plata datoriei), şi ceru punga cu bani pe care Adriana i-o trimisese deja prin Dromio, dar pe care acesta o înmânase celuilalt Antipholus.

Adriana dădu crezare spuselor acelei doamne, cum că soţul i se scrântise, când văzu că el începe s-o mustre că nu-l lăsase să intre în propria lui casă, şi, aducându-şi aminte cum în tot timpul prânzului el se împotrivise să o socotească soţie, zicând că nu pusese niciodată piciorul în Efes până în ziua aceea, nu mai avu nicio îndoială că el înnebunise de-a binelea; de aceea îi dădu temnicerului banii, scăpându-şi astfel bărbatul de închisoare, apoi porunci servitorilor să-l lege burduf cu nişte funii şi să-l

ducă într-o odaie întunecoasă; pe urmă trimise după un doctor care să-l vindece de nebunie; în vremea asta, Antipholus urla cât îl ţinea gura, protestând împotriva acelei false învinuiri, care i se trăgea din nemaipomenita asemănare cu fratele său. Însă turbarea lui nu făcu decât să le întărească tuturor credinţa că e nebun şi cum Dromio se încăpăţâna să spună aceeaşi poveste, îl legară fedeleş şi pe el, închizându-l împreună cu stăpânul său.

Puţin după ce Adriana îşi pusese soţul sub lăcată, sosi un slujitor care-i spuse că de bună seamă Antipholus şi Dromio au scăpat de sub nasul paznicilor, de vreme ce amândoi se plimbă nestânjeniţi pe o stradă învecinată. Auzind una ca asta, însoţită de sora ei, Luciana, Adriana dădu fuga să-şi aducă soţul acasă, luând cu ea câţiva oameni care să-l prindă iarăşi. Când ajunseră la porţile unei mănăstiri din vecinătatea casei, îi văzură acolo pe Antipholus şi pe Dromio, şi iarăşi asemănarea celor doi fraţi gemeni le păcăli.

Antipholus din Syracusa nu-şi revenise încă din buimăceala în care-l aruncase tocmai această mare asemănare. La gât purta lanţul dat de aurar, iar aurarul îl dojenea fiindcă tăgăduise că ar fi primit lanţul şi pentru că refuzase să-i plătească, în vreme ce Antipholus se apăra spunând că aurarul i-a dat lanţul de bună-voie, chiar în dimineaţa aceea, de când nici nu mai dăduse ochii cu el.

Pe deasupra, iată că se repede la el şi Adriana, luându-l drept soţul ei nebun şi strigând că a fugit de sub pază, iar oamenii pe care-i adusese cu ea erau gata-gata să pună mâna pe Antipholus şi Dromio; fără să mai stea pe gânduri cei doi intrară degrabă în mănăstire, unde Antipholus o rugă pe stareţă să le dea adăpost în sfântul lăcaş.

Însăşi maica stareţă ieşi afară să afle care este pricina acelei tulburări. Era o femeie chibzuită, venerabilă, în stare să judece cu înţelepciune ceea ce vede, şi nu dorea să-l predea prea pripit pe omul care căutase ocrotire în

mănăstirea ei; aşa că-i puse soţiei lui Antipholus întrebări iscusite privitoare la istoria pe care i-o înşirase despre nebunia soţului ei, spunând:

— Care să fie pricina acestei neaşteptate zdruncinări a soţului dumitale? Şi-a pierdut averile pe mare? Sau i-a tulburat minţile moartea unui prieten apropiat?

Adriana răspunse că n-are ştiinţă de vreo astfel de pricină.

— Atunci poate că şi-a închinat dragostea unei alte doamne, zise stareţa, şi asta să-l fi împins la nebunie.

Adriana răspunse că demult îi dăduse prin gând că desele lui plecări de acasă erau pricinuite de iubirea pentru o altă femeie. Dar de fapt nu iubirea pentru altcineva, ci gelozia sâcâitoare a nevestei îl silea adeseori pe Antipholus să plece de acasă; şi, pentru a afla adevărul, stareţa (care, după înflăcărarea cu care vorbea Adriana, bănui cum stau lucrurile) spuse:

— Se cuvenea să-l certi pentru asta.

— Cum nu, asta am şi făcut, răspunse Adriana.

— Aşa! făcu stareţa. Dar poate nu îndeajuns.

Dornică s-o convingă pe stareţă că-i spusese destule lui Antipholus în această privinţă, Adriana răspunse:

— Numai despre asta stăteam de vorbă mereu: în pat nu-l lăsam să doarmă, vorbindu-i de asta, la masă nu-l lăsam să mănânce, vorbindu-i de asta; ori de câte ori rămâneam singură cu el, nu-i vorbeam de altceva, iar când erau şi alţii de faţă îi strecuram mereu câte-o vorbă cu tâlc despre acelaşi lucru. Fiecare cuvânt nu spunea altceva decât ce josnic şi urât e s-o iubească pe alta mai mult ca pe mine.

După ce-i smulse astfel Adrianei o întreagă spovedanie, maica stareţă spuse:

— Iată cum se face că soţul dumitale a înnebunit. Veninoasa pisălogeală a unei femei geloase este o otravă mai ucigătoare decât colţii câinelui turbat. După cât se pare, somnul i-a fost hărţuit de ocările dumitale, nu-i deci

de mirare că-i este capul ameţit; carnea mâncată i-ai piperat-o cu cicăleli, iar prânzurile înghiţite fără tihnă duc la o proastă mistuire şi de aceea l-au luat frigurile. Spui că petrecerile îi erau tulburate de muştruluielile dumitale; dacă l-ai lipsit în acest chip de plăcerea tovărăşiei şi a desfătărilor, ce altceva putea să se nască din asta decât tristeţe posomorâtă şi deznădejde fără mângâiere? Urmarea este, aşadar, că soţul tău a înnebunit din cauza răbufnelilor dumitale de gelozie.

Luciana vru să-şi apere sora arătând că întotdeauna îşi dojenise soţul cu blândeţe şi se întoarse spre Adriana:

— De ce asculţi mustrările astea fără să le răspunzi?

Dar stareţa o făcuse să-şi vadă atât de limpede greşeala, încât ea nu putu răspunde decât:

— M-au trădat înseşi ocările mele.

Deşi ruşinată de purtarea sa, Adriana stărui totuşi să-i fie înapoiat bărbatul, dar stareţa n-avea de gând să îngăduie cuiva să intre în mănăstire, nici să-l lase pe acel bărbat nefericit în grija unei neveste geloase şi hotărî să-l înzdrăvenească ea însăşi, folosindu-se de duhul blândeţii; de aceea se înapoie în mănăstire, poruncind să li se închidă celor de afară porţile în nas.

Odată cu trecerea acelei zile pline de întâmplări, în care se făcuseră atâtea greşeli din pricina asemănării dintre cei doi fraţi gemeni, se împlini şi sorocul pentru bătrânul Aegeon, căci se apropia apusul soarelui şi el era sortit să moară la ceasul asfinţitului, dacă nu putea plăti răscumpărarea.

Locul execuţiei se afla nu departe de mănăstire, unde sosi tocmai în clipa când stareţa intra din nou înăuntru; era de faţă însuşi ducele, care ar fi vrut să-i dăruiască iertarea, de se găsea cineva să plătească banii cuveniţi.

Adriana opri acest trist alai şi-i strigă ducelui să facă dreptate, spunându-i că stareţa se împotrivea să-i dea soţul, un lunatic, să-l îngrijească. Pe când vorbea,

adevăratul ei bărbat, care scăpase de acasă împreună cu slujitorul său, Dromio, veni în faţa ducelui şi-i ceru să facă dreptate, plângându-se că soţia l-a pus sub lacăt sub învinuirea scornită că ar fi smintit; povesti în ce chip reuşise să rupă legăturile şi cum înşelase atenţia paznicilor. Adriana fu nespus de uluită dând cu ochii de soţul ei, pe care-l credea înăuntrul mănăstirii.

Văzându-şi fiul, Aegeon crezu că-l are în faţă pe acela care-l părăsise ca să pornească în căutarea mamei şi fratelui său, şi nu se îndoi că feciorul său iubit va plăti cu dragă inimă banii trebuincioşi răscumpărării. De aceea îi vorbi lui Antipholus în cuvinte pline de simţire părintească, nădăjduind bucuros că i se va da drumul. Dar, spre nespusa uimire a lui Aegeon, fiul său tăgădui din răsputeri că l-ar cunoaşte – fiindcă acest Antipholus nu-şi mai văzuse tatăl niciodată din clipa în care îi despărţise furtuna în copilărie. Pe când bietul Aegeon se străduia în zadar să-şi facă feciorul să-l recunoască – socotind că durerea şi necazurile prin care trecuse îl schimbaseră cu siguranţă într-atât, că propriul lui fiu nu-l mai recunoştea, ori că fiul se ruşinează să spună că omul acela nenorocit este tatăl lui – în mijlocul acelei încurcături se ivi din mănăstire maica stareţă împreună cu celălalt Antipholus şi cu cel de-al doilea Dromio şi, mută de uimire, Adriana se pomeni cu doi soţi şi doi Dromio stându-i dinainte.

Abia acum toate aceste erori şi încurcături, care-i zăpăciseră atâta pe toţi, au putut fi lămurite. Văzându-i pe cei doi Antipholus şi pe cei doi Dromio cât de aidoma seamănă, ducele găsi pe loc dezlegarea misterioaselor întâmplări, căci îşi aminti de povestea depănată de Aegeon în aceeaşi dimineaţă, şi spuse că oamenii aceia sunt fără îndoială cei doi fii ai lui Aegeon şi sclavii lor gemeni.

Dar iată că o cu totul neprevăzută bucurie veni să completeze povestea lui Aegeon; iar istorisirea pe care o făcuse în acea dimineaţă cu durere şi sub ameninţarea

morţii cunoscu un sfârşit cât se poate de fericit înainte de a apune soarele, căci venerabila maică stareţă se dovedi a fi chiar soţia cea de multă vreme pierdută a lui Aegeon şi mama iubitoare a celor doi fraţi.

Când pescarii i-i luaseră pe Antipholus cel născut primul şi pe Dromio, ea intrase într-o mănăstire şi, datorită înţelepciunii şi purtării ei cucernice, ajunse în cele din urmă maică stareţă a acelei mănăstiri; şi, împlinind datoria ospitalităţii faţă de un sărman necunoscut, îşi ocrotise fără să ştie propriul fiu.

Îmbrăţişările fericite şi cuvintele pline de simţire pe care le schimbară între ei aceşti părinţi şi copii despărţiţi atâta amar de vreme unii de alţii îi făcură să uite că asupra lui Aegeon mai atârna încă pedeapsa cu moartea; dar, după ce se mai liniştiră niţel, Antipholus din Efes îi oferi ducelui banii de răscumpărare pentru viaţa tatălui său; ducele însă îl iertă cu dragă inimă pe Aegeon şi nu voi să ia banii. Intră şi el în mănăstire împreună cu stareţa, cu proaspăt regăsitul ei soţ şi cu fiii lor pentru a-i asculta pe membrii fericitei familii stând de vorbă în voie despre binecuvântatul sfârşit al sorţii lor potrivnice. Dar nici bucuria mai umilă a celor doi Dromio nu trebuie uitată: şi ei se îmbrăţişară fericiţi nevoie mare, şi fiecare Dromio lăudă cu vorbe pline de haz înfăţişarea arătoasă a fratelui său, făcându-le multă plăcere să-şi vadă fiecare boiul chipeş (ca-ntr-o oglindă) în făptura fratelui.

Adriana ştiu să tragă o atât de bună învăţătură din sfatul înţelept al soacrei sale, că după aceea niciodată n-a mai avut bănuieli neîntemeiate şi nu se mai arătă geloasă pe soţul ei.

Antipholus din Syracusa se căsători cu frumoasa Luciana, sora soţiei fratelui său, iar bunul şi bătrânul Aegeon trăi mulţi ani la Efes dimpreună cu soţia şi fiii săi. Dar limpezirea acestor încurcături nu înlătură pe deplin temeiul altor erori ce aveau să mai fie făcute din când în când:

parcă pentru a le aminti peripeţiile trecutului, se mai întâmplară încurcături hazlii când unul dintre cei doi Antipholus sau dintre cei doi Dromio era luat drept celălalt, dând astfel naştere altei plăcute şi înveselitoare Comedii a Erorilor.

Măsură pentru măsură

Domnea cândva în cetatea Vienei un duce cu firea atât de bună şi blajină, că le îngăduia supuşilor să calce legile fără a-i pedepsi; şi mai ales una dintre aceste legi fusese uitată aproape cu desăvârşire, de vreme ce ducele, de când domnea, nu se folosise de ea nicicând. Era anume legea care pedepsea cu moartea oricare bărbat ce ar fi trăit cu o femeie fără a fi însurat cu ea; şi cum prin marea îngăduinţă a ducelui această lege era cu desăvârşire trecută cu vederea, începu să fie nesocotit chiar sfântul legământ al căsătoriei, iar ducele primea zi de zi plângeri din partea părinţilor tinerelor domniţe din Viena, arătând cum fetele le fuseseră iscusit seduse şi scoase de sub ocrotirea lor, iar acum trăiau alături de nişte bărbaţi neînsuraţi.

Ducele cel cumsecade urmărea cu tristeţe cum creşte răul acesta în rândul supuşilor săi, dar se gândea că o schimbare prea bruscă a purtării sale, trecând de la îngăduinţa arătată până atunci la osânda aspră dar trebuincioasă pentru a îngrădi aceste necuviinţe, i-ar face pe supuşii săi (care-l iubiseră până atunci) să-l privească drept un tiran. Din această pricină se hotărî să-şi părăsească o vreme ducatul şi să încredinţeze altcuiva depline puteri, ca legea împotriva acelor amanţi lipsiţi de onoare să poată fi iar folosită fără să stârnească nemulţumiri printr-o asprime nepotrivită cu propria lui fire.

Ducele îl alese pe Angelo, bărbat care datorită vieţii sale cumpătate şi fără abatere se bucura de faima unui sfânt, ca

fiind persoana cea mai nimerită din Viena pentru a lua pe umerii săi sarcina asta de seamă; şi când ducele îşi împărtăşi planul nobilului Escalus, cel mai apropiat sfetnic, acesta zise:

— Dacă se află în Viena om vrednic de asemenea deosebită încredere şi cinstire, atunci nu încape îndoială că nobilul Angelo este acela.

Aşadar ducele plecă din Viena, chipurile pentru o călătorie în Polonia, lăsându-l pe Angelo să cârmuiască ţara în lipsa lui; fu însă o plecare prefăcută, căci, înveşmântat în călugăr, ducele se întoarse pe ascuns la Viena, vrând să vegheze neştiut de nimeni asupra purtării lui Angelo, care părea de-a dreptul un sfânt.

Se întâmplă că tocmai când Angelo era înălţat în noul său rang, un gentilom numit Claudio suci minţile unei tinere domniţe şi o ademeni de la părinţii ei; din porunca noului cârmuitor, pentru această nelegiuire Claudio fu arestat şi azvârlit în temniţă şi apoi, în numele vechii legi, care fusese trecută cu vederea atâta vreme, Angelo îl osândi pe Claudio la tăierea capului. Multă lume de vază se rugă pentru iertarea tânărului Claudio, şi bunul Escalus însuşi interveni în favoarea acestuia:

— Mare păcat! Gentilomul a cărui viaţă aş vrea s-o salvez, zise el, a avut un tată cinstit, de dragul căruia iartă-l, rogu-te, pe tânăr pentru călcarea legii.

Dar Angelo răspunse:

— Nu se cade să preschimbăm legea în sperietoare, aidoma celei în picioare ridicate spre a înspăimânta păsările de pradă, pentru ca apoi, văzând că-i neputincioasă, ele să facă din temeiul groazei o prăjină pe care să se aşeze. Cinstite domn, tânărul trebuie să moară.

Lucio, prietenul lui Claudio, veni să-l vadă în închisoare, şi Claudio îi spuse:

— Te rog mult, Lucio, fă-mi un mare bine. Du-te la sora-mea, Isabela, care chiar azi voia să se călugărească la

mănăstirea Sfânta Clara, dă-i de ştire despre primejdia în care mă aflu şi roag-o în genunchi să-şi facă prieteni printre cei apropiaţi neînduplecatului dregător al ducelui; roag-o să se ducă la Angelo chiar ea. Mare nădejde îmi pun în ea, căci este iscusită la vorbă şi se pricepe cum să-i ia pe oameni; şi la urma urmei, tristeţea unei biete fete are graiul ei, lipsit de cuvinte, care poate mişca o inimă de bărbat.

Precum spusese fratele ei, Claudio, Isabela îşi începuse chiar în ziua aceea noviciatul la mănăstire, vrând ca după ce va fi trecut prin încercările la care este supusă o novice să-şi pună vălul de călugăriţă; ea tocmai stătea de vorbă cu o măicuţă asupra rânduielilor mănăstirii, când auziră vocea lui Lucio, care, intrând în acel lăcaş de închinăciune, spuse:

— Pace acestui lăcaş!

— Cine vorbeşte? întrebă Isabela.

— E-un glas de bărbat, răspunse călugăriţa. Blândă Isabela, du-te şi află ce-l mână încoace; tu ai voie să-i vorbeşti, eu nu. Când ai să îmbraci sutana, ai să poţi sta de vorbă cu un bărbat numai de faţă cu stareţa: chiar şi atunci, i-ai vorbi fără să-ţi descoperi chipul, iar dacă-ţi arăţi faţa, nu-ţi e îngăduit să-i vorbeşti.

— Dar alte drepturi voi, călugăriţele, nu mai aveţi? întrebă Isabela.

— Nu sunt destule şi acestea? răspunse călugăriţa.

— Ba da, aşa e, făcu Isabela. N-am spus-o pentru că aş vrea mai multe, ci tocmai fiindcă mi-ar plăcea ca viaţa surorilor Sfintei Clara să fie îngrădită de legi încă şi mai aspre.

Glasul lui Lucio se auzi din nou şi călugăriţa spuse:

— Ne cheamă iarăşi. Te rog, răspunderi.

Isabela ieşi deci să-l întâmpine pe Lucio şi, ca răspuns la salutul lui, zise:

— Pace şi bunăstare! Cine mă cheamă?

Atunci Lucio, apropiindu-se smerit de ea, spuse:

— Salut, fecioară, dacă fecioară eşti precum bujorii din

obrajii tăi îmi spun că nu mă-nşel. M-ai putea duce în faţa Isabelei, novice în acest lăcaş, frumoasa care-i e soră nefericitului Claudio?

— De ce „nefericitului Claudio”? zise Isabela. Fie-mi îngăduit să-ntreb, căci chiar eu sunt Isabela, sora lui.

— Frumoasă şi gingaşă domniţă, răspunse el, fratele domniei-tale îţi trimite prin mine un iubitor salut: el zace-n închisoare.

— Vai mie! Din ce pricină? strigă Isabela.

Lucio îi povesti cum fusese închis Claudio pentru că ademenise o tânără fecioară.

— Ah, zise ea. Mă tem că-i vorba de verişoara mea, Julieta.

Julieta şi Isabela nu erau de fapt rude, dar îşi spuneau una alteia verişoară ca amintire a prieteniei legate în timpul şcolii.

Ştiind că Julieta îl iubeşte pe Claudio, Isabela se temea că dragostea o împinsese la această încălcare a legii.

— Chiar ea este, întări Lucio.

— Păi dacă-i aşa, s-o ia fratele meu de nevastă, spuse Isabela.

Lucio răspunse că bucuros s-ar căsători Claudio cu Julieta, dar nobilul care ţinea lecui ducelui îl sortise morţii pentru nelegiuire.

— În afară de cazul că ai izbuti să-ndupleci prin neprihănita-ţi rugăciune inima lui Angelo, adăugă el; şi tocmai pentru asta m-a trimis aici sărmanul frate al domniei-tale.

— Vai mie! strigă Isabela. Ce bine îi pot face eu cu bietele mele puteri? Nu cred să-mi stea-n putere să-i mişc lui Angelo inima.

— Îndoielile noastre sunt amăgitoare, spuse Lucio, şi ne fac să pierdem, din teama de a încerca, binele, pe care deseori l-am dobândi. Du-te la nobilul Angelo! Când o fecioară îngenunche, şi plânge şi se roagă, bărbatul ajunge

darnic ca un zeu.

— Să văd ce pot face, răspunse Isabela. Mai zăbovesc cât să o înştiinţez pe stareţă despre toate astea, pe urmă mă voi duce la Angelo. Du fratelui meu închinare şi spune-i că la căderea nopţii o să-i trimit vorbă despre ce-am izbutit să fac.

Isabela grăbi spre palat, unde se aruncă în genunchi la picioarele lui Angelo, spunând:

— Mă plec cu jalnică rugăminte în faţa înălţimii voastre, de va binevoi înălţimea voastră să-mi dea ascultare.

— Ei bine, care ţi-e rugămintea? întrebă Angelo.

Atunci ea îl rugă în cele mai mişcătoare cuvinte să cruţe viaţa fratelui ei. Angelo însă îi răspunse:

— Fecioară, nu se mai află nicio scăpare, fratele tău e osândit şi trebuie să moară.

— O, dreaptă, dar aspră lege! strigă Isabela. Înseamnă deci că am avut un frate, nu-l mai am – ţină cerurile pe înălţimea voastră.

Şi era gata să plece. Dar. Lucio, care o întovărăşise, îi spuse:

— Nu te lăsa învinsă atât de uşor; întoarce-te la el, roagă-l, îngenunchează în faţă-i, trage-l de pulpana hainei. Eşti mult prea rece; de-ai avea nevoie numai de-un ac de păr, şi tot nu i l-ai cere cu atâta şovăială în glas!

Aşa că Isabela cerşi din nou, în genunchi, iertare pentru fratele ei.

— E osândit, răspunse Angelo. Prea târziu.

— Prea târziu? strigă Isabela. Ba nu; orice cuvânt rostit poate fi luat înapoi. Să mă credeţi, stăpâne, că niciunul dintre însemnele măririi – nici coroana regală, nici spada de locţiitor al ducelui, nici bastonul de mareşal sau roba judecătorului – nimic nu vi se potriveşte nici pe departe aşa de bine ca bunătatea şi îndurarea.

— Acum, rogu-te, pleacă! zise Angelo.

Dar Isabela stărui iarăşi, spunând:

— Dacă era fratele meu în locul înălţimii voastre, iar domnia voastră în locul lui, aţi fi greşit poate la rându-vă, dar el n-ar fi fost atât de neînduplecat ca înălţimea voastră. O, de-ar vrea cerul să am puterea voastră, iar dumneavoastră să fiţi Isabela! Ar sta, oare, la fel lucrurile atunci? Nu, v-aş arăta atunci ce înseamnă să fii judecător şi ce înseamnă arestat.

— Găseşte-ţi cumpătul, frumoasă fată, zise Angelo. Legea, nu eu, îţi osândeşte fratele. Chiar de mi-ar fi rudă, frate sau fiu, nu s-ar schimba nimic. Trebuie să moară mâine.

— Mâine? strigă Isabela. O, cât de iute! Cruţaţi-l, cruţaţi-l! Nu-i pregătit să moară! Până şi orătăniile pe care le mâncăm sunt jertfite numai când le-a venit timpul. Slujivom oare cerurile cu mai puţin respect decât cel arătat nevrednicelor noastre făpturi? O, bunule, preabunule stăpân, gândiţi-vă că nimeni n-a murit din pricina nelegiuirii înfăptuite de fratele meu, deşi mulţi au încălcat această lege. Veţi fi deci întâiul care dă această osândă, iar el întâiul care s-o îndure. Căutaţi-vă adânc în suflet, stăpâne, bateţi la uşa inimii şi întrebaţi-o de-a cunoscut ceva asemănător cu greşeala fratelui meu, iar de va mărturisi o vină firească, aşa cum e a lui, n-o lăsaţi să dea glas nici unui gând împotriva vieţii fratelui meu.

Aceste din urmă cuvinte îl mişcară pe Angelo mai mult decât toate cele spuse până atunci, căci frumuseţea Isabelei stârnise o patimă vinovată în inima lui, şi începuse să nutrească gânduri de necuviincioasă iubire, precum era şi crima lui Claudio. Tulburarea din suflet îl făcu să-i întoarcă Isabelei spatele, dar ea-l chemă înapoi, grăindu-i:

— Vă-ntoaroeţi faţa, blândule stăpân, şi ascultaţi cum o să vă mituiesc.

— Cum? Să mă mituieşti? strigă Angelo, uimit că ei îi trecuse prin gând să-l îmbie cu mită.

— Da, zise Isabela, şi încă cu daruri pe care însuşi cerul

bucuros le-ar împărţi cu voi: nu aurul comorilor, nici pietre scânteietoare ce preţuiesc mai mult sau mai puţin, după cum vrei, ci cu rugi fierbinţi ce vor ajunge în ceruri înainte de răsăritul soarelui, rugi izvorâte din suflete ce şi-au aflat mântuirea, ale fecioarelor care trăiesc în posturi şi a căror inimă e închinată altor lucruri decât celor pieritoare.

— Fie, vino să mă vezi mâine, spuse Angelo.

Mulţumită scurtului răgaz câştigat pentru viaţa fratelui ei, mulţumită făgăduinţei că va fi ascultată încă o dată, ea plecă de la el cu nădejdea îmbucurătoare că va reuşi, în cele din urmă, să-i învingă aspra fire. Îndepărtându-se, mai zise:

— Cerul să vă aibe-n pază, înălţimea voastră! Şi Domnul să vă mântuie!

Iar Angelo, auzind aceasta, şopti în sinea lui: „Amin! Mă aibă-n pază cerul de tine şi de virtuţile tale.”

Pe urmă, înspăimântat de propriile sale gânduri necurate, îşi zise: „Dar ce-i asta? Ce-i asta? O iubesc, oare, de iar vreau s-o ascult şi cu nesaţ să-i sorb privirea? Oare ce visez? Vicleanul duşman al omului pune-n cârlig o sfântă drept momeală de vrea să prindă-n undiţă chiar sfinţi. Nicio femeie falnică n-a reuşit vreodată să-mi mişte inima, dar fata asta neîntinată aproape că m-a subjugat. Până mai adineauri zâmbeam numai şi mă minunam de se-ntâmpla să văd bărbat îndrăgostit.”

În noaptea aceea, din pricina zbuciumului vinovat din sufletul său, Angelo suferi mai mult decât prizonierul osândit de el cu atâta asprime; căci Claudio fu vizitat în temniţă de ducele cel bun la suflet care, în rasă de călugăr, îl îndrumă pe tânărul bărbat cum să apuce pe calea mântuirii, vorbindu-i despre pocăinţă şi pace sufletească. În schimb, Angelo suferi toate împunsăturile şovăielnicei şi vinovatei lui porniri; când îl ispitea s-o abată pe Isabela de la cărarea neprihănirii şi cinstei, când îl încolţea groaza şi remuşcarea pentru o crimă pe care n-o înfăptuise

deocamdată decât în gând. Dar până la urmă izbândiră gândurile cele mârşave şi omul care cu atât de puţină vreme în urmă sărise în sus doar când auzise de mită, hotărî s-o ademenească pe frumoasa fecioară cu o răsplată atât de mare încât să nu fie în stare să-i reziste – însuşi nepreţuitul dar al vieţii fratelui iubit.

Când, în dimineaţa următoare, Isabela sosi, Angelo dădu poruncă să fie adusă singură dinaintea lui; de-ndată ce-o văzu între patru ochi, îi spuse că de-i va dărui lui fecioria, păcătuind întocmai precum făcuse Julieta cu Claudio, va cruţa viaţa fratelui ei.

— Pentru că te iubesc, Isabela, spuse el.

— Şi fratele meu, răspunse Isabela, o iubea pe Julieta şi cu toate acestea spuneaţi că trebuie să moară.

— Dar Claudio nu va muri dacă te învoieşti să te strecori pe furiş la noapte în încăperile mele, aşa cum şi Julieta a plecat pe întuneric de la tatăl ei pentru a merge la Claudio.

Uluită de cuvintele lui, ademenind-o întocmai la nelegiuirea pentru care îi osândise cu moartea fratele, Isabela spuse:

— De dragul bietului meu frate aş face tot ce-aş putea pentru mine însămi; adică de-aş fi eu osândită să plătesc cu viaţa, aş purta ca pe nişte rubine urmele bicelor ce m-au sângerat şi m-aş duce spre moarte ca spre un pat de dorul căruia am fost bolnavă, mai curând decât să mă las pradă acestei ruşini.

Mai adăugă că nădăjduieşte ca el să nu fi rostit acele cuvinte decât pentru a-i încerca virtutea. El însă zise:

— Pe cinstea mea, crede-mă, vorbele mele arată ce doresc.

Supărată foc că-l aude folosind cuvântul „cinste” pentru a da glas unor asemenea dorinţi necinstite, Isabela zise:

— Aşa! Ce slabă cinste, pentru a-i da multă crezare, şi ce dorinţe încă mai primejdioase! Păzeşte-te, Angelo, te-aş putea da de gol! Iscăleşte îndată iertarea fratelui meu, ori

de nu, am să strig în gura mare s-audă toată lumea ce fel de om eşti!

— Dar cine să-ţi dea crezare, Isabela? răspunse Angelo. Numele meu nepătat, viaţa mea cumpătată, cuvântul meu ce cântăreşte mai greu decât al tău îţi vor spulbera învinuirile. Răscumpără-ţi fratele supunându-te voiei mele, altfel mâine va muri. Cât despre tine, n-ai decât să spui ce pofteşti, minciuna mea va trage mai greu în cumpănă ca adevărul tău. Să-mi dai răspunsul mâine.

„Cui să mă plâng? Cine m-ar crede, de-ar fi să povestesc toate astea?” murmura Isabela, îndreptându-se spre înfricoşătoarea temniţă în care era închis fratele ei. Când ajunse acolo, îl găsi pe Claudio adâncit într-o smerită convorbire cu ducele care, în rasa lui de călugăr, o vizitase şi pe Julieta şi-i făcuse pe amândoi vinovaţii îndrăgostiţi să pătrundă adevăratul înţeles al păcatului lor; ba nefericita Julieta mărturisise, vărsând lacrimi amare şi căindu-se din inimă, că se socoate mai vrednică de ocară decât Claudio, pentru că primise bucuros propunerile lui necinstite.

Intrând în cămăruţa în oare era închis Claudio, Isabela spuse:

— Fie cu voi pacea, harul şi buna tovărăşie.

— Cine e? întrebă ducele travestit. Intră: urarea ta merită să fie întâmpinată cum se cuvine.

— Aş vrea să-i spun o vorbă lui Claudio, zise Isabela.

Atunci ducele plecă şi-i lăsă singuri, cerând armaşului care-i păzea pe cei întemniţaţi să-l ducă undeva de unde să poată auzi ce-şi spun.

— Ei, ce mângâiere-mi aduci, surioară? întrebă Claudio.

Isabela îi răspunse că trebuie să se pregătească să moară a doua zi.

— Atunci, nicio scăpare? întrebă Claudio.

— Ba da, frate, răspunse Isabela, ar fi una. Dar una dintre acelea care, dacă te învoieşti s-o urmezi, îţi răpesc toată cinstea şi te lasă pustiit.

— Spune-mi şi mie cum stă treaba, zise Claudio.

— Oh, mi-e teamă de tine, Claudio, răspunse sora, şi tremur toată la gândul că s-ar putea să vrei să mai trăieşti, mai scump fiindu-ţi un neînsemnat răstimp de şase-şapte ierni adăugate vieţii tale, decât o cinste fără de moarte. Ai curajul să mori? Simţământul morţii ne copleşeşte mai cu seamă când ne temem de ea, altfel biata gânganie călcată sub picior simte o durere tot atât de mare oa şi un uriaş răpus.

— De ce mă faci să mă ruşinez? întrebă Claudio. Crezi oare că-mi pot făuri o hotărâre din duioşie şi vorbe înflorite? Dacă va trebui să mor, am să întâmpin întunericul ca pe-o mireasă, cu braţele deschise.

— Acum îmi recunosc fratele, strigă Isabela. A răsunat acum un glas venit din mormântul tatălui meu. Da, va trebui să meri; şi totuşi... Oare o să mă crezi, Claudio? Acest locţiitor al ducelui, care pe dinafară pare un sfânt, dacă m-aş învoi să-i dărui cinstea mea de fecioară, ţi-ar lăsa viaţa. Oh! De-ar fi doar viaţa mea în joc, mi-aş da-o pentru izbăvirea ta cu tot atâta uşurinţă cu câtă m-aş despărţi de un ac.

— Mulţumesc, scumpă Isabela, spuse Claudio.

— Pregăteşte-te să mori mâine, zise Isabela.

— Îngrozitor lucru, moartea! strigă Claudio.

— Dar câtă scârbă aduce o viaţă de ruşine! răspunse sora lui.

Acum însă, gândul morţii începu să răzbească dârzenia lui Claudio şi, năpădit de acea spaimă pe care numai vinovaţii o cunosc în clipa morţii, se tângui:

— Dulce surioară, lasă-mă să trăiesc! Păcatul ce trebuie să-l săvârşeşti ca să salvezi o viaţă de frate e-atât de repede spălat de fire, încât curând se schimbă în virtute!

— O, laş necredincios! Nemernic fără cinste! strigă Isabela. Ai fi în stare să-ţi scapi viaţa cu preţul întinării surorii tale? Oh, ruşine, ruşine, ruşine! Credeam, frate, că-ţi

este atât de dragă cinstea, că de-ai avea douăzeci de capete, n-ai pregeta să le pui pe douăzeci de butuce de călău, jertfindu-le pe toate înainte ca sora ta să fie înjosită cu o astfel de necinste.

— Ei nu, ascultă-mă, Isabela, spuse Claudio, care suferea cumplit.

Dar ce-ar fi vrut să spună apărându-şi slăbiciunea de a dori să trăiască, fie şi cu preţul ruşinii surioarei, fu curmat de intrarea ducelui, care zise:

— Claudio, am ascultat tot ce-ai vorbit cu sora ta. Angelo n-a dorit defel să-i terfelească cinstea cu adevărat; i-a spus ce i-a spus doar ca să-i pună virtutea la încercare. Ea, purtând în suflet adevărata cinste, l-a refuzat atât de ales, că Angelo a fost nespus de bucuros să-i primească răspunsul. De aceea nu nădăjdui să fii iertat, aşa că petrece-ţi în rugăciune ceasurile ce ţi-au mai rămas şi pregăteşte-ţi sufletul pentru moarte.

Atunci Claudio se căi pentru slăbiciunea arătată şi spuse:

— Îngăduie să-i cer iertare surioarei mele. Sunt atât de sătul de viaţă că m-aş ruga să fiu uşurat de povara ei.

Claudio se retrase copleşit de ruşine şi tristeţe pentru greşeala săvârşită.

Rămas doar cu Isabela, ducele lăudă hotărârea ei virtuoasă, spunându-i:

— Aceeaşi mână care te-a zămislit frumoasă te-a zămislit şi bună.

— Vai, răspunse Isabela, ce mult se-nşeală bunul duce în privinţa lui Angelo! Dacă vreodată se va întoarce şi-mi va fi cu putinţă să-i vorbesc, îi voi dezvălui în ce chip a cârmuit ţara împuternicitul său!

Isabela nu bănuia că da glas chiar atunci ameninţătoarelor destăinuiri. Ducele răspunse:

— Şi nu vei greşi; totuşi, aşa cum stau lucrurile acum, Angelo poate înlătura învinuirea ta; de aceea te rog să-mi asculţi cu luare-aminte sfaturile. Cred că-ţi stă în putere să

faci unei sărmane femei nedreptăţite un bine meritat, să-ţi salvezi fratele din ghearele crude ale legii fără a-ţi întina defel gingaşa-ţi făptură, şi în acelaşi timp să aduci multă bucurie ducelui, dacă s-ar întâmpla să se mai întoarcă vreodată.

Isabela răspunse că este gata să facă orice doreşte, numai să nu fie lucru de ocară.

— Virtutea e cutezătoare, spuse ducele, şi nu cunoaşte frica.

Pe urmă o întrebă dacă auzise vreodată de Mariana, sora lui Frederick, vestitul războinic care murise înecat în mare.

— Am auzit despre această doamnă, răspunse Isabela, şi numele ei era întotdeauna însoţit de cuvinte de laudă.

— Doamna aceasta, continuă ducele, este soţia lui Angelo; dar zestrea ei de nuntă se afla pe bordul corăbiei cu care i-a pierit fratele; şi ţine seama cât de greu a lovit-o această nenorocire pe sărmana femeie; căci pe lângă pierderea unui frate nobil şi vestit, care totdeauna îi arătase o dragoste firească şi plină de duioşie, odată cu năruirea bogăţiei a pierdut şi iubirea soţului ei, chipeşul Angelo, care, pretinzând că a descoperit o pată pe onoarea acestei neîntinate doamne (deşi adevărata pricină a fost risipirea zestrei sale), a părăsit-o pradă lacrimilor, fără a-i usca măcar una cu mângâierea lui. Nedreapta lui asprime, care după orice judecată sănătoasă s-ar fi cuvenit să stingă dragostea soţiei, a făcut-o de fapt şi mai năvalnică, precum se revarsă apele ce întâlnesc în cale un zăgaz, aşa că Mariana îşi iubeşte crudul soţ cu toată puterea dragostei dintâi.

Ducele îi dezvălui apoi mai pe larg planul. Isabela urma să se ducă la nobilul Angelo, prefăcându-se că se învoieşte să vină la miezul nopţii, cum îi ceruse el, astfel dobândind iertarea promisă; dar la întâlnire în locul ei se va duce chiar Mariana, trecând pe întuneric drept Isabela în ochii lui Angelo.

— Şi să nu-ţi fie teamă să faci una ca asta, fiica mea – îi spuse călugărul – căci Angelo îi e soţ şi nu-i niciun păcat să-i aduni împreună.

Plăcându-i planul, Isabela plecă să facă precum i se ceruse, iar ducele se duse să-i dea de ştire Marianei despre cele puse la cale. O mai vizitase şi altădată pe nefericita doamnă, în aceleaşi straie de împrumut, sfătuind-o în treburile bisericeşti, şi aducându-i prietenească mângâiere, cu care prilej aflase trista poveste chiar din gura Marianei; aşa se face că acum, neîndoindu-se de cucernicia lui, Mariana se învoi să se lase îndrumată de dânsul în înfăptuirea înţelegerii.

Când Isabela se întoarse de la întrevederea ei cu Angelo la casa Marianei, unde-i dăduse ducele întâlnire, el îi spuse:

— Bine-ai venit, şi chiar la timp! Ce veşti aduci de la vrednicul împuternicit?

Isabela povesti în ce chip aranjase lucrurile.

— Angelo, spuse ea, are o grădină înconjurată de un zid de cărămidă; în partea de miazănoapte a grădinii se află o vie, în care se ajunge printr-o portiţă.

Apoi le arătă ducelui şi Marianei două chei, date de Angelo, şi urmă:

— Cheia mai mare deschide poarta din vie, cealaltă o portiţă ce dă din vie în grădină. Acolo am făgăduit să-l întâlnesc chiar la miezul nopţii şi am căpătat de la el încredinţarea că nu se va atinge nimeni de viaţa fratelui meu. Am cercetat cum se cuvine şi cu mare grijă locul, iar el, în şoaptă şi cu sârguinţă vinovată, de două ori mi-a arătat drumul.

— Nu v-aţi mai înţeles asupra nici unor alte semne pe care trebuie să le ştie şi Mariana?

— Nu, asta a fost tot, răspunse Isabela, nimic altceva decât să mă duc când va fi întuneric. I-am spus că nu voi putea rămâne mult timp, dându-i să înţeleagă că mă va întovărăşi un slujitor, care-i încredinţat că vin pentru fratele

meu.

Ducele îi lăudă înţelepciunea cu care aranjase lucrurile, iar ea, întorcându-se spre Mariana, îi spuse:

— La despărţirea de Angelo, nu trebuie să-i spui altceva decât moale şi în şoaptă: „Acum să nu-mi uiţi fratele!”

În noaptea aceea, Isabela o conduse pe Mariana la locul hotărât pentru întâlnire, bucuroasă că prin şiretlicul acesta izbutea să salveze viaţa fratelui şi să-şi păstreze în acelaşi timp cinstea nepătată. Dar că viaţa fratelui ei ar fi în siguranţă ducele nu prea credea şi de aceea se înfăţişă din nou la temniţă când bătu miezul nopţii; cu asta avu Claudio noroc, altfel i s-ar fi tăiat capul chiar în noaptea aceea, căci curând după intrarea ducelui veni poruncă de la crudul împuternicit să i se reteze lui Claudio capul şi să-i fie trimis la ceasurile cinci dimineaţa. Ducele însă îl înduplecă pe armaş să amâne execuţia lui Claudio şi să-l păcălească pe Angelo, trimiţându-i capul unui om care murise în închisoare în dimineaţa aceea; şi pentru a-l face pe armaş să se învoiască, ducele, despre care armaşul nu bănuia cu nimic că nu e cel ce părea a fi, îi arătă o scrisoare scrisă de mâna ducelui şi pecetluită cu însemnele lui; văzând-o, armaşul crezu că fratele călugăr are o poruncă secretă de la ducele plecat şi de aceea se învoi să-l cruţe pe Claudio şi să taie capul mortului, pe care-l trimise lui Angelo.

Ducele întocmi apoi în numele său o scrisoare pentru Angelo, în care îl anunţa că anumite piedici îi curmaseră călătoria şi că se va înapoia la Viena a doua zi de dimineaţă şi-i cerea lui Angelo să-l întâmpine la intrarea în oraş, unde să-i înapoieze însemnele puterii; ducele mai dorea să se dea de veste supuşilor că oricine se consideră îndreptăţit la despăgubiri pentru vreo nedreptate suferită poate să-şi înfăţişeze plângerea în stradă, la intrarea lui în oraş.

În zorii zilei aceleia, Isabela veni la închisoare şi ducele, care o aştepta acolo, din motive numai de el cunoscute crezu potrivit să-i spună că lui Claudio i se tăiase capul;

aşadar, când Isabela îl întrebă dacă Angelo trimisese zapisul prin care îi ierta fratele, ducele răspunse:

— Angelo l-a izbăvit pe Claudio de lumea asta. Capul i-a părăsit umerii şi a fost trimis împuternicitului.

Îndurerata soră strigă:

— O, nefericite Claudio, nenorocită Isabela, lume de ocară, prea blestemat Angelo!

Falsul călugăr o rugă să se potolească, iar când ea se linişti o clipă, îi împărtăşi vestea apropiatei înapoieri a ducelui şi o învăţă în ce chip să-i înfăţişeze acestuia plângerea împotriva lui Angelo; o mai sfătui să nu se înfricoşeze dacă lucrurile vor părea, o vreme, că se îndreaptă împotriva ei. După ce o povăţui îndeajuns pe Isabela, ducele se duse la Mariana să-i arate şi ei cum anume trebuie să se poarte.

Pe urmă ducele îşi lepădă straiele de călugăr şi, îmbrăcat cu mantia-i regească, intră în cetatea Vienei, întâmpinat de o veselă mulţime de supuşi, care se adunaseră să-i ureze bun venit. Fu aşteptat acolo de Angelo care-i înapoie, cu tot ceremonialul cuvenit, însemnele puterii. Şi iată că sosi şi Isabela, în chip de jălbaş care dorea să-i înmâneze o plângere, şi zise:

— Dreptate, mult mărite duce! Sunt sora lui Claudio, cel osândit la moarte prin tăierea capului pentru că a sedus o tânără fecioară. I-am cerşit nobilului Angelo iertare pentru fratele meu. N-are rost să-i povestesc înălţimii voastre cum am îngenuncheat şi m-am rugat, cum n-a vrut să m-asculte şi eu am stăruit; povestea ar fi peste măsură de lungă. Dar, cu durere şi ruşine vă voi spune cum s-au sfârşit lucrurile. Angelo n-a binevoit să cruţe viaţa fratelui meu decât dacă mă dăruiam patimii lui necinstite şi, după o îndelungată luptă cu mine însămi, iubirea de soră a învins cinstea şi m-a dat lui. Dar a doua zi dimineaţa Angelo, călcându-şi făgăduiala, a poruncit să-i fie adus capul fratelui meu.

Ducele se prefăcu a nu da crezare acestei istorii, iar

Angelo spuse că femeii i se rătăciseră minţile de durerea de a-şi pierde fratele, care suferise asprimea dreaptă a legii. Dar iată că se apropie încă cineva cu o plângere, anume Mariana, şi zise:

— Nobile prinţ, aşa cum lumina vine din ceruri şi adevărul iese la iveală odată cu răsuflarea, aşa cum există înţeles în adevăr şi adevăr în virtute, eu sunt soţia acestui om şi, bunul meu stăpân, cuvintele Isabelei sunt scornite, fiindcă în noaptea despre care zice că ar fi petrecut-o cu Angelo eu am fost împreună cu el în casa din grădină. De e adevărat ce-am spus, fie-mi îngăduit să mă ridic de-aici teafără, iar dacă nu e, fie să încremenesc pe veci ca o statuie de marmoră.

Atunci Isabela, spre a-şi adeveri spusele, ceru mărturia călugărului Lodowick – acesta era numele pe care şi-l dase ducele câtă vreme fusese travestit. În tot ce arătaseră, Isabela şi Mariana nu făcuseră decât să-i urmeze sfaturile, căci ducele dorea să dovedească nevinovăţia Isabelei cât se poate de limpede, în ochii tuturor locuitorilor Vienei; dar lui Angelo nici nu-i trecea prin minte că asta era pricina pentru care se deosebeau spusele lor şi nădăjduia să se poată dezvinovăţi de învinuirile Isabelei arătând că mărturiile lor se bat cap în cap; iată de ce, luând înfăţişarea nevinovăţiei jignite, spuse:

— Până acum m-am mulţumit să zâmbesc; însă răbdarea mea, prea bunule stăpân, şi-a atins capătul, căci, după câte văd, aceste biete femei rătăcite la minte nu-s decât uneltele vreunei persoane de rang mai înalt care le aţâţă împotrivă-mi. Dă-mi mână liberă, înălţimea ta, să limpezesc urzeala.

— Aşa! Din toată inima! răspunse ducele. Şi pedepseşte după cum ţi-e placul. Domnia ta, nobile Escalus, rămâi alături de nobilul Angelo şi-ajută-l din răsputeri să dea în vileag fărădelegile; am trimis după călugărul care le-a aţâţat, şi când se-arată, pedepseşte-l cum crezi de cuviinţă

ca să răzbuni ocările aduse. Acum te vom lăsa pentru o vreme, însă domnia-ta, nobile Angelo, să nu te mişti de-aici până ce nu vei fi dat în vileag iţele urzelii.

Şi plecă, lăsându-l pe Angelo nespus de încântat că tocmai el a fost însărcinat să judece propria-i pricină. Dar ducele nu zăbovi decât atâta cât îi trebui să-şi lepede mantia ducală şi să îmbrace iar straiul de călugăr; astfel înveşmântat, se înfăţişă dinaintea lui Angelo şi a lui Escalus, iar bunul şi bătrânul Escalus, crezând că Angelo fusese învinuit pe nedrept, îi zise presupusului călugăr:

— Spune-ne, domnia-ta le-ai pus pe femeile astea să-l vorbească de rău pe Angelo?

El răspunse:

— Unde este ducele? Numai el trebuie să mă asculte.

Escalus răspunse:

— Ducele este de faţă prin noi şi noi îţi vom asculta spusele. Grăieşte cu dreptate!

— Ori cel puţin cu îndrăzneală, răspunse fratele călugăr.

Şi aduse mustrări ducelui pentru că lăsase soarta Isabelei în mâinile aceluia pârât de ea, şi vorbi cu atâta curaj despre multele nelegiuiri văzute pe când – spunea el – trăise în Viena ca un privitor oarecare, încât Escalus îl ameninţă că-l va supune la cazne grele pentru că ridică vocea împotriva stăpânirii şi îndrăzneşte să discute purtarea ducelui; apoi dădu poruncă să fie dus la închisoare. În clipa aceea, spre nespusa minunare a celor de faţă şi spre adânca disperare a lui Angelo, presupusul călugăr îşi lepădă straiul în care se travestise şi văzură cu toţii că nu era altul decât ducele.

Acesta îi vorbi mai întâi Isabelei, spunându-i:

— Vino la mine, Isabela. Călugărul tău acum ţi-e prinţ; dar mi-am schimbat numai straiele, nu şi sufletul. Te voi sluji şi de-acum încolo.

— O, fie-mi iertat că eu, supusa voastră, m-am folosit de înălţimea voastră, necăjind-o.

Ducele răspunse că mai degrabă ar fi avut el nevoie de

iertarea ei, fiindcă nu împiedicase uciderea fratelui – încă n-avea de gând să-i dezvăluie că acesta mai trăia, vrând să-i pună şi mai mult la încercare bunătatea. Angelo pricepu acum că ducele fusese, pe ascuns, martorul tuturor fărădelegilor sale şi spuse:

— O, temute stăpân, vinovăţia mi-e mai mare încă decât păcatul, căci am crezut că nu voi fi ştiut de nimeni, iar acum văd că Luminăţia ta, întocmai puterii cereşti, mi-a supravegheat faptele. Aşa că, bunule prinţ, nu-mi prelungi ruşinea, ci-ngăduie mărturisirii mele să mă judece. Nu altă îndurare cer decât să fiu îndată osândit la moarte.

Ducele răspunse:

— Greşelile tale, Angelo, sunt limpezi pentru toată lumea. Te osândim să-ţi aşezi capul pe acelaşi butuc asupra căruia s-a aplecat Claudio ca să-şi primească moartea, şi să dispari cu tot atâta grabă; cât despre averile lui, Mariana, te punem în drepturile de soţie şi de văduvă totodată, ca să-ţi poţi cumpăra un soţ mai bun.

— O, mult îndrăgit stăpân! răspunse Mariana, eu nu-mi doresc un altul, nici soţ mai bun să fie.

Şi vrednica soţie a unui soţ nerecunoscător ceru apoi în genunchi, aşa cum şi Isabela se rugase pentru Claudio, să-i fie lăsată lui Angelo viaţa. Ea imploră:

— Blândul meu stăpân! Nobile prinţ! Ia-mi şi tu partea, dulce Isabela! îngenunchează pentru mine şi-ţi voi sluji cu credinţă câte zile voi mai avea!

Ducele spuse:

— E împotriva firii să-i ceri aşa ceva. Dacă Isabela ar îngenunchea să se roage pentru iertarea lui, duhul fratelui ei şi-ar sfărâma lespedea de piatră şi-ar veni s-o ducă de aici, spre groaza noastră.

Dar Mariana continuă:

— Isabela, dulce Isabela, te rog numai atât: îngenunchează lângă mine şi ridică mâna! Nu rosti niciun cuvânt – am să spun eu totul! Se zice că oamenii cei mai

buni sunt plăsmuiţi şi din greşeli, şi aproape întotdeauna se fac încă mai buni de săvârşesc vreodată un rău. Soţul meu este dintre aceştia. O, Isabela, nu vrei să îngenunchezi de dragul meu?

Ducele atunci spuse:

— El va muri pentru Claudio.

Dar mult se bucură bunul duce când o văzu pe Isabela sa, de la care se aştepta numai la îndurare şi fapte demne de cinstire, că îngenunchează în faţa lui şi zice:

— Stăpâne prea-mărinimos, priveşte rogu-te spre osândit ca şi când fratele meu ar mai trăi. Eu socotesc că faptele lui au fost măcar în parte, până a dat ochii cu mine, pornite din inimă. Şi fiindcă aşa e, nu-l osândi la moarte. Fratele meu a murit pe drept, căci s-a făcut vinovat de răul pentru care a fost pedepsit.

Necunoscând ce alt răspuns mai bun să dea acestei nobile femei ce se ruga pentru viaţa duşmanului, ducele trimise să fie adus Claudio din închisoarea unde îşi aştepta cu inima îndoită norocul, şi, arătându-i Isabelei mult-jelitul ei frate, care era bine sănătos, îi spuse:

— Dă-mi mâna ta, Isabela. De dragul bunătăţii şi frumuseţii tale îl iert pe Claudio. Spune că vei fi a mea, şi atunci el îmi va fi şi mie frate.

Acum Angelo înţelese că a scăpat şi el de moarte iar ducele, văzând că i se mai luminează puţin ochii, zise:

— Ai grijă, Angelo, să-ţi iubeşti soţia; vezi bine că vrednicia ei ţi-a răscumpărat viaţa. Bucură-te, Mariana! Iubeşte-o, Angelo! Eu am spovedit-o şi-i cunosc virtuţile.

Angelo îşi aminti cât de neînduplecată inimă avuse când pentru scurt timp se-nveşmântase în hainele puterii, şi simţi acum cât e de dulce glasul îndurării.

Ducele îi porunci lui Claudio s-o ia pe Julieta de nevastă şi iarăşi îşi oferi Isabelei mâna, într-atât frumoasa fată cucerise inima prinţului prin purtarea ei nobilă şi virtuoasă. Cum încă nu îmbrăcase sutana, Isabela era liberă să se

mărite, iar ajutorul prietenesc dat de duce pe când fusese travestit în rasa de călugăr o hotărî să primească foarte bucuroasă cinstea pe care i-o făcea; şi după ce deveni ducesă a Vienei, pilda virtuoasei Isabela avu o asemenea înrâurire asupra celorlalte femei din cetate, încât de atunci nu mai căzu niciuna în păcatul Julietei, soţia pocăită a cuminţitului Claudio. Iar ducele cel iertător din fire domni vreme îndelungată împreună cu iubita lui Isabela, fiind cel mai fericit soţ şi prinţ de pe pământ.

A douăsprezecea noapte, sau cum doriţi

Sebastian şi sora sa Viola, un tânăr gentilom şi o tânără domniţă din Messina, erau gemeni şi (ceea ce trecea drept mare minune). Încă de la naştere semănau atât de mult unul cu celălalt, că nimeni nu i-ar fi putut deosebi dacă n-ar fi fost îmbrăcaţi altfel. Se născuseră amândoi în acelaşi ceas, şi tot într-un ceas se aflaseră în primejdie de moarte, căci naufragiară pe coasta Iliriei în vreme ce călătoreau împreună pe mare. Corabia la bordul căreia se aflau fu despicată în două de un colţ de stâncă în timpul unei năprasnice furtuni şi numai o mână din cei de pe vas scăpară cu viaţă. Căpitanul corăbiei şi puţinii marinari care supravieţuiseră plutiră spre ţărm într-o bărcuţă, aducând-o teafără la mal şi pe Viola care, sărmana, în loc să se bucure că a scăpat de moarte, se puse pe plâns, socotindu-şi pierdut fratele; însă căpitanul o îmbărbăta, încredinţând-o că în chiar clipa în care corabia se despica îi zărise fratele cum se leagă strâns de un catarg puternic şi pe urmă, cât mai putuse desluşi ceva în depărtare, îl văzuse purtat în voie pe valuri. Mult o mai mângâie nădejdea trezită de vestea aceasta, şi Viola începu să chibzuiască la ce-ar putea face într-o ţară străină, atât de departe de casă, şi-l întrebă pe căpitan dacă ştie ceva despre Iliria.

— Cum nu, chiar foarte multe, doamnă, răspunse căpitanul, căci m-am născut la nici trei ceasuri depărtare de aici.

— Cine domneşte asupra locurilor? întrebă Viola.

Căpitanul îi spuse că Iliria era cârmuită de Orsino, un duce tot atât de nobil din fire ca şi de obârşie. Viola îşi aminti că-şi auzise tatăl vorbind despre Orsino, care pe-atunci era holtei.

— Şi tot aşa-i şi-acum, răspunse căpitanul, sau încă mai era până nu demult, căci am plecat de aici abia de vreo lună, şi-atunci se răspândise vestea (cum ştiţi, norodul de rând mereu pălăvrăgeşte despre ce fac cei mari) că Orsino caută dragostea frumoasei Olivia, o fecioară plină de virtute, fiica unui conte mort mai an, care a lăsat-o pe Olivia în grija fratelui ei, mort şi el curând după aceea; şi se mai spune că atât l-a îndrăgit pe scumpu-i frate, încât a făcut legământ să se ferească pe vecie de vederea şi tovărăşia bărbaţilor.

Viola, pradă şi ea aceleiaşi adânci îndurerări pricinuite de pierderea fratelui, ar fi vrut să trăiască în preajma domniţei care-şi plângea cu atâta jale fratele mort. Îl întrebă pe căpitan dacă o poate prezenta Oliviei, spunând că ar intra cu drag în slujba ei. Dar el răspunse că ar fi un lucru greu de împlinit, de vreme ce, de când cu moartea fratelui ei, domniţa Olivia nu îngăduie nimănui să-i intre în casă, nici măcar ducelui. Atunci Viola încropi alt plan, şi anume să slujească ducelui în chip de paj, îmbrăcându-se cu haine băieţeşti. Năstruşnic gând pentru o tânără domniţă să-şi pună straie bărbăteşti şi să se dea drept flăcău, dar starea deznădăjduită şi lipsa de apărare în care se găsea Viola, fată tânără şi neobişnuit de frumoasă, singură într-o ţară străină, trebuie s-o scuze.

Observând cât de cinstit se poartă cu ea căpitanul şi cât de prieteneşte se îngrijeşte de binele ei, Viola îi împărtăşi planul, iar el se prinse îndată s-o ajute. Fata îi dete bani şi-i ceru să-i facă rost de haine potrivite, poruncind ca straiele să fie de aceeaşi culoare şi croite cam după acelaşi tipar cu cele purtate înainte de fratele ei Sebastian; şi după ce

îmbrăcă veşmintele bărbăteşti arătă atât de aidoma fratelui, încât aveau să se petreacă încurcături neobişnuite din pricină că uşor puteau trece unul drept celălalt fiindcă, după cum se va vedea, Sebastian scăpase şi el cu viaţă.

Căpitanul, bunul prieten al Violei, având ceva treabă la curte, după ce o preschimbă pe frumoasa copilă într-un gentilom, o prezentă lui Orsino sub numele de împrumut de Cesario. Ducele fu nespus de încântat de portul mândru şi destoinicia chipeşului tânăr şi-l primi pe Cesario în rândurile pajilor, adică întocmai slujba la care jinduise Viola; şi-atât de fără cusur împlini îndatoririle cerute de noua ei slujbă, arătă o supunere atât de ascultătoare şi o credinţă atât de statornică noului ei stăpân, încât curând ajunse cel mai îndrăgit slujitor al acestuia. Lui Cesario îi împărtăşi Orsino toată istoria iubirii lui pentru domniţa Olivia. Lui Cesario îi povesti curtea îndelungată şi zadarnică făcută aceleia care, respingându-i îndelungatele servicii şi dispreţuindu-i persoana, refuza să-l primească lângă ea. Din iubire pentru fata care se purtase cu el fără pic de suflet, nobilul Orsino, renunţând la întrecerile în câmp deschis şi la toate îndeletnicirile bărbăteşti în care aflase altădată atâta încântare, petrecea acum ceasuri întregi într-o nemernică trândăvie, ascultând tânguirile unei muzici dulci, femeieşti, ale cântecelor pline de duioşie ori de iubire înfocată şi, fără să mai ia în seamă tovărăşia nobililor înţelepţi şi învăţaţi cu care se însoţise pe vremuri, sta acum toată ziua la taclale cu tânărul Cesario. Fără doar şi poate că nepotrivit camarad îl vor fi socotit gravii curteni ai ducelui pe Cesario, pentru cel ce fusese cândva mobilul lor stăpân, marele duce Orsino!

Primejdios lucru pentru tinerele fecioare să fie duhovnicii unor duci tineri şi chipeşi; ceea ce fără întârziere şi spre întristarea-i află Viola, căci îşi dădu curând seama că suferă din dragoste pentru duce tot ceea ce-i spusese Orsino că îndurase pentru Olivia, mult minunându-se că Olivia poate

fi atât de rea faţă de neasemuitul ei stăpân şi domn la care, credea ea, nimeni nu s-ar fi putut uita decât cu cea mai adâncă admiraţie; ea îndrăzni chiar să-i dea de înţeles pe ocolite lui Orsino că e păcat să iubească o femeie atât de oarbă faţă de nobilele lui însuşiri, şi spuse:

— Stăpâne, dacă o domniţă te-ar iubi aşa cum domnia ta o iubeşte pe Olivia (şi poate se găseşte una de acest fel), şi dacă n-ai putea-o îndrăgi la rândul tău, oare nu i-ai spune că n-o poţi iubi? Şi oare n-ar trebui ea să se mulţumească cu acest răspuns?

Dar Orsino nu se învoi cu felul ei de a gândi, tăgăduind că o femeie ar putea iubi la fel de pătimaş ca el. Spuse că nu se află femeie cu inima îndeajuns de încăpătoare ca să cuprindă atâta iubire, şi de aceea era nedrept ca dragostea ce i-ar purta-o vreo domniţă să fie asemuită cu iubirea lui pentru Olivia. Deşi avea cel mai mare respect pentru părerile ducelui, Viola nu putu să nu-şi spună că lucrul acesta nu este tocmai adevărat, deoarece socotea că în inima ei se află tot atâta iubire cât în aceea a lui Orsino, şi zise:

— Ah, dar eu ştiu, stăpâne…

— Ce ştii tu, Cesario? întrebă Orsino.

— Ştiu prea bine, răspunse Viola, cât de multă dragoste poate nutri o femeie unui bărbat. Femeile au inima statornică, la fel ca şi noi. Tata avea o fată care iubea un bărbat cu tot atâta înfocare cum aş iubi-o şi eu pe Înălţimea Voastră dacă aş fi femeie.

— Şi care-i povestea ei? se interesă Orsino.

— Una fără noimă, stăpâne, răspunse Viola. N-a suflat nimănui un cuvinţel despre iubirea ei, ci a lăsat taina asemeni unui vierme ascuns în mugure de floare să-i mistuie frăgezimea obrazului. S-a veştejit de gânduri negre şi, galben-verzuie la faţă de melancolie, şedea cum stă Resemnarea pe un mormânt, zâmbind Mâhnirii.

Ducele vru să afle dacă domniţa murise cumva din iubire,

dar la această întrebare Viola dădu un răspuns în doi peri; căci născocise pesemne povestea numai ca să poată pune în cuvinte grăitoare iubirea tainică ce i-o purta lui Orsino şi durerea tăcută de care suferea.

Pe când stăteau astfel de vorbă, intră un gentilom trimis de duce la Olivia şi spuse:

— Cu voia ta, stăpâne, domniţa nu m-a primit, dar iată ce răspuns îţi dă prin slujitoarea ei: „Şapte ani de-acum încolo nici lumina zilei nu-i va privi chipul, ci aidoma unei călugăriţe, cernit zăbranic va purta pe faţă, scăldându-şi în lacrimi odaia ca semn de tristă aducere aminte pentru fratele ei mort”.

Auzind aceasta, ducele strigă:

— Ah, ea oare are o inimă atât de gingaşă că dă asemeni bir de dragoste până şi unui frate mort, cum va mai iubi ea când săgeata de aur curat îi va atinge inima!

Pe urmă spuse Violei:

— Ştii, Cesario, în faţa ta mi-am deschis toate tainiţele inimii; dă fuga deci, copile bun, la casa Oliviei. Nu te lăsa bătut până nu intri; stai pironit la poartă şi spune-i că acolo vei prinde rădăcini până va binevoi să te vadă.

— Şi de voi izbuti să-i vorbesc, stăpâne, atunci ce să-i spun? întrebă Viola.

— Ah, atunci, răspunse Orsino, dezvăluie-i patima iubirii mele. Cuvânteazăi pe larg despre credinţa statornică ce-i port. Îţi va sta în putinţă să-i înfăţişezi suferinţele mele, căci mai curând pe tine o să te asculte decât pe altul mai aspru la chip.

Aşadar, Viola plecă; dar nu o bucură prea mult să o curteze pe Olivia, căci trebuia să o înduplece să devină soţie celui cu care dorea să se mărite ea. Cum însă primise însărcinarea, o împlini cu credinţă şi Olivia află curând că la poarta ei se găseşte un tânăr care stăruie să fie lăsat s-o vadă.

— I-am spus, arătă slujitorul, că sunteţi bolnavă. Zice că

ştie şi că de aceea şi vrea să vă vorbească. l-am spus că dormiţi; părea să ştie dinainte şi despre asta, şi mi-a răspuns că tocmai asta ar fi pricina pentru care trebuie să vă vorbească. Ce aş putea să-i mai spun, doamnă? Nu-l tulbură nicio oprelişte şi vrea să vă vorbească, cu sau fără voia voastră.

Curioasă să afle cine ar putea fi îndărătnicul trimis, Olivia ceru să fie lăsat să intre; coborându-şi vălul pe faţă, îşi spuse că va mai asculta o dată solia lui Orsino, căci fără îndoială, judecind după obrăznicia lui, trimisul venea de la duce.

Intrând, Viola luă cea mai bărbătească înfăţişare cu putinţă şi după tipicul alesei curtenii din graiul pajilor de curte îi spuse domniţei învoalate:

— Nespus strălucitoare, încântătoare şi fără pereche frumuseţe, mă rog domniei voastre să-mi spui de eşti stăpâna casei, căci rău mi-ar mai părea să-mi irosesc pentru alra cuvintele, care n-au fost numai de minune plăsmuite, dar mi-au şi dat mult de furcă să le învăţ.

— De unde vii, domnule? întrebă Olivia.

— Nu pot să spun mai mult decât am învăţat, răspunse Viola, şi răspunsul la întrebarea domniei voastre nu e cuprins în rolul meu.

— Eşti deci actor? întrebă Olivia.

— Nu, precum nu sunt nici cel pe care-l joc, răspunse Viola, gândindu-se că ea, fiind femeie, se prefăcea că e bărbat. Şi iar o întrebă pe Olivia dacă ea e stăpâna casei. Olivia spuse că da; atunci Viola, împinsă mai mult de curiozitatea de a vedea faţa rivalei sale decât de graba de a rosti mesajul stăpânului, spuse:

— Domniţă scumpă, fie-mi îngăduit să vă privesc chipul.

Olivia nu se lăsă prea mult rugată ca să dea ascultare îndrăzneţei cereri, fiindcă trufaşa frumuseţe pe care ducele Orsino zadarnic o iubea de atâţia ani se îndrăgostise la prima vedere de presupusul paj, umilul Cesario.

Aşadar, când Viola ceru să-i vadă faţa, Olivia răspunse:

— Oare anume te-a însărcinat domnul şi stăpânul tău să te tocmeşti cu faţa mea?

Dar apoi dând uitării hotărârea de a-şi ascunde chipul sub văluri timp de şapte ani, şi le îndepărtă spunând:

— Totuşi, voi trage draperia şi am să-ţi arăt tabloul. Nu-i bine pictat?

Viola răspunse:

— E-o frumuseţe bine plăsmuită. Numai măiastră mână a Naturii putea aşterne cu atâta farmec purpura şi albul fraged pe obrajii domniei voastre. Eşti cea mai nemiloasă domniţă din câte vieţuiesc, de vrei să duci atâtea haruri spre mormânt fără a lăsa lumii măcar o copie.

— Ah, domnule, răspunse Olivia, n-am să fiu chiar atât de crudă. Lumea poate avea un inventar întreg al harurilor mele, precum: două buze aşa şi-aşa de roşii; aşişderea, ochi verzi cu pleoape cum li se cuvine; apoi un gât, o bărbie şi aşa mai departe. Ai fost trimis cumva ca să le afli preţul?

Viola răspunse:

— Văd eu cum eşti: mult prea trufaşă, dar încântătoare. Nobilul meu stăpân te iubeşte. Oh! O astfel de dragoste vrednică e de răsplată chiar de ai fi încoronată ca regină a frumuseţii, căci Orsino te iubeşte cu adoraţie şi lacrimi, cu gemete răsunând de tunetul iubirii şi cu suspin de flăcări.

— Stăpânul tău, spuse Olivia, îmi ştie bine simţămintele. Nu-l pot iubi, deşi nu mă îndoiesc că e un suflet mare; ştiu că e nobil şi de cuprinsă stare, că tinereţea lui e proaspătă şi fără pată. Toată lumea spune că e-nvăţat, curtenitor şi curajos; cu toate acestea eu nu-l pot iubi şi ar fi făcut mai bine să se mulţumească demult cu răspunsul acesta.

— De te-aş iubi aşa cum te iubeşte stăpânul, spuse Viola, la poarta ta mi-aş face colibă împletită din răchită şi ne-ncetat eu te-aş chema pe nume. Tânguitoare sonete aş plăsmui pentru Olivia şi le-aş cânta în miez de noapte; numele tău ar răsuna printre coline şi l-aş face pe Ecou,

flecarul îngânat al văzduhului, să strige Olivia! O! n-ai avea de unde să afli odihnă între alcătuirile pământului şi aerului, ci ţi s-ar face milă de iubirea mea!

— Multe-ai mai face, zise Olivia. Din ce neam te tragi?

Viola răspunse:

— Mai ales decât norocul, dar nu mă plâng de starea mea. Sunt gentilom.

Cu părere de rău o lăsă apoi Olivia pe Viola să plece, zicându-i:

— Întoarce-te la- stăpânul tău şi spune-i că nu-l pot iubi. Şi alte solii să nu mai trimită, decât de vii chiar tu să-mi spui cum a primit vestea.

La plecare, Viola îşi luă rămas bun de la domniţă zicându-i „Frumoasa cea crudă”. Când rămase singură. Olivia repetă cuvintele: Mai ales decât norocul, dar nu mă plâng de starea mea. Sunt gentilom. Apoi adăugă cu voce tare:

— Pot să jur că într-adevăr e de neam bun: vorbirea, chipul, mădularele, duhul şi purtarea lui arată limpede că e un om ales.

Pe urmă îşi dori ca ducele să fie Cesario şi, văzând cât de mult îi înrobise tânărul simţurile, se ocărî că prea se-ndrăgostise pe nepusă masă; dar blândele învinuiri ce şi le-aduc oamenii pentru propriile lor greşeli nu prind rădăcini adânci, şi curând Olivia uită într-aşa măsură de nepotrivirea dintre rangul ei şi cel al presupusului paj, cât şi de sfiala feciorelnică, însuşirea cea mai aleasă a firii unei femei, încât hotărî să câştige neapărat iubirea tânărului Cesario şi trimise după el un slujitor cu un inel de diamante, sub cuvânt că el i l-ar fi lăsat drept cadou de la Orsino. Nădăjduia ca, dăruindu-i cu atâta iscusinţă inelul, Cesario să-şi facă o idee despre gândurile ce le nutrea; şi într-adevăr Viola începu să bănuiască ceva, deoarece, ştiind că Orsino nu trimisese prin ea niciun inel, îşi aduse aminte de privirile şi purtarea Oliviei care arătau admiraţia ce i-o purta şi ghici îndată că iubita stăpânului se îndrăgostise de ea.

— Vai, spuse ea, biata femeie ar fi făcut mai bine să se îndrăgostească de o nălucă. Buclucaşă treabă mai e deghizarea, de vreme ce a făcut-o pe Olivia să ofteze la fel de zadarnic precum oftez eu din pricina lui Orsino.

Viola se întoarse la palatul lui Orsino şi-i povesti stăpânului cum a dat greş, repetându-i porunca Oliviei ca ducele să n-o mai tulbure. Ducele continuă totuşi să spere că blândul Cesario va izbuti cu vremea s-o înduplece pe Olivia să arate puţină îndurare şi-i ceru s-o viziteze iarăşi a doua zi. Între timp, spre a mai scurta apăsătorul răstimp, ceru să i se cânte un cântec pe care-l asculta cu drag, apoi grăi:

— Bunul meu Cesario, azi-noapte, când am auzit cântecul ăsta, mi s-a părut că-mi alină grozav sufletul. Ia aminte, Cesario, e un cântec vechi şi fără-nfloriturі. Îl cântă femeile care împletesc şi ţesătoarele când stau la soare, şi fecioarele care-şi ţes borangicul cu suveica de os. E cam neghiob, dar mie-mi place, căci se povesteşte în el despre nevinovăţia dragostei în vremurile de mult duse.

CÂNTEC

Vino, ia-mă, bună moarte,
Culcă-mă-ntre pomi de vis,
Răsuflare, zbori departe:
Cruda fată m-a ucis.
Alb linţoliu pregăteşte
Cu brăduţ îngemănat,
Nimeni nu mi te doreşte
Cu suflet mai împăcat.
Nicio floare să nu-mi crească
Pe mormântu-ntunecat,
Prietenii să nu jelească
Oasele ce-aţi îngropat.
Iar ca să cruţăm suspinul

Fetei care m-a iubit
Îngropaţi-mă degrabă
Într-un loc de negăsit.

Violei nu-i scăpă niciunul dintre cuvintele cântecului din bătrâni, care cu atâta simplitate adevărată da glas chinurilor dragostei neîmpărtăşite, şi înfăţişarea ei dovedi că simţea întocmai ceea ce spunea cântecul. Privirile-i întristate fură observate de Orsino, care-i spuse:

— Pe viaţa mea, Cesario, cu toate că eşti atât de tânăr, ţi-au căzut ochii pe un chip pe care l-ai îndrăgit; aşa-i ori nu, băiete?

— Într-o oarecare măsură, da, cu voia domniei voastre, răspunse Viola.

— Şi ce fel de femeie este, de ce vârstă? întrebă Orsino.

— De vârsta şi cu înfăţişarea voastră, stăpâne, zise Viola, iar ducele fu ispitit să zâmbească auzind că acest flăcăiandru chipeş iubeşte o femeie cu atâţia ani mai în vârstă decât el şi cu înfăţişare aspră, de bărbat; Viola însă se gândea în taină la Orsino şi nu la vreo femeie care-i semăna.

Când se duse a doua oară la Olivia, Viola nu mai întâmpină niciun fel de piedici pentru a ajunge în preajmă-i.

Slujitorii descoperă repede când stăpânelor le place să stea de vorbă cu niscai crainici tineri şi frumoşi; aşadar, îndată ce Viola sosi, poarta îi fu deschisă larg şi pajul ducelui fu condus cu mult respect în încăperile Oliviei; iar când Viola spuse că venise din nou pentru a-i grăi în numele stăpânului, Olivia zise:

— Aş vrea să nu-mi mai vorbeşti niciodată de el; însă de-ai vrea să mă îndupleci spre alt dor, ţi-aş asculta rugămintea cu mai mare plăcere decât mi-ar face muzica sferelor cereşti.

Cuvintele acestea erau spuse pe şleau, dar Olivia le lămuri îndată şi mai pe înţeles, mărturisindu-şi deschis

dragostea; şi când zări apoi cum pe faţa Violei nemulţumirea se-ngemăna cu încurcătura, spuse:

— Oh, ce frumos arată dispreţul în tremurul mânios al buzelor tale! Cesario, pe trandafirul primăverii, pe neprihănire, cinste şi adevăr, te iubesc atât de mult încât, în ciuda trufiei tale, n-am nici putere, nici minte să-mi ascund pasiunea.

Dar în zadar i se mărturisi domniţa. Viola se îndepărtă de ea în grabă, ameninţând-o că nu va mai veni niciodată să-i vorbească în numele lui Orsino; şi singurul răspuns pe care-l dădu îmbierilor Oliviei fu să-şi arate hotărârea nestrămutată de a nu iubi nicicând vreo femeie.

De-abia plecase de la Olivia, că Violei îi şi fu pusă la încercare bărbăţia. Un gentilom a cărui iubire fusese respinsă de Olivia, auzind cum îl copleşea frumoasa domniţă cu favoruri pe trimisul ducelui, îl provocă la duel. Ce putea face, oare, sărmana Viola, care, deşi purta îmbrăcămintea unui bărbat, avea inima cu adevărat de femeie şi se temea până şi să privească spre propria-i spadă?

Văzând cum teribilul rival înaintează spre ea cu sabia trasă, la început se gândi să-i dezvăluie că e femeie. Fu însă repede scăpată din ghearele spaimei şi de ruşinea unei asemenea destăinuiri de către un necunoscut aflat în trecere pe acolo care, îndreptându-se spre ei de parcă ar fi cunoscut-o demult şi i-ar fi fost cel mai bun prieten, îi spuse adversarului ei:

— Dacă tânărul gentilom ţi-a adus vreo jignire, iau vina lui asupră-mi, iar dacă îl jigneşti eu îţi arunc în numele lui mănuşa.

Nici n-apucă Viola să-i mulţumească pentru sprijinul dat ori să afle motivul acestui amestec binevenit, că noul ei prieten trebui să facă faţă unui inamic împotriva căruia nu-i era de niciun folos curajul, căci ofiţerii ducelui, sosind chiar în acea clipă, îl arestară în numele stăpânului lor, ca să dea

socoteală pentru o încălcare a legii, săvârşită înainte cu câţiva ani. Atunci el îi vorbi Violei:

— Asta mi se trage din pricină că te tot caut.

Pe urmă îi ceru o pungă cu bani, zicând:

— Mă văd nevoit acum să-ţi cer punga înapoi, şi mult mai rău îmi pare că nu pot să-ţi dau ajutor, decât de mine şi de ce m-aşteaptă. Pari uluit, dar hai, vino-ţi în fire!

Cuvintele lui o uluiră într-adevăr pe Viola, care o ţinu sus şi tare că nu-l cunoaşte şi că nu căpătase niciodată vreo pungă de la el; îi oferi în schimb o mică sumă de bani, aproape tot ce avea, pentru bunătatea pe care i-o arătase. Acum însă, străinul îi spuse cuvinte aspre, învinuind-o de nerecunoştinţă şi de răutate. Şi adăugă:

— Pe băietanul ăsta ce-l vedeţi l-am smuls din gheara morţii, şi numai de dragul lui am venit în Iliria, înfruntând o asemenea primejdie.

Dar gărzile nu prea aveau chef să asculte plângerile prizonierului, aşa că-l siliră să se grăbească, zicând:

— Ce ne pasă nouă de asta?

Pe când era dus de-acolo, străinul o chemă pe Viola cu numele de Sebastian, învinuindu-l cât timp se mai putu face auzit pe presupusul Sebastian că-şi lasă de izbelişte prietenul. Auzind că i se spune Sebastian – deşi străinul fu dus prea repede de acolo ca să-i poată cere vreo explicaţie – Viola îşi închipui că misterioasa întâmplare avusese loc deoarece fusese luată drept fratele ei şi începu să nutrească nădejdea că despre fratele ei vorbea necunoscutul zicând să-i salvase viaţa.

Şi chiar aşa şi era. Străinul, pe nume Antonio, era căpitan de corabie. El îl luase pe Sebastian la bordul vasului său când acesta, mort aproape de oboseală, plutea în voia valurilor pe catargul de care se legase în timpul furtunii. Antonio simţise o prietenie atât de puternică pentru Sebastian, încât hotărâse să-l urmeze oriunde s-ar duce; şi când tânărul îşi arătase dorinţa de a vizita curtea lui Orsino,

Antonio fu mai bucuros să vină în Iliria decât să se despartă de el, deşi ştia că dacă va fi recunoscut acolo, viaţa îi va fi în primejdie, căci odinioară îl rănise grav într-o mare bătălie pe nepotul ducelui Orsino. Aceasta era vina pentru care fusese acum arestat.

Căpitanul şi Sebastian coborâseră amândoi de pe corabie doar câteva ceasuri înainte de a o fi întâlnit Antonio pe Viola. El îi dăduse lui Sebastian punga, ca acesta să se folosească după bunul lui plac de bani dacă ar fi vrut să cumpere ceva, spunându-i că va aştepta la han câtă vreme Sebastian va cutreiera oraşul. Cum Sebastian nu se înapoiase la timpul hotărât, cu toată primejdia Antonio ieşise în oraş să-l caute; şi fiindcă Viola purta aceleaşi haine şi semăna atât de izbitor la chip cu fratele ei, căpitanul trăsese spada spre a-i sări în ajutor tânărului pe care (credea el) îl scăpase de la moarte, iar când Sebastian (cum presupuse el) se lepădă de dânsul şi se împotrivi să-i înapoieze propriii săi bani, nu e de mirare că-l învinui de nerecunoştinţa.

După plecarea lui Antonio, temându-se să nu fie iar provocată la duel, Viola fugi acasă cât putu de repede. Nu dispăruse de multă vreme, când adversarul ei crezu c-o vede întorcându-se; dar cel care sosi acum acolo era fratele ei, Sebastian, căruia îi strigă:

— Aha, domnule, iar te întâlnesc? Poftim, asta-i pentru tine! Şi-i trase lui Sebastian o lovitură. Sebastian nu era laş; trăgându-şi spada, îi înapoie cu plăcere lovitura.

Dar iată că de astă dată o doamnă puse capăt încăierării; Olivia ieşise din casă şi, luându-l şi ea pe Sebastian drept Cesario, îl pofti înăuntru, arătându-şi mâhnirea că fusese atât de grosolan atacat. Deşi bunăvoinţa acelei domniţe îl surprinse pe Sebastian la fel de mult ca şi bădărănia adversarului său necunoscut, intră cu multă plăcere în casă şi Olivia fu încântată că Cesario (cum credea ea) se arăta mai simţitor la atenţiile ei; căci cu toate că avea dinainte-i

aceleaşi trăsături, pe faţa tânărului nu putea vedea nimic din dispreţul şi mânia de care se plânsese când îi împărtăşise lui Cesario dragostea.

Sebastian nu se împotrivi câtuşi de puţin drăgălăşeniilor arătate de frumoasa domniţă. Păru chiar că le primeşte cu foarte multă plăcere, dar se întrebă totuşi cum de se putea întâmpla una ca asta, simţindu-se înclinat să creadă că Olivia nu este chiar în toate minţile; văzând însă că e stăpâna unei case frumoase, că dă porunci tuturor, că pare să cârmuiască familia cu iscusinţă şi că se vedea a fi o femeie cu scaun la cap în toate cele, afară de iubirea din senin pe care i-o arăta, îl bucură răsfăţul ei; iar Olivia, văzând voia bună a lui Cesario şi temându-se să nu se răzgândească, propuse să se cunune pe loc, deoarece avea un preot în casă. Sebastian se învoi, şi după ce slujba căsătoriei luă sfârşit, o părăsi pe doamna sa pentru scurtă vreme, dorind să meargă şi să-i povestească prietenului său Antonio despre norocul ce dăduse peste el. Între timp Orsino sosea în vizită la Olivia şi, chiar pe când ajungea în dreptul casei ei, gărzile aduseră în faţa ducelui pe prinsul lor, Antonio. Viola se afla cu Orsino, stăpânul ei, şi îndată ce o văzu Antonio, crezând şi acum că e Sebastian, îi povesti ducelui cum îl scăpase pe băietanul acela din primejdiile mării; după ce vorbi pe larg de bunătatea pe care într-adevăr i-o arătase lui Sebastian, îşi sfârşi plângerea adăugând că nerecunoscătorul tânăr trei luni în şir, zi şi noapte, fusese nedespărţit de dânsul. Dar cum domniţa Olivia tocmai ieşea din casă, ducele nu mai putu asculta povestea lui Antonio, ci spuse:

— Iat-o pe contesă; iată cerul păşind pe pământ! Cât despre tine, omule, vorbele pe oare mi le spui smintite sunt; de trei luni în şir tânărul acesta e în slujba mea!

Porunci apoi ca Antonio să fie dus de acolo. Dar cereasca domniţă îi dădu curând prilej ducelui să-l învinuiască pe Cesario de nerecunoştinţă, întocmai ca Antonio, căci

singurele vorbe pe care le auzi rostite de gura Oliviei fură unele de dragoste şi adresate lui Cesario; şi când află ce loc de seamă dobândise pajul în inima Oliviei, ducele îl ameninţă cu toate grozăviile prea dreptei lui mânii. Iar la plecare îi ceru Violei să-l urmeze, spunându-i:

— Hai cu mine, băiete; sufletul mi-e dornic de răzbunare.

Deşi se părea că în furia geloziei sale ducele o va osândi pe Viola la moarte grabnică, iubirea o făcu să prindă curaj şi spuse că va îndura prea bucuroasă moartea numai pentru a uşura sufletul stăpânului ei. Dar Olivia nu voia să-şi piardă astfel soţul şi strigă:

— Unde se duce Cesario al meu?

Viola răspunse:

— După acela care mi-e mai drag decât viaţa.

Totuşi Olivia îi împiedică să plece, strigând cât o ţineau puterile că Cesario e soţul ei, şi trimise după preot care întări că nu trecuseră încă două ore de când o cununase pe doamna Olivia cu tânărul acela. Zadarnic stărui Viola că nu se cununase nicicând cu Olivia; mărturia Oliviei şi a preotului îl făcură pe Orsino să creadă că pajul îi furase comoara pe care-o preţuia mai presus de viaţă. Crezând însă că nu mai e nimic de făcut, îşi luă rămas bun de la necredincioasa lui iubită şi de la făţarnicul ei soţ, cum îi zise Violei, poruncindu-i să nu-i mai iasă vreodată în cale – când se întâmplă (după cum li se păru) o minune! Căci iată apărând un alt Cesario, care i se adresă Oliviei ca unei soţii. Acest nou Cesario era Sebastian, adevăratul soţ al Oliviei, şi când mirarea lor de a vedea două persoane cu acelaşi chip, aceeaşi voce şi aceeaşi purtare se mai potoli niţel, frate şi soră începură să-şi pună unul altuia întrebări, căci Violei nu-i venea a crede că fratele ei se mai afla în viaţă, iar Sebastian nu înţelegea cum de se face că sora lui, pe care o socotise înecată, se găsea în faţa lui în veşmintele unui bărbat. Viola însă se grăbi să-l convingă că sub înfăţişarea aceea se ascundea într-adevăr ea, sora lui.

După ce fură lămurite toate încurcăturile pricinuite de nemaipomenita asemănare dintre cei doi fraţi gemeni, făcură cu toţii haz de domniţa Olivia, pentru greşeala de a se îndrăgosti de o femeie; iar Oliviei nu-i păru deloc rău de schimbare, când află că se căsătorise cu fratele şi nu cu sora.

Căsătoria Oliviei puse capăt pentru totdeauna nădejdii lui Orsino, şi odată cu nădejdea păru că se spulberă şi stearpa lui iubire căci toate gândurile sale se îndreptau acum spre păţania prin care favoritul său, tânărul Cesario, se preschimbase într-o fermecătoare fată. O privi pe Viola cercetător şi amintindu-şi că întotdeauna fusese de părere că tânărul Cesario e foarte chipeş, îşi spuse că va arăta nespus de bine în haine femeieşti şi îşi mai aduse aminte cât de des zicea ea că îl iubeşte, lucru care-i păruse, la vremea lui, a fi doar mărturisirea credinţei ce i-o purta tânărul paj, dar în care ghicea acum un cu totul alt înţeles, căci îi veniră în minte multe cuvinte plăcute spuse de acesta odinioară şi luate de el drept vorbe de duh. De îndată ce-şi aminti de toate, hotărî s-o ia pe Viola de soţie, aşa că-i spuse (nu reuşea încă să o cheme altfel decât Cesario şi băiete):

— Băiete, de o mie de ori mi-ai spus că n-ai să iubeşti nicio femeie aşa cum mă iubeşti pe mine; şi pentru felul credincios în care m-ai servit, fără să iei în seamă frageda şi dulcea ta făptură, şi deoarece mi-ai spus atâta vreme „stăpâne”, vei fi de-acum stăpâna stăpânului tău şi ducesa legiuită a lui Orsino.

Văzând că Orsino îi oferă Violei inima pe care ea o refuzase cu atâta asprime, Olivia îi pofti să intre în casă şi le oferi serviciile bunului preot, care-o căsătorise cu Sebastian în acea dimineaţă, pentru ca în seara aceleiaşi zile să îndeplinească aceeaşi slujbă, pentru Orsino şi Viola. Astfel, gemenii, frate şi soră, se căsătoriră în aceeaşi zi; furtuna şi sfărâmarea corabiei care-i despărţise, fură

mijlocul de a urca spre înălţimea soartei lor. Viola deveni soţia lui Orsino, ducele Iliriei, iar Sebastian soţul nobilei şi bogatei contese, domniţa Olivia.

Timon din Atena

Timon, un nobil din Atena care se bucura de o avere demnă de un prinţ, arăta o mărinimie fără de hotare. Bogăţia-i aproape necuprinsă nu izbutea să-i umple bine pungile că el le şi golea, cheltuindu-şi banii cu oameni de toate soiurile şi de toate rangurile. Nu doar săracii se înfruptau din dărnicia lui; nici nobilii cei mari nu se dădeau în lături să fie socotiţi printre cei ce depindeau de el şi se-nşirau în urmă-i. La masa lui benchetuiau toţi marii mâncăi, iar casa îi era deschisă oricui trecea prin Atena. Uriaşa lui bogăţie, la care se adăuga o fire deschisă şi darnică, îi câştigase dragostea tuturor sufletelor; oameni cu fel de fel de planuri, foarte deosebiţi ca fire, îşi ofereau serviciile nobilului Timon; de la linguşitorul cu chip străveziu, a cărui faţă răsfrânge asemeni unei oglinzi toana de-o clipă a binefăcătorului, până la cinicul dur şi neînduplecat care, deşi se prefăcea că dispreţuieşte fiinţa omenească iar lucrurile lumeşti îi sunt indiferente, nu putea totuşi rezista purtării curtenitoare şi sufletului generos al lui Timon, ci venea (călcându-şi firea) să se înfrupte la regeştile sale petreceri, iar la întoarcerea acasă se socotea mult înălţat în propriii săi ochi dacă Timon îl învrednicise cu un salut sau un semn din cap.

Când vreun poet plănuia o operă care avea nevoie de un cuvânt înainte pentru a fi înfăţişată lumii, era destul să o închine nobilului Timon, şi putea fi sigur că i se va vinde poemul, că patronul său îi va trimite îndată o pungă cu galbeni în dar, poftindu-l să-i cerceteze zilnic casa şi masa.

Când un pictor dorea să scape de un tablou, n-avea decât să-l ducă nobilului Timon, prefăcându-se că se încrede în gustul lui ales, pentru a afla meritele operei; nu era nevoie de altceva ca să-l convingă pe nobilul cu inimă largă să-l cumpere. Când un giuvaergiu avea o piatră de preţ sau un negustor de mătăsuri rămânea cu ţesături rare şi scumpe de care nu se putea descotorosi din pricina preţului prea ridicat, casa nobilului Timon era o piaţă mereu deschisă, unde-şi puteau vinde mărfurile sau podoabele la orice preţ, ba mobilul cel bun din fire le mai aducea şi mulţumiri pentru târguială, de parcă i-ar fi făcut o mare favoare dându-i prilejul să cumpere lucruri atât de costisitoare. De aceea casa lui era înţesată de cumpărături de prisos, bune doar pentru a umfla pompa stânjenitoare şi săritoare în ochi, iar el însuşi era, în chip şi mai supărător, înconjurat de o haită de asemenea oaspeţi trândavi, poeţi mincinoşi, pictori, negustori hrăpăreţi ca rechinii, nobili şi domniţe, curteni scăpătaţi şi solicitanţi, care-i umpleau necontenit coridoarele, turnându-i în urechi, ca ploaia, şoaptele linguşirilor lor greţoase, aducându-i, ca unui zeu, jertfa adoraţiei lor, venerând până şi scăriţa cu ajutorul căreia sălta în şa şi dându-i să înţeleagă că puteau să-şi umple cu toţii plămânii de aerul ce aparţinea tuturor numai prin îngăduinţa şi bunătatea inimii lui.

Unii dintre aceşti taie-frunză la câini erau tineri de obârşie aleasă, azvârliţi (fiindcă se întinseseră mai mult decât îi ţinuse plapuma) de creditori la închisoare, de unde îi răscumpărase nobilul Timon; după care, aceşti tineri risipitori se ţineau scai de dânsul, de parcă datorită unui simţământ reciproc de simpatie binefăcătorul lor fusese îndrăgit de toţi aceşti mână-spartă şi linge- blide care, neputând să se măsoare cu el în ce priveşte averea, găseau că-i mai uşor să-i fie pe măsură cheltuind cu nesăbuinţă şi cu mână spartă bani care nu erau ai lor. Una dintre aceste păpuşi era Ventidius, pentru ale cărui datorii, făcute fără

rost, Timon plătise de curând suma de cinci talanţi.

Dar în nespusa învălmăşeală, în marele puhoi de oaspeţi, nimeni nu era mai luat în seamă de Timon ca aceia care-i făceau vreun dar sau vreo amintire. Mare noroc pe aceşti oameni dacă Timon arăta slăbiciune pentru vreun câine, vreun cal, sau vreo mobilă ieftină de-a lor. Puteai fi sigur că obiectul jinduit, oricare ar fi fost, avea să-i fie trimis a doua zi dis-de-dimineaţă, însoţit de temenelele celui care-l dăruia, rugându-l pe Timon să-l primească şi să ierte nevrednicia darului; iar calul sau câinele cu pricina, sau ce-o fi fost, nu întârzia să stoarcă mărinimiei lui Timon, cel neîntrecut în daruri, douăzeci de câini sau cai, oricum cadouri însutit mai preţioase, după cum ştiau prea bine pretinşii dăruitori, ale căror aşa-zise daruri nu erau decât bani daţi cu camătă mare şi pe termen scurt. În chipul acesta nobilul Lucius îi trimisese de curând lui Timon patru cai albi ca laptele, cu hamuri de argint, pentru care vicleanul nobil băgase de seamă că Timon avusese cândva cuvinte de laudă, iar un alt nobil, Lueulhis, pasă-mi-te fără niciun interes, îi făcuse plocon o pereche de ogari, pentru că auzise că Timon le admira frumuseţea şi iuţeala. Nobilul Timon primise darurile cu inima uşoară, fără să bănuiască gândurile necinstite ale celor ce le ofereau; şi nu încape îndoială că dăruitorii fură răsplătiţi cu daruri şi mai bogate – un diamant sau un giuvaer, având o valoare de douăzeci de ori mai mare decât cadourile lor făţarnice şi interesate.

Uneori secăturile acestea se puneau pe treabă pe căi şi mai făţişe şi cu vicleşuguri grosolane şi bătătoare la ochi, pe care încrezătorul Timon era totuşi prea orb ca să le vadă, se prefăceau că admiră şi preţuiesc nespus un lucru de-al lui Timon, cine ştie ce chilipir sau vreo marfă proaspăt cumpărată, fiind siguri că în acest chip îl vor face pe nobilul cel docil şi larg la inimă să le dăruiască lor lucrul astfel lăudat, şi asta fără cea mai mică ostenealâ, cât doar puţină linguşire ieftină şi săritoare-n ochi. Pe calea asta, doar cu

două zile în urmă Timon dăruise unuia dintre aceşti nobili cu sufletul josnic chiar armăsarul roib pe care călărea, deoarece binevoise să spună că e un animal frumos şi că aleargă bine; Timon ştia că nimeni nu laudă nicicând din inimă ceva ce n-ar dori să aibă. Căci nobilul Timon cântărea iubirea prietenilor după a sa şi-i plăcea atât de mult să facă daruri, încât ar fi fost în stare să dea regate întregi presupuşilor prieteni fără să socotească vreodată că ar fi destul.

Asta nu înseamnă că toată averea lui Timon se risipea spre a-i îmbogăţi pe nemernicii lingăi: mărinimia lui era în stare şi de înfăptuiri nobile, vrednice de laudă. Odată, când un servitor de-al său se îndrăgostise de fiica unui atenian bogat şi n-avea nici urmă de nădejde s-o poată lua de soţie deoarece fata se afla cu mult deasupra lui ca rang şi avere, nobilul Timon îi dăruise cu dragă inimă acestui slujitor trei talanţi atenieni pentru a-i mări avuţia pe măsura zestrei pretinse de tatăl tinerei fecioare aceluia ce avea s-o ia de nevastă. Însă de cele mai multe ori din averea lui se înfruptau pungaşii şi lipitorile, prietenii pe oare nu-i ştia făţarnici, ci, pentru că-i stăteau mereu în preajmă, credea că musai îl iubesc. Fiindcă îi zâmbeau şi-l măguleau, socotea fără umbră de îndoială că purtarea îi este aprobată de toţi oamenii cumsecade şi înţelepţi. Iar când benchetuia în mijlocul linguşitorilor şi al bănuitorilor prieteni, când ei îl mâncau de viu şi-i secau bogăţia, întru sănătatea şi propăşirea lui bând cu înghiţituri mari din vinurile cele mai scumpe, el nu putea deosebi un prieten de un linguşitor, ba mai mult, ochilor săi amăgiţi (ce se mândreau cu priveliştea aceasta) li se părea că nu e o mângâiere mai de preţ decât atâţia prieteni care se au ca fraţii şi care-şi pun fiecare avuţiile la îndemâna celorlalţi (deşi toate cheltuielile erau făcute numai din avuţia lui); şi bucuroşi se roteau deasupra priveliştii unei petreceri (cum îi părea lui) atât de sărbătoreşti şi frăţeşti.

Dar în timp ce astfel ajungea să fie mai bun ca însăşi bunătatea şi-şi revărsa mărinimia de parcă Plutus, zeul aurului, n-ar fi fost decât slujitorul său, în timp ce astfel îi da înainte, fără grijă ori zăbavă, atât de nepăsător la cheltuieli că nici nu se întreba cum le va acoperi fără să pună capăt nebunului val de petreceri, bogăţia sa, care nu era nesfârşită, trebuia să se topească până la urmă prin o aşa risipă nesăbuită. Dar cine să i-o spună? Linguşitorii? Interesul lor era să-i închidă ochii.

Degeaba se străduia cinstitul lui majordom, Flavius, să-j înfăţişeze adevărata stare a averii, punându-i în faţă socotelile, rugându-l, cerşindu-i cu o stăruinţă ce ar fi părut necuviincioasă din partea unui slujitor în orice altă împrejurare, implorându-l cu lacrimi în ochi să cerceteze starea averilor sale, Timon îl tot amâna şi întorcea vorba spre altceva; căci nimeni nu face ureche mai surdă la mustrări decât bogatul pe cale de a scăpata, nimeni nu e mai puţin dornic ca el să vadă adevărul stării în care se află, nimeni nu crede mai puţin în acest adevăr, şi nimeni nu e mai puţin înclinat ca el să creadă în schimbarea norocului. Şi pe când toate odăile uriaşei case a lui Timon erau înţesate de petrecăreţi gălăgioşi care se îndopau pe cheltuiala gazdei, pe când duşumelele plângeau în şiroaiele vinului vărsat de beţivani şi fiecare încăpere strălucea de lumini şi răsuna de sunetul muzicii şi larma benchetuielii, bunul şi cinstitul majordom se ascundea deseori de unul singur în vreun ungher ferit şi vărsa mai multe lacrimi decât curgea vin din pântecoasele butii, văzând mărinimia nebună a stăpânului său, gândindu-se că îndată ce vor dispare banii care-i atrăgeau lui Timon linguşelile tuturor, repede li se va tăia răsuflarea vorbelor de laudă, că laudele câştigate benchetuind le va destrăma postul şi că muştele acelea lipicioase au să dispară la primul nor care vesteşte furtunile de iarnă.

Sosi însă şi vremea când Timon nu-şi mai putu îngădui să

facă ureche surdă la ce-i înfăţişa credinciosul său majordom. Trebuia să facă rost de bani; când, pentru asta, îi porunci lui Flavius să vândă niscai pământ, el îl încunoştiinţă de faptul pentru care zadarnic şi în nenumărate rânduri se străduise să-l facă pe stăpânul său să-l asculte, şi anume, că cele mai multe pământuri ale sale fuseseră deja vândute sau amanetate şi că tot ce-i mai rămânea acum nu ajungea nici măcar spre a plăti jumătate din datorii. Încremenit de uimire la auzul acestei veşti, Timon răspunse în grabă:

— Moşiile mele se întindeau de la Atena şi până în Lacedaemon.

— O, prea bunule stăpân, răspunse Flavius, dar lumea cât e de mare nu-i decât una şi are hotare; toată de-ar fi a ta s-o poţi dărui dintr-o răsuflare, cât de repede s-ar duce şi ea!

Timon se mângâie zicându-şi că nu-şi folosise josnic dărnicia, şi chiar dacă-şi spulberase necugetat averea, n-o risipise pentru a-şi hrăni patimile, ci spre înveselirea prietenilor; îşi rugă bunul servitor (care plângea) să găsească alinare în încredinţarea că stăpânul său nu va fi niciodată la strâmtoare câtă vreme are atâţia prieteni aleşi; şi încrezătorul nobil hotărî că nu-i rămâne altceva de făcut decât să trimită după împrumut şi să se folosească în ceasul acesta de cumpănă de averea celorlalţi (care se bucuraseră odinioară de mărinimia lui) la fel de nestingherit ca şi cum ar fi fost averea lui. Apoi, vesel nevoie mare, de parcă nu se îndoia de izbândă, trimise mai mulţi mesageri, care la nobilul Lucius, care la nobilii Lucullus şi Sempronius, încărcaţi de el în trecut cu daruri fără măsură şi fără zgârcenie; mai trimise şi la Ventidius, pe care de curând îl scosese din închisoare plătindu-i datoriile şi care, după moartea tatălui său, intrase acum în moştenirea unei uriaşe averi şi era deci în măsură să-i întoarcă lui Timon curtenia; lui Ventidius îi cerea să-i dea înapoi cei cinci talanţi plătiţi

pentru el, iar fiecăruia dintre ceilalţi nobili gentilomi îi cerea împrumut cinci talanţi; nu avea pic de îndoială că recunoştinţa lor i-ar acoperi nevoile (dacă ar fi avut trebuinţă) chiar de ar fi fost şi de cinci sute de ori câte cincizeci de talanţi.

Trimişii lui Timon se duseră mai întâi la Lucullus. Ticălosul nobil visase noaptea un pocal şi un lighean de argint, şi când fu anunţat slujitorul lui Timon gândul lui netrebnic îi spuse că astfel se împlineşte, fără îndoială, visul şi că Timon îi trimite lucrurile visate în dar; când înţelese însă care e adevărul şi că Timon are nevoie de bani, arătă fără întârziere cât de firavă şi găunoasă îi fusese prietenia, căci cu multe vorbe mari îl încredinţă pe servitorul lui Timon că de multă vreme întrevăzuse ruinarea stăpânului său şi de multe ori venise la prânzul lui numai ca să-i atragă luarea-aminte, ba mersese şi la cină încercând să-l convingă să nu mai cheltuiască atâta, dar Timon nu voise să dea ascultare nici primejdiilor arătate, nici poveţelor; e drept, fusese mereu părtaş (cum spunea chiar el) la ospeţele lui Timon şi se putuse încredinţa de mărinimia lui în lucruri mai de seamă; cât despre faptul că ar fi venit vreodată cu gând să-i dea lui Timon vreun sfat bun ori că l-ar fi mustrat vreodată, toate acestea nu erau decât scorniri josnice şi sfruntate pe care le încununa mituindu-l murdar pe slujitor, cerându-i să se întoarcă la stăpânul său şi să-i spună că nu-l găsise acasă.

Trimisul către nobilul Lucius nu izbândi nici el mai mult. Acestui nobil mincinos, îmbuibat de sta gata să plesnească la masa lui Timon şi îmbogăţit cu darurile lui scumpe, aflând că vântul suflă acum din altă parte şi că fântâna atâtor dărnicii secase dintr-o dată, la început nu-i veni să creadă; dar când se încredinţa de adevăr, se prefăcu nespus de mâhnit că nu-l poate servi pe nobilul Timon, spunând că din nefericire (ceea ce era o josnică minciună) făcuse cu o zi înainte cumpărături foarte costisitoare,

secătuindu-şi pentru moment punga – şi se învinui că ar fi chipurile mai rău decât o fiară de ajunsese să nu-şi poată ajuta un prieten atât de bun; ba mai bănui că neputinţa de a servi un gentilom atât de vrednic de cinste era cea mai mare nenorocire abătută vreodată pe capul lui.

Cine-i în stare să-i spună prieten oricui numai pentru că mănâncă din acelaşi blid cu el? Iată aluatul din oare este plămădit orice lingău. După cum toţi îşi aduceau aminte, Timon îi fusese acestui Lucius ca un tată şi chezăşuise cu propria lui pungă datoriile ce le făcuse; banii lui Timon se duseseră pe simbriile servitorilor lui şi ca să plătească lefurile meşterilor care asudaseră să ridice frumoasele case jinduite de trufia lui Lucius; dar – vai! în ce monstru se preface omul când dovedeşte nerecunoştinţa! Acest Lucius refuza acum să-i împrumute lui Timon o sumă care, faţă de cea dăruită de el, însemna mai puţin decât dau oamenii milostivi cerşetorilor.

Sempronius şi fiecare din ceilalţi nobili ce se vindeau pe bani, cărora li se adresă pe rând Timon, dădură un răspuns la fel de ocolit sau îl refuzară de-a dreptul; până şi Ventidius, cel răscumpărat de la ocnă şi acum îmbogăţit, nu se învoi să-l ajute împrumutându-i cei cinci talanţi pe care Timon nu i-i dăduse cu împrumut, ci i-i dăruise mărinimos când se aflase în nenorocire.

Acum, sărac fiind, Timon, era tot atât de ocolit pe cât de linguşit şi căutat fusese când avea averi fără număr. Aceleaşi guri care-i cântaseră zgomotoase osanale, ridicându-l în slăvi pentru mărinimia, dărnicia şi sufletul său larg, nu se ruşinau să socotească dărnicia drept nebunie, mărinimia drept risipă, deşi nebunia lui Timon nu se arătase nicicând mai adevărată ca atunci când alesese nişte lichele de teapa lor spre a le acoperi cu daruri. Casa princiară a lui Timon fu acum uitată, ajungând un loc ocolit şi urât de toată lumea, pe lângă care oamenii treceau fără a se opri, nu ca înainte când orice trecător poposea să guste din vinul

şi veselia căminului lui Timon; în loc să fie înţesată de puhoaiele oaspeţilor petrecăreţi şi gălăgioşi, casa era acum asediată de creditori nerăbdători şi guralivi, de cămătari şi speculanţi cruzi şi neînduplecaţi în cererile lor, pretinzând să le fie plătite datoriile, dobânzile, ipotecile – oameni cu inima de piatră care nu voiau să audă de îngăduinţă sau păsuire – astfel încât casa îi ajunsese lui Timon ca o temniţă prin care nu mai putea trece, din care nu mai putea ieşi sau intra din cauza lor; unul cerea să-i fie plătită datoria de cincizeci de talanţi; altul aducea o chitanţă în valoare de cinci mii de coroane, bani pe care Timon chiar de-ar fi vrut să-i plătească în stropi de sânge tot nu i-ar fi putut da înapoi, căci nu avea în tot trupul atâta sânge cât i-ar fi trebuit.

În starea asta deznădăjduită şi fără putinţă de îndreptare (cum părea) a averii lui, ochii tuturor fură surprinşi dintr-odată de noua şi necrezuta lumină revărsată de acest soare cane scăpata. Nobilul Timon pregăti iarăşi un ospăţ la care îşi pofti musafirii lui obişnuiţi, pe gentilomii, domniţele şi celelalte persoane de vază din Atena. Veniră nobilii Lucius şi Lucullus, Ventidius, Sempronius şi toţi ceilalţi. Şi cine ar fi fost mai încercat de mai negre păreri de rău decât aceşti nemernici cu suflet de slugoi când aflară (cum credeau ei) că sărăcia nobilului Timon fusese doar o prefăcătorie scornită anume spre a le pune iubirea la încercare, şi când se gândiră că de-ar fi descoperit din vreme vicleşugul lui Timon, ar fi putut cu câte un împrumut de nimica să-l îndatoreze din nou! Şi totuşi cine mai bucuros ca ei când aflară că fântâna darurilor, pe oare o socotiseră secată, era încă plină şi proaspătă?

Ei se înfăţişară mieroşi, îndureraţi, arătându-şi adânca mâhnire şi ruşine de a fi fost atât de nenorocoşi ca atunci când înălţimea sa trimisese la ei după ajutor să nu fi avut mijloacele trebuincioase spre a îndatora un prieten atât de vrednic. Dar Timon le ceru nici să nu se mai gândească la

asemenea fleacuri, pe care el le uitase cu desăvârşire. Şi aceşti nobili josnici şi linguşitori, cu toate că refuzaseră să-i împrumute bani la nenorocire, nu dădură acum înapoi să se facă părtaşi la noua strălucire a prosperităţii lui Timon. Căci nici rândunicile nu caută mai cu plăcere în pribegia lor vara decât se lasă oamenii de teapa lor momiţi de norocul celor mari, nici nu fug mai bucuroase de asprimile iernii cum dau ticăloşii aceştia înapoi la primul semn de nenoroc: astfel de păsări pribege sunt oamenii. Acum însă, în zvon de muzici şi cu strălucire fură aduse la masă farfuriile fumegânde; şi pe când oaspeţii se tot minunau unde putuse găsi ruinatul Timon bani pentru a pregăti un banchet atât de costisitor, unii îndoindu-se încă atât de nu le venea să creadă ochilor că priveliştea pe care o vedeau era adevărată, la un semn fură luate capacele de pe farfurii şi adevăratul ţel al ospăţului lui Timon fu scos la iveală, căci, în locul feluritelor bunătăţi şi trufandale la care se aşteptau – doar totdeauna se aflaseră din belşug la masa epicuriană a lui Timon – de sub capace se ivi un fel de mâncare mai potrivită cu sărăcia de acum a lui Timon, nimic altceva decât puţin abur şi nişte apă călduţă, un ospăţ numai bun pentru acest grup de prieteni la mestecat din fălci, ale căror cuvinte de statornică preţuire n-aveau mai mult miez ca aburul – şi ale căror inimi erau căldicele şi lunecoase precum apa cu care-i primise Timon pe uimiţii lui musafiri, îmbiindu-i:

— Ridicaţi, javrelor, capacele şi lipăiţi!

Şi, înainte de a-şi putea reveni ei din uluire, le aruncă apa în faţă, ca să-i îndestuleze, şi azvârli cu talgerele şi cu tot ce avea la îndemână după nobilii şi domniţele care o luaseră la fugă claie peste grămadă într-o splendidă învălmăşeală, înhăţându-şi în grabă mantiile; iar Timon fugi după ei, strigându-le ce erau cu adevărat:

— Lingăi mieroşi şi zâmbitori, fiare ascunse sub masca curteniei, lupi blânzi, urşi blajini, măscărici ai avuţiilor, prieteni de chiolhan, muscoi de-o vară!

Iară ei, înghesuindu-se să scape, părăsiră casa în mai mare grabă decât veniseră, unii pierzându-şi în graba aceea mantiile şi pălăriile, alţii juvaerurile, dar bucuroşi cu toţii să-şi ia tălpăşiţa din faţa unui nobil atât de nebun şi să scape de ruşinea acestui banchet de batjocură.

Acesta fu ultimul ospăţ vreodată dat de Timon; prin el îşi luă rămas bun de Atena şi de tovărăşia oamenilor, căci după pomenita întâmplare căută adăpost în păduri, întorcând spatele nesuferitei cetăţi şi întregii omeniri, rugându-se ca zidurile blestematului oraş să se afunde în pământ iar casele să se prăbuşească în capul stăpânilor, ca toate urgiile ce cutreieră omenirea: războiul, mânia, sărăcia, bolile, să se abată asupra locuitorilor, implorând zeii cei drepţi să-i facă una cu pământul pe toţi atenienii, tineri sau bătrâni, înstăriţi sau săraci. Cu astfel de blesteme luă drumul codrului, unde zicea că până şi cea mai crudă fiară se va dovedi cu mai mult suflet ca omul. Se despuie gol-goluţ, ca să nu mai umble ca om, îşi săpă o vizuină drept adăpost şi trăi acolo de unul singur aidoma unei sălbăticiuni, mâncând rădăcini şi bând numai apă, fugind de semenii lui şi căutând mai degrabă tovărăşia fiarelor sălbatice, mai prietenoase şi mai nevătămătoare decât omul.

Nespusă prefacere! De la bogatul Timon, nobilul Timon care fusese încântarea omenirii, la Timon cel gol-puşcă, Timon duşmanul oamenilor! Unde-i erau acum linguşitorii? Unde-i erau slujitorii şi alaiul? Oare aerul rece al nopţii, acel aspru servitor, avea să-i fie de-acum valetul care să-i pună la încălzit cămaşa? Copacii ţepeni, mai bătrâni decât vulturii, aveau să se preschimbe oare pentru el în paji tineri şi graţioşi, care să alerge spre a-i împlini poruncile? Când iarna avea să-l îngheţe, pârâul cel rece oare îi va da băuturi calde şi fierturi cum lua cândva după mahmureala câte unei nopţi de chiolhan? Ori poate făpturile ce umplu sălbaticele păduri veni-vor să-i lingă mâna şi să-l

linguşească?

Într-o zi, pe când săpa în pustietatea aceea după niscaiva rădăcini, sărmana lui hrană, sapa lui Timon lovi în ceva tare, care se dovedi a fi aur, o grămadă mare îngropată poate de cine ştie ce zaraf la vreme de restrişte, cu gând să se întoarcă şi să-l scoată din ascunzătoare, care apoi murise înainte de a se ivi prilejul şi fără să apuce să împărtăşească cuiva secretul tainiţei; prin urmare aurul zăcuse acolo, în măruntaiele mamei lui, glia, nefăcând nici rău nici bine, ca şi când n-ar fi părăsit-o nicicând până când cazmaua lui Timon, dând peste el din întâmplare, îl aduse la lumina zilei.

Era acolo, deci, o comoară uriaşă care i-ar fi ajuns lui Timon, dacă nu şi-ar fi schimbat firea, să-şi cumpere din nou prieteni şi admiratori; dar Timon se săturase de făţărnicia lumii şi vederea aurului fu pentru el ca o otravă, şi l-ar fi îngropat din nou în pământ; însă, gândindu-se la nenumăratele nenorociri întâmplate oamenilor din pricina aurului, cum lăcomia de a-l avea duce la jafuri, asupriri, nedreptăţi, silnicii şi crime printre oameni, îi făcu plăcere să-şi închipuie (atât de adânci rădăcini avea în el ura pentru semenii săi) că ar putea folosi grămada găsită pe când săpa pentru a face un rău omenirii. Şi chiar în clipa aceea trecură prin pădure, pe aproape de vizuina lui, nişte soldaţi ce se dovediră a fi o parte din oştirea căpitanului atenian Alcibiades, care, scârbit de purtarea senatorilor din Atena (atenienii erau demult cunoscuţi drept un popor nerecunoscător, care-şi mâniau generalii şi aliaţii) mărşăluia acum împotriva cetăţii în fruntea aceleiaşi armate biruitoare pe care o condusese mai înainte ca s-o apere. Convenindu-i de minune acest lucru, Timon dărui căpitanului aurul ca să-şi plătească soldaţii, necerându-i în schimb alt serviciu decât să facă Atena una cu pământul cu armata lui cuceritoare, şi să-i treacă prin foc şi sabie pe toţi locuitorii, să nu-i cruţe nici pe bătrâni de dragul bărbilor lor

albe căci (zicea el) sunt numai nişte cămătari, nici pe copii de dragul zâmbetelor ce par nevinovate, căci (zicea tot el) crescând ajungeau trădători; dimpotrivă, să-şi oţelească văzul şi auzul împotriva oricărei rugăminţi ori privelişti ce le-ar putea trezi mila, iar ţipetele fecioarelor, sugarilor şi mamelor să nu-l împiedice să măcelărească tot oraşul, ci să-i omoare pe toţi în iureş. Apoi se rugă ca după ce vor învinge, zeii să-i nimicească şi pe cuceritori, atât de cumplită ură purta Timon Atenei, atenienilor şi întregii omeniri.

În timp ce vieţuia astfel uitat de lume, ducând un trai mai mult de dobitoc decât de fiinţă omenească, fu surprins într-o zi de ivirea unui om care se opri la intrarea vizuinii, privindu-l. Era Flavius, preacinstitul majordom, pe care iubirea şi credinţa nestrămutată în stăpânul său îl împinseseră să-l caute până la adăpostul acela nenorocit spre a se arăta gata să-l slujească; văzându-şi stăpânul, odinioară atât de nobilul Timon, într-o stare vrednică de plâns, gol-puşcă precum se născuse, trăind asemeni unui dobitoc printre dobitoace, arătând el însuşi întocmai ca o ruină jalnică şi ca un monument al părăginirii, credinciosul slujitor se înspăimântă atât de cumplit încât rămase fără grai, buimăcit şi înmărmurit de groază.

Când putu să rostească, în sfârşit, câteva cuvinte, ele fură în aşa măsură înecate în lacrimi, că lui Timon îi trebui multă vreme ca să-l recunoască, să-şi dea seama cine venise să-i ofere ajutor în nenorocire. (Era încredinţat că o asemenea bunătate nu stă în firea oamenilor). Şi cum noul venit era alcătuit după chipul şi înfăţişarea omenească, bănui că ar fi un trădător şi că varsă lacrimi făţarnice, dar bunul lui slujitor îi dădu atâtea dovezi ale dreptei sale credinţe, arătând limpede că numai iubirea şi datoria faţă de cel care-i fusese un stăpân iubit îi mânase paşii într-acolo, încât Timon fu silit a mărturisi că se mai afla şi un om cinstit pe lume; dar cum era alcătuit după chipul şi

înfăţişarea oamenilor, nu-i putea privi chipul fără scârbă şi nu era în stare să asculte cuvintele rostite de buzele lui fără să-l dispreţuiască. Aşa că şi acest singur om cinstit fu nevoit să plece, fiindcă era om şi cu toate că avea o inimă mai blândă şi mai miloasă decât un muritor de rând, avea alcătuire trupească şi nesuferite trăsături omeneşti.

Sălbatica sihăstrie a lui Timon avea să fie curmată, însă, de vizitatori mai de seamă decât bietul său majordom. Căci nerecunoscătorilor nobili ai Atenei le bătuse ceasul amarnicei căinţe pentru nedreptatea săvârşită faţă de nobilul Timon. Pentru că asemeni unui mistreţ sălbatic întărâtat, Alcibiades se năpustise asupra zidurilor cetăţii şi, cu asediul lui năvalnic, ameninţa să prefacă mândra Atena în pulbere. În minţile lor uituce se redeşteptă atunci amintirea vitejiei şi iscusinţei într-ale armelor dovedită pe vremuri de nobilul Timon – Timon fusese cândva generalul lor şi un soldat cutezător şi priceput, singurul dintre toţi atenienii în stare să facă faţă unei armate asediatoare ca aceea care-i ameninţa acum, ba chiar să-i respingă atacurile îndârjite.

Iată de ce fu aleasă o solie de senatori care să susţină cauza oraşului pe lângă Timon. Acum că le ajunsese cuţitul la os, veniră la acela căruia, când se aflase la ananghie, nu-i arătaseră câtuşi de puţin respect, de parcă s-ar fi putut aştepta la recunoştinţa celui căruia-i făcuseră rău, şi de parcă aveau vreun drept să se bucure de curtenia lui pentru că îl trataseră cu atâta dispreţ şi nepăsare.

Deci îl rugară stăruitor, îl implorară cu lacrimi în ochi să se întoarcă şi să scape de pieire oraşul din care nerecunoştinţa lor îl alungase cu puţină vreme în urmă; îi oferiră bogăţii, putere, ranguri, se prinseră să răscumpere jignirile aduse, îi promiseră onorurile cetăţii şi dragostea poporului; îi puseră la picioare fiinţa, vieţile şi averile lor, numai de-ar binevoi să se întoarcă şi să-i izbăvească. Dar Timon cel gol-puşcă, Timon care ura tot ce-i omenesc, nu

mai era acelaşi nobil Timon, patronul mărinimiei, floarea curajului, pavăza lor în război, podoaba lor în vreme de pace. De Alcibiades avea să-i treacă prin sabie concetăţenii, lui Timon n-avea de ce să-i pese. De avea să jefuiască frumoasa Atena, căsăpindu-i moşnegii şi pruncii, Timon s-ar fi bucurat. Aşa le şi spuse, adăugând că în toată tabăra răzvrătită nu se află pumnal pe care să nu pună un preţ mai mare decât pe cel mai nobil gâtlej din Atena.

Acesta fu singurul răspuns pe care binevoi să-l dea senatorilor care vărsau lacrimi de dezamăgire. Abia la despărţire îi rugă să-i salute pe concetăţeni din partea-i, să le spună că pentru a-i uşura de frământări şi necazuri şi pentru a împiedica urmările mâniei furiosului Alcibiades, ar mai fi o cale anume, pe care le-o va arăta, căci mai ţinea încă la concetăţenii săi cât să dorească să le facă un bine înainte de a muri.

Cuvintele acestea îi îmbărbătară niţel pe senatori, care sperau să i se fi trezit din nou iubirea pentru cetate. Atunci Timon le spuse că în apropierea peşterii lui crescuse un copac pe care avea să-l taie în curând, şi îi poftea pe toţi prietenii săi din Atena, înstăriţi sau săraci şi de orice rang, care vor să scape de năpastă, să vină şi să guste din copacul acela, înainte de a-l tăia; lăsa, adică, să se înţeleagă că pot veni să se spânzure de el şi astfel să se salveze din nenorocire.

Şi acesta fu ultimul dintre nenumăratele servicii înfăptuite de Timon pentru omenire, şi cea din urmă dată când îl zăriră concetăţenii; căci la puţine zile după aceea, trecând pe plaja ce se afla nu departe de pădurea în care locuise Timon, un biet oştean găsi la marginea mării un mormânt cu o inscripţie spunând că acolo se odihnea neîmblânzitul Timon, cel care „Câtă vreme a vieţuit, urâtu-i-a pe toţi oamenii vii, iară murind s-a rugat să-i prăpădească ciuma pe toţi mişeii rămaşi în urma lui”.

Nu s-a aflat dacă-şi sfârşise viaţa năprasnic, sau dacă sila

de a trăi şi dispreţul pentru oameni l-au dus pe Timon spre groapă, dar toată lumea s-a minunat de câtă potrivire era între epitaf şi felul în care murise, precum a trăit, ca unul ce ura omenirea. Ba s-au găsit şi unii care îşi închipuiră că avea un tâlc ascuns până şi dorinţa lui de a fi îngropat aproape de ţărm, unde necuprinsa mare putea să-i plângă pe veşnicie lângă mormânt, ca o sfidare pentru lacrimile trecătoare şi uşuratice ale semenilor mincinoşi şi făţarnici.

Romeo şi Julieta

Familiile cele mai de vază din Verona erau ale bogaţilor Capulet şi Montague. Între cele două familii exista o vrăjmăşie veche, care atinsese asemenea culmi şi atât de mare era duşmănia dintre ei, încât se întinsese până la neamurile cele mai îndepărtate, la sprijinitorii şi slujitorii amânduror părţilor; aşa se face că un slujitor al casei Montague nu se putea apropia de un servitor al casei Capulet, nici vreun Capulet nu se putea întâlni din întâmplare cu un Montague fără să schimbe între ei cuvinte grele şi uneori să ajungă chiar la vărsare de sânge. Numeroase erau încăierările născute din asemenea întâlniri întâmplătoare, care tulburau liniştea paşnică a străzilor Veronei.

Bătrânul nobil Capulet dădu un mare ospăţ, la care fură invitate multe doamne frumoase şi mulţi oaspeţi nobili. Erau de faţă toate frumuseţile mult admirate ale Veronei şi oricine era binevenit, dacă nu ţinea de casa Montague. La acest ospăţ al Capuleţilor lua parte şi Rosalina, iubita lui Romeo, fiul bătrânului nobil Montague; şi deşi era primejdios pentru un Montague să fie văzut în casa aceea, Benvolio, un prieten de-al lui Romeo, îl convinsese pe acest tânăr de viţă nobilă să se ducă şi el la petrecere cu faţa acoperită de o mască, pentru a o putea vedea pe Rosalina sa şi, asemuind-o cu cele mai semeţe frumuseţi ale Veronei, să-şi dea seama, după cum spunea el, că „lebăda lui nu-i decât o cioară”. Romeo nu punea prea mult preţ pe cuvintele lui Benvolio; hotărî totuşi să se ducă, de dragul

Rosalinei, căci Romeo era un îndrăgostit sincer şi înflăcărat, care nu dormea nopţile din pricina iubirii şi fugea de tovărăşia oamenilor pentru a se putea gândi în singurătatea lui la Rosalina, care-l dispreţuia şi nu-i răsplătea niciodată iubirea cu un cât de mic semn de prietenie sau afecţiune; iar Benvolio dorea să-şi vindece prietenul de această dragoste, arătându-i frumuseţea altor femei şi scoţându-l în lume. Prin urmare, tânărul Romeo, împreună cu Benvolio şi prietenul lor, Mercutio, se duseră mascaţi la această petrecere a Capuleţilor. Bătrânul Capulet le ură bun venit, spunându-le că doamnele care nu suferă de bătături la degetele picioarelor vor fi fericite să danseze cu ei; bătrânul era voios şi cu inima uşoară, le spuse că purtase şi el o mască în tinereţea-i şi că fusese în stare să şuşotească multe poveşti la urechea domniţelor frumoase. Apoi începu dansul. Romeo rămase deodată împietrit de frumuseţea de basm a unei fete care dansa şi ea printre ceilalţi, vrednică să arate torţelor cum să strălucească. I se părea că frumuseţea ei luminează noaptea ca un giuvaer scump purtat de un arap – o frumuseţe prea de preţ spre a fi folosită, şi prea copleşitoare pentru acest pământ. Parcă-i o porumbiţă albă ca neaua printre nişte ciori – spuse el – într-atât de puternică strălucea frumuseţea şi desăvârşirea ei printre domniţele care-i ţineau tovărăşie. Fu auzit cum rosteşte aceste laude de Tybalt, un nepot al bătrânului nobil Capulet, care după voce îl recunoscu pe Romeo. Iar acest Tybalt, înflăcărat fiind şi pătimaş din fire, nu putu îndura gândul că un Montague venise la adăpostul unei măşti – cum spunea el – ca să-i zeflemisească şi să-şi bată joc de sărbătoarea lor; se înfurie peste măsură, începu să strige şi-şi arătă dorinţa de a-l ucide neîntârziat pe tânărul Romeo. Dar unchiul său, bătrânul Capulet, nu-i îngădui să işte în clipa aceea niciun fel de sfadă, atât din respect faţă de oaspeţi cât şi pentru că Romeo se purtase ca un gentilom desăvârşit şi toată lumea din Verona îl lăuda ca pe

un tânăr virtuos şi binecrescut. Astfel silit a-şi înfrâna mânia împotriva voinţei sale, Tybalt se stăpâni, dar jură că acel josnic Montague va plăti altă dată foarte scump îndrăzneala de a păşi printre ei.

După ce dansul se sfârşi, Romeo pândi locul unde se găsea fata, şi la adăpostul măştii, care-i putea scuza măcar în parte libertatea luată, cuteză în cel mai blând chip cu putinţă să ia mâna fetei, asemuind-o cu a unei sfinte, şi spuse că, dacă o pângăreşte atingând-o, ca un preacucernic pelerin ce se află o sărută în semn de pocăinţă.

— Bunule pelerin, răspunse domniţa, cucernicia-ţi întrece pe departe cuviinţa şi curtenia; sfintele au mâini pe care pelerinii le pot atinge, dar nu le pot săruta.

— Dar n-au şi ele oare buze, cum au şi pelerinii? întrebă Romeo.

— Ba da, răspunse domniţa, dar le folosesc numai pentru rugăciuni.

— Atunci, iubita mea sfântă, zise Romeo, ascultă-mi rugăciunea şi împlineşte-mi-o, altfel n-am nădejde să mai pot trăi.

În asemenea vorbe cu două înţelesuri şi pline de tâlcuri drăgăstoase erau ei cufundaţi, când fata fu chemată lângă mama ei. Iscodind cine-i este mamă, Romeo află că domniţa a cărei frumuseţe fără pereche îl vrăjise era tânăra Julieta, fiica şi moştenitoarea bătrânului nobil Capulet, cel mai mare duşman al familiei Montague şi că-şi dăruise, fără să ştie, inima unei vrăjmaşe. Lucrul acesta îl tulbură, dar nu-l putu face s-o iubească mai puţin. Julieta n-avu mai multă linişte aflând că tânărul gentilom cu care stătuse de vorbă era Romeo, un Montague. Şi ea fusese cuprinsă de o patimă la fel de nestăpânită şi necugetată ca aceea pe care o nutrea Romeo pentru ea; i se păru rău-prevestitoare zămislirea acestei pasiuni: să fie silită să-şi iubească duşmanul şi inima să-i tânjească pentru un om pe care, de

dragul familiei, ar fi trebuit să-l urască!

La miezul nopţii, Romeo plecă împreună cu tovarăşii săi; aceştia însă curând îl pierdură din ochi căci, neputând răbda să fie departe de casa unde-şi lăsase inima, Romeo sări peste zidul unei grădini ce se afla în spatele casei Julietei. Nu se afla de multă vreme acolo, cugetând la dragostea lui cea nouă, când Julieta se ivi deasupra lui, în cadra unei ferestre din care frumuseţea ei părea că irumpe ca razele soarelui la răsărit, iar luna, scăldând grădina într-o lumină dulce, îi păru lui Romeo bolnavă şi palidă din pricina strălucirii mult mai puternice a noului astru din fereastră. Când ea îşi sprijini obrazul în palmă, el îşi dori din toată inima să fie mănuşă pe mâna aceea, ca să-i poată atinge faţa. Între timp, crezându-se singură, fata suspină adânc şi zise:

— Vai mie!

Vrăjit de glasul ei, Romeo şopti fără ca ea să-l audă:

— Cuvântă iar, înger strălucitor! Căci aşa te-arăţi ochilor mei, plutind deasupră-mi precum un sol înaripat din ceruri la care muritorii privesc dând înapoi cu sfială.

Fără să ştie că este ascultată, şi cum era stăpânită de pasiunea ce-o zămislise întâmplarea din noaptea aceea, ea îşi strigă pe nume iubitul pe care-l credea departe:

— O, Romeo, Romeo! exclamă ea – de ce eşti tu Romeo? Leapădă-te de tatăl tău şi dă-ţi uitării numele dacă-ţi sunt dragă; sau, de nu te-nduri, măcar jură-mi dragoste şi eu nu voi mai fi o Capulet.

Încurajat de aceste cuvinte Romeo i-ar fi vorbit cu dragă inimă, însă voia să audă mai mult; iar fata continua discuţia înflăcărată pe care o purta cu sine – cum credea ea – mustrându-l mai departe pe Romeo fiindcă e Romeo şi un Montague, dorind ca el să aibă un alt nume, sau să se lepede de al său şi în schimbul acestuia, care nu-i nici măcar un crâmpei din fiinţa lui, s-o dobândească pe ea toată. La auzul acestor mărturisiri pline de iubire, Romeo nu

se mai putu stăpâni ci, intrând în vorbă de parcă acele cuvinte i-ar fi fost spuse de-a dreptul lui şi nu unei închipuiri, o rugă să-i spună doar „Iubite” sau să-i dea orice alt nume ar pofti, căci nu mai vrea să fie Romeo dacă numele acesta nu-i este pe plac. Speriată că aude un glas de bărbat venind din grădină, la început Julieta nu-l recunoscu pe acela care, sub ocrotirea nopţii şi a întunericului, îi descoperise din întâmplare taina; dar când el vorbi din nou, deşi urechile ei nu sorbiseră nici măcar o sută de cuvinte rostite de gura lui, ştiu îndată că e tânărul Romeo, atât de simţitor devine auzul unui îndrăgostit. Ea îi înfăţişă primejdia pe care o înfruntase căţărându-se peste zidul grădinii, spunându-i că de vreo rudă de-a ei l-ar găsi acolo, asta ar însemna moarte curată pentru el, de vreme ce era un Montague.

— Vai! făcu Romeo, mai mari primejdii văd în ochii tăi decât în douăzeci de spade de-ale lor. Apleacă-ţi ochii blând asupră-mi, stăpână, şi duşmănia lor nu mă va mai putea atinge. Mai bine zilele să mi le curme ura lor, decât să-mi târâi mai departe viaţa asta vrednică de ură fără iubirea ta.

— Cum ai ajuns aici? îl întrebă Julieta, – şi cu-ndrumarea cui?

— M-a îndrumat iubirea, răspunse Romeo. Cârmaci nu sunt, dar dac-ai fi de mine tot aşa de departe precum e ţărmul nesfârşit scăldat de marea cea mai îndepărtată, tot m-aş încumeta spre a afla asemenea comoară.

Deşi Romeo n-o putea zări în noapte, obrajii Julietei se împurpurară când se gândi la chipul în care-şi dezvăluise, fără voie, iubirea pentru el. Mult ar fi vrut să-şi cheme înapoi cuvintele, dar n-avea cum s-o facă. Mult ar fi vrut să se poarte aşa cum o cereau întocmelile bunei-cuviinţe, adică să-şi ţină departe iubitul, căci fecioarele prevăzătoare ştiu să se încrunte, să fie neîndurătoare, să-şi respingă mai întâi cu tărie iubiţii; să se ţină departe şi să-şi ascundă dragostea sub prefăcut văl de smerenie sau de nepăsare,

ca iubiţii să nu creadă că le-au cucerit ori prea uşor, ori prea degrabă – căci preţul lucrurilor doar sporeşte când mult mai mare ţi-este truda. Dar în întreaga ei făptură nu se găsea o părticică în care să încapă tăgadă sau amânare, ori vreunul dintre şiretlicurile obişnuite prin care tărăgănezi şi te fereşti de mărturisirile de iubire. Romeo auzise însăşi gura ei, pe când nici nu visa că el e-atât de aproape, dând glas iubirii care i-o poartă. De aceea, cu o neprefăcută lipsă de sfială, de înţeles într-o asemenea împrejurare, ea întări adevărul celor auzite de el mai înainte şi spunându-i chipeş Montague (cum poate îndulci iubirea nesuferite nume!) îl rugă să nu pună grăbita ei îndrăgostire pe seama uşurinţei sau a nevredniciei, ci să arunce vina, dacă era vreo vină, asupra nopţii, care din întâmplare şi atâta de ciudat îi dezvăluise gândurile; adăugă apoi că deşi purtarea ei poate să-i pară nu destul de cumpătată, de-ar fi s-o judece după obiceiurile firii femeieşti, ea totuşi se va arăta mai sinceră decât multe din semenele ei, a căror sfiiciune nu-i decât o prefăcătorie şi modestia – numai şiretlic iscusit.

Romeo dădu să ia cerurile drept martor că nimic nu-i era mai străin ca gândul de a bănui măcar o umbră de nevrednicie în purtarea unei fecioare de toţi stimată, când ea îl opri rugându-l să nu jure; căci, deşi se bucura că îl iubeşte, întâlnirea din acea noapte nu-i aducea nicio bucurie: mult prea în pripă, prea nechibzuită, prea neaşteptată era. Cum el stărui să schimbe chiar atunci în noapte jurăminte de iubire, ea îi răspunse că i-l dăduse pe al ei încă înainte de a-l fi cerut, atunci când el îi ascultase mărturisirea; dar ar fi vrut să ia înapoi ce-i dăruise atunci, de dragul plăcerii de a-i dărui iar totul, căci dărnicia ei e-asemeni mării, nesfârşită, iar iubirea tot atâta de adâncă.

Din avântatele-i cuvinte de iubire o smulse doica împreună cu care dormea şi după a cărei socoteală era vremea ca Julieta să se culce, căci zorii aveau să se ivească în curând; dar întorcându-se grăbită spre Romeo ea îi mai

spuse două-trei cuvinte, dându-i să înţeleagă că dacă iubirea îi era într-adevăr cinstită şi ţelul lui – căsătoria, ea are să-i trimită a doua zi un sol spre a hotărî data cununiei, când îşi va pune tot norocul la picioarele lui şi-l va urma ca pe domnul şi stăpânul ei până la capătul lumii. Tocmai se înţelegeau în privinţa asta când Julieta fu chemată stăruitor de doica ei; intră şi se întoarse, apoi intră iar şi din nou se întoarse, fiindcă îi venea, pasă-mi-te, tot atât de uşor să-l lase pe Romeo să plece de lângă ea, precum unei fetiţe care se joacă cu-n pui de pasăre, lăsându-l să sară puţin din palmă şi apoi trăgându-l iar spre sine cu firul de mătasă; lui Romeo îi era la fel de greu să se despartă de ea, căci nu se află pentru îndrăgostiţi mai dulce cântec ca glasul îndrăgit, şoptind în noapte. Dar trebuiră să se despartă în cele din urmă, urându-şi unul celuilalt somn dulce şi întremător.

Când îşi luară rămas bun mijeau zorile, şi prea era plină mintea lui Romeo de stăpâna gândurilor lui şi de acea binecuvântată întâlnire ca să mai poată dormi, aşa că în loc să se ducă acasă, se abătu din drum spre o mânăstire din apropiere, la fratele Laurence. Bunul călugăr se sculase şi-şi făcea rugăciunile, dar văzând că tânărul Romeo umblă cu noaptea-n cap, socoti pe bună dreptate că nu se culcase deloc şi că-l ţinuse treaz cine ştie ce tulburare a simţirii lui tinereşti. Avea dreptate să pună pe seama iubirii nesomnul lui Romeo, dar nu ghici şi cine era pricina, căci îşi închipui că-l ţinuse treaz dragostea pentru Rosalina. Dar când Romeo îi dezvălui patima lui pentru Julieta şi ceru călugărului să-i ajute cununându-i chiar în ziua aceea, cucernicul părinte ridică spre cer priviri şi braţe, minunându-se de neaşteptata schimbare din inima lui Romeo; ca duhovnic, ştia totul despre dragostea lui dinainte pentru Rosalina şi-l ascultase deseori plângându-se că-i arăta numai dispreţ. „Pe drept cuvânt dragostea tinerilor nu-şi află sălaş în inimă, ci în ochii lor” spuse călugărul. Dar când Romeo i-o întoarse că-l certase adesea

chiar el pentru că tânjea după Rosalina care nu-i putea răspunde la dragoste, în timp ce Julieta îi răsplătea iubirea cu iubire, călugărul plecă urechea la rugăminţile lui şi gândindu-se că o căsătorie între tinerii Romeo şi Julieta ar putea fi mijlocul fericit de a pune capăt îndelungatei gâlcevi dintre Capuleţi şi Montague – pe care nimeni n-o deplângea mai din inimă decât acest bun călugăr, care, ca prieten al ambelor familii, încercase deseori, fără izbândă să mijlocească o împăcare – în parte din această dorinţă şi în parte din dragoste pentru Romeo, căruia nu-i putea refuza nimic, bătrânul se învoi să unească mâinile celor doi tineri prin legătura căsătoriei.

Acum Romeo se simţea cu adevărat fericit de soartă, iar Julieta, care află de cele puse la cale prin doica trimisă în solie după cum făgăduise, nu întârzie să alerge cât mai devreme la chilia fratelui Laurence, unde mâinile lor fură unite prin sfânta cununie; bunul călugăr rugă cerurile să binecuvânteze această cununie şi să pună capăt, prin unirea tânărului Montague cu gingaşa Capulet, vechii hărţuieli şi îndelungatei dezbinări dintre familiile lor.

După ce se termină slujba, Julieta se întoarse grabnic acasă, unde aşteptă nerăbdătoare sosirea nopţii, când Romeo făgădui că va veni s-o întâlnească în aceeaşi grădină unde se văzuseră cu o seară înainte; până atunci, timpul trecea pentru ea tot atât de apăsător cum i se pare noaptea de dinaintea marii sărbători unei copile nerăbdătoare, care a primit haine noi dar nu le poate îmbrăca decât dimineaţa.

În aceeaşi zi, plimbându-se pe străzile Veronei, cam pe la amiază, prietenii lui Romeo, Benvolio şi Mercutio, fură opriţi de un grup de Capuleţi, în frunte cu furtunosul Tybalt. Este vorba de acelaşi pornit Tybalt care voise să se bată cu Romeo la ospăţul bătrânului Capulet. Văzându-l pe Mercutio, el îl învinui cu vorbe colţuroase că se înhăitează cu Romeo, un Montague. Mercutio, în ale cărui vene curgea

un sânge la fel de tânăr şi înfocat ca al lui Tybalt, răspunse cam tăios acestei învinuiri. Se iscă, aşadar, o ceartă, în ciuda cuvintelor rostite de Benvolio pentru a le potoli înfierbântarea, când, văzându-l chiar pe Romeo că trece pe acolo, fiorosul Tybalt se întoarse spre el, zicându-i în batjocură „secătură!" Romeo dorea să ocolească o ceartă cu Tybalt, mai mult decât cu oricare altul, căci era rubedenia cea mai îndrăgită de Julieta; pe deasupra, tânărul Montague nu se amestecase niciodată cu adevărat în arţagul dintre cele două familii, fiind din fire potolit şi aplecat spre cele înţelepte, iar numele de Capulet, până mai adineaori purtat şi de scumpa lui soţie, era acum pentru el mai degrabă un cuvânt de vrajă, care-i astâmpăra ura, decât unul de aţâţare, care să-i stârnească mânia. Iată de ce încercă să-l domolească pe Tybalt, pe care-l salută curtenitor spunându-i „bunule Capulet", de parcă, deşi era un Montague, simţea o tainică plăcere în a rosti acest nume. Însă Tybalt, care-i ura pe toţi din neamul Montague pe cât ura şi iadul, nu ascultă de glasul înţelepciunii ci trase spada, iar Mercutio, necunoscând temeiul ascuns pentru care Romeo căuta împăcare cu Tybalt şi socotind îngăduinţa de acum a prietenului său ca pe o cedare laşă, care-i ruşina onoarea, îl provocă pe Tybalt cu un torent de vorbe usturătoare să continue încăierarea începută cu el. Tybalt şi Mercutio luptară până când Mercutio căzu răpus, rana dătătoare de moarte primind-o în vreme ce Romeo şi Benvolio încercau în zadar să-i despartă pe cei doi luptători.

Văzându-l pe Mercutio mort, Romeo nu-şi mai putu păstra cumpătul, ci-i strigă şi el lui Tybalt aceeaşi vorbă de ocară, „secătură"!, pe care i-o aruncase acesta; şi se duelară până când Tybalt căzu ucis de Romeo. Cum această încăierare pe viaţă şi pe moarte se petrecuse chiar în mijlocul Veronei, ziua-n amiaza mare, vestea ei adună îndată mulţime de orăşeni la locul cu pricina, printre ei aflându-se nobilii Capulet şi Montague cu soţiile lor; curând

după aceea sosi însuşi prinţul care, înrudit fiind cu Mercutio, cel omorât de Tybalt, şi supărat că liniştea cârmuirii lui fusese tulburată prea des de încăierările dintre Capuleţi şi Montague, veni hotărât să-l facă pe vinovat să sufere din plin asprimea legii. Lui Benvolio, care văzuse cu ochii lui ce se întâmplase, prinţul îi porunci să arate pricina duelului, ceea ce Benvolio făcu întocmai, ţinându-se cât putu de aproape de adevăr fără să-i pricinuiască prea mult rău lui Romeo, îndulcind şi scuzând partea de vină a prietenilor săi. Nobila doamnă Capulet, a cărei sete de răzbunare nu cunoştea margini din pricina durerii iscate de moartea rudei ei, Tybalt, îl îndemnă pe prinţ să abată toată asprimea legii asupra ucigaşului acestuia şi să nu-şi aplece urechea la cuvintele lui Benvolio căci el, fiind prietenul lui Romeo şi un Montague, vorbeşte cu părtinire. Astfel stărui împotriva proaspătului ei ginere, fără să ştie însă că Romeo îi e ca un fiu prin cununie şi soţul Julietei. În tabăra cealaltă, doamna Montague se rugă pentru viaţa băiatului ei, arătând cu destulă îndreptăţire că Romeo nu făcuse nimic vrednic de pedeapsă curmându-i zilele lui Tybalt, căci viaţa acestuia ar fi fost oricum curmată prin lege, fiindcă-l omorâse pe Mercutio. Neînduplecat de strigătele pătimaşe ale celor două femei, prinţul cercetă cu grijă faptele şi apoi rosti osânda: Romeo era surghiunit din cetatea Veronei.

Cumplită veste pentru tânăra Julieta, care fusese mireasă timp de numai câteva ceasuri şi acum, prin acest edict, părea ursită despărţirii pentru totdeauna de soţul ei! Când ajunse vestea la ea, mai întâi dădu frâu liber mâniei împotriva lui Romeo, care-l înjunghiase pe scumpul ei văr. Îl ocărî spunându-i chipeş tiran, diavol cu chip de înger, porumbel prădalnic, mieluşel cu fire de lup, inimă de şarpe ascunsă sub gingăşie de floare şi dându-i şi alte asemenea porecle ce se bat cap în cap şi care arată, toate, ce luptă se dădea în sufletul ei între iubire şi ură. Până la urmă, însă, birui iubirea şi lacrimile vărsate de durere că Romeo îl

omorâse pe vărul ei se preschimbară în plânset de bucurie că soţul ei, pe care Tybalt voise să-l ucidă, trăieşte încă. Apoi ochii i se umplură de alte lacrimi, pricinuite de durerea de a-l şti pe Romeo surghiunit.

Acest cuvânt era cu mult mai înfricoşător pentru ea decât moartea a o sută de Tybalzi.

După încăierare, Romeo aflase adăpost în chilia fratelui Laurence, unde îl ajunse vestea osândei prinţului, care i se păru cu mult mai cumplită decât moartea. Pentru el dincolo de zidurile Veronei începea pustiul, căci nu putea trăi departe de Julieta lui. Raiul era acolo unde respira Julieta – în rest, totul era purgatoriu, cazne şi iad. Bunul călugăr încercă să-i aline suferinţa prin mângâierile filosofiei; însă aprinsul tânăr nu voia să mai audă nimic ci-şi smulse părul ca un smintit şi se trânti pe jos cât era de lung ca să-şi ia, zicea el, măsură pentru mormânt.

Din crunta-i deznădejde fu trezit de un răvaş de la doamna inimii sale, care-l mai învioră puţin, iar călugărul folosi prilejul spre a-l mustra că arătase o slăbiciune atât de nepotrivită unui bărbat. Îl omorâse pe Tybalt; dar oare vrea să pună capăt şi vieţii lui şi vieţii doamnei sale scumpe, care trăieşte numai prin el? Nobilul trup al omului – îi spuse el – nu e decât o formă plămădită din ceară, când îi lipseşte curajul care-i dă tărie să dăinuiască. Legea fusese îngăduitoare cu el pentru că, în locul cuvenitei osânde la moarte, rostise împotrivă-i, prin gura prinţului, doar sentinţa de surghiun. Îl omorâse pe Tybalt, dar dacă n-o făcea, l-ar fi ucis Tybalt pe el; şi în aceasta se afla un dram de fericire. Julieta trăia şi (dincolo de orice speranţă) devenise soţia lui mult iubită, ceea ce trebuie să-l umple de fericire. Toate aceste binecuvântări înşirate de călugăr Romeo le dădu deoparte, aidoma unei fecioare posace şi năzuroase. Atunci monahul îi mai spuse să ia bine seama, că acela care-şi pierde nădejdea moare nenorocit. Apoi, când Romeo se mai potoli puţin, îl sfătui să meargă la

căderea nopţii să-şi ia pe ascuns rămas bun de la Julieta, iar după aceea să plece îndată la Mantua, unde să adaste până când el, călugărul, are să găsească prilejul potrivit pentru a da în vileag căsătoria lor. Ea s-ar putea dovedi un mijloc fericit de împăcare a celor două familii şi părintele nu se-ndoia că prinţul va fi atunci destul de mişcat ca să-l ierte şi bucuria reîntoarcerii va fi de douăzeci de ori mai mare decât tristeţea despărţirii. Romeo se lăsă convins de înţeleptele sfaturi ale schimnicului şi-şi luă rămas bun spre a pleca în căutarea doamnei sale, gândind să rămână cu ea noaptea aceea şi apoi, la revărsatul zorilor, să-şi înceapă de unul singur călătoria până la Mantua, unde bunul călugăr făgădui să-i trimită din când în când răvaşe prin care să-l înştiinţeze despre mersul trebilor de-acasă.

Romeo petrecu noaptea cu scumpa sa soţioară, intrând pe furiş în odaia ei din grădina în care, cu o seară înainte, ascultase mărturisirea iubirii ce i-o purta. Fu o noapte de încântare şi bucurie netulburată; dar plăcerile acestei nopţi şi fericirea pe care fiecare dintre cei doi îndrăgostiţi o trăia în prezenţa celuilalt se amestecau cu tristeţea apropiatei despărţiri şi cu întâmplările fatale din ziua ce trecuse. Zorile nedorite păreau că sosesc prea repede, şi când Julieta auzi trilul de dimineaţă al ciocârliei ar fi dorit să creadă că e privighetoarea, care cântă noaptea; dar pasărea era cu adevărat ciocârlia, iar ciripitul ei i se păru supărător şi lipsit de armonie; suliţele de lumină de la răsărit arătau limpede celor doi îndrăgostiţi că sosise vremea despărţirii. Cu inima grea Romeo îşi luă rămas bun de la iubita lui soţie, făgăduind să-i trimită ceas de ceas răvaşe din Mantua; şi când coborî pe fereastra odăii, cum sta aşa sub privirile ei în grădină, Julietei i se păru, în jalnica şi rău-prevestitoarea stare în care se afla judecata ei, că vede un mort pe fundul unui mormânt. La rându-i, şi sufletul lui Romeo era plin de aceeaşi tulburare, dar fu silit să plece în grabă, căci ar fi fost sortit morţii dacă era găsit în Verona după revărsatul

zorilor.

Acesta, însă, era doar începutul tragediei celor doi îndrăgostiţi, născuţi sub steaua nenorocului. Trecuseră doar câteva zile de la plecarea lui Romeo, când bătrânul nobil Capulet îi vorbi Julietei despre căsătorie. Soţul pe care i-l alesese – nici nu visa măcar că Julieta se cununase – era contele Paris, un gentilom tânăr, nobil şi plăcut din fire, vrednic de Julieta dacă fata nu l-ar fi văzut niciodată pe Romeo.

Aflând dorinţa tatălui ei, înspăimântata Julieta se pierdu de tot cu firea. Se apără zicând că e prea tânără pentru măritiş, că moartea încă proaspătă a lui Tybalt îi secătuise prea tare sufletul ca să mai poată întâmpina vreun soţ cu bucurie şi că n-ar fi prea cuviincios din partea familiei Capulet să petreacă la ospăţul de nuntă când de-abia se sfârşise slujba de înmormântare a lui Tybalt; găsi împotriva cununiei toate temeiurile cu putinţă în afara celui adevărat, şi anume că deja se cununase. Dar bătrânul Capulet făcu ureche surdă la toate scuzele ei şi, într-un chip ce nu suferea nesupunere, îi porunci să fie pregătită pentru căsătoria cu Paris în chiar joia următoare; îi găsise un soţ bogat, tânăr şi de neam ales, pe care l-ar fi primit cu bucurie până şi cea mai mândră fată din Verona şi nu putea îngădui ca din pricina unei prefăcute sfieli – cum îi socotea el împotrivirea – să pună stăvili în calea propriei ei fericiri.

Văzând în ce restrişte se află, Julieta alergă iar la inimosul călugăr, care o sfătuia mereu la nenorocire, şi, când el o întrebă dacă e gata să facă o încercare disperată, îi spuse că mai cu drag ar cobori de vie în mormânt decât să-l ia de bărbat pe Paris câtă vreme nepreţuitul ei soţ mai trăieşte; el o povăţui atunci să se întoarcă acasă, să se prefacă veselă şi să spună că e gata să se mărite cu Paris, precum doreşte tatăl ei; iar în noaptea următoare, care era tocmai aceea din ajunul măritişului, să bea licoarea dintr-o sticluţă dată de dânsul, datorită căreia timp de douăzeci şi

patru de ceasuri după ce-o va fi băut avea să pară rece şi lipsită de viaţă. Când o să vină dimineaţa noul mire s-o ia, va socoti că o găseşte moartă; atunci, după datina cetăţii, ea va fi purtată cu faţa descoperită pe o năsălie, ca să fie înmormântată în cripta familiei; şi de va izbuti să-şi înfrâneze spaima femeiască supunându-se înfricoşătoarei încercări, la patruzeci şi două de ceasuri după ce va fi înghiţit licoarea se va trezi cu siguranţă, ca după un vis (atât de nesmintită este puterea ei!). Şi înainte de a se trezi, călugărul avea să-l înştiinţeze pe Romeo de cele puse la cale, ca să vină chiar în noaptea aceea şi s-o ducă la Mantua cu el. Iubirea şi deopotrivă teama de a fi cununată cu Paris îi dădură tinerei Julieta puterea să se învoiască la această cumplită încercare; luă licoarea de la călugăr, făgăduind să facă întocmai cum îi arătase el.

Plecând de la mănăstire, se întâlni cu tânărul conte Paris şi, cu modestie prefăcută, îi făgădui să-i devină soţie. Vestea îi bucură cum nu se poate mai mult pe nobilul Capulet şi pe soţia lui. Bătrânul păru că întinereşte şi Julieta, care-l supărase peste măsură îndepărtându-l pe conte, fu iarăşi comoara; lui scumpă. Întreaga casă fu cuprinsă de o forfotă nemaipomenită în vederea nunţii ce se apropia. Aurul nu fu cruţat spre a se pregăti o petrecere cum nu se mai pomenise niciodată în Verona.

În noaptea de miercuri, Julieta sorbi licoarea. O încercaseră temeri ca nu cumva preacuviosul, spre a se pune la adăpost de învinuirea că o cununase cu Romeo, să nu-i fi dat de fapt otravă; dar călugărul avea dintotdeauna faima unui om sfânt; apoi se temuse că se va trezi din nesimţire înainte de venirea lui Romeo şi că grozăvia locului – cripta plină de oasele Capuleţilor morţi, unde zăcea însângerat Tybalt, putrezind în giulgiu-i – o va face să-şi piardă minţile; pe urmă îi trecură prin minte toate istoriile auzite despre strigoii care bântuie locul unde le-a fost îngropat trupul. Dar iarăşi i se înturnară în suflet iubirea

pentru Romeo şi ura faţă de Paris şi deznădăjduită înghiţi licoarea, căzând în nesimţire.

Când tânărul Paris sosi a doua zi dis-de-dimineaţă însoţit de muzicanţi spre a-şi trezi mireasa, în locul Julietei vii, iatacul i se deschise spre priveliştea sinistră a unui trup lipsit de viaţă. Ce lovitură de moarte, dată speranţelor lui! Şi ce zăpăceală cuprinse îndată întreaga casă! Sărmanul Paris îşi plângea logodnica răpită de neîndurătoarea moarte, care o despărţise de el încă înainte ca măcar să-i fi unit căsătoria. Dar îţi sfâşia şi mai mult sufletul să asculţi jeluirile bătrânului Capulet şi ale doamnei sale, care nu aveau pe lume altă bucurie şi mângâiere decât copila aceasta, răpită de moartea cea crudă chiar sub ochii lor, şi tocmai în clipa când grijuliii părinţi erau gata să se bucure de pasul înainte pe care (socoteau ei) aveau să-l facă printr-o căsătorie atât de potrivită şi plină de făgăduinţe. Tuturor celor pregătite pentru sărbătoare li se schimbă acum menirea, spre a servi unei negre slujbe de îngropăciune. Masa de nuntă se preschimbă într-un trist praznic mortuar, imnurile nupţiale se preschimbară în bocete îndurerate, uneltele sprintene ale muzicanţilor fură înlocuite de clopotele de înmormântare, iar florile ce-ar fi trebuit împrăştiate în calea miresei slujiră doar să-i acopere trupul. În locul unui preot care s-o cunune era acum nevoie de unul care s-o îngroape; ea fu, desigur, dusă la biserică, dar nu pentru a da celor vii prilej de a se bucura şi mai mult de viaţă, ci pentru a spori înfricoşătoarea ceată a celor morţi.

Cum ştirile rele sunt întotdeauna mai iuţi de picior decât cele bune, Romeo află la Mantua trista poveste a morţii Julietei sale înainte de a putea ajunge la el trimisul fratelui Laurence pentru a-l vesti că îngropăciunea era numai prefăcută – o umbră şi nălucire a morţii adevărate – şi că scumpa lui soţie nu va zace decât scurtă vreme în mormânt, aşteptând ca el, Romeo, să vină s-o scoată din

mohorâtul lăcaş. Abia cu o clipă înainte, Romeo fusese neobişnuit de vesel şi cu inima uşoară. Peste noapte visase că e mort (un vis ciudat, care dădea unui mort putere să gândească) şi că aleasa inimii lui venise, îl găsise mort şi, sărutându-l, buzele ei îi dăduseră atâta viaţă, încât el învie şi ajunse împărat! Când văzu sosind pe cineva din Verona, fu încredinţat că, fără îndoială, aducea vreo veste bună, precum prorocise visul. Dovedindu-se însă că se întâmplase tocmai pe dos decât în visul acela amăgitor, că în fapt tocmai doamna sa murise şi niciun fel de sărutări nu i-ar fi putut da iarăşi viaţa, el porunci să se pună şeile pe cai, hotărât să plece la Verona chiar în acea noapte, ca să-şi vadă soţia în mormânt. Mai mult, cum gândul rău se strecoară repede în mintea oamenilor deznădăjduiţi, îşi aminti de un sărman spiţer din Mantua, în a cărui prăvălie fusese nu de mult; judecând după înfăţişarea de cerşetor a spiţerului, care părea mort de foame, şi după înfăţişarea jalnică a dughenei plină de cutii goale puse pe poliţe murdare, semne ale une mizerii fără margini, Romeo îşi spusese atunci (presimţind poate că şi nefericita-i viaţă s-ar putea sfârşi la fel de năprasnic): „Dacă vreun om ar avea nevoie de otravă, a cărei vânzare legile Mantuei o pedepsesc cu moartea, iată un amărât care i-ar vinde-o cu siguranţă”. Aceste cuvinte îi reveniră acum în minte, şi-l căută pe spiţer; omul se prefăcu mai întâi că nu-l lasă cugetul să vândă otravă, dar când Romeo îl ispiti cu aurul la care sărăcia lui nu se putea împotrivi, îi dădu o licoare spunându-i că dacă o înghite va muri pe dată, chiar de-ar avea în el puterea a douăzeci de oameni.

Cu otrava în sân, Romeo porni spre Verona să-şi vadă soţioara lui scumpă în mormânt, gândindu-se ca, după ce îşi va fi îndestulat ochii cu chipul ei, să înghită otrava şi să fie îngropat alături de dânsa. Ajunse la Verona la miezul nopţii şi găsi uşor cimitirul în mijlocul căruia se afla străvechiul cavou al Capuleţilor. Adusese cu el un felinar, o

lopată şi o rangă de fier, şi tocmai începea să deschidă mormântul când fu întrerupt de un glas care, strigându-i Montague ticălos!, îi porunci să pună capăt nelegiuitei îndeletniciri. Era tânărul conte Paris, venit la mormântul Julietei în acel ceas nepotrivit al nopţii să-l acopere cu flori şi să plângă la groapa celei ce-ar fi trebuit să-i fie mireasă. El nu bănuia ce anume îl mână pe Romeo lângă moartă, dar, ştiindu-l un Montague şi (după cum presupunea) un vrăjmaş al tuturor Capuleţilor, îşi închipui că venise noaptea acolo pentru a pângări în chip mârşav trupurile moarte; de aceea, îi porunci mânios să înceteze, şi cum Romeo era un criminal pe care legile Veronei îl sorteau morţii în caz că era găsit între zidurile cetăţii, vru să-l aresteze. Însă Romeo îi ceru stăruitor să-l lase în pace şi, amintindu-i de soarta lui Tybalt, care zăcea îngropat acolo, îl preveni să nu-i aţâţe mânia şi să nu-l silească să-l omoare încărcându-şi astfel sufletul cu încă un păcat. Dar trufaşul conte nu luă în seamă ameninţarea, ci îl înşfăcă întocmai ca pe un tâlhar; cum Romeo se împotrivi, traseră spada şi în luptă Paris fu omorât. Aplecându-se să vadă la pâlpâirea felinarului pe cine ucisese şi văzând că era Paris, cel care (după cum aflase pe drumul de întoarcere din Mantua) trebuia s-o ia de soţie pe Julieta, Romeo luă mâna tânărului ucis, care-i devenise acum tovarăş de suferinţă, şi spuse că-l va îngropa într-un mormânt măreţ, înţelegând prin aceasta chiar lăcaşul de veci al Julietei, pe care-l deschise acum; doamna lui zăcea în mormânt de parcă moartea n-ar fi avut asupra ei nici atâta putere încât să-i preschimbe măcar o trăsătură din frumuseţe; părea că însăşi moartea s-a îndrăgostit de ea şi scofâlcita, hidoasa arătare a păstrat-o acolo ca să-şi desfete ochii cu priveliştea ei; căci arăta tot atât de proaspătă şi cu bujori în obraji precum era când căzuse în somn sorbind licoarea care-i amorţise simţurile. Alături, în giulgiul însângerat, zăcea Tybalt; văzându-l, Romeo ceru iertare trupului lipsit de viaţă; de dragul Julietei

îi spuse vere şi adăugă că se pregăteşte tocmai să-i facă o bucurie, sortindu-l morţii pe vrăjmaşul lui.

Apoi Romeo îşi luă rămas bun de la buzele doamnei lui, sărutându-le pentru ultima oară, şi aruncă de pe umerii săi osteniţi povara unei vieţi lipsite de noroc, înghiţind otrava vândută de spiţer, care lucra fără greş şi pentru totdeauna, nu ca licoarea amăgitoare pe care o sorbise Julieta; puterea acesteia din urmă începea chiar acum să se risipească şi Julieta era pe cale să se trezească spre a se plânge că Romeo nu sosise la timp, sau că venise prea devreme.

Bătuse ceasul la care părintele îi făgăduise că se va deştepta. Acesta, aflând că scrisorile trimise la Mantua nu ajunseseră în mâna lui Romeo fiindcă purtătorul lor avusese nenorocul de a fi oprit pe drum, veni el însuşi, înarmat cu un târnăcop şi un felinar, s-o elibereze pe Julieta din temniţa ei; dar mare-i fu mirarea zărind că în cripta Capuleţilor ardea deja o lumină, apoi găsind în preajma ei săbiile pătate de sânge şi trupurile neînsufleţite ale lui Romeo şi Paris.

Înainte ca el să aibă măcar vreme să înţeleagă cum de se întâmplase o asemenea nenorocire, Julieta se deşteptă din amorţeală, şi văzându-l alături pe călugăr îşi aduse aminte în ce loc se află, prin ce împrejurări ajunsese acolo şi ceru să-l vadă pe Romeo; însă duhovnicul, auzind un zgomot, o rugă să iasă din acel lăcaş al morţii şi al somnului veşnic, fiindcă o Putere prea mare ca să-i poată sta ei împotrivă le spulberase planurile. Apoi, înspăimântat de larma unei mulţimi de oameni ce se apropiau, călugărul fugi. Văzând cupa pe care iubitul ei Romeo o mai strângea în mână, Julieta ghici că otrava îi pusese capăt zilelor şi ar fi băut cu dragă inimă drojdia otrăvii, dacă ar mai fi rămas puţină pe fundul cupei. Ea sărută buzele lui Romeo, calde încă, să vadă dacă mai putea culege de pe ele vreun strop de otravă şi apoi, auzind zgomotele oamenilor care se apropiau, smulse iute din teacă un pumnal aflat asupră-i şi,

împlântându-şi-l în piept, căzu moartă alături de credinciosul ei Romeo.

În clipa aceea ajunse lângă cavou şi straja. Văzând lupta dintre stăpânul său şi Romeo, un paj al contelui Paris, dăduse alarma, şi vestea se răspândise ca fulgerul printre cetăţeni, făcându-i să alerge în sus şi-n jos pe străzile Veronei şi să strige „Paris! Romeo! Julieta!”, căci nu ştiau bine ce se întâmplase. Zarva îi scoase din pat atât pe nobilii Capulet şi Montague, cât şi pe prinţ, care veni să vadă care-i pricina acelei frământări. Unul dintre străjeri îl oprise din goană pe călugăr, căci îl zărise cum ieşea din cimitir tremurând ea varga, gemând şi plângând într-un chip ce da de bănuit. În faţa mausoleului Capuleţilor se strânsese o mare mulţime şi prinţul îi ceru călugărului să destăinuiască tot ce ştie despre acele stranii şi nimicitoare întâmplări.

Şi acolo, în faţa bătrânilor nobili Montague şi Capulet, el povesti în amănunţime istoria iubirii nefericite a copiilor lor, rolul pe care-l jucase el însuşi, căsătorindu-i cu speranţa că unirea lor va pune capăt îndelungatei certe dintre cele două familii. Le spuse că Romeo, care zăcea acolo mort, este soţul Julietei iar Julieta, moartă şi ea în faţa lor, e soţia credincioasă a lui Romeo; cum, înainte de a găsi prilejul de a da în vileag cununia lor, Julietei i se hărăzise o altă căsătorie şi ea, pentru a înlătura păcatul celei de a doua cununii, înghiţise (aşa cum o sfătuise el) un balsam adormitor şi-i făcuse pe toţi să creadă că a murit. Cum între timp îi scrisese lui Romeo să vină ca să o ia de-acolo când se va fi risipit puterea licorii şi cum, printr-o nenorocoasă întâmplare, purtătorul răvaşului n-a mai ajuns la Romeo. Călugărul nu putu adăuga povestirii lui decât că, venind chiar el s-o slobozească pe Julieta din acel lăcaş al morţii, îi găsise acolo pe contele Paris şi pe Romeo, morţi amândoi. Ce mai rămăsese pentru a întregi tabloul întâmplărilor fu povestit de pajul care-i văzuse pe Romeo şi pe Paris luptând şi de slujitorul care-l însoţise pe Romeo de la

plecarea din Verona, şi căruia statornicul îndrăgostit îi încredinţase nişte scrisori ce trebuiau înmânate tatălui său, în caz că-şi va găsi moartea. Scrisorile oglindeau adevărul cuvintelor rostite de călugăr; mărturisea în ele cununia lui cu Julieta, implorându-i pe părinţi să-l ierte, recunoştea că a cumpărat otrava de la spiţerul cel umil şi că plecase spre cavou nutrind dorinţa de a se stinge şi a-şi dormi somnul de veci lângă Julieta lui. Toate aceste împrejurări se potriveau de minune ca să înlăture orice bănuială că bunul călugăr ar fi fost amestecat în acele încâlcite omoruri, astfel că nu putea fi învinuit decât de urmările nedorite ale planului său doritor de bine, dar prea nefiresc şi întortocheat.

Atunci prinţul, întorcându-se spre cei doi bătrâni nobili, Montague şi Capulet, îi certă pentru neîmblânzita şi necugetata lor vrăjmăşie, arătându-le cu ce nenorociri pedepseşte cerul asemenea fărădelegi, cum găsise calea de a se răzbuna pe ura lor nefirească prin chiar iubirea copiilor lor; iar vechii duşmani, acum nemaipurtându-şi vrajbă, se învoiră să îngroape în mormântul copiilor şi îndelunga lor duşmănie, iar nobilul Capulet îi ceru nobilului Montague să-l lase să-i strângă mâna, spunându-i „frate”, ca şi cum ar fi recunoscut prin aceasta unirea familiilor lor prin căsătoria tinerilor Capulet şi Montague; mai adăugă că nu doreşte nimic altceva din averea ce i se cuvine la moartea lui Romeo decât mâna nobilului Montague (ca semn al împăcării); dar nobilul Montague îi spuse că-i va da mai mult, căci va pune să i se înalţe Julietei o statuie din aur curat pentru ca, atâta vreme cât numele Veronei va dăinui, să nu existe monument mai preţuit pentru bogăţia şi desăvârşirea lui ca acela al credincioasei şi bunei Julieta. La rândul său, nobilul Capulet jură să înalţe şi el o statuie asemănătoare pentru Romeo. Astfel se întrecură aceşti sărmani şi bătrâni gentilomi, când era prea târziu, în vorbe curtenitoare, tocmai ei care, înainte vreme, nutriseră unul împotriva celuilalt o ură şi o duşmănie atât de ucigătoare

încât numai înfricoşătoarea moarte a copiilor lor (căzuţi sărmanii, jertfă certurilor şi neînţelegerilor dintre ei) reuşise să alunge ura şi pizma atât de adânc înrădăcinate în cele două nobile familii.

Hamlet prinţ al Danemarcei

Rămânând văduvă prin moartea neaşteptată a regelui Hamlet, Gertrude, regina Danemarcei, se căsători cu fratele acestuia, Claudius, la nici două luni după moartea regelui, faptă socotită de toată lumea, la vremea ei, un gest ciudat de necuviinţă, nesimţire, sau chiar mai rău, deoarece acest Claudius nu semăna câtuşi de puţin cu răposatul soţ nici la fire, nici ca înţelepciune, iar înfăţişarea lui era tot atât de urâtă, pe cât de vrednic de dispreţ şi lipsit de demnitate îi era sufletul. În mintea unora nu întârzie să apară bănuiala că se descotorosise chiar el, pe ascuns, de fratele său, fostul rege, din dorinţa de a se căsători cu văduva lui şi de a urca pe tronul Danemarcei, înlăturându-l astfel pe tânărul Hamlet, fiul regelui aflat în mormânt şi moştenitorul de drept al tronului.

Nesocotita faptă a reginei nu făcu, însă, asupra nimănui o impresie mai mare ca asupra tânărului prinţ, care iubea şi venera aproape până la idolatrie amintirea tatălui său mort. Înzestrat cu un adânc simţ al onoarei şi fiind el însuşi cum nu se poate mai nobil şi drept din fire, prinţul puse atât de mult la inimă purtarea nevrednică a mamei sale, Gertrude, că, sfâşiat între durerea prilejuită de moartea tatălui şi ruşinea încercată la căsătoria mamei sale, sufletul îi fu înnegurat de o cruntă melancolie şi-şi pierdu cu desăvârşire veselia şi înfăţişarea plăcută; uită de toate plăcerile pe care le găsea de obicei în cărţi; sporturile şi întrecerile princiare, potrivite tinereţii lui, nu-i mai fură acum pe plac; se plictisi de lume, care-i părea o grădină neplivită, unde toate florile

sănătoase sunt înăbuşite şi nu prieşte decât buruienilor.

Aceasta nu pentru că gândul îndepărtării de la tronul cuvenit prin lege i-ar fi apăsat greu pe cuget – deşi pentru un prinţ tânăr şi plin de avânt însemna o rană amară şi o dureroasă jignire – ci mai cu seamă îl necăjea şi-i răpea bucuria de a trăi faptul că mama lui arătase cât de uşor putuse uita amintirea tatălui său. Şi ce tată bun! Care fusese pentru dânsa un soţ atât de iubitor şi de generos! Şi apoi ea întotdeauna păruse o soţie iubitoare şi ascultătoare, mereu înlănţuindu-i gâtul cu braţele ca şi când iubirea ce i-o purta ar fi crescut mereu; dar iată că acum, la numai două luni sau chiar mai puţin, după cum i se părea tânărului Hamlet, se măritase din nou – cu unchiul lui, fratele bărbatului ei mort – căsătorie cum nu se poate mai nelegiuită, mai lipsită de cuviinţă din pricina înrudirii lor apropiate, şi cu atât mai nedemnă cu cât fusese încheiată cu o necuviincioasă pripeală, cât şi din cauza firii lipsite de regească nobleţe a bărbatului ales să împartă cu ea tronul şi culcuşul. Lucru] acesta, mai mult decât pierderea a zece regate, întunecă spiritul şi înnegură mintea tânărului şi nobilului prinţ.

Zadarnic mama sa, Gertrude, şi regele născociră fel de fel de lucruri care să-l înveselească; Hamlet continuă să apară printre curteni îmbrăcat numai în strai cernit, în semn de doliu pentru moartea tatălui său, regele, veşmânt pe care nu-l părăsise nici de dragul mamei lui, în ziua nunţii, cum nici nu putu fi înduplecat să ia parte la vreuna dintre serbările şi petrecerile din acea zi, pe care el o socotea de ruşine.

Mai mult decât orice îl chinuia nesiguranţa cu privire la chipul în care-i murise părintele. Claudius răspândise vestea că fusese muşcat de un şarpe, dar tânărul Hamlet nutrea bănuiala nemărturisită că şarpele nu fusese altul decât însuşi Claudius; mai pe şleau vorbind, credea că îl ucisese pe rege spre a-i lua coroana, şi că vipera care-i

muşcase tatăl şade acum pe tronul lui.

Mereu îl hărţuiau şi-l chinuiau o mulţime de îndoieli: cât adevăr era în bănuielile sale şi ce trebuia să creadă despre mama Jui? În ce măsură fusese ea părtaşă la crimă? Iar omorul fusese înfăptuit cu sau fără ştiinţa şi încuviinţarea ei?

La urechea tânărului Hamlet ajunsese zvonul că două-trei nopţi în şir soldaţii de strajă pe terasa din faţa palatului văzuseră la miezul nopţii o stafie care semăna leit cu regele mort, tatăl său. De fiecare dată arătarea se înfăţişase împlătoşată din cap până-n picioare în armura purtată de rege; iar cei care o văzuseră – şi printre ei Horatio, prietenul de suflet al lui Hamlet – povestiră acelaşi lucru despre ora şi felul în care duhul apăruse: se ivise îndată ce ornicul bătuse miezul nopţii, era palid şi pe faţă îi stătea zugrăvită mai degrabă tristeţea decât mânia, barba îi era căruntă, ca presărată cu nisip argintiu, aşa cum o văzuse toată lumea când regele mai era în viaţă, că nu răspunsese când i se vorbise, că odată li se păruse că-şi ridică fruntea ca şi cum ar fi dorit să grăiască, dar în aceeaşi clipă cântase un cocoş şi arătarea se dăduse înapoi cu grabă, mistuindu-se din ochii lor.

Foarte uimit de povestirea lor, care prea se lega bine şi prea se potrivea în toate amănuntele ca să nu fie crezută, tânărul prinţ fu încredinţat că prietenii îi văzuseră tatăl şi se hotărî ca în noaptea aceea să stea şi el de strajă cu oştenii ca să poată vedea stafia, căci în sinea lui cugeta că o asemenea nălucă nu se arată degeaba, ci are ceva de spus şi deşi rămăsese până atunci mută, lui îi va vorbi; aşa că aşteptă cu nerăbdare să se lase întunericul.

Le venirea nopţii, Hamlet îşi luă locul în primire, împreună cu Horatio şi Marcellus – un soldat din gardă – pe terasa unde obişnuia să se plimbe fantoma; cum era o noapte rece, cu aer deosebit de aspru şi înţepător, Hamlet, Horatio şi tovarăşul lor începuseră să vorbească despre

frigul nopţii, când discuţia fu pe neaşteptate curmată de Horatio, care-i vesti că soseşte stafia.

Văzând duhul tatălui său, Hamlet încremeni de uluire şi teamă. Mai întâi îi rugă pe îngeri şi slujitorii cerului să-l ia sub ocrotirea lor, căci nu ştia dacă duhul e bun sau rău, dacă are gânduri bune sau rele; dar cu încetul prinse mai mult curaj şi tatăl lui – după cum i se părea – îl privi atât de blând de parcă ar fi dorit să-i vorbească, şi atât de aidoma semăna în toate cele cu bărbatul care fusese pe când era în viaţă, încât Hamlet nu se putu opri să-i vorbească. Îl chemă pe nume: „Hamlet, rege, tată!” şi-l rugă stăruitor să-i dezvăluie pricina pentru care ieşise din mormânt – doar îl văzuse coborât acolo în tăcere – şi iar venise spre a rătăci pe pământ la lumina lunii; îi mai ceru să spună ce ar putea face ca să aducă pace şi mângâiere sufletului său. Duhul îi făcu lui Hamlet semn să-l urmeze într-un loc mai îndepărtat, unde puteau fi singuri, în vreme ce Horatio şi Marcello îl îndemnară pe tânărul prinţ să nu se ducă după nălucă, temându-se să nu fie vreun duh rău care să-l ademenească înspre malul apropiat al mării sau până la colţul vreunei stânci primejdioase, şi odată ajuns acolo, să ia o înfăţişare de spaimă, rătăcindu-i minţile. Dar sfaturile şi rugăminţile lor nu putură clinti hotărârea lui Hamlet, căruia viaţa nu-i era îndeajuns de dragă ca să se teamă că ar putea-o pierde; cât despre suflet, spuse el, ce mi-ar putea face duhul, de vreme ce sufletul mi-este la fel de nemuritor ca şi dânsul? Şi, simţindu-se îndrăzneţ ca un leu, se smulse din mâinile lor, care făceau tot ce puteau să-l oprească, şi urmă năluca încotro dorea ea să-l ducă.

Îndată ce fură singuri, duhul rupse tăcerea spunându-i că e stafia lui Hamlet, tatăl său, cel ucis mişeleşte, şi-i povesti în ce fel se săvârşise omorul; nelegiuirea fusese înfăptuită, după cum bănuise cu atâta tărie Hamlet, de către Claudius, unchiul său, în dorinţa de a-i lua locul pe tron şi în patul reginei. Povesti că, pe când dormea în grădină – ceea ce

obişnuia să facă în fiecare după-amiază – trădătorul de frate-său se strecurase până la dânsul în timpul somnului şi-i turnase în ureche zeamă otrăvitoare de cucută, atât de vrăjmaşă vieţii omului, încât curge prin vine cu iuţeala argintului viu, învârtoşând sângele şi spuzind pielea cu o pecingine asemănătoare leprei. Astfel, pe când dormea, mâna unui frate îl despărţise dintr-odată de coroană, regină şi viaţă; şi îi ceru prin jurământ prinţului – dacă şi-a iubit cu adevărat părintele – să-i răzbune mişeleasca ucidere. Apoi duhul se plânse fiului că mama lui îşi încălcase virtutea, se arătase necredincioasă dragostei sfinţite prin cununie cu primul soţ şi se căsătorise cu ucigaşul acestuia; dar îi atrase luarea-aminte lui Hamlet ca, oricum s-ar sfârşi răzbunarea împotriva nemernicului unchi, să nu se facă vinovat cumva de vreun rău săvârşit împotriva mamei sale, ci s-o lase pe seama mâniei cereşti, a chinurilor şi mustrărilor propriei ei conştiinţe. Hamlet făgădui să dea ascultare tuturor poruncilor vedeniei şi aceasta dispăru.

Rămas singur, Hamlet luă hotărârea solemnă de a uita tot ce-i reţinuse memoria, tot ce învăţase vreodată din cărţi sau din cele văzute, şi să nu mai lase niciun alt gând să-i stăpânească cugetul în afara celor spuse de duh şi a ceea ce-l rugase să facă. El nu împărtăşi nimănui altcuiva decât lui Horatio, prietenul său drag, amănuntele discuţiei pe care o avusese, cerându-i şi lui şi lui Marcellus să păstreze cea mai deplină taină asupra celor ce văzuseră în seara aceea.

Groaza întipărită de vederea duhului în mintea lui Hamlet, adăugându-se la slăbiciunea şi mâhnirea de mai înainte, aproape că-l scoase din minţi şi-l duse până la marginea nebuniei. Temându-se ca nu cumva cele întâmplate să aibă urmări care l-ar putea face suspect şi l-ar pune în gardă pe unchiul său, dacă ar bănui că plăsmuieşte ceva împotrivă-i sau că ştie de fapt despre moartea tatălui său mai mult decât lăsa să se vadă că ştie, Hamlet luă ciudata hotărâre ca din acea clipă să se prefacă

nebun de-a binelea, socotind că va fi mai puţin supus bănuielii dacă unchiul său nu-l va crede în stare de niciun lucru serios, iar cele care cu adevărat îl frământau vor fi foarte bine ascunse şi vor trece neobservate sub vălul închipuitei nebunii.

De acum încolo, Hamlet lăsă să treacă o anume ciudăţenie şi nesăbuinţă în felul în care se îmbrăca, se purta şi vorbea, şi se prefăcu atât de iscusit că e nebun, încât îi păcăli şi pe rege şi pe regină; aceştia, socotind că durerea pricinuită de moartea tatălui său nu e o pricină îndeajuns de mare pentru a căşuna o asemenea zdruncinare – cum nu ştiau nimic despre apariţia duhului – ajunseră la încredinţarea că suferă de dragoste, şi-şi închipuiră şi că ştiu spre cine se îndrepta iubirea lui.

Înainte de a cădea în tristeţea tânjitoare despre care am vorbit, Hamlet se îndrăgostise pătimaş de frumoasa Ofelia, fiica lui Polonius, primul sfetnic al regelui în treburile cârmuirii. Ei îi trimisese scrisori şi inele, îi arătase prin multe semne simţământul pe care i-l purta şi cu multă nobleţe o înconjurase cu dragostea lui; iar fata primise semnele şi mărturisirile lui de dragoste. Dar melancolia care îl copleşi mai târziu îl făcu s-o uite, şi din clipa în care ticluise planul de a se preface nebun, hotărî să se poarte faţă de ea cu închipuită asprime şi grosolănie. Buna fată, însă, decât să-l mustre că nu o mai iubeşte, îşi spuse că dacă pare mult mai puţin atent cu ea decât era odinioară de vină-i numai boala minţii lui, iar nu reaua credinţă. Ea asemui însuşirile minţii lui, cândva atât de alese, şi cugetul lui vătămat acum de adânca melancolie ce-l apăsa, cu frumoasele clopote în stare să izvodească o muzică răpitoare, dar care, mânuite brutal şi trase fără pricepere, nu scot decât un sunet aspru şi dogit.

Deşi anevoioasa sarcină pe oare o luase asupră-i Hamlet– să se răzbune pe ucigaş pentru moartea tatălui său – nu se potrivea uşuraticei curtenii, nici nu îngăduia tovărăşia unei

patimi atât de deşarte cum îi părea lui acum dragostea, ea nu putea împiedica, totuşi, ca gândul la dulcea Ofelia să nu se furişeze în mintea prinţului; într-una dintre astfel de clipe, socotind că purtarea lui faţă de frumoasa domniţă fusese neîngăduit de aspră, îi scrisese o scrisoare plină de nestăvilite răbufniri ale patimii, înfăţişate în vorbe nesăbuite şi pe potriva presupusei nebunii, amestecate însă cu blânde semne de iubire care nu întârziară să-i arate cinstitei domniţe că în fundul inimii lui Hamlet sălăşluieşte încă o dragoste puternică pentru ea. El îi spunea să se îndoiască de faptul că stelele sunt foc, că soarele se roteşte, să se întrebe dacă însuşi adevărul nu-i de fapt minciună, dar să nu se îndoiască nicio clipă de iubirea lui – şi multe alte cuvinte la fel de ciudate. Aşa cum se cuvine să facă o fiică ascultătoare, Ofelia arătă tatălui ei scrisoarea, iar bătrânul se crezu dator s-o dea mai departe regelui şi reginei, care din acea clipă presupuseră că adevărata cauză a nebuniei lui Hamlet este dragostea. Mult ar fi vrut regina ca spre norocul lui, nurii Ofeliei să fie motivul rătăcirii, nădăjduind astfel că virtuţile fetei îi vor putea întoarce fiul la purtarea lui obişnuită, spre cinstea amândurora.

Boala lui Hamlet era însă mai gravă decât îşi închipuia ea şi nu putea fi lecuită astfel. Năluca părintelui ucis, văzută cu ochii lui, încă îi bântuia închipuirea iar sfânta rugăminte de a-i răzbuna moartea îl făcea să nu simtă împăcare până nu avea să fie înfăptuită. Fiecare ceas de amânare îi părea un păcat, o încălcare a poruncii tatălui său. Şi totuşi nu era uşor să pui la cale moartea regelui, aşa cum mereu era înconjurat de străjile sale. Or, chiar de ar fi fost lesne, regina se afla de obicei în preajma regelui şi prezenţa ei punea în calea ţintei sale o nouă stavilă, de care nu putea trece decât cu mare greutate. Mai apoi, chiar faptul că uzurpatorul era soţul mamei sale îl umplea de remuşcare şi tocea încă mai mult ascuţişul hotărârii lui. Însuşi faptul de a

pricinui moartea unei făpturi omeneşti era în sine odios şi teribil pentru o fire atât de blândă din născare ca a lui Hamlet. Chiar melancolia şi descurajarea pradă cărora se afla de atâta vreme îl împinseseră către o nehotărâre şi o şovăială care-l împiedicau să înfăptuiască un lucru fără întoarcere. Mai mult, nu-şi putea alunga din minte nici îndoiala: se întreba dacă năluca zărită era cu adevărat a tatălui său şi nu era cumva diavolul care, după cum auzise, poate să ia orice înfăţişare pofteşte şi deci putea să împrumute chipul părintelui său doar pentru a se folosi de slăbiciunea şi tristeţea lui ca să-l silească să înfăptuiască un lucru atât de disperat cum e o crimă. El hotărî că, pentru a trece la fapte, are nevoie de un temei mai sigur decât apariţia unei vedenii sau năluciri care putea fi doar o amăgire.

În vreme ce se lupta astfel cu nehotărârea, sosiră la curte nişte actori care-l încântaseră cândva pe Hamlet; îi plăcuse mai cu seamă să-l asculte pe unul dintre ei cum rostea o tiradă tragică descriind moartea bătrânului Priam, regele Troiei, şi durerea reginei Hecuba. Hamlet îi întâmpină bucuros pe vechii lui prieteni, actorii, şi amintindu-şi câtă încântare găsise pe vremuri în tirada aceea, îi ceru actorului s-o repete; acesta zugrăvi atât de aievea totul – cruda ucidere a bătrânului rege lipsit de puteri, nimicirea prin foc a cetăţii şi a supuşilor săi, durerea nebună a bătrânei regine, care alerga desculţă prin palat cu o biată zdreanţă pe creştet, unde purtase pe vremuri coroana, cu trupul învăluit odinioară în mantia regească acoperit acum doar în jurul şalelor cu o zdreanţă înşfăcată în grabă – încât nu numai că-i făcu să plângă pe toţi cei de faţă, care crezură că văd aidoma scena, atât de iscusit era zugrăvită, dar însuşi actorul o rosti cu glasul întretăiat de durere şi cu lacrimi neprefăcute.

Întâmplarea îl puse pe gânduri pe Hamlet; dacă actorul putea să se lase înduioşat de o simplă tiradă plăsmuită în

aşa măsură încât să verse lacrimi de dragul unei făpturi cu care nu dăduse ochii niciodată – pentru Hecuba, moartă de atâtea sute de ani – cât de nesimţitor era el care avea o pricină adevărată şi temeinică de suferinţă – uciderea unui rege şi tată bun – de vreme ce era totuşi atât de puţin mişcat, parcă răzbunarea lui ar fi dormitat mereu într-o mohorâtă şi înnegurată uitare! Şi pe când cugeta la actori şi actorie, la puternica înrâurire pe care o piesă înfăţişând viaţa o poate avea asupra spectatorului, îi veni în minte cazul unui criminal care, văzând pe scenă un omor, fusese atât de adânc tulburat de puterea jocului şi de asemănarea împrejurărilor, încât mărturisise pe loc crima pe care o înfăptuise. Luă deci hotărârea ca actorii să joace în faţa unchiului său ceva asemănător cu uciderea tatălui său, ca el să observe cu atenţie ce efect va avea asupra lui Claudius, şi din felul în oare acesta va reacţiona să-şi dea mai uşor seama dacă era sau nu ucigaşul. În acest scop porunci să se pregătească o piesă, la reprezentarea căreia îi pofti pe rege şi pe regină.

Piesa povestea cum fusese ucis ducele Vienei. Numele ducelui era Gonzago, iar al soţiei sale – Baptista. Piesa arăta cum un anumit Lucianus, rudă apropiată a ducelui, îl otrăvise în grădină pentru a-i lua coroana şi cum, la scurtă vreme după aceea, ucigaşul dobândise şi iubirea soţiei lui Gonzago.

Neştiind că-i fusese întinsă o cursă, regele venise la reprezentarea acestei piese împreună cu regina şi întreaga lui curte, iar Hamlet se aşezase în apropierea lui, spre a-i urmări cu luare-aminte înfăţişarea. Piesa începu cu o discuţie între Gonzago şi soţia lui, în timpul căreia doamna rosti aprinse mărturisiri de iubire, jurând să nu se mai mărite de i-ar fi dat să trăiască mai mult decât Gonzago, chemă asupră-şi blestemul de şi-ar alege vreodată un al doilea soţ şi adăugă că, lăsând deoparte stricatele care-şi ucid bărbaţii dintâi, nicio femeie cinstită nu ar face aşa

ceva. Hamlet văzu cum unchiul său, regele, păleşte la aceste cuvinte, sfredelitoare asemeni unor viermi ce rod în suflet, atât pentru el cât şi pentru regină. Când însă Lucianus veni, cum se cerea în piesă, să-l otrăvească pe Gonzago cel adormit în grădină, asemănarea puternică dintre această scenă şi mârşăvia înfăptuită de el însuşi asupra fratelui său, răposatul rege pe care-l otrăvise în grădină, zdruncină atât de tare conştiinţa lui Claudius, încât uzurpatorul nu mai putu rămâne să vadă restul piesei ci părăsi dintr-odată încăperea strigând să fie aduse torţe şi să fie condus la el, pretinzând sau în mare parte chiar simţind că-i e rău. Cum regele plecase, continuarea spectacolului fu curmată. Hamlet văzuse destul ca să creadă acum că vorbele nălucii erau adevărate, nu închipuire, şi într-o izbucnire de bucurie, de felul acelora care-l cuprind pe un om izbăvit de o mare îndoială ori de o remuşcare, îi jură lui Horatio că pentru el cuvântul duhului are mai mare greutate decât o mie de ocale. Înainte de a se putea hotărî însă cum să se răzbune, acum când ştia cu siguranţă că unchiul îi ucise tatăl, mama sa, regina, trimise să-l cheme în odaia ei pentru o discuţie între patru ochi.

Era dorinţa regelui ca ea să-l cheme pe Hamlet spre a arăta fiului ei cât de nemulţumiţi erau amândoi de purtarea lui din ultima vreme; iar regele, vrând să cunoască fiecare cuvânt din acea discuţie şi socotind că, prea părtinitoare, mama ar putea lăsa pe dinafară parte din spusele lui Hamlet, a căror cunoaştere putea avea mare însemnătate pentru el, îi porunci bătrânului său sfetnic Polonius să se ascundă după draperii în iatacul reginei, ca să audă nevăzut tot ce se spune. Acest vicleşug era cât se poate de potrivit cu felul de a fi al lui Polonius, care îmbătrânise în întortocheate treburi ale stăpânirii şi vorbe viclene, şi căruia îi făcea plăcere să afle prin şiretlicuri şi felurite tertipuri tot ce se petrece.

Când Hamlet se înfăţişă mamei lui, ea începu să-l

dojenească pe cele mai ocolite căi pentru faptele şi purtarea sa, şi-i spuse că-şi jignise adânc tatăl – tată zicându-i unchiului, regele de-acum, şi pe care, fiindu-i soţ, îl socotea tatăl lui Hamlet. Hamlet, copleşit de indignare că regina dă un nume atât de scump şi vrednic de cinste ca acela de tată unui netrebnic, care nu era altul decât ucigaşul adevăratului său tată, răspunse cam tăios:

— Mamă, tu i-ai adus grea ocară tatălui meu.

Regina îi răspunse că n-are rost să vorbească astfel.

— Sunt cuvinte pe măsura mustrării tale, i-o întoarse Hamlet.

— Ai uitat cu cine vorbeşti?

— Vai! răspunse Hamlet. Aş vrea să pot uita. Eşti regina, soaţa fratelui soţului tău, dar şi mama mea. Cât mi-aş dori să nu fi ceea ce eşti!

— Bine, spuse regina, dacă-mi arăţi atât de puţin respect, atunci am să-i pun să stea de vorbă cu tine pe cei ce ştiu cum s-o facă – şi era gata să se ducă după rege sau după Polonius.

Dar Hamlet n-o lăsă să plece, acum că era singur cu ea, înainte de a vedea dacă prin vorbele sale n-ar putea trezi în ea ruşinea pentru viaţa păcătoasă ce-o ducea, şi prinzându-i încheietura mâinii o ţinu strâns şi o sili să se aşeze. Înspăimântată de asprimea unei asemenea purtări şi temându-se ca nu cumva să-i facă vreun rău în nebunia lui, ea ţipă, iar din spatele draperiilor se auzi o voce strigând „Ajutor! Ajutaţi-o pe regină!”; auzind strigătele şi crezând pe bună dreptate că însuşi regele se află ascuns acolo, Hamlet îşi trase spada şi împunse cu ea de câteva ori în locul de unde venise glasul, întocmai cum ar fi înjunghiat un şobolan furişat pe acolo, până când, luând seama că nu se mai aude nimic, îşi zise că omul cu pricina şi-a dat sufletul. Dar, când trase leşul afară, văzu că nu era al regelui ci al lui Polonius, bătrânul sfetnic prea zelos şi care se vârâse îndărătul draperiilor să tragă cu urechea.

— Vai mie, exclamă regina, ce necugetată şi sângeroasă faptă ai putut săvârşi!

— Sângeroasă, mamă, răspunse Hamlet, dar nu atât de cumplită ca a ta, care ai omorât un rege şi te-ai cununat cu fratele lui.

Hamlet mersese prea departe ca să se poată opri aici. Acum era în stare să-i vorbească mamei lui pe şleau, ceea ce şi făcu. Şi cu toate că e de datoria copiilor să arate blândeţe faţă de greşelile părinţilor, când e vorba de nelegiuiri grele, fiul îşi poate îngădui să-i vorbească până şi mamei sale cu o oarecare asprime, fiindcă asprimea e folosită doar spre binele ei, pentru a o aduce pe calea cea bună, iar nu de dragul mustrării. Aşadar, virtuosul prinţ înfăţişă reginei în cuvinte mişcătoare urâţenia faptei de a-l fi dat uitării atât de lesne pe tatăl lui, răposatul rege, că a putut să se mărite după un răgaz aşa de scurt cu fratele şi presupusul asasin al acestuia; faptă în asemenea măsură necugetată, că ajungea, după jurămintele făcute soţului ei dintâi, spre a pune la îndoială jurămintele tuturor femeilor, spre a socoti că orice virtute înseamnă făţărnicie şi orice legământ de căsătorie e mai puţin sfânt ca jurămintele cartoforilor, iar religia – batjocură şi înşiruire de cuvinte fără noimă. Mai spuse că înfăptuise ceva atât de îngrozitor, încât până şi cerurile roşiseră de ruşinea ei, iar pământul se săturase s-o mai rabde din cauza acestei mârşăvii. Şi-i arătă două portrete, unul al fostului rege şi soţul ei dintâi, celălalt al regelui de acum şi al doilea soţ al ei, rugând-o să ia aminte la deosebire: ce aureolă strălucea pe fruntea tatălui său şi cât de mult semăna cu un zeu! Plete inelate ca ale lui Apollo, frunte ca a lui Jupiter, ochi asemeni lui Marte şi statură aidoma lui Mercur, abia coborând de pe un munte care sărută cu creştetul cerul! Omul acesta, spuse el, fusese soţul ei. Apoi i-l arătă pe cel care-i luase locul: cum semăna cu tăciunele sau cu mucegaiul, asemeni cărora îşi ucisese falnicul frate. Regina fu copleşită de grea

ruşine că o silea să-şi întoarcă astfel privirea către adâncul ascuns al sufletului ei, pe care-l vedea acum negru şi pocit. El o întrebă cum de mai poate trăi cu omul acela, cum de mai poate fi soţie unuia care-i ucisese primul soţ şi-i luase coroana pe căi la fel de mârşave cum sunt acelea ale tâlharilor.

Pe când vorbea, intră în odaie duhul tatălui său, aidoma celui ce trăise cândva şi întocmai cum îl văzuse nu de mult prinţul; înspăimântat peste măsură, Hamlet îl întrebă ce doreşte, iar năluca răspunse că venise pentru a-i aminti răzbunarea făgăduită şi de care Hamlet părea a fi uitat; apoi duhul îi ceru să-i vorbească mamei sale, căci altfel durerea şi groaza pe care le trăia ar fi omorât-o. Pe urmă dispăru nevăzut de nimeni altul decât de Hamlet şi nici el nu putu, arătând locul unde se întrupase ori zugrăvindu-l în fel şi chip, s-o facă pe mama lui să-l vadă. Ea fu foarte înspăimântată auzindu-l că stă de vorbă atât de multă vreme cu nimicul – cum i se părea ei – şi puse asta pe seama minţii lui tulburate. Dar Hamlet o imploră să nu-şi amăgească în aşa măsură sufletul păcătos încât să creadă că nebunia lui şi nu păcatele ei aduseseră iar năluca regelui pe pământ. O rugă să-i ia pulsul, să vadă cât de liniştit îi bate inima, nu ca unui nebun. O imploră cu lacrimi în ochi să mărturisească Cerului fărădelegile trecutului, să ocolească pe viitor tovărăşia regelui şi să nu se mai poarte cu el ca o soţie; şi când, arătând respect pentru amintirea tatălui său, va dovedi că este o mamă iubitoare, ca un fiu bun avea să se roage ca să pogoare asupră-i blagoslovirea. Ea făgădui să dea întocmai ascultare sfaturilor lui şi astfel discuţia se încheie.

Hamlet avu acum răgazul să se gândească la cel pe care-l omorâse în nesocotita lui pripeală şi, dându-şi seama că era Polonius, tatăl frumoasei Ofelia, pe care o iubea nemăsurat, trase cadavrul deoparte şi cum i se mai linişti puţin sufletul plânse, căindu-se pentru ceea ce făcuse.

Nefericita moarte a lui Polonius îi dădu regelui ocazia să-l surghiunească pe Hamlet departe de regatul său. L-ar fi osândit cu dragă inimă la moarte, căci se temea de el, socotindu-l primejdios; însă nu îndrăzni s-o facă din cauza poporului, care-l îndrăgea pe Hamlet, şi a reginei care, cu toate păcatele ei, îşi iubea fiul. Drept pentru care vicleanul rege, chipurile îngrijindu-se ca Hamlet să nu fie tras la socoteală pentru moartea lui Polonius, îl făcu să urce pe puntea unei corăbii ce se îndrepta spre Anglia, sub paza a doi curteni; prin ei trimitea regelui englez, care pe vremea aceea îi era vasal şi plătea tribut Danemarcei, scrisori în care cerea ca din temeiuri anume scornite Hamlet să fie ucis de îndată ce va pune piciorul pe pământul Angliei. Bănuind o nouă mârşăvie, Hamlet izbuti să pună în taină, noaptea, mâna pe scrisori şi, ştergând cu îndemânare numele său, îl înlocui cu al celor doi curteni cărora le fusese dat în pază spre a fi sortit morţii; pecetlui apoi scrisorile şi le puse la locul lor.

Scurtă vreme după aceea corabia fu atacată de piraţi şi începu o bătălie în cursul căreia Hamlet, dornic să-şi arate vitejia, sări singur pe corabia duşmană cu spada în mână, în timp ce corabia lui dădu mişeleşte bir cu fugiţii. Lăsându-l în voia soartei, cei doi curteni îşi dădură silinţa să ajungă în Anglia cu scrisorile, al căror înţeles Hamlet îl schimbase în aşa fel încât să-i ducă spre binemeritata lor pierzanie.

Piraţii, în puterea cărora se afla acum prinţul, se arătară a fi vrăjmaşi mărinimoşi, şi cum ştiau pe cine făcuseră prizonier, îl lăsară pe Hamlet la ţărm în cel mai apropiat port danez, nădăjduind că prinţul le-ar putea fi cândva de folos la curte, ea răsplată pentru hatârul pe care i-l făcuseră. De acolo Hamlet îi trimise regelui o misivă, înştiinţându-l de ciudata întorsătură a soartei, datorită căreia revenise în patrie, şi că avea să se înfăţişeze înaintea Majestăţii sale a doua zi. Când ajunse acasă, ce cumplită privelişte se arătă ochilor lui!

Era îngropăciunea frumoasei şi fragedei Ofelia, cândva mult îndrăgita lui stăpână. Mintea gingaşei fete începuse să se tulbure odată cu moartea sărmanului său tată. Blânda fecioară fusese atât de zdruncinată de faptul că tatăl ei murise atât de năprasnic, ucis de însăşi mâna prinţului pe care-l iubea, încât în scurtă vreme cugetul i se întunecă de-a binelea şi începu să umble haihui, oferind doamnelor de la curte flori, chipurile pentru înmormântarea tatălui ei, îngânând cântece despre iubire, despre moarte, şi de multe ori fără nicio noimă, de parcă nu-şi da seama de nimic din cele întâmplate. Nu departe, pe malul râului, creştea aplecată o salcie, oglindindu-şi frunzele în apă. Aici, la râu, venise într-o zi Ofelia, scăpând de sub supraveghere, cu ghirlande făcute de mâna ei, în care împletise de-a valma margarete şi curpeni, flori şi buruieni; când se căţără să-şi agaţe cununile de rămurelele sălciei, una dintre crengi se rupse iar frumoasa şi frageda fecioară, împreună cu ghirlanda şi cu tot ce adunase, fu prăvălită în apă, unde hainele ei o ţinură un timp la suprafaţă, vreme în care ea cântă frânturi de melodii vechi, ca o făptură căreia nu-i pasă de propria sa nenorocire, sau ca şi când ar fi fost una obişnuită să vieţuiască în unde; nu după mult timp veşmintele îngreunate de apă o traseră la fund, târând-o din melodiosul ei cântec înspre cumplita moarte prin înec. Când sosi Hamlet, fratele Ofeliei, Laertes, tocmai se îngrijea de slujba de îngropăciune a frumoasei fecioare, de faţă fiind regele, regina şi întreaga curte.

Hamlet nu bănuia încă ce poate să însemne alaiul acela, şi rămase deoparte, nedorind să întrerupă ceremonia. Văzu florile risipite pe mormântul ei, aşa cum se obişnuia la îngropăciunea unei fecioare, împrăştiate chiar de regină, care pe când le împrăştia rosti: „Plăpânde flori, pentru plăpânda floare! Credeam că-ţi voi aşterne cu flori patul de mireasă, dulce fecioară, nu să-ţi împodobesc astfel mormântul. Puteai fi soţia lui Hamlet al meu.” Apoi îl auzi

pe fratele Ofeliei duios menind ca din mormântul ei să crească violete şi-l văzu cum sare în groapă, înnebunit de durere, rugându-i pe cei de faţă să îngrămădească deasupră-i munţi de pământ, ca să fie îngropat împreună cu Ofelia. În inima lui Hamlet tresări iar iubirea pe care i-o purtase acestei preafrumoase fecioare şi nu putu răbda ca un frate să se dovedească într-atât copleşit de durere, căci era încredinţat că o iubeşte pe Ofelia mai mult decât ar fi putut-o iubi patruzeci de mii de fraţi. Atunci ieşi din umbră şi se aruncă în groapa în care se afla Laertes, arătând tot atâta deznădejde sau chiar mai grea decât acesta; iar Laertes, recunoscându-l pe Hamlet cel socotit vinovat de moartea tatălui şi a surorii sale, i se încleştă de gât ca unui vrăjmaş, până când fură despărţiţi de către cei din jur. După înmormântare Hamlet îşi ceru iertare pentru pripita lui faptă de a se fi aruncat în groapă înfruntându-l pe Laertes; dar o făcuse pentru că nu putea suporta ca altcineva să pară mai sfâşiat de durere decât el pentru moartea frumoasei Ofelia. Şi pentru un timp păru că aceşti nobili tineri s-au împăcat.

Dar, folosindu-se de mânia şi durerea încercată de Laertes în urma morţii tatălui său şi a Ofeliei, regele, netrebnicul unchi, născoci mijlocul de a-l împinge pe Hamlet la pierzanie, îl puse pe Laertes ca, în semn de pace şi de împăcare, să-i ceară lui Hamlet să-şi măsoare cu el prieteneşte iscusinţa de a mânui spada, şi cum Hamlet primi provocarea, fu statornicită o zi pentru întrecere. Toată curtea era de faţă la această întâlnire, iar Laertes, urmând sfatul regelui, pregăti o spadă otrăvită. Curtenii încheiaseră pariuri însemnate cu prilejul acestui duel, deoarece atât Hamlet cât şi Laertes aveau faima de a fi neîntrecuţi în lupta cu spada; când fură aduse armele, Hamlet îşi alese una, fără a bănui câtuşi de puţin trădarea lui Laertes şi fără a-şi da osteneala să cerceteze şi arma acestuia, care în locul unei florete ori spade cu vârf tocit, cum cer regulile

scrimei, era una ascuţită şi otrăvită.

La început, Laertes se mulţumi doar să se joace cu Hamlet, lăsându-l să câştige un oarecare avantaj, pe care făţarnicul rege îl ridică în slăvi şi-l îngroşă peste măsură, bând pentru victoria lui Hamlet şi punând mari prinsori asupra sfârşitului duelului; dar nu după multe pase, înfierbântându-se, Laertes porni un nimicitor atac asupra lui Hamlet cu spada lui otrăvită, rănindu-l de moarte. Hamlet se aprinse la rândul lui, şi, necunoscând înşelăciunea urzită împotrivă-i, schimbă în încăierare arma lui nevinovată cu aceea ucigaşă a lui Laertes, după care, cu o lovitură dată chiar cu spada lui Laertes, îi întoarse acestuia rana primită, astfel că trădarea se întoarse cu dreptate împotriva lui Laertes. În acea clipă regina ţipă că fusese otrăvită. Din greşeală, sorbise dintr-un pocal pregătit de rege pentru Hamlet, în caz că, încălzit fiind de luptă, ar fi cerut ceva de băut; în acest pocal, perfidul rege picurase o otravă ucigătoare, pentru a fi sigur de moartea lui Hamlet dacă Laertes ar fi dat greş. Uitase să-i spună reginei să se ferească de pocal, iar ea îl goli şi muri imediat, strigând în ultima-i răsuflare că a fost otrăvită.

Bănuind că se pusese la cale vreo ticăloşie, Hamlet porunci să fie ferecate toate uşile până află despre ce este vorba. Laertes îi spuse să nu mai lungească cercetarea, întrucât el însuşi era trădătorul; şi simţind cum i se scurge viaţa prin rana făcută de Hamlet, mărturisi de ce fel de înşelăciune se folosise şi cum îi căzuse el însuşi victimă. Vorbi despre vârful înveninat, adăugând că Hamlet nu mai are nicio jumătate de oră de trăit, căci nu există leac care să-l vindece; apoi muri, cerându-i iertare lui Hamlet şi blestemându-l pe rege cu ultimele lui cuvinte pentru că pusese la cale acea mârşăvie. Când Hamlet îşi văzu sfârşitul aproape, ştiind că pe vârful spadei mai rămăsese încă otravă, se întoarse fără să mai stea pe gânduri asupra făţarnicului unchi şi-i vârî vârful tăios în inimă, împlinind

astfel legământul pe care-l făcuse; duhul tatălui său putea fi acum împăcat, căci netrebnicul ucigaş îşi primise plata cuvenită pentru omor.

Apoi, simţind că i se stinge răsuflarea şi viaţa îl părăseşte, Hamlet se întoarse înspre iubitul lui prieten Horatio, martorul acestei crâncene tragedii, şi-l rugă cu ultimele sale cuvinte să nu-şi ia viaţa şi să trăiască mai departe pentru a spune lumii întregi povestea lui – căci Horatio făcuse o mişcare ca pentru a se înjunghia spre a-l întovărăşi pe prinţ în moarte; iar Horatio făgădui că va istorisi numai adevărul, ca unul ce trăise toate întâmplările. Astfel găsindu-şi în cele din urmă liniştea, nobila inimă a lui Hamlet încetă să mai bată; iar Horatio şi cei de faţă, cu lacrimi şiroindu-le pe obraz, încredinţară sufletul bunului lor prinţ în paza îngerilor cerului, căci Hamlet fusese blând, iubitor, mult îndrăgit pentru alesele şi nobilele lui însuşiri vrednice de un prinţ, şi dacă mai trăia, fără îndoială ar fi fost cel mai desăvârşit rege al Danemarcei.

Othello

Avea Brabantio, un bogat senator din Veneţia, o fiică încântătoare – pe gingaşa Desdemona. Numeroşi peţitori o înconjurau atât de dragul însuşirilor ei alese, cât şi în nădejdea bogăţiei sale viitoare. Dar, printre peţitorii care să-i semene şi de pe meleagurile ei nu găsi niciunul vrednic să-i fie drag; căci, preţuind mai mult deşteptăciunea decât frumuseţea unui bărbat, printr-o ciudăţenie vrednică mai mult de laudă decât de urmat, nobila fecioară alese ca ţintă a iubirii sale un maur cu piele tuciurie, la care tatăl ei ţinea şi-l poftea adeseori în casa lor.

Că nu-şi alesese un iubit deopotrivă cu ea nu era numai vina Desdemonei. Deşi Othello era negru, nobilului maur nu-i lipsea nimic pentru a putea câştiga chiar şi iubirea celei mai sus-puse doamne; era ostaş, şi încă un ostaş viteaz, care prin purtarea lui în războaiele sângeroase duse împotriva turcilor se ridicase până la rangul de general în oştirea Veneţiei, bucurându-se de preţuirea şi încrederea cârmuirii.

Pe vremuri călătorise mult, şi după obiceiul tuturor domniţelor, Desdemonei îi plăcea să-l asculte depănându-şi amintirile, de la cele mai vechi aventuri: bătălii, asedii şi încleştări de arme prin care trecuse; primejdii înfruntate pe mare şi uscat; cum scăpase de moarte ca prin urechile acului când intrase primul prin spărtura din zidul unei cetăţi, sau mărşăluise de-a dreptul spre gura unui tun; cum fusese făcut prizonier de vrăjmaşul trufaş şi vândut ca sclav; cum trăise în starea aceea şi cum izbutise să scape –

nenumărate întâmplări la care adăuga zugrăvirea ciudatelor lucruri văzute în ţări străine: sălbăticii fără margini şi peşteri romantice; hrube de ocnă, stânci şi munţi cu fruntea pierdută în nori; seminţii sălbatice, canibalii care mănâncă oameni şi neamul acela din Africa având capetele crescute mai jos de umeri. Istorisirile acestor călătorii înlănţuiau în aşa măsură atenţia Desdemonei, încât de se-ntâmpla s-o cheme treburile casei, sfârşea în cea mai mare grabă ce avea de făcut şi se întorcea să soarbă cu lăcomie cuvintele lui. Odată, Othello se folosi de un ceas prielnic şi smulse din partea ei rugămintea să-i povestească din fir în păr toată istoria vieţii lui, din care Desdemona auzise deja mult, dar numai pe sărite; maurul se învoi şi o făcu să verse multe lacrimi la auzul nenorocirilor crâncene prin care trecuse în tinereţea lui.

După ce-şi termină povestea, ea-i răsplăti strădania cu un potop de suspine. Desdemona făcu o tulburată mărturisire, spunând cu mâna pe inimă că toate acele întâmplări erau ciudate şi triste, minunat de triste; ar fi vrut să nu le fi auzit, dar, pe de altă parte, i-ar fi plăcut s-o facă şi pe dânsa cerurile un bărbat, aidoma lui; apoi îi mulţumi şi-i spuse că dacă are vreun prieten care e îndrăgostit de dânsa, nu trebuie decât să-l înveţe cum anume să-i depene istoria vieţii lui, şi cu aceasta ar câştiga-o. Auzind asemenea vorbe cu tâlc, rostite cu tot atâta lipsă de prefăcătorie pe cât erau de sfioase şi însoţite de o drăgălăşie şi o împurpurare care te vrăjea, cum înţelesese prea bine, Othello îi vorbi mai deschis despre iubirea lui şi, folosindu-se de acest prilej nepreţuit, dobândi învoirea nobilei şi generoasei Desdemona de a se mărita cu el pe ascuns.

Nici culoarea feţei lui Othello, nici averea lui modestă nu-l îndreptăţeau să spere că Brabantio îl va dori de ginere. Acesta îşi crescuse fata liberă, dar se aştepta ca ea, după obiceiul tinerelor veneţiene de stirpe aleasă, să-şi aleagă

nu peste mult un soţ cu rang de senator, sau cu avere mare. Însă aşteptările îi fură înşelate: Desdemona îl iubea pe maur, deşi era negru, şi-şi închinase inima şi soarta nobilelor şi vitezelor lui însuşiri. Într-atât era de stăpânită inima ei de devotament pentru bărbatul ales ca soţ, încât până şi culoarea lui, care ar fi fost pentru oricare alta în afara acestei domniţe cu minte pătrunzătoare o piedică de netrecut, era preţuită de ea mai presus decât pielea albă şi obrazul luminat al tinerilor nobili veneţieni, peţitorii ei.

Ştirea despre căsătoria lor – care, deşi săvârşită în secret, nu putu fi tăinuită multă vreme – ajunse şi la urechile bătrânului Brabantio, care se şi înfăţişă la o întrunire solemnă a senatului pentru a-l învinovăţi pe maurul Othello că, prin farmece şi vrăjitorie – pretindea el – câştigase dragostea frumoasei Desdemoma, făcând-o să se cunune cu dânsul fără binecuvântarea părintească şi călcând, astfel, legile ospitalităţii.

Întâmplarea făcu ca la vremea aceea statul veneţian să aibă neîntârziat nevoie de iscusinţa lui Othello, fiindcă tocmai se primiseră veşti că turcii, după multe pregătiri, alcătuiseră o flotă uriaşă care se îndrepta deja spre Cipru, cu hotărârea de a smulge această insulă fortificată din mâna veneţienilor ce-o stăpâneau atunci. Aflaţi în restrişte, cârmuitorii îşi îndreptară privirile spre Othello, socotindu-l singurul bărbat în stare să conducă apărarea Ciprului împotriva turcilor; aşa se face că Othello, chemat în faţa senatului, se afla acolo atât ca unul ce urma să primească o înaltă dregătorie de stat, cât şi ca pârât învinuit de nelegiuiri care, potrivit legilor Veneţiei, l-ar fi putut costa viaţa.

Vârsta şi rangul de senator al bătrânului Brabantio sileau acea adunare solemnă să-l asculte cât se poate de răbdător, dar înfierbântatul părinte îşi înfăţişă pricina cu atâta nestăpânire, aducând drept dovezi vorbe neadeverite şi presupuneri neîntemeiate, încât când fu chemat să se

apere, Othello nu trebui decât să spună pe şleau cum i se născuse iubirea; o făcu în vorbe atât de neprefăcute, înşirând povestea întreagă a dragostei lui, precum am depănat-o şi noi mai sus, şi îşi rosti cuvântarea cu atâta nobleţe şi lipsă de înfloriturі – fapt ce dovedea că spune adevărul – încât însuşi ducele aflat în fruntea judecătorilor nu-şi putu stăpâni mărturisirea că o poveste spusă cu atâta măiestrie ar fi cucerit şi inima fiicei sale; iar farmecele şi vrăjile de care s-ar fi folosit Othello spre a o câştiga pe Desdemona nu fuseseră altceva – cum bine se vedea acum – decât cinstita măiestrie curtenitoare a unui bărbat înrobit de dragoste; singura putere vrăjitorească de care se slujise fusese priceperea de a înşira o poveste dulce, vrednică să farmece auzul unei domniţe.

Spovedania lui Othello fu întărită de însăşi mărturia domniţei Desdemona, care se înfăţişă înaintea curţii şi, recunoscând că-i rămânea îndatorată tatălui ei pentru că-i dăduse viaţă şi creştere aleasă, îi ceru îngăduinţa de a-şi împlini o datoriei încă mai înaltă, faţă de soţul şi stăpânul ei, aşa cum făcuse şi mama sa când odinioară îl pusese pe el (Brabantio) mai presus de propriu-i părinte.

Nemaifiind în stare să-şi menţină învinuirea, bătrânul senator îl chemă la el pe maur şi-i arătă cât de rău îi pare de toată întâmplarea; mâhnit de parcă n-ar fi avut încotro îi încredinţa fiica, spunându-i că dacă ar fi avut puterea s-o împiedice, ar fi ferit-o cu dragă inimă de el, adăugând la acestea că sufletul lui se înveseleşte la gândul că nu mai are încă altă copilă, fiindcă trădarea Desdemonei l-ar fi silit să se poarte ca un tiran şi s-o ţină din scurt.

După ce trecu şi prin această încercare, Othello, pentru care greutăţile vieţii militare deveniseră datorită obişnuinţei la fel de fireşti cum sunt pentru alţii hrana şi odihna, luă imediat asupra sa conducerea luptelor din Cipru, iar Desdemona, punând mai mare preţ pe onoarea stăpânului ei decât pe răsfăţul acelor plăceri deşarte cu care îşi trec de

obicei timpul tinerii căsătoriţi, se învoi cu veselie (deşi hotărârea nu era lipsită de primejdii) să plece de îndată cu el.

De-abia puseseră Othello şi doamna lui piciorul pe pământul Ciprului că şi sosiră veşti despre o furtună cumplită care împrăştiase flota turcă, astfel că insula era ferită de primejdia unui apropiat atac. Dar abia acum începea războiul care avea să-l chinuiască pe Othello, iar duşmanii stârniţi de răutate împotriva nevinovatei lui soţii se dovediră a fi mai ucigaşi din fire decât străinii sau necredincioşii.

Niciunul dintre prietenii generalului nu se bucura de mai multă încredere din partea lui Othello decât Cassio. Michael Cassio era un tânăr soldat de neam florentin, vesel, iubăreţ şi iscusit la vorbă – calităţi cu mare trecere la doamne. Era chipeş şi bun de gură, întocmai omul care ar fi putut deştepta gelozia unui bărbat mai în vârstă (cum era întrucâtva şi Othello), căsătorit cu o femeie tânără şi frumoasă; dar Othello nu cunoştea otrava geloziei, căci aşa după cum avea o fire nobilă şi nu era omul în stare să facă un lucru josnic, nu putea bănui nici pe altul de gânduri murdare. De acest Cassio se folosise pe vremea când o curta pe Desdemona, tânărul fiindu-i atunci un fel de mijlocitor; cum se temea că nu are darul de a rosti anume vorbe dulci care fac plăcere domniţelor şi găsind această virtute la prietenul său, Othello îl însărcinase deseori pe Cassio să meargă (după cum zicea el) şi să flecărească împreună cu Desdemona în locul lui – nevinovata încredere pe care i-o arăta fiind mai curând un semn de cinste decât o pată pentru firea viteazului Maur. Aşadar nu e de mirare că, pe lângă Othello (însă mult mai puţin, după cum şade bine unei soţii virtuoase), blânda Desdemona îl îndrăgea pe Cassio şi avea încredere în el. Căsătoria celor doi nu adusese nicio schimbare în purtarea lor faţă de Cassio. El era un oaspete obişnuit în casă, iar vorba lui neistovită şi

îndrăzneaţă nu-i displăcea lui Othello, deşi el era mai grav din fire, ştiindu-se că astfel de oameni găsesc adeseori plăcere în tovărăşia celor care nu le seamănă deloc, ca o uşurare pentru apăsătoarea povară a propriei lor firi; Desdemona şi Cassio râdeau şi vorbeau împreună, ca în zilele când el „flecărea” în locul prietenului său.

Nu de mult, Othello îl ridicase pe Cassio la rangul de locotenent al său, post de încredere şi cel mai apropiat de persoana generalului. Înaintarea asta îl jignise nespus pe Iago, un ofiţer mai în vârstă, care socotea că este mai îndreptăţit el decât Cassio şi deseori îl lua în râs pe acesta din urmă spunând că o fi el un straşnic tovarăş pentru doamne, dar nu e mai priceput decât o fetişcană în arta războiului şi în orânduirea unei armate în linie de bătaie. Iago îl ura pe Cassio, dar îl ura şi pe Othello pentru că-l ocrotea, precum şi din pricina unei bănuieli neîntemeiate şi mult prea lesne îmbrăţişată – cum că maurului i-ar fi căzut cu tronc Emilia, soţia lui Iago. Pornind de la aceste jigniri închipuite, mintea de intrigant a lui Iago urzi un înfricoşător plan de răzbunare, prin care urmărea să-i piardă dintr-odată pe Cassio, pe maur şi pe Desdemona.

Iago era viclean şi cercetase firea omenească în amănunţime, ştiind că dintre câte cazne chinuiesc sufletul omului, suferinţele pricinuite de gelozie sunt cele mai greu de îndurat (mult mai greu decât caznele trupului) şi au muşcătura cea mai dureroasă. Dacă izbutea să trezească gelozia lui Othelo împotriva lui Cassio, asta ar fi însemnat o neîntrecută lucrătură de răzbunare, care putea duce la moartea lui Cassio sau a lui Othello, ori chiar a amândurora – cu atât mai bine.

Sosirea în Cipru a generalului cu soţia lui, dimpreună cu vestea risipirii flotei vrăjmaşe, prilejui un fel de sărbătoare pe insulă. Toată lumea se puse cu voie bună pe petreceri.

Vinul curgea din belşug şi oamenii îşi treceau unul altuia cupele pline, bând în sănătatea lui Othello cel tuciuriu şi a

doamnei sale, frumoasa Desdemona.

În noaptea aceea Cassio răspundea de străji, având de la Othello poruncă să vegheze ca soldaţii să nu bea prea vârtos, şi nu cumva să se işte vreo încăierare care să-i înspăimânte pe localnici sau să-i ridice împotriva oştirii proaspăt debarcate. În aceeaşi noapte, Iago trecu la înfăptuirea nelegiuitelor lui planuri, care ţinteau departe. Sub cuvânt că astfel şi-ar dovedi credinţa şi iubirea pentru general, îl făcu pe Cassio să soarbă cam des din sticla cu vin – vină cât se poate de mare pentru un ofiţer aflat de strajă. O vreme Cassio se ţinu tare, dar nu putu să se împotrivească prea mult cinstitei prietenii pe care Iago ştiu cum s-o imite şi începu să golească pahar după pahar (în vreme ce Iago îi dădea ghes să bea şi să se îndemne la cântec). Atunci limba lui Cassio se dezlegă, preamărind-o pe doamna Desdemona, în cinstea căreia închină iar şi iar, spunând că este o femeie nespus de încântătoare, până când vrăjmaşul pe care singur şi-l turna întruna pe gât îi fură minţile; şi la provocarea unui ins asmuţit de Iago, Cassio trase spada iar Montano, un vrednic ofiţer care se puse între ei cu gândul de a potoli cearta, fu rănit în învălmăşeală. Încăierarea începu să se întindă peste tot şi Iago, care pusese la cale ticăloşia, dădu primul alarma, poruncind să se tragă clopotul castelului (de parcă ar fi izbucnit cine ştie ce răzmeriţă primejdioasă, iar nu o biată gâlceavă între soldaţii beţi).

Bătaia clopotului de alarmă îl trezi pe Othello care, îmbrăcându-se în grabă şi sosind la locul cu pricina, îl întrebă pe Cassio ce se întâmplase. Cassio îşi venise acum în fire, căci aburii vinului se mai risipiseră, dar prea era ruşinat ca să răspundă; iar Iago, prefăcându-se că-i vine foarte greu să-l învinuiască pe Cassio, dar că ar fi, chipurile, silit s-o facă de Othello, care stăruia să cunoască adevărul, povesti totul cu de-amănuntul (trecând sub tăcere rolul său, de care, ameţit cum fusese de băutură, Cassio nu-şi mai

amintea) şi zugrăvind totul în aşa fel încât, deşi se părea că micşorează vina lui Cassio, o făcea de fapt să pară şi mai grea decât era în realitate. Urmarea fu că Othello, care nu îngăduia nimănui să se joace cu disciplina, fu nevoit să-i ia înapoi lui Cassio rangul de locotenent al său.

Astfel că primul şiretlic al lui Iago izbuti pe deplin: îşi săpase cel mai nesuferit potrivnic şi-l alungase din locul lui; mai târziu însă avea să se folosească din nou de cele întâmplate în noaptea aceea nenorocită.

Trezit de-a binelea de nenorocirea lui, Cassio i se plânse acum lui Iago, socotindu-l prieten, cât de mare prost putuse fi ca să se preschimbe într-un dobitoc. Acum era pierdut, căci cum l-ar putea ruga pe general să-i redea gradul? I-ar spune că e un beţiv. Ce silă îi era de sine însuşi! Prefăcându-se că ia uşor tot ce se petrecuse, Iago zise că şi lui, ca oricărui alt om, i se întâmplă să se îmbete din când în când; acum însă nu-i mai rămâne decât să caute să iasă cât mai bine din acea încurcătură nenorocită. Adevăratul general e nevasta generalului şi poate face ce vrea cu Othello, aşa că cel mai bun lucru este s-o roage pe doamna Desdemona să pună pe lângă soţul ei un cuvânt bun pentru el; cum e din fire deschisă şi prietenoasă, s-ar grăbi să facă o faptă bună de felul acesteia şi să câştige din nou dragostea generalului pentru Cassio, şi atunci prietenia care-i lega va deveni mai trainică decât înainte. Sfatul lui Iago ar fi fost un sfat bun, de nu era dat cu un ţel mârşav, aşa după cum se va dovedi mai departe.

Cassio urmă întocmai povaţa lui Iago şi alergă la doamna Desdemona, care putea fi câştigată cu uşurinţă de partea oricărei cauze drepte; ea îi făgădui că-i va susţine rugămintea în faţa domnului şi stăpânului ei şi spuse că mai curând va muri decât să părăsească această cauză. Trecu fără întârziere la fapte cu atâta gingăşie şi stăruinţă, încât Othello, pe care purtarea lui Cassio îl supărase de moarte, nu putu s-o refuze. Când el îi ceru o amânare, spunând că e

prea devreme pentru a ierta o asemenea ofensă, Desdemona nu se dădu bătută ci stărui să-i dăruiască lui Cassio iertarea chiar în seara următoare, sau în dimineaţa care avea să urmeze, sau cel mai târziu în a doua dimineaţă. Apoi îi arătă cât de umilit şi plin de căinţă este sărmanul Cassio, spunând că abaterea lui nu merită o pedeapsă atât de aspră. Şi fiindcă Othello tot nu se îndura, zise:

— Cum se poate, stăpâne, că trebuie să mă rog cu atâta stăruinţă pentru Cassio – Michael Cassio – cel care venea în locul tău la mine să-mi vorbească de dragostea ta şi care deseori, când rosteam despre tine cuvinte mai puţin măgulitoare, ţi-a luat apărarea? Socot că nu-ţi cer un favor prea mare. Când voi dori să-ţi pun cu adevărat dragostea la încercare, o să-ţi cer un lucru care să tragă mai greu!

Othello nu-i putu refuza nimic unui asemenea avocat şi, rugând-o pe Desdemona doar să-l lase pe el să hotărască asupra ceasului potrivit, făgădui să-i arate din nou lui Michael Cassio vechea preţuire.

Întâmplarea făcu ca într-una dintre zile Othello şi Iago să intre în încăperea unde se afla Desdemona tocmai când Cassio, care o implorase să intervină pentru el, ieşea pe cealaltă uşă; fără pereche de iscusit în arta vicleniei, Iago spuse în şoaptă, ca pentru sine: „Asta nu-mi place!” Othello nu-i prea luă atunci în seamă aceste vorbe – ba discuţia pe care o avu cu doamna lui i le alungă cu totul din minte – dar mai târziu şi le aminti; căci, după ce Desdemona ieşi, ca şi cum ar fi dorit să-şi potolească o curiozitate ascunsă, Iago îl întrebă pe Othello dacă Michael Cassio ştiuse de iubirea lui pe vremea când îi făcuse curte doamnei sale. La care generalul răspunse că aşa era, adăugând că tânărul purtase deseori între ei mesaje de iubire; Iago îşi încruntă sprâncenele, ca şi cum ar fi văzut lumină în cine ştie ce grozăvie, şi strigă:

— Aşa deci!

Exclamaţia îi aminti cuvintele scăpate de Iago la intrarea în odaie, când îl văzuseră pe Cassio cu Desdemona, şi Othello începu să creadă că toate acele lucruri ascundeau un tâlc anume; căci îl socotea pe Iago un om cinstit, drept, iubind adevărul, şi ceea ce la un ticălos făţarnic se arăta a fi viclenie, la el părea doar frământarea firească a unui suflet nobil, care fierbea de o tulburare prea mare spre a fi cuprinsă în cuvinte; iată de ce Othello îl rugă pe Iago să spună ce ştie, şi să dea glas până şi celor mai negre gânduri.

— Şi dacă mi-au intrat în suflet, răspunse Iago, nişte gânduri prea josnice? Dar există oare locuri unde să nu poată pătrunde mârşăvia?

Apoi Iago continuă, arătând că ar fi mare păcat ca bănuielile lui îndoielnice să-l necăjească pe Othello; că Othello n-ar mai avea pace dacă i-ar cunoaşte gândurile; că nu trebuie să îngăduim unor mărunte bănuieli să păteze bunul renume al semenilor noştri. Şi după ce cu astfel de vorbe ticluite aţâţă până aproape de pragul nebuniei curiozitatea lui Othello, Iago, prefăcându-se că nu doreşte decât liniştea sufletească a maurului, îl rugă să se ferească de gelozie; cu o asemenea măiastră şiretenie deşteptă acest nemernic bănuiala în sufletul încrezător al lui Othello, tocmai prin grija cu oare pretindea că-l fereşte de bănuială.

— Ştiu – zise Othello – că soţia mea e frumoasă, că-i place să petreacă şi să fie înconjurată de lume, că-i slobodă la vorbă, cântă şi dansează bine; însă acolo unde sălăşluieşte virtutea, aceste însuşiri sunt virtuoase şi ele. Trebuie să am dovezi înainte de a putea crede că-i necinstită.

Atunci Iago, ca şi când i-ar fi părut bine că Othello nu se grăbeşte să pună la îndoială virtutea Desdemonei, spuse deschis că el nu are nicio dovadă, dar îi ceru lui Othello să ia bine seama la purtarea ei când va fi Cassio în preajmă; să nu fie nici gelos, dar nici prea sigur de sine, fiindcă el,

Iago, cunoaşte mai bine firea domniţelor italiene, compatrioatele lui; că la Veneţia soţiile lasă Cerului putinţa să vadă multe năzdrăvănii pe care nu cutează a le arate soţilor lor. Apoi îi strecură iscusit gândul că Desdemona îşi înşelase tatăl când se măritase cu Othello şi păstrase atât de bine secretul, încât bătrânul gentilom credea că fusese folosită cine ştie ce vrăjitorie. Othello fu nespus de tulburat din pricina acestei mărturii care-l făcu să înţeleagă şi mai bine lucrurile: dacă-şi înşelase tatăl, de ce nu şi-ar fi putut înşela şi soţul?

Iago îi ceru iertare că-l tulbură; dar Othello, prefăcându-se nepăsător, deşi sufletul îi tremura de mânie la auzul acelor cuvinte, îl rugă să-şi urmeze şirul, ceea ce Iago şi făcu, cerându-şi mii de scuze, ca şi cum i-ar fi venit greu să-l învinuiască pe Cassio, pe care-l numea prietenul său; pe urmă merse pe şleau drept la ţintă, amintindu-i lui Othello că Desdemona refuzase mulţi peţitori străluciţi, de-o seamă cu dânsa ca obârşie şi înfăţişare, şi se căsătorise cu el, un maur, fapt care trăda ceva nefiresc la ea şi dovedea ce neclintită voinţă are. Adăugă că mai târziu, revenindu-i judecata chibzuită, era foarte probabil că începuse să-l compare pe Othello cu trupurile mlădioase şi obrajii albi, frumoşi, ai tinerilor italieni de pe meleagurile ei. Încheie sfătuindu-l să mai amâne o vreme împăcarea cu Cassio, şi între timp să ia seama cu câtă patimă va susţine Desdemona cauza acestuia, fiindcă din asta va desluşi multe. Iată prin ce uneltiri nelegiuite izbuti acest viclean nemernic să-şi înfăptuiască planul, întorcând frumoasele însuşiri ale nevinovatei doamne în pricină a pierzaniei şi împletind din însăşi bunătatea ei o plasă în care să cadă: mai întâi îl îndemnase pe Cassio să-i ceară ajutorul, apoi pusese la cale s-o prindă tocmai datorită acelui sprijin.

Discuţia lor se sfârşi cu rugămintea lui Iago ca Othello să-şi socotească nevinovată doamna până când va avea dovezi de netăgăduit; maurul făgădui să aibă răbdare; însă

din clipa aceea amăgitul Othello nu mai cunoscu ce-i mulţumirea sufletească. Nici sămânţa de mac, nici sucul mătrăgunei, nici toate licorile adormitoare cunoscute în lume n-aveau să-i mai poată reda vreodată dulcea tihnă de care se bucurase până mai ieri. De îndeletnicirile sale îşi vedea în silă. În mânuirea armelor nu mai gusta nicio plăcere. Inima lui, care pe vremuri se umfla de mândrie la vederea oştenilor, a stindardelor, a rândurilor de bătaie, care tresărea şi bătea mai năvalnic la răpăitul tobelor şi sunetul trompetei sau auzind nechezatul unui armăsar de luptă, părea că-şi pierduse întreaga vlagă şi ambiţie, adică însuşirile cele dintâi ale oricărui oştean, iar înfocarea şi bucuriile ostăşeşti de altădată îl părăsiră. Uneori îşi socotea soţia cinstită, alteori nu, uneori gândea că Iago are dreptate iar alteori că n-are; apoi îşi dorea să nu fi aflat niciodată nimic – câtă vreme nu ştia nimic, dragostea ei pentru Cassio nu l-ar fi putut tulbura.

Într-o zi, sfâşiat de aceste gânduri care-i luau minţile, se repezi la gâtlejul lui Iago şi ceru să-i dea îndată o dovadă a vinovăţiei Desdemonei, ameninţându-l că altfel îl omoară pe loc pentru că a ponegrit-o. Iago, prefăcându-se indignat că cinstea îi trece drept necinste, îl întrebă pe Othello dacă nu văzuse vreodată în mâna soţiei lui o batistă brodată cu căpşuni. Othello răspunse că-i dăruise chiar el una, şi fusese primul lui cadou.

— Cu batista asta, spuse Iago, l-am văzut chiar azi pe Michael Cassio ştergându-şi obrazul.

— Dacă-i aşa cum spui, răspunse Othello, nu-mi voi afla odihnă până când amarnica mea răzbunare nu-i va fi înghiţit pe amândoi; mai întâi, ca răsplată a credinţei tale, am să-l osândesc pe Cassio la moarte până în trei zile; cât despre frumoasa diavoliţă (astfel îi spunea soţiei sale) mă voi retrage să cuget la un mijloc grabnic de a-i curma viaţa.

Pentru bărbatul gelos, nimicurile uşoare ca aerul sunt dovezi la fel de temeinice ca sfânta scriptură. O batistă a

soţiei zărită în mâna lui Cassio fu destul temei ca amăgitul Othello să-i sorteascâ pe amândoi morţii, fără să se întrebe o dată măcar cum de ajunsese batista la Cassio. Desdemona nu-i făcuse niciodată lui Cassio un asemenea dar, şi în ruptul capului credincioasa femeie nu şi-ar fi nedreptăţit vreodată soţul săvârşind o faptă atât de necugetată ca aceea de a da altui bărbat cadourile primite de la el; nici Cassio, nici Desdemona nu se făcuseră vinovaţi de vreo ocară adusă lui Othello, dar mârşavul Iago, a cărui minte nu dormea niciodată când trebuia să născocească o ticăloşie, o pusese pe soţia sa (o femeie cumsecade, dar slabă de înger) să-i fure Desdemonei acea batistă, chipurile vrând să copieze modelul broderiei, dar cu adevăratul ţel de a o lăsa în calea lui Cassio, ca el s-o poată găsi, şi astfel învinuirea lui Iago – cum că i-ar fi dăruit-o Desdemona – să aibă mai mult temei.

Curând după ce se întâlni cu soţia sa, Othello pretinse că-l doare capul – lucru firesc în starea lui – şi o rugă să-i dea o batistă să-şi lege tâmplele. Ea îi făcu pe plac.

— Nu asta, zise Othello, ci batista pe care ţi-am dăruit-o eu.

Desdemona n-o mai avea, fiindcă, aşa cum am arătat, îi fusese furată.

— Cum e cu putinţă? zise Othello. Mare păcat! Batista asta i-a dăruit-o mamei o egipteancă; femeia era vrăjitoare şi putea citi gândurile oamenilor; ea i-a spus mamei că atâta vreme cât o va avea, batista îi va păstra farmecul şi tata o va iubi. Dar dacă o pierde sau o dăruie, simţămintele tatei se vor schimba şi o va urî la fel de mult pe cât o iubise. Murind, ea mi-a lăsat mie batista şi mi-a cerut ca, la rându-mi, de mă voi însura vreodată, s-o dăruiesc soţiei mele. Precum am şi făcut. Ai grijă de batistă! Să-ţi fie un odor la fel de scump ca ochii din cap!

— Să fie cu putinţă una ca asta? întrebă înspăimântată Desdemona.

— E adevărul adevărat, continuă Othello. Batista are puteri magice. A lucrat-o, pe când era stăpânită de furie profetică, o sibilă care trăia pe atunci de două sute de ani în lumea asta; viermii de mătase care au tors firul erau sacri, şi ţesătura a fost vopsită cu sânge din inimi mumificate de fecioară.

Aflând de fermecatele însuşiri ale batistei, Desdemona fu cât pe-aci să moară de groază; pentru că îşi da limpede seama că o pierduse şi se temea să nu fi pierdut odată cu ea şi iubirea soţului.

Othello tresări – arăta de parcă era gata să facă un gest necugetat – şi-i ceru din nou batista. Cum nu i-o putea da, Desdemona încercă să abată gândurile lui prea întunecate, spunându-i vesel că, precum vede, a adus vorba de batistă numai pentru a o face să uite de rugămintea ei pentru Michael Cassio; şi-l lăudă peste măsură, aşa cum spusese Iago că va face, până când, înnebunit de furie, Othello ieşi val-vârtej din odaie. Abia atunci, mâhnită, Desdemona începu să-şi bănuiască soţul de gelozie.

Dar nu-şi amintea să-i fi dat vreun prilej, şi se dojeni singură că-şi învinovăţise pe nedrept soţul, socotind că fără doar şi poate îl tulburaseră şi-i răpiseră blândeţea dinainte niscai veşti rele de la Veneţia ori necazuri de stat. Aşa că îşi zise: „Bărbaţii nu sunt zei şi nu trebuie să ne aşteptăm de la ei, după însurătoare, la aceeaşi putere duioasă pe care ne-o arată în ziua cununiei”. Şi se mustră pentru că judecase atât de aspru purtarea lui neprietenoasă.

Când Othello şi Desdemona se întâlniră din nou, el o învinui de data asta mai pe şleau că-i este necredincioasă şi că iubeşte un alt bărbat, fără a spune pe cine. Apoi Othello începu să plângă, iar Desdemona făcu îndurerată:

— Vai mie! Neagră zi! De ce plângi?!

Atunci Othello îi spuse că e gata să îndure cu bărbăţie orice nenorocire: sărăcia, boala, dizgraţia, dar că trădarea ei îi zdrobea inima; apoi o asemui cu o buruiană care arată

atât de încântătoare şi are mireasmă atât de dulce că te pierde dacă te apropii, şi mai zise că ar fi fost mai bine să nu se fi născut niciodată. După ce el plecă, neprihănita doamnă rămase ca sleită de uluire din pricina nedreptei învinuiri a stăpânului ei şi o cuprinse un somn de plumb; mai avu doar puterea de a porunci slujitoarei să facă patul şi să-l aştearnă cu cearşafurile ei de cununie, spunând că părinţii, când îşi dăscălesc copiii, o fac cu blândeţe şi le dau pedepse uşoare şi aşa ar fi trebuit să facă şi Othello, căci cu adevărat ea e aidoma unui copil când este dojenită. Şi acesta fu singurul fel în care se plânse gingaşa Desdemona.

Ducându-se la culoare şi aşteptând ca soţul s-o urmeze, din pricina tulburării ce-i stăpânea judecata Desdemona căzu într-un somn adânc; Othello intră în odaie, cu sufletul întunecat de hotărârea la care chibzuise îndelung – de a-şi sorti morţii soţia. Dar când o văzu cum doarme, se gândi să nu-i verse sângele, nici să-i însemne cu răni pielea ei albă, mai albă ca alabastrul. Însă hotărâse că trebuia să moară – altfel, îşi spunea el, va vieţui mai departe ca să înşele şi alţi bărbaţi, aşa cum îl înşelase pe dânsul. Apoi o sărută pentru ultima oară, şi atât de dulce fu sărutarea că trebui s-o mai sărute o dată; şi-l podidi plânsul, dar lacrimile – îşi zise – sunt prea crude cu el.

Sărutările lui o treziră pe Desdemona şi, privindu-l, îl văzu cum îşi mişcă buza de jos şi îşi rostogoleşte ochii în cap; ştia că ori de câte ori avea înfăţişarea aceea era gata să facă moarte de om. El îi ceru să se pregătească de moarte şi să-şi spună rugăciunile, căci nu vrea să-i ucidă şi sufletul. Atunci nepătata lui soţie, aşa cum zăcea lipsită de apărare la cheremul lui, îi cerşi îndurarea şi-l rugă să-i spună cu ce greşise; atunci Othello pomeni de Cassio şi de batista pe care, zicea, i-o dăruise; însă îndată ce neprihănita doamnă încercă să-şi arate nevinovăţia, Othello nu mai vru să asculte nimic ci, înfăşurând-o în cuverturile de pe pat, o înăbuşi până când ea îşi dădu sufletul.

În aceeaşi clipă Cassio fu adus în casă rănit şi însângerat, căci Iago pusese pe una dintre lepădăturile lui să-l omoare; dar ticălosul nu reuşi să-l ucidă pe Cassio – îl răni, însă nu de moarte – astfel că el însuşi fu ucis de Iago, care se temea să nu fie dat în vileag. În buzunarele mortului se găsiseră nişte scrisori ce arătau fără putinţă de îndoială vina lui Iago şi nevinovăţia lui Cassio, şi acesta din urmă venea să-i ceară iertare lui Othello şi să-l întrebe cu ce-i greşise de-l pusese pe Iago să-l omoare.

Dezvăluirea aceasta fu ca o lovitură de trăsnet pentru Othello, care văzu acum limpede că nu e cu nimic mai presus de un ucigaş oarecare şi că soţia sa – biata femeie neprihănită! — îi fusese mereu credincioasă; cum durerea fără margini pe care i-o pricinuia această descoperire îi făcea nesuferită viaţa, el îşi vârî în piept fierul spadei şi, aruncându-se peste trupul scumpei, nedreptăţitei sale doamne, muri.

Aceste fapte necugetate îi umplură de groază şi uimire pe cei de faţă, căci Othello se bucura de un bun renume şi fusese un soţ iubitor şi grijuliu înainte de a fi prins în mreaja ticăloşiilor unui nemernic, pe care nu-l putuse bănui din pricina propriei sale firi nobile. Iubise nu cu înţelepciune, ci prea adânc; iar când aflase de greşeală, ochii săi de bărbat nedeprins să se vaiete pentru orice fleac vărsaseră şiroaie de lacrimi mai avan ca răşina ce picură din unii copaci ai Arabiei. Acum că murise, lumea îi pomeni toate meritele şi faptele lui de vitejie. Urmaşului său nu-i rămase altceva de făcut decât să aibă grijă ca osânda cea mai aspră a legii să se abată asupra lui Iago, care fu ucis în mari cazne, şi să trimită veste cârmuirii de la Veneţia despre jalnica moarte a vestitului lor general.

Pericles, regele din Tyr

Pericles, prinţul din Tyr, se surghiuni de bună voie de pe pământurile aflate sub stăpânirea lui, ca să împiedice înfiorătoarele nenorociri pe care Antiochus, hainul împărat al Greciei, ameninţa să le abată asupra supuşilor săi şi a cetăţii Tyrului, drept pedeapsă că prinţul dăduse în vileag o faptă strigătoare la cer săvârşită cândva în taină de împărat; se ştie doar cât este de primejdios să scoţi la iveală fărădelegile ascunse ale celor sus-puşi. Lăsând cârmuirea poporului în mâinile unui priceput şi cinstit sfetnic, Helicanus, Pericles părăsi Tyrul într-o corabie cu toate pânzele întinse, gândind să nu se întoarcă până când mânia preaputernicului Antiochus nu se va fi potolit.

Întâi şi-ntâi prinţul se îndreptă spre Tarsus; şi auzind că oamenii din cetatea aceea sufereau de-o foamete cumplită, luă cu el mulţime de merinde ca să le aducă alinare. Odată ajuns, găsi cetatea în ultimul hal de mizerie; şi cum venise ca un trimis al cerului, aducând un nesperat ajutor, Cleon, guvernatorul din Tarsus, îl întâmpină cu neţărmurită recunoştinţă. De-abia trecură însă câteva zile de când se afla Pericles la Tarsus, că-i sosiră răvaşe de la credinciosul lui sfetnic, prevenindu-l că nu e sănătos să mai rămână prin părţile acelea, deoarece Antiochus ştie unde şi-a găsit adăpost şi plănuieşte să-i ia viaţa cu ajutorul unor emisari secreţi, trimişi în acest scop.

La primirea scrisorilor, Pericles porni din nou pe mare, întovărăşit de binecuvântările şi rugăciunile unui întreg popor scăpat de foamete prin mărinimia lui.

Nu ajunseră prea departe în larg, când o furtună îngrozitoare îi lovi corabia şi toţi oamenii aflaţi la bord pieiră, afară de Pericles; valurile îl aruncară gol pe un ţărm necunoscut unde, după ce rătăci o vreme, întâlni nişte pescari săraci care-l poftiră la ei acasă şi-i dădură haine şi merinde. De la ei află Pericles că ţara lor se numeşte Pentapolis şi are ca rege pe Simonides, poreclit cel Bun pentru că domnia era paşnică, iar cârmuirea dreaptă. Pericles mai află că regele Simonides are o fiică tânără şi frumoasă, a cărei zi de naştere se va sărbători chiar a doua zi, când urma să aibă loc la curte un turnir măreţ, şi că din toate colţurile lumii sosiseră prinţi şi cavaleri dornici să-şi măsoare priceperea la mânuirea armelor de dragul Thaisei, frumoasa prinţesă. În vreme ce prinţul asculta aceste veşti, căindu-se în sinea lui că-şi pierduse straşnica armură, fără de care nu se putea număra şi el printre acei semeţi cavaleri, intră un alt pescar, aducând o armură neagră, scoasă cu năvodul din mare, şi care se dovedi a fi tocmai platoşa pierdută de el. Când Pericles îşi văzu armura, spuse:

— Îţi mulţumesc, Soartă, că după atâtea chinuri îmi dai prilejul să-mi îndrept norocul. Armura asta mi-a lăsat-o tata pe patul de moarte, şi întru amintirea lui am îndrăgit-o atâta, că m-a însoţit oriunde am mers; iată că marea mânioasă care mi-a răpit-o, liniştindu-se acum, mi-o înapoiază, şi-i mulţumesc pentru asta căci având iarăşi cu mine darul părintesc, scufundarea corăbiei nu mi se pare o nenorocire.

A doua zi, înveşmântat în platoşa viteazului său tată, Pericles se înfăţişă la curtea regească a lui Simonides, unde săvârşi adevărate minuni în turnir, învingându-i cu uşurinţă pe toţi neînfricaţii cavaleri şi vitejii prinţi care se măsurară cu el în meşteşugul armelor spre a dobândi cinstea de a fi iubiţi de Thaisa. Pe vremea aceea se îndătinase un obicei: când vitejii războinici se întreceau în turnir de dragul fiicei

regelui şi unul dintre ei îi învingea pe toţi ceilalţi, domniţa pentru care se înfăptuiau aceste vitejii să-i arate învingătorului întreaga ei preţuire; şi Thaisa nu se depărtă de la datină, căci îi îndepărtă pe toţi prinţii şi cavalerii învinşi de Pericles, iar pe el îl cinsti cu preţuirea şi favoarea ei deosebită, încoronându-l cu cununa biruinţei drept rege al acelei zile fericite; iar Pericles, din prima clipă când o văzu se îndrăgosti pătimaş de mult frumoasa prinţesă.

Bunul Simonides fu cucerit într-aşa măsură de curajul şi însuşirile alese ale lui Pericles, care pe drept cuvânt era un gentilom desăvârşit şi neîntrecut cunoscător al artelor cavalereşti, încât, deşi nu ştia nimic despre rangul acestui străin cu înfăţişare regală (căci Pericles, de teama lui Antiochus, se dăduse drept un nobil oarecare din Tyr), nu pregetă să-l primească drept ginere pe necunoscut, când văzu că inima fiicei sale îl alesese fără şovăire.

Trecură doar câteva luni de la cununia lui Pericles cu Thaisa când sosiră veşti că vrăjmaşul Antiochus murise, iar supuşii săi din Tyr, sătui de lipsa îndelungată a prinţului, ameninţau să se răzvrătească şi se vorbea că au de gând să-l înscăuneze pe Helicanus pe tronul părăsit de el. Veştile fură trimise de însuşi Helicanus, care, ca supus credincios al regescului său stăpân, nu dorea să primească înalta onoare oferită, ci-i dădu de ştire lui Pericles despre gândurile supuşilor ca să se întoarcă acasă şi să-şi reia drepturile legiuite. Mare mai fu surpriza şi încântarea lui Simonides aflând că ginerele său (neînsemnat cavaler) era de fapt renumitul prinţ din Tyr; cu toate acestea, îi păru rău că Pericles nu era nobilul care-şi închipuise el că este, căci trebuia să se despartă acum atât de vrednicul său ginere cât şi de preaiubita lui fiică, pe care se temea să o încredinţeze primejdiilor mării; însuşi Pericles ar fi vrut ca soţia să rămână cu tatăl ei; însă cu atâta tărie ţinea biata domniţă să-şi însoţească bărbatul, încât cei doi se învoiră în cele din urmă, nădăjduind să ajungă la Tyr în curând.

Marea nu fu nici acum prietenoasă cu nefericitul Pericles, căci mult înainte de a ajunge la Tyr se stârni iarăşi o furtună grozavă, care o înspăimântă pe Thaisa în aşa măsură încât căzu bolnavă; la scurt timp, doica ei, Lychorida, veni la Pericles cu un copil în braţe, aducându-i prinţului trista veste că soţia îi murise în chiar clipa când se năştea copilaşul. Întinse pruncul tatălui şi-i spuse:

— Iată o făptură prea plăpândă pentru un asemenea loc. E copilul răposatei tale regine.

Nu se pot găsi cuvinte care să zugrăvească crâncena suferinţă care-l cuprinse pe Pericles când află de moartea soţiei sale. De îndată ce-i reveni graiul, zise:

— O zei, de ce ne faceţi oare să iubim nepreţuitele voastre daruri, numai pentru a ni le zmulge îndată?

— Răbdare, stăpâne, spuse Lychorida; ţin în braţe tot ce-a mai rămas viu din regina voastră moartă, o gingaşă fiică, şi fiţi bărbat de dragul copilei voastre. Răbdare, doamne, măcar de dragul acestei preascumpe poveri.

Pericles luă în braţe pruncul abia născut şi-i spuse:

— Fie să ai parte de-o viaţă tihnită, căci n-a fost prunc să aibă o naştere mai zbuciumată! Să-ţi fie firea bună şi blajină, că-n lume-avuşi venirea cea mai aspră sortită vreodată fiicei unui prinţ! Fie ca viitorul să-ţi aducă numai fericire, căci ai avut cea mai aprigă naştere pe care-au putut-o isca apa, focul, aerul şi pământul. Chiar de la început, pierderea ce-ai suferit-o (adică moartea mamei ei) trage mai mult în cumpănă decât răsplata tuturor bucuriilor ce le-ai putea găsi pe astă lume în care abia sosişi ca fraged oaspete.

Deoarece furtuna continua să bântuie furioasă, înfricoşaţi de credinţa că atâta vreme cât rămâne un cadavru la bord urgia n-are să se potolească, marinarii veniră la Pericles să-i ceară ca regina să fie aruncată în mare şi începură:

— Cum ţi-e curajul, stăpâne? Zeii să te păzească.

— Am destul curaj, răspunse îndureratul prinţ. Nu mă

tem de furtună, care mi-a făcut tot ce-i mai rău; însă de dragul acestei sărmane copile, prea proaspăt călător pe mare, aş vrea să înceteze.

— Stăpâne, răspunseră marinarii, regina trebuie aruncată peste bord. Marea înalţă cumplite talazuri, vântul e aprig şi furtuna n-o să se potolească decât atunci când vom goli corabia de morţi.

Cu toate că ştia prea bine cât de şubredă şi neîntemeiată era această credinţă, Pericles se învoi cu resemnare, zicând:

— Faceţi precum spuneţi. Aşadar trebuie să fii aruncată în mare, nefericită regină!

Sărmanul prinţ se duse să-şi privească regina pentru ultima dată şi, uitându-se la ea, îi grăi:

— Cumplită soartă a fost să ai, iubito: nici tu lumină, nici căldură; neprietenoase, alcătuirile firii te-au părăsit cu totul; iar eu n-am nici răgazul să te duc, sfinţită, la mormânt, ci în firav sicriu trebuie să te încredinţez mării, unde, drept piatră de mormânt deasupra osemintelor tale, valurile cu murmurul lor ţi-or strânge trupul ce zace printre scoici. O, Lychorida! Zi-i lui Nestor să-mi aducă mirodenii, cerneală şi hârtie, sipetul meu şi giuvaerurile, şi cere-i lui Nicander să vină cu sicriul căptuşit cu satin. Pune copila pe pernă şi fă totul îndată, Lycorida, până-mi iau cu smerenie rămas bun de la Thaisa mea.

Îi aduseră lui Pericles un cufăr încăpător, în care o aşeză pe regină, înfăşurată într-un giulgiu de satin, presără deasupră-i mirodenii cu dulce mireasmă şi puse lângă ea bogate giuvaeruri şi un hrisov arătând cine este moarta şi rugându-l pe cel care din fericită întâmplare ar fi găsit cufărul cu trupul soţiei sale să-i facă îngropăciunea cuvenită. Pe urmă aruncă în valuri cufărul cu mâinile lui. Când se potoli furtuna, Pericles le porunci corăbierilor să se îndrepte spre Tarsus.

— Căci, le zise Pericles, copila n-ar putea îndura lunga

călătorie până la Tyr. La Tarsus o vom lăsa în grija unei doici pricepute.

După noaptea furtunoasă în care fusese azvârlită Thaisa în mare, dimineaţa devreme, pe când Cerimon, un vrednic gentilom din Efes şi medic foarte priceput, stătea la malul mării, slujitorii îi aduseră un cufăr aruncat de valuri la ţărm.

— N-am văzut de când sunt eu, spuse unul, un val atât de uriaş ca acela care a zvârlit cufărul pe uscat.

Cerimon dădu poruncă să fie dus cufărul la el acasă şi când îl deschise văzu cu uimire trupul unei tinere şi frumoase domniţe, iar mirodeniile ce miroseau dulce şi sipetul plin de odoare bogate îl încredinţară că fiinţa înmormântată atât de ciudat era o persoană de vază; mai căutând, găsi o hârtie din care află că trupul care zăcea în faţa lui în nemişcare de moarte era al unei regine, soţia lui Pericles, prinţul din Tyr. Minunându-se foarte de ciudăţenia acelei întâmplări, şi încă şi mai mult fiindu-i milă de soţul care pierduse o doamnă atât de frumoasă, spuse:

— Dacă mai trăieşti, Pericles, sufletul ţi-e frânt de durere!

Apoi, privind atent faţa Thaisei, văzu cât este de proaspătă şi prin nimic aidoma unui chip de mort şi adăugă:

— S-au cam pripit cei ce te-au aruncat în mare! — căci el nu credea că e moartă.

Porunci să se facă îndată foc, să-i fie aduse băuturi întremătoare şi-i puse pe slujitori să cânte o melodie dulce, care s-o ajute pe Thaisa să-şi liniştească mintea rătăcită dacă s-ar trezi, iar celor care se înghesuiau în preajmă-i, minunându-se de ceea ce vedeau, le spuse:

— Rogu-vă, oameni buni, lăsaţi-o să răsufle. Regina aceasta va trăi; n-au trecut cinci ceasuri încheiate de când şi-a pierdut simţirea şi iată! începe să-şi vină în fire; e vie; ia priviţi, clipeşte! Această minunată făptură va trăi ca să ne facă să plângem când ne va povesti soarta ei.

Thaisa nu murise, ci, născând, căzuse într-un leşin adânc, care-i făcuse pe toţi cei ce o văzură să creadă că e moartă;

iar acum, prin îngrijirile date de inimosul gentilom, se întoarse la lumină şi la viaţă şi, deschizând ochii, întrebă:

— Unde sunt? Unde-i domnul meu? Pe ce lume mă aflu?

Domol şi blând, Cerimon îi istorisi ce se întâmplase cu ea şi atunci când socoti că se întremase îndeajuns spre a îndura ceea ce avea să vadă, îi arătă hrisovul soţului ei şi giuvaerurile, iar ea citi pergamentul zicând:

— E scrisul domnului meu. Cum am plecat în călătorie pe mare, mi-aduc bine aminte; dar martori îmi sunt sfinţii zei că nu ştiu dacă pruncul meu s-a născut pe corabie; şi pentru că n-am să-l mai văd niciodată pe cel cu care m-am cununat, am să îmbrac veşmânt de vestală şi nu voi mai cunoaşte bucuria niciodată.

— Doamnă, răspunse Cerimon, dacă aţi hotărât cum spuneţi, templul Dianei nu-i prea departe de aici şi puteţi trăi acolo ca vestală; mai mult: de vreţi, o să vă însoţească o nepoată de-a mea.

Thaisa primi propunerea cu multe mulţumiri, şi când se înzdrăveni de-a binelea Cerimon o duse la templul Dianei, unde ajunse vestală, adică preoteasă a acelei zeiţe; zilele şi le petrecea jeluind moartea soţului ei şi îndeletnicindu-se cu cele mai cucernice ritualuri din acea vreme.

Pe frageda lui copilă (botezată Marina, fiindcă se născuse pe mare) Pericles o duse la Tarsus, dorind să i-o încredinţeze lui Cleon, guvernatorul acelei cetăţi, şi soţiei acestuia, Dionysia, neîndoindu-se că se vor purta bine cu micuţa orfană de mamă, drept mulţumire pentru ajutorul dat de el în vremea foametei. Când îl văzu pe prinţul Pericles şi auzind de cumplita pierdere ce-o suferise, Cleon spuse:

— O, dulcea ta regină! Cum de nu s-au îndurat cerurile să te lase s-o aduci aici, să-mi bucur ochii văzând-o!

Pericles răspunse:

— Trebuie să ne supunem puterilor de sus. Şi de-aş urla şi spumega asemenea mării-n care zace Thaisa mea,

sfârşitul n-ar fi altul. Pe dulcea mea copilă, Marina, sunt nevoit s-o las în grija bunătăţii tale. Fie pruncul ocrotirii tale şi, rogu-te, creşte-o ca pe-o prinţesă.

Întorcându-se apoi spre soţia lui Cleon, Dionysia, îi spuse:

— Cinstită doamnă, fă-mă fericit primind să-mi creşti fiica!

Iar ea răspunse:

— Eu însămi am o fiică ce nu-mi va fi mai dragă decât a voastră, înalte domn.

Cleon, la rându-i, făgădui spunând:

— Nobilul ajutor pe care ni l-ai dat, prinţe Pericles, când mi-ai hrănit tot poporul cu grânele tale (lucru pentru care eşti pomenit zilnic în rugăciunile lui) îşi va cunoaşte răsplata în grija faţă de pruncul tău. De n-aş avea destulă grijă pentru fiica ta, tot neamul meu, de tine scăpat de la pieire, m-ar sili să-mi fac datoria; însă de-ar trebui să fiu îndemnat pentru aceasta, atunci răzbune-se zeii pe mine şi pe-ai mei cât îmi va dăinui stirpea!

Încredinţat fiind că fiica îi va fi bine îngrijită, Pericles o lăsă în grija lui Cleon şi a soţiei sale, Dionysia, dimpreună cu doica Lychorida. Când el plecă, micuţa Marina nu-şi dădea seama ce pierde, dar Lychorida vărsă lacrimi amare despărţindu-se de stăpânul ei.

— Oh, nu plânge, Lychorida! spuse Pericles. Veghează asupra micii tale stăpâne, căci de bunăvoinţa ei vei depinde de acum încolo.

Pericles ajunse cu bine la Tyr şi-şi luă tronul în primire, domnind în pace, pe când îndurerata lui regină, pe care o socotea moartă, rămase la Efes. Mica ei copilă, Marina, pe care nefericita mamă n-o văzuse niciodată, fu crescută de Cleon după cum se cuvenea obârşiei ei înalte. El se îngriji să-i dea creşterea cea mai aleasă şi când împlini paisprezece ani Marina stăpânea mai bine ştiinţele acelor vremi decât cei mai mulţi savanţi. Cânta ca o privighetoare, dansa ca o zeiţă şi broda cu atâta iscusinţă, încât părea că

dă viaţă nouă alcătuirilor firii, căci păsările, fructele şi florile ori trandafirii adevăraţi semănau mai puţin unul cu altul decât cu înfloriturile pe mătase ale Marinei. Însă după ce dobândi prin creştere toate aceste alese însuşiri, care-i făceau pe toţi să se minuneze, Dionysia, soţia lui Cleon, din pizmă, deveni duşmanca ei de moarte; căci propria ei fiică, înceată fiind la minte, nu reuşi să ajungă la desăvârşirea prin care strălucea Marina. Văzând că Marina culege toate laudele în timp ce fiica ei, care era de aceeaşi vârstă şi primise aceeaşi creştere îngrijită ca şi Marina, dar nu cu aceeaşi frumoasă împlinire, este lăsată în umbră, ea ticlui un plan ca s-o înlăture din cale pe orfană, închipuindu-şi că neîndemânatica ei fiică va fi mai preţuită când nu-i va mai sta Marina în preajmă.

Pentru a-şi împlini gândul, ea tocmi un om care s-o ucidă pe Marina, potrivind bine ceasul mârşavei ei fapte tocmai după moartea credincioasei doici Lychorida. În vreme ce tânăra Marina plângea la căpătâiul moartei, Dionysia stătea de vorbă cu omul căruia îi poruncise să înfăptuiască omorul. Leonin, omul folosit pentru această nelegiuire, deşi era negru la suflet, se lăsă greu convins să îndeplinească porunca Dionysiei, într-atât câştigase Marina iubirea tuturor. El spuse:

— E o făptură divină.

— Atunci cu atât mai nimerit e să aibă zeii parte de ea, răspunse neîndurătoarea ei vrăjmaşă. Iat-o că vine, plângând moartea dădacei Lychorida. Te-ai hotărât să faci ce-ţi cer?

Neîndrăznind să-i iasă din voie, Leonin răspunse:

— M-am hotărât.

Astfel, prin numai câteva vorbe, nepreţuitei Marina îi era sortit să moară înainte de vreme. Ea tocmai sosea, ţinând în mână un coş cu flori pe care, spunea ea, avea să le presare în fiecare zi pe mormântul bunei ei Lychorida. Dorea ca violeta purpurie şi crăiţele să aştearnă un covor

pe mormântul doicii, cât era vara de lungă.

— Vai mie, spunea ea, biată copilă născută în furtuna în care mi s-a stins mama! Pentru mine lumea-i un veşnic uragan care mă azvârle departe de orice prieten.

— Dar cum aşa, Marina? glăsui fătarnica Dionysia. Plângi de una singură? Cum se face că fata mea nu e cu tine? N-o mai jelui pe Lychorida, n-ai oare în mine o doică? Jalea asta fără rost îţi întunecă frumuseţea. Hai, dă-mi florile, căci aerul mării o să le veştejească, şi plimbă-te cu Leonin; văzduhu-i proaspăt şi o să te învioreze. Hai, Leonin, ia-o de braţ şi plimbă-te cu ea.

— Nu, doamnă, răspunse Marina. N-aş vrea să te lipsesc de slujitorul domniei tale – căci Leonin se număra printre curtenii Dionysiei.

— Haide, haide, spuse vicleana femeie, căutând un pretext s-o lase singură cu Leonin. De prinţ, tatăl tău, ca şi de tine, mă leagă iubirea. Îl aşteptăm mereu pe tatăl tău şi de va veni şi te va găsi aşa de schimbată de durere, în vreme ce i-am spus că frumuseţea ta întrece orice închipuire, va crede că nu m-am îngrijit destul de tine. Rogu-te, du-te, plimbă-te şi fii iar voioasă. Îngrijeşte-ţi mândra frumuseţe, care fură deopotrivă inimile celor tineri şi ale celor bătrâni.

Văzându-se astfel îmboldită, Marina spuse:

— Bine, mă duc, cu toate că nu mă trage inima.

Îndepărtându-se, Dionysia îi spuse lui Leonin:

— Să nu uiţi ce ţi-am spus!

Cuvinte groaznice, căci înţelesul lor era să-şi amintească s-o omoare pe Marina.

Marina privi marea, sălaş al naşterii sale, şi glăsui:

— Vântul care bate vine oare dinspre soare-apune?

— Dinspre miază-zi – soare-apune, răspunse Leonin:

— Când m-am născut eu, vântul bătea dinspre miazănoapte, spuse ea, apoi îşi aminti de furtuna şi uraganul de atunci, de toate suferinţele tatălui ei şi de

moartea maică-si şi adăugă:

— Tatăl meu, pe cât îmi povestea Lychorida, nu s-a lăsat o clipă încolţit de teamă, ci le striga marinarilor: Curaj, viteji corăbieri, jupuindu-şi mâinile princiare cu odgoanele şi, prins de un catarg, a înfruntat un talaz care aproape despicase puntea.

— Când s-au întâmplat toate acestea? întrebă Leonin.

— Când m-am născut, răspunse Marina. Nicicând nu s-au pomenit talazuri şi vânt mai năprasnice.

Apoi zugrăvi furtuna, manevrele corăbierilor, fluierul şefului de echipaj şi strigătul furios al căpitanului care, spuse ea, „întreise buimăceala ce domnea pe vas”.

Lychorida îi spusese de atâtea ori Marinei povestea naşterii ei fără noroc, încât aceste întâmplări rămăseseră veşnic vii în închipuirea ei. Dar, ajunsă aici, Leonin o întrerupse, cerându-i să-şi facă rugăciunea.

— Ce vrei să spui? zise Marina, pe care începuse s-o cuprindă teama, deşi nu ştia de ce.

— De ai nevoie de un scurt răgaz ca să-ţi faci rugăciunile, ţi-l îngădui, spuse Leonin. Dar nu zăbovi prea mult: zeii au urechea ascuţită, iar eu am jurat să-mi fac în grabă datoria.

— Vrei să mă omori? întrebă Marina. Vai mie! Dar de ce?

— Ca să-i fac pe plac stăpânei, răspunse Leonin.

— Dar ea de ce-mi doreşte moartea? Din câte-mi pot aminti, nu i-am făcut în viaţa mea vreun rău. N-am spus niciodată vreo vorbă rea, n-am vătămat de când trăiesc nicio vieţuitoare. Crede-mă, n-am omorât nici măcar un şoarece, n-am lovit nicio muscă. Odată am călcat, fără să vreau, un vierme, şi i-am plâns de milă. Cu ce i-am greşit?

Ucigaşul răspunse:

— Treaba mea nu-i să cuget asupra faptei, ci s-o săvârşesc!

Şi tocmai voia s-o omoare, când se întâmplă ca nişte piraţi să debarce chiar în acel moment lângă ei şi, văzând-o pe Marina, o duseră ca pradă pe corabia lor.

Piratul care o răpise pe Marina o duse la Mitylene şi o vându ca sclavă. În curând, în ciuda soartei sale umile, vestea frumuseţii şi virtuţilor Marinei se răspândi în toată cetatea Mitylenei, iar omul căruia-i fusese vândută se îmbogăţi repede cu banii câştigaţi de ea. Dădea lecţii de muzică, dans şi broderie şi înmâna stăpânului şi stăpânei toţi banii primiţi de la elevi. Faima învăţăturii şi marii ei hărnicii ajunse la urechile lui Lysimachus, un tânăr nobil care guverna cetatea Mitylene, şi el se duse în persoană la casa unde locuia Marina ca să cunoască această întrupare a tuturor virtuţilor, lăudată cu atâta înflăcărare de toată lumea. Vorba ei aleasă îl încântă peste măsură pe Lysimachus, care auzise multe despre această prealăudată fecioară, dar nu se aşteptase să găsească o domniţă atât de simţitoare, virtuoasă şi plină de bunătate, cum văzu că era Marina. Plecând, îşi mărturisi nădejdea că ea va urma neabătut drumul virtuţii şi hărniciei, iar de va mai primi vreodată veşti de la el, va fi spre binele şi mulţumirea ei. Lysimachus vedea în Marina o asemenea adevărată minune a bunului simţ, a bunei creşteri şi a altor nepreţuite însuşiri, şi nu mai puţin a frumuseţii şi a celorlalte haruri ale făpturii, încât dori să se căsătorească cu ea sperând, în ciuda stării ei umile, să afle că e o fată de obârşie nobilă; însă ori de câte ori era întrebată despre părinţii ei, Marina nu mai scotea o vorbă şi începea să plângă.

Între timp, la Tarsus, temându-se de mânia Dionysiei, Leonin îi spuse că o omorâse pe Marina; iar netrebnica dădu sfoară în ţară că Marina murise, puse la cale o înmormântare măsluită şi-i ridică un falnic monument; curând după aceea Pericles, însoţit de credinciosul lui ministru, Helicanus, călători de la Tyr la Tarsus ca să-şi vadă fiica, pe care dorea s-o aducă apoi acasă. Cât de mult se bucura acest vrednic prinţ la gândul că o va vedea pe scumpa fiică a reginei sale moarte, cu care nu mai dăduse ochi din clipa când o încredinţase, abia născută, îngrijirii lui

Cleon şi soţiei sale! Dar câtă suferinţă îndură nenorocitul tată când i se spuse că Marina murise şi-i arătară mormântul ridicat în amintirea ei! Neputând să mai vadă priveliştea ţării în care fusese îngropată ultima lui speranţă, singura amintire de la preabuna Thaisa, Pericles se îmbarcă pe corabia sa şi plecă în grabă de la Tarsus. Chiar din clipa când pusese piciorul pe corabie fu cuprins de o adâncă şi grea tristeţe. Nu mai vorbi un cuvânt cu nimeni şi se părea că nici nu-şi dă seama de ceea ce se întâmplă în jur.

Navigând de la Tarsus spre Tyr, corabia trecu în drumul ei pe lângă Mitylene, unde locuia Marina. Guvernatorul de acolo, Lysimachus, văzând de pe ţărm nava cu însemnele regale şi dorind să afle cine se află la bord, vâsli într-o barcă până la corabie, pentru a-şi astâmpăra curiozitatea.

Helicanus îl primi cu multă curtenie, spunându-i că nava este din Tyr şi-l duce acasă pe prinţul lor, Pericles.

— Un om, prea cinstite, care de trei luni n-a vorbit cu nimeni, nici n-a pus altă merinde în gură decât cea trebuincioasă pentru a-şi prelungi suferinţa; ar fi de prisos să înşir toate pricinile întristării lui, dar totul i se trage de la moartea iubitei lui fiice şi a soţiei.

Lysimachus ceru îngăduinţa să-l vadă pe îndureratul prinţ şi, când îl avu în faţă pe Pericles, îşi dădu seama că fusese cândva un bărbat falnic şi-i spuse:

— Fii binevenit, mărite doamne; te aibă zeii-n pază, mărite prinţ!

Zadarnic îi cuvântă Lysimachus; Pericles nu răspunse, nici măcar nu părea să-şi dea seama că se apropiase de el un străin. Atunci Lysimachus şi-aduse aminte de neasemuit de frumoasa Marina, gândindu-se că ar putea avea norocul ca fecioara, cu vorbele ei dulci, să dobândească un răspuns de la prinţul cel tăcut; cu voia lui Helicanus, trimise deci după Marina şi când ea urcă pe corabia unde însuşi al ei tată şedea nemişcat de durere, o întâmpinară cu toţii de parcă ar fi ştiut că e chiar prinţesa lor, şi exclamară: „Ce

încântătoare domniţă!” Lui Lysimachus îi făcu nespusă plăcere să audă laudele lor şi spuse:

— Este o făptură aşa desăvârşită, că dac-aş şti că se coboară din stirpe aleasă nu mi-aş dori o altă soţie şi m-aş socoti foarte norocos să-i fiu mire.

Pe urmă îi vorbi Marinei cu multă curtenie, ca şi când umila fată ar fi fost cu adevărat domniţa sus-pusă care dorea el să fie, i se adresă cu Mândră şi frumoasă Marina şi-i spuse că un mare prinţ, aflat pe corabia aceea, căzuse pradă unei tăceri pline de tristeţe şi de jale; şi de parcă Marina ar fi avut puterea de a dărui oamenilor sănătate şi fericire, o rugă să ia asupră-i vindecarea prinţului străin de întristarea lui.

— Înălţimea ta, spuse Marina, mă voi folosi de toată măiestria mea să-l vindec, de vei îngădui ca nimeni altul în afară de mine şi de servitoarea mea să nu fie de faţă.

Ea, care-şi ascunsese cu atâta grijă obârşia la Mitylene, fiindu-i ruşine să istorisească felul în care o fată de viţă regească putuse ajunge sclavă, începu prin a-i povesti lui Pericles despre nenumăratele întorsături ale sorţii ei, spunându-i de la ce rang înalt coborâse acolo unde se afla. Toate cuvintele pe care le rosti dădură glas numai necazurilor ei, de parcă ar fi ştiut că se află faţă-n faţă cu regescul ei părinte; făcu însă astfel ştiind că nimic nu poate câştiga mai uşor luarea-aminte a unui om nefericit decât povestea vreunei nenorociri asemănătoare în suferinţă cu a lui. Muzica dulce a glasului Marinei îl deşteptă pe îngânduratul prinţ; el îşi ridică ochii, demult privind ţintă în gol, şi Marina, care semăna ca două picături de apă cu mama ei, înfăţişă privirilor lui uimite chipul răposatei regine. Atunci tăcutul prinţ fu auzit vorbind din nou:

— Preascumpa mea soţie, rosti însufleţindu-se Pericles, semăna cu fata aceasta, iar fiica mea ar fi putut fi aidoma ei. O frunte înaltă, ca a reginei mele, statura-i deopotrivă şi zveltă ca nuiaua. Unde locuieşti, dulce fecioară? Spune-mi

care ţi-e neamul? Parcă ziceai c-ai fost zvârlită din ocări în chinuri şi te-ai putea măsura cu mine în nefericire de ne-am deschide sufletele.

— Cred că astfel de lucruri spuneam, zise Marina, şi n-am spus mai mult decât mă încredinţează cugetul că-i cu putinţă.

— Povesteşte-mi viaţa ta, zise Pericles. De voi afla că ea cuprinde măcar a mia parte din ce-am suferit eu, înseamnă că ţi-ai purtat povara necazurilor ca un bărbat, iar eu pe ale mele ca o fetişcană; dar te asemeni cu Răbdarea care, priveghind mormintele regilor, învinge cu un zâmbet Urgia. Cum de ţi-ai pierdut numele, drăgălaşă fecioară? Spune-mi, rogu-te, încă o dată povestea vieţii tale. Hai, aşează-te lângă mine!

Cât de surprins fu Pericles că o chema Marina! Doar ştia că nu-i un nume obişnuit, ci născocit de el însuşi pentru singura-i copilă şi însemnând născută pe mare.

— O, îţi baţi joc de mine, zise, şi te-a trimis aici vreun zeu ursuz pentru a mă face de râsul întregii lumi.

— Răbdare, preabunule domn, răspunse Marina, sau mă opresc aici.

— Ba nu, zise Pericles, voi fi răbdător; dar nu ştii cum m-ai zguduit spunându-mi că Marina ţi-e numele.

— Numele, răspunse ea, mi-a fost dat de cineva care avea puterea s-o facă – tatăl meu şi pe deasupra rege.

— Cum, eşti fiica unui rege! strigă Pericles, şi te numeşti Marina! Dar eşti oare făcută din carne şi sânge? Nu eşti vreo zână? Hai, spune, unde te-ai născut? De ce ai fost botezată Marina?

Ea răspunse:

— Mi s-a spus Marina fiindcă m-am născut pe mare. Mama era odrasla unui rege; ea a murit chiar în clipa când mi-a dat naştere, după cum mi-a povestit ades plângând, buna mea doică Lychorida. Tatăl meu, regele, m-a lăsat la Tarsus, unde cruda soţie a lui Cleon a plănuit să mă

omoare. O ceată de piraţi mi-a scăpat viaţa şi m-a adus la Mitylene. Dar, mărite domn, de ce plângi? Mă crezi poate o mincinoasă. Dar eu sunt cu adevărat fiica regelui Pericles, de-o mai fi trăind bunul rege Pericles.

Atunci Pericles, părând înspăimântat de această neaşteptată bucurie şi că se îndoieşte de adevărul celor aflate, îşi chemă cu voce tare slujitorii, care se bucurară să audă vocea prinţului lor iubit, şi-i spuse lui Helicanus:

— O, Helicanus, loveşte-mă, fă-mi o rană, fă-mi ceva să sufăr chiar acum, ca marea bucurie ce mă umple să nu treacă de ţărmul puterii mele de a îndura. O, vino-ncoace, tu care ai fost născuta pe mare, înmormântată la Tarsus şi găsită iar pe mare! O, Helicanus, îngenunchează şi mulţumeşte zeilor sacri! Ea este Marina! Fii binecuvântată, copila mea! Adu-mi veşminte noi, Helicanus al meu! Ea n-a murit la Tarsus, cum ar fi vrut mârşava Dionysia. Îţi va spune totul când vei îngenunchea în faţa ei şi-o vei numi adevărata ta prinţesă. Dar el cine-i? adăugă el, văzându-l pentru întâia oară pe Lysimachus.

— Înălţimea ta, spuse Helicanus, este guvernatorul cetăţii Mitylene care, aflând de jalea ta, a venit să te vadă.

— Te-mbrăţişez, nobile domn, spuse Pericles. Aduceţi-mi mantia! M-am vindecat privind-o. O, ceruri, binecuvântaţi-mi fata! Dar ascultaţi! Ce muzică e asta?

Acum i se părea că aude o muzică duioasă, fie trimisă de un zeu binevoitor, fie născută în închipuirea lui fermecată de fericire.

— Stăpâne, eu n-aud nimic, răspunse Helicanus.

— Nimic! zise Pericles. Păi, este muzica sferelor!

Cum nu se auzea niciun fel de muzică, Lysimachus crezu că neaşteptata bucurie zdruncinase simţurile prinţului şi zise:

— Nu-i bine să-i stăm împotrivă; să-l lăsăm în pace.

Atunci îi spuseră cu toţii lui Pericles că aud şi ei muzica; şi cum el se plânse apoi că-l răpune toropeala somnului,

Lysimachus îl înduplecă să se întindă pe un pat şi-i potrivi sub cap o pernă. Copleşit de prea multă fericire, se cufundă într-un somn adânc iar Marina veghe în tăcere la căpătâiul părintelui ei adormit.

Pe când dormea, Pericles avu un vis care-l hotărî să plece îndată la Efes. Se făcea că Diana, zeiţa scumpă celor din Efes, i se arată şi-i porunceşte să vină la templul înălţat ei în acea cetate şi să spună în faţa altarului povestea vieţii şi nenorocirilor sale; apoi ea jură pe arcul ei de argint că, dacă-i împlinea întocmai porunca, va cunoaşte o fericire fără seamăn. Când se trezi, simţindu-se înviorat ca prin minune, le povesti celorlalţi visul, adăugând că hotărâse să se supună poruncii zeiţei.

Lysimachus îl pofti apoi pe Pericles să coboare pe ţărm şi să se întremeze cu bucatele pe care le putea găsi la Mitylene, iar Pericles, primind curtenitoarea invitaţie, se învoi să zăbovească la el o zi sau două în care timp ne putem lesne închipui ce ospeţe, ce veseliri, ce desfătări şi spectacole costisitoare pregăti guvernatorul din Mitylene pentru a-l cinsti pe regescul tată al scumpei sale Marina, pe care o preţuise chiar şi atunci când soarta fusese vitregă cu ea. Iar Pericles nu privi cu ochi răi peţitul lui Lysimachus când află cum o cinstise pe copila lui în zilele când trecea drept o femeie de rând şi când văzu că nici Marinei nu-i displăcea să fie curtată de el. Dar, înainte de a-şi da consimţământul, le ceru să-l însoţească la altarul Dianei din Efes, spre templul căreia porniră cu toţii la scurt timp după aceea şi, cum însăşi zeiţa le sufla vânt prielnic în pânze, după câteva săptămâni ajunseră cu bine la Efes.

Când Pericles intră în templu cu alaiul său, lângă altarul zeiţei se afla bunul Cerimon – împovărat acum de ani – cel care o adusese iar la viaţă pe Thaisa, scumpa lui soţie. Iar Thaisa, acum preoteasă a templului, sta şi ea în faţa altarului şi, cu toate că faţa lui Pericles era schimbată de anii mulţi pe care-i petrecuse jelind moartea soţiei sale,

Thaisa crezu că recunoaşte trăsăturile soţului ei, iar când el se apropie de altar şi începu să vorbească îşi aminti de vocea lui şi-i ascultă cuvintele cu uimire şi bucuroasă mirare. Iată ce cuvinte rosti Pericles în faţa altarului:

— Mă-nchin ţie, Diana! Spre a-ţi împlini dreapta poruncă spun aici că sunt prinţul din Tyr care, aflându-mă în primejdie, am plecat din ţara mea la Pentapolis, unde m-am căsătorit cu frumoasa Thaisa. Ea a murit pe mare, dar a născut o copilă numită Marina. Fata a fost crescută la Tarsus, la curtea Dionysiei, care, când copila a împlinit paisprezece ani, dori s-o piardă, dar steaua ei cea bună o aduse în Mitylene. Navigând pe lângă ţărmul acestei cetăţi, soarta norocoasă a adus-o pe copila aceasta pe puntea corăbiei mele, unde, prin amintirile ei nespus de limpezi, mi s-a înfăţişat cu adevărat că este fiica mea.

Nemaiputând răbda bucuria stârnită în sufletul ei de aceste cuvinte, Thaisa strigă:

— Tu eşti! Tu eşti! O, regescul Pericles! şi leşină.

— Ce spune femeia asta? zise Pericles. Dar moare! Oameni buni, ajutor!

— Înalte domn, zise Cerimon, de-aţi spus adevărul dinaintea altarului Dianei, ea e soţia voastră.

— Nu, preacinstite domn, răspunse Pericles. Am aruncat-o-n mare chiar eu, cu mâinile mele.

Atunci Cerimon povesti cum fusese aruncată doamna aceea pe ţărmul din Efes în zorii unei dimineţi furtunoase, cum, deschizând sicriul, găsise în el giuvaeruri scumpe şi un hrisov; cum din fericire izbutise s-o aducă la viaţă şi cum ajunsese aici, la templul Dianei.

Iată că Thaisa îşi veni în fire din leşin şi spuse:

— O, preacinstite domn, nu eşti oare Pericles? Glasul şi chipul îţi sunt ca ale lui. N-ai amintit de-o furtună, de-o naştere, de-o moarte?

Uimit, el strigă:

— Vocea Thaisei mele moarte!

— Chiar eu sunt Thaisa, răspunse ea, pe care o credeai moartă şi înecată.

— O sfântă Diana! strigă Pericles într-o izbucnire de cucernică minunare.

— Şi acum, spuse Thaisa, te recunosc şi mai bine. Când ne-am despărţit de el, plângând, la Pentapolis, tatăl meu ţi-a dat un inel aidoma cu acela pe care-l ai în deget.

— Destul, o zei! strigă Pericles. În faţa bunătăţii voastre de acum trecuta-mi suferinţă pare un biet joc. O vino, Thaisa, lasă-te-ngropată a doua oară, însă în braţele mele.

Iar Marina zise;

— Inima mea bate năvalnic să se unească inimii mamei mele!

Atunci Pericles i-o arătă Thaisei pe fiica ei, spunând:

— Priveşte cine îngenunche acum. Carne din carnea ta, copila ta născută pe mare şi botezată Marina pentru că acolo a văzut lumina zilei.

— Fii binecuvântată, comoara mea, spuse Thaisa, şi în vreme ce-şi strângea la piept copila pierdută de bucurie, Pericles îngenunche lângă altar, spunând:

— Slăvită fii, curată Diana, pentru că mi te-ai arătat; de-acum, în fiecare noapte îţi voi aduce jerftă de mulţumire.

Şi chiar atunci şi acolo, cu învoirea Thaisei, Pericles o uni prin căsătorie pe fiica lor, virtuoasa Marina, cu Lysimachus, care o merita cu prisosinţă.

Am putut vedea astfel, în istoria lui Pericles, a reginei şi fiicei sale, un grăitor exemplu al chipului în care virtutea greu încercată de nenorocire – suferinţă trimisă de Ceruri pentru a-i învăţa pe oameni să fie răbdători şi să nu-şi piardă credinţa – izbuteşte, călăuzită fiind de aceeaşi pronie, să învingă până la urmă şi să triumfe împotriva întâmplării şi schimbării. În Helicanus am avut o pilduitoare întrupare a cinstei, credinţei şi cugetului curat căci el, când ar fi putut să-şi însuşească tronul, a preferat să-l cheme înapoi pe cârmuitorul de drept, decât să ajungă mare

făcând altcuiva o nedreptate. Prin vrednicul Cerimon, care i-a redat Thaisei viaţa, ni s-a arătat cum inima bună, îndrumată de ştiinţă, se apropie de măreţia zeilor atunci când face un bine omenirii. Rămâne să mai adăugăm doar că Dionysia, netrebnica soţie a lui Cleon, a avut un sfârşit potrivit cu faptele ei. Căci locuitorii din Tarsus, aflând despre încercarea ei lipsită de inimă de a o omorî pe Marina, se ridicară toţi ca unul pentru a o răzbuna pe fiica binefăcătorului lor şi, punând foc palatului lui Cleon, îi arseră pe amândoi şi întreaga lor gospodărie, iar zeii părură a fi mulţumiţi că o crimă atât de mârşavă, chiar înfăptuită numai în gând, nu şi în faptă, îşi găsise o pedeapsă potrivită cu urâţenia ei.

Sfârşit